

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

***СПИСИ ОДБОРА*
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

VI

ПРИРЕДИЛИ

**Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић**

**ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Београд
2004**

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

***СПИСИ ОДБОРА*
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

VI

ПРИРЕДИЛИ

**Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић**

**ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Београд
2004**

Списи Одбора за стандардизацију српског језика језика
Приредили: Бранислав Брборић, Јован Вуксановић
и Радојко Гачевић
Издавач: Институт за српски језик
За издавача: др Софија Милорадовић
Умножавање и корицење: Штампарија Управе републич-
ких органа, Немањина 24, Београд

**СПИСИ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

VII

Рецензенти:

*проф. др Слободан Реметић
др Драго Ђутић*

СА Д Р Ж А Ј

Страна

НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА.....	1
I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА.....	3
<i>Извештај о раду Одбора у 2003. години,</i> усвојен на седмој седници Одбора, одржаној 29. јануара 2004. године.....	5
<i>Допис члановима Ком. бр. 7 и учесницима у расправи на седмој</i> <i>годишњој седници Одбора (29. 1. 2004), од 27. 2. 2004. године.....</i>	10
<i>Позивно писмо за прву седницу Комисије за односе с јавношћу</i> <i>и решавање неодложних питања (Ком. 7), од 27. 3. 2004. године.....</i>	12
<i>Записник са седме седнице Одбора, одржане 29. 1. 2004. године.....</i>	13
<i>Допис секретара Одбора за стандардизацију српског језика</i> <i>Даринки Гортан-Премк, председнику Комисије за лексикологију</i> <i>и лексикографију, од 30. 4. 2004. године.....</i>	25
<i>Допис секретару Одбора Министарству просвете и</i> <i>спорта у Београду, од 30. 4. 2004. године.....</i>	27
<i>Допис секретара Одбора за стандардизацију српског језика Милану</i> <i>Драгичевићу, члану Одбора, и Милораду Телебаку, члану Комисије бр. 8,</i> <i>од 30. 4. 2004. године.....</i>	28
II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ.....	31
<i>Допис Завода за стандардизацију Одбору, од 1. 11. 2003. године.....</i>	33
<i>Допис породице Пешикан, којим се даје сагласност на измене</i> <i>и допуне Правописа из 1993. године, од 24. 12. 2003. године.....</i>	34
<i>Допис Јована Јерковића, којим се даје сагласност на измене и допуне</i> <i>Правописа из 1993. године, од 24. 12. 2003. године.....</i>	35
<i>Допис Одбору Института за штитасту железду „Чигот“ – Златибор</i> <i>о томе којим писмом да штампају монографију поводом 40-годишњице</i> <i>Института, од 14. јануара 2004. године.....</i>	36
<i>Допис др Драге Брапковића, декана Филозофског факултета у Бањој</i> <i>Луци, с извињењем што он и др Милан Драгичевић не могу доћи на седму</i> <i>седницу Одбора, од 28. јануара 2004. године.....</i>	37
<i>Допис др Живојина Станојчића, члана Одбора с примедбама</i> <i>на Извештај о раду Одбора у 2003. години, од 29. 1. 2004. године.....</i>	38
<i>Допис др Слободана Реметића, директора Института за српски језик</i> <i>САНУ и потпредседника Одбора, Министарству културе, с молбом да</i> <i>оно одобри помоћ Одбору за 2004. годину, од 30. 1. 2004. године.....</i>	41

<i>Допис др Милоша Ковачевића, члана Одбора, с примедбама на Извештај о раду Одбора у 2003. години, од 11. 2. 2004. године</i>	42
<i>Допис др Драгољуба Петровића, члана Одбора, с напоменама везаним за предлог Одлуке Одбора бр. 41, од 22. 3. 2004. године</i>	43
<i>Допис др Љубомира Поповића, управника Катедре за српски језик с јужнословенским језицима, у вези с примедбама на предлог одлуке Одбора бр. 41, од 31. 3. 2004. године</i>	44
<i>Допис др Јелице Јокановић-Михајлов, председника Комисије за фонологију, у вези с примедбама на предлог одлуке Одбора бр. 41, од 31. 3. 2004. године</i>	45
<i>Мишљење Катедре за српски језик са јужнословенским језицима, с примедбама на предлог одлуке Одбора бр. 41, датим с пропратним писмима Љ. Поповића и Ј. Јокановић-Михајлов, од 31. 3. 2004. године</i>	46
<i>Допис Југослава Перовића, новинара Танјуга, с молбом да му се објасне неке дилеме с којима се среће у свакодневном раду, с краја марта 2004. године</i>	48
<i>Допис Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ из Новог Сада, с молбом да чланови Одбора учествују на скупу под називом „Како решити питања писма и правописа српског језика“, с краја марта 2004. године</i>	49
<i>Трећа информација о даљем раду на једнотомном речнику српског језика, достављена Одбору крајем маја 2004. године</i>	51
<i>Закључци Научно-стручног скупа „Како решити питање писма у новом Правопису српског језика у школству“, под насловом СРПСКО ПИСМО ПО СВЕТСКОМ РЕШЕЊУ, од 25. јуна 2004. године</i>	53
<i>Предлог ДОКУМЕНТА ЗА СПАС СРПСКОГ ПИСМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ, под насловом Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику, од 25–26. јуна 2004. године</i>	54
<i>Пропратно писмо управе новосадског удружења „Ћирилица“ поводом научно-стручног скупа „Како решити питање писма у новом правопису српског језика и школству“, од 29. јуна 2004. године</i>	59
<i>Писмо председника Музејског друштва Србије, с молбом Одбору да се нађе српски еквивалент за енглески термин „the intangible heritage of humanity“, од 1. 9. 2004. године</i>	61
<i>Писмо Југослава Перовића, новинара Танјуга, Одбору за стандардизацију српског језика да му се разјасни шта је боље ДОДАТНА ВРЕДНОСТ или ДОДАТА ВРЕДНОСТ, од 24. 9. 2004. године</i>	62
<i>Допис дипл. инж. Томислава Радојковића, саветника за електро технику у Министарству просвете и спорта у Београду, с молбом да му се објасни шта је правилније – ЋИРИЛИЧКИ или ЋИРИЛИЧНИ, с краја септембра 2004. године</i>	63

Допис Невладиног удружења АКТИВ ПРОФЕСОРА И НАСТАВНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ СРЕДЊИХ И ОСНОВНИХ ШКОЛА у Никшићу, с молбом да чланови Одбора учествују на Сабору „Одбрана имена српског језика“ (4–5. 12. 2004), од 22. 11. 2004. године	64
Саопштење Актива професора и наставника српског језика и књижевности средњих и основних школа у Никшићу, с ДЕКЛАРАЦИЈОМ , утврђеном на Сабору „Одбрана имена српског језика“ (4–5. 12. 2004), од 5–6. 12. 2004. године	65
Извештај Јована Вуксановића, секретара Комисије бр. 5, о учешћу на округлом столу СТАНДАРДИЗАЦИЈА ПИСАНИХ СЛОВА ЂИРИЛИЦЕ и активностима у радној групи за стандардизацију букварског писма и цифара, која је заседала четири пута на Учитељском факултету у Београду од 8. 11. до 8. 12. 2004. године, од 24. 12. 2004. године	68
Допис Одбора за просвету Народне скупштине у Београду с молбом да му Одбор за стандардизацију српског језика достави мишљење о називу језика којим говори бошњачка национална мањина, од 24. 12. 2004. године	78
III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА	79
Белешка о седмој седници Комисије бр. 7, од 22. 12. 2003. године	81
Допис породици Пешикан, с молбом да да сагласност на припрему измена и допуна Правописа из 2004. године у складу с предлогом Одлуке Одбора бр. 44, од 22. 12. 2004. године	82
Допис Јовану Јерковићу, с молбом да да сагласност на припрему измена и допуна Правописа из 2004. године у складу с Одлуком Одбора бр. 44, од 22. 12. 2004. године	83
Допис потпредседника Одбора члановима Одбора и његових девет комисија у којем се са задовољством честита Нова 2004. г. уз молбу да они преузму књигу ТВОРБА РЕЧИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ. СУФИКСАЦИЈА И КОНВЕРЗИЈА академика Ивана Клајна, председника Одбора, од 23. 12. 2003. године	84
Позивно писмо члановима Одбора и председницима његових девет комисија с дневним редом за седму седницу Одбора (29. 1. 2004), екавски изговор, од 28. 12. 2003. године	85
Позивно писмо члановима Одбора и председницима његових девет комисија с дневним редом за седму сједницу Одбора (29. 1. 2004), ијекавски изговор, од 28. 12. 2003. године	86

<i>Допис оснивачима Одбора, с позивним писмом и дневним редом за седму седницу Одбора (29. 1. 2004. године), екавски изговор, од 28. 12. 2003. године</i>	87
<i>Допис оснивачима Одбора, с позивним писмом и дневним редом за седму седницу Одбора (29. 1. 2004. године), ијекавски изговор, од 28. 12. 2003. године</i>	88
<i>Допис Савјету министара СЦГ, с Извјештајем о раду Одбора у 2003. и другим документима Одбора, укључујући и позивно писмо, с дневним редом за седму седницу Одбора, од 28. 12. 2003. године</i>	89
<i>Допис владама РСБ, РЦГ и РСп, с Извјештајем о раду, од 28. 12. 2003. године</i>	90
<i>Допис Танјугу и листовима Данас, Политика, Политика експрес, Вечерње новости, Дневник, Побједа и Глас српски, с позивним писмом и дневним редом, од 12. 1. 2004. године</i>	93
<i>Допис Савезном заводу за стандардизацију, с позивним писмом и дневним редом, од 12. 1. 2004. године</i>	101
<i>Одговор Институту за штитасту жлезду и метаболизам „Чигота“ – Златибор на њихову молбу да се Одбор изјасни о томе на којем би писму требало да се штампана монографија Института, од 16. 1. 2004. године</i>	102
<i>Допис Министарству просвете и спорта у Београду са захвалношћу на благовременом разговору око довршеног умножавања и корицења Списа Одбора VI, од 29. 1. 2004. године</i>	103
<i>Допис Министарству културе и медија, са захвалношћу на пруженој финансијској помоћи Одбору око његовог рада и рада његових девет комисија, уз достављање Списа Одбора VI и ТВОРБЕ РЕЧИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ 2, од 29. 1. 2004. године</i>	104
<i>Допис секретара Одбора члановима Комисије бр. 5, уз достављање Одлуке Одбора 44 (ПРЕЦИЗИРАЊЕ И ОСНАЖИВАЊЕ ПОСЛОВА ОКО НОВЕ РЕДАКЦИЈЕ ПРАВОПИСА, донесене на седмој седници Одбора), од 2. 2. 2004. године</i>	105
<i>Допис члановима Одбора који су имали примедбе на Извјештај о раду у 2003. години, као и на неке одлуке Одбора да своје примедбе доставе написмено, од 2. 2. 2004. године</i>	106
<i>Допис колегама од којих се очекује да ће припремити предлоге за ново издање Правописа и транскрипцију страних речи, од 4. 2. 2004. године</i>	107
<i>Допис издавачкој кући Народна књига – Алфа, с предлогом да исправе текст упозорења везан за ауторска права, који се садржи у многим књигама на енглеском језику и другим језицима, с понудом редигованог текста, од 4. 2. 2004. године</i>	109

<i>Допис Предрагу Марковићу, председнику Народне скупштине и новом председнику Одбора за уставна питања, уз поновно достављање Одлуке Одбора бр. 34 (УСТАВНЕ ОДРЕДБЕ О ЈЕЗИКУ) и још неких одлука Одбора како би Одбор за уставна питања обезбедио ваљане уставне одредбе о језику и језицима у службеној употреби, од 31. 3. 2004. године.....</i>	110
<i>Белешка с прве (проширене) седнице Комисије бр. 7 у 2004. години, с уводним напоменама председника Одбора Ивана Клајна од 30. 3. 2004. године, од 5. 4. 2004. године</i>	112
<i>Допис члановима Одбора, председницима девет комисија који нису чланови Одбора, без чланова комисије из Београда и Новог Сада, с одлукама Одбора утврђеним на седмој седници и другим списима, од 7. 4. 2004. године.....</i>	117
<i>Допис члановима Одбора, председницима комисија који нису чланови Одбора и секретарима комисија, уз достављање предлога Одлуке бр. 46, Белешке с друге седнице Комисије бр. 7 у 2004. години и других докумената Одбора с ургенцијом да се на њих реагује, од 27. 5. 2004. године.....</i>	119
<i>Белешка о другој седници Комисије бр. 7, која се бавила даљим радом Одбора и његових комисија, те судбином једнотомног речника српског језика, од 7. 6. 2004. године.....</i>	122
<i>Дописи Генералном секретаријату владе и Генералном секретаријату Народне скупштине у Београду који се тичу нових табла тих двеју институција Србије поводом утврђивања нових друштвених и националних симбола, заставе и грба, од 19. 7. 2004. године.....</i>	124
<i>Отворено писмо Мијату Божовићу, директору Гимназије „Стојан Церовић“ у Никшићу, поводом претњи да ће отпустили професоре српског језика који не пристају на противуставну одредбу о „матерњем језику“ са списком назива „нових језика“ датим у загради, од 16. 8. 2004. године.....</i>	126
<i>Допис Мијату Божовићу, директору Гимназије „Стојан Церовић“ у Никшићу, уз које се доставља отворено писмо, пошто је у Вечерњим новостима објављена његова краћа верзија, од 17. 9. 2004. године, с молбом да се њихова копија уручи отпуштеним професорима, од 17. 9. 2004. године</i>	128
<i>Допис упућен председнику Музејског друштва Србије, у којем се одговара на његову молбу да се нађе одговарајући превод на српски енглеске синтагме THE INTANGIBLE HERITAGE OF HUMANITY, од 12. 10. 2004. године.....</i>	129
<i>Допис Министарству културе, уз достављање дописа председнику Музејског друштва Србије, у којем Одбор нуди решење за енглеску синтагму THE INTANGIBLE HERITAGE OF HUMANITY.....</i>	131

<i>Допис Југославу Перовићу, новинару Таијуга, с мишљењем Одбора које се тиче предности синтагме ПОРЕЗ НА ДОДАТНУ ВРЕДНОСТ уместо оне у којој придев гласи ДОДАТУ,</i> од 14. 10. 2004. године.....	132
<i>Допис члановима Одбора, председницима комисија који нису чланови Одбора и секретарима комисија, са 12 прилога, међу којима су поново предлози одлука бр. 45, 46 и 47, од 14. 12. 2004. године.....</i>	134
<i>Белешка с треће седнице Комисије бр. 7, последње у 2004. години,</i> одржане 14. 12. 2004. године.....	136
<i>Допис Одбору за просвету Народне скупштине којим се одговара на захтев да му се достави мишљење Одбора о називу бошњачког језичког стандарда у српском језику, од 13. 12. 2004. године.....</i>	138
<i>Допис Министарству просвете и спорта у Београду, уз достављање дописа Одбору за просвету Народне скупштине и шест одлука Одбора, у којима су изложени погледи на нову „тројезичност“ бившега српско-хрватског стандардног језика, а посебно погледи на питање називи бошњачког језичког стандарда у српском језику, од 30. 12. 2004. године.....</i>	141
<i>Допис Министарству просвете и спорта у Београду, с молбом да и ове године омогући умножавање и корицење Списа Одбора, овог пута СПИСА ОДБОРА VII, од 31. 12. 2004. године.....</i>	142
IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА.....	143
<i>Комисија за фонологију</i>	
<i>Белешка о раду Комисије бр. 1, од 23. 12. 2004. године.....</i>	145
<i>Комисија за морфологију и творбу речи</i>	
<i>Белешка о раду Комисије бр. 2 у 2004. години, од 8. 12. 2004. године.....</i>	146
<i>Комисија за синтаксу</i>	
<i>Информација о раду Комисије бр. 3 у првој половини 2004. године,</i> од 7. 6. 2004. године.....	147
<i>Извештај о раду Комисије бр. 3 у другој половини 2004. године,</i> од 20. 12. 2004. године.....	148
<i>Комисија за лексикологију и лексикографију</i>	
<i>Записник са седнице Комисије бр. 4, одржане 13. 12. 2004. године.....</i>	149
<i>Извештај Комисије бр. 4 за 2004. годину, од 13. 12. 2004. године.....</i>	150
<i>Прилог плану рада Комисије бр. 4 за 2005. годину, од 13. 12. 2004.....</i>	152
<i>Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике</i>	
<i>Белешка с првог састанка Редакторске групе за израду нове верзије ПРАВОПИСА СРПСКОГА ЈЕЗИКА, одржаног 23. 1. 2004. године,</i> од 26. 1. 2004. године.....	153
<i>Предлог начела за рад на Правопису, од 23. 1. 2004. године.....</i>	155
<i>Белешка с првог састанка Комисије бр. 5, одржаног 10. 12. 2004. године, од 13. 12. 2004. године.....</i>	156

<i>Комисија за историју језичког стандарда</i>	
<i>Извештај Комисије бр. 6, од 30. 10. 2004. године</i>	160
<i>Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима</i>	
<i>Извештај Комисије бр. 8 у 2004. години, од 22. 12. 2004. године</i>	161
<i>Комисија за корпус</i>	
<i>Примедбе на неке предлоге повезане с Уникодом у допису бр. 11/2004</i>	
<i>Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања</i>	
<i>(од 27. маја 2004. године), од 9. 12. 2004. године</i>	163
V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ	167
<i>Одлука бр. 40 с образложењем – НЕДОПУСТИВО ЗАНеМАРИВАЊЕ</i>	
<i>НАЦИОНАЛНОГ ЈЕЗИКА, усвојена 18. 12. 2003. године а потврђена на</i>	
<i>седмој седници Одбора 29. 11. 2004. године</i>	169
<i>Одлука бр. 41 с образложењем – НАЗИВИ СЛОВА У ЋИРИЛИЦИ,</i>	
<i>усвојена на трећој седници Комисије бр. 7, од 14. 12. 2004. године</i>	172
<i>Одлука бр. 42 – ВИШЕСТРУКО КОРИСНА КЊИГА И ЗА НАУКУ И</i>	
<i>ЗА ПРАКСУ, усвојена на седмој седници Одбора 29. 1. 2004. године</i>	177
<i>Одлука бр. 43 – ЗНАЧАЈАН ПОМАК У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНЕ</i>	
<i>РАДОВЕ И КЊИГЕ ИЗ ТВОРБЕ РЕЧИ, усвојена на седмој седници</i>	
<i>Одбора од 29. 1. 2004. године</i>	179
<i>Одлука бр. 44 – ПРЕЦИЗИРАЊЕ И ОСНАЖИВАЊЕ ПОСЛОВА ОКО</i>	
<i>НОВЕ РЕДАКЦИЈЕ ПРАВОПИСА, С ПОДСЕТНИКОМ ЗА ДАЉИ</i>	
<i>РАД НА ПРАВОПИСУ И ОКО ЊЕГА, усвојена на седмој седници</i>	
<i>Одбора од 29. 1. 2004. године</i>	181
VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА И КЊИГА	185
<i>Правопис, криснопис и правоговор: текст Драгослава Граочанкића</i>	
<i>о односу говорне и писмене продукције („Књижевне новине“,</i>	
<i>15. 4 –15. 6. 2003)</i>	187
<i>Прногораца само 40,4 одсто: саопштење података о резултатима</i>	
<i>пописа становништва у Црној Гори 2003. године</i>	
<i>(„Политика“, 24. 12. 2003).....</i>	189
<i>Неопходност одступања од редоследног (азбучног) начела</i>	
<i>у речницима српског језика: текст Драгослава Граочанкића о штампању</i>	
<i>екавских и ијекавских ликова истих речи једних поред других у</i>	
<i>речницима („Књижевне новине“, 1–31. 1. 2004).....</i>	191
<i>Писма прате језике: полемика Ранка Бугарског са захтевима оних</i>	
<i>који мисле да ћирилица треба да буде једино српско писмо</i>	
<i>(„Политика“, 14. 1. 2004).....</i>	192

<i>Зар и ти, сине Здравко!</i> : протест против прелева екавских песама на ијекавицу које чини Здравко Чолић („Нинџ“, 22. 1. 2004).....	193
<i>Do jeseni novi pravopis srpskoga jezika</i> : саопштење Танјуга о даљем раду на PRAVOPISU SRPSKOGA JEZIKA („Danas“, 26. 1. 2004).....	194
<i>Pravopis kao jabuka razdora</i> : проблеми у vezi с даљим радом на PRAVOPISU SRPSKOGA JEZIKA („Centar“, 28. 1. 2004).....	195
<i>Хајдук Вељко им силеџија</i> : коментар образложења за промену назива улица и тргова у Подгорици („Вечерње новости“, 1. 2. 2004. године).....	196
<i>Дорада уз прераду</i> : разјашњења Мата Пижурце поводом информације о припреми нове верзије PRAVOPISA SRPSKOGA JEZIKA („Вечерње новости“, 1. 2. 2004. године).....	197
<i>Сукоби око језика у Краљевини СХС</i> : три изватка из фељтона Животе Ђорђевића („Политика – сведок века“) [„Политика“, 5–7. 2. 2004].....	198
<i>Језик, друштво, сазнање</i> : признање студената Ранку Бугарском поводом његове књиге „Језик, друштво, сазнање“, објављене крајем 2003. године („Политика“, 20. 3. 2004).....	201
<i>„Матерњи“ корак до дукљанског</i> : реакције на преименовање српског језика у Црној Гори („Вечерње новости“, 27. 3. 2004).....	202
<i>Кад умре језик, умро је и народ</i> : никшићки студенти одлучили да бране српски језик и – глађу («Вечерње новости», 27. 3. 2004).....	203
<i>Рат за језик који се не може добити</i> : изјава секретара Одбора за стандардизацију српског језика за Радио „Светигора“ на Цетинју поводом преименовања српског језика у Црној Гори, од 29. марта 2004. године.....	204
<i>Прозон српског језика</i> уз подсећање да је Аустроугарска својевремено укинула српски и ћирилицу, па је онда то учинила Италија 1941, као и на реакције поводом преименовања српског језика у Црној Гори („Политика“, 30. 3. 2004).....	205
<i>Књижевни језик се мора учити</i> : акценти с трибине о језику у смедеревској библиотеци, где су говорили Б. Брборић и С. Реметић („Наш глас“, Смедерево, 30. 3. 2004. године).....	206
<i>Гладни студенти прошетали Никшићем</i> : протести поводом преименовања српског језика у Црној Гори („Политика“, 16. 4. 2004).....	207
<i>У бој за језик свој</i> : сукоб привредника и језикословаца у Словенији око назива фирми „Mercator“, „Fructal“, „Petrol“ и др. („Политика“, 10. 5. 2004).....	208
<i>Srpski, zvanični jezik Porte</i> : подсећања на један стари турски удџбеник као сведочењство о положају српског језика у истамбулској Porti („Republika“, 11. 5. 2004).....	209

<i>Одвојеност државе од језика и ауторска преобележеност правописа:</i> коментар Драгослава Граочанкића у „Књижевним новинама“ 1–30. 6. 2004.	210
<i>Вук нам отео језик:</i> акценти с дукљанског скупа ВУК КАРАЦИЋ И ЦРНОГОРЦИ , на којем су наступили Јеврем Брковић и Војислав Никчевић, као и њихов опонент Будимир Алексић („Вечерње новости“, 7. 6. 2004).....	212
<i>Телефонирај СРПСКИ да те цео свет разуме:</i> наши научници први у свету патентирали апарат за симултано превођење („Вести“, лист за дијаспору, 18. 6. 2004).....	213
<i>Референдум за придев СРПСКИ:</i> иницијатива српских странака у Народној скупштини Републике Српске за замену придева СРПСКИ у 13 градова Српске („Политика“, 29. 7. 2004).....	215
<i>Правопис остаје:</i> „Шпрингер“ и „Шпигел“, два моћна штампана медија у СРН, враћају се старом правопису („Политика“, 10. 8. 2004).....	216
<i>Причај како ти се нареди:</i> неизвестан почетак школске године у Црној Гори због преименовања језика („Политика“, 10. 8. 2004).....	218
<i>Новоговор и балканологија:</i> интервју с пољским славистом и социолингвистом Мачејем Червинским („Нин“, 2. 9. 2004).....	219
<i>Не гази ћирилицу:</i> Српска грађанска иницијатива и Удружење „Ћирилица“ позивају на протест „против масовне окупације српског језика латиницом“ (летак Српске грађанске иницијативе од 6. 9. 2004).....	221
<i>Неверица, туга и збуњеност:</i> окрутно убиство главног уредника листа „Дан“ и расправе о језику узбуђују јавност у Црној Гори („Политика“, 6. 9. 2004).....	222
<i>Отказ професорима или министру:</i> никшићки професори пред отказом због неприхватања преименовања српског језика у школи („Политика“, 14. 9. 2004).....	223
<i>Без језика и посла:</i> професори никшићке гимназије одбили да приме решење о отказима од директора Мијата Божовића („Вечерње новости“, 16. 9. 2004).....	224
<i>Језик старији од отаџбине:</i> извади из отвореног писма пет чланова Одбора за стандардизацију српског језика (Комисија бр. 7) директору никшићке гимназије („Вечерње новости“, 17. 9. 2004).....	225
<i>Говорите ли матерњи?:</i> даљи протести у Црној Гори због преименовања језика и одлучност власти да истраје „на путу реформи“ („Нин“, 30. 9. 2004).....	226
<i>Никшићани бране језик:</i> штрајк професора у Никшићу улази у други месец, а ђак генерације никшићке гимназије одлази у Требиње на даље школовање („Нин“, 30. 9. 2004).....	228

<i>Законска (не)прецизност:</i> коментар Жарка Симеуновића о термилолошким недоумицама у Закону о основама система васпитања и образовања („Просветни преглед“, 30. 9. 2004).....	229
<i>Повратак после 97 година:</i> информација о првом уибенику на бошњачком језичком стандарду у Новом Пазару („Вечерње новости“, 30. 10. 2004).....	230
<i>Фронт за српски:</i> фронт за одбрану српског језика брана је дукљанизације у Црној Гори, каже лидер опозиције Предраг Булатовић у Никшићу („Вечерње новости“, 3. 10. 2004).....	231
<i>Бошњаци чекају увођење БОСАНСКОГ ЈЕЗИКА:</i> коментар поводом изласка књиге БОСАНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ („Вечерње новости“, 5. 10. 2004).....	232
<i>Не идите у школе:</i> протести у Црној Гори поводом преименовања језика и изјаве предсеника Владе Мила Ђукановића о потреби „немилосрдне примене прописа“ и када је реч о професорима и кад је реч о ђацима („Вечерње новости“, 7. 10. 2004. године.....	233
<i>Јавни час српског језика:</i> коментар поводом заседања Савета за опште образовање у Подгорици („Вечерње новости“, 9. 10. 2004).....	234
<i>„Пљеваљске новине“ и преименовање језика у Црној Гори</i> („Пљеваљске новине“, 15. 10. 2004).....	235
<i>Терор језичких незналица у Црној Гори:</i> интервју с Михајлом Шћепановићем, асистентом Филолошког факултета у Београду („Православље“, 15. 10. 2004).....	239
<i>„Матерњи“ је политичка којештарија:</i> интервју Егона Фекетеа поводом јавних трибина у Црној Гори („Дан“, Подгорица, 20. 9. 2004).....	242
<i>Вук отео, они враћају:</i> извештај о почетку међународног научног скупа „Норма и кодификација црногорског језика“, с поновљеним акцентом Јеврема Брковића да је Вук Црногорцима записао језик и отео им га („Вечерње новости“, 29. 10. 2004).....	243
<i>Научници се распитивали за поријекло, Nikčević ustvrdio da su svi Srbi и BiH i Hrvatskoj etnički Crnogorci:</i> polemički tonovi на други дан међународног научног скупа у Podgorici („Vijesti“, Podgorica, 30. 10. 2004).....	244
<i>[Коментари дати поводом научног скупа о црногорском језику у Подгорици, 30. 10. 2004]</i> („Дан“, Подгорица, 30. 10. 2004).....	246
<i>Дукљанисти са Балтика:</i> о пореклу Црногораца и другим акцентима с научног скупа у Подгорици („Вечерње новости“, 30. 10. 2004).....	247
<i>Корисна сазнања о савременој правописној проблематици:</i> коментар поводом краја дводневног међународног скупа у Подгорици („Побјела“, 30. 10. 2004).....	248

<i>Дукљанистика – велика обмана</i> : интервју Бранислава Брборића, секретара Одбора за стандардизацију српског језика, одмах после дводневног скупа о црногорском језику у Подгорици („Вечерње новости“, 31. 10. 2004).....	249
<i>Да не будемо таоци</i> : интервју Мила Ђукановића који укључује и гледишта о језичким гибањима у Црној Гори („Политика“, 1. 11. 2004).....	250
<i>Вујклија иде у пензију</i> : интервју Милана Шипке о раду на новом речнику страних речи и израза („Вечерње новости“, 2. 11. 2004).....	251
<i>И црногорски је дивља градња</i> : даље расправе и полемике о преименовању језика у Црној Гори у које је укључен и Предраг Пипер, дописни члан САНУ и председник Комисије за синтаксу Одбора за стандардизацију српског језика, („Вечерње новости“, 4. 11. 2004).....	252
<i>Razmnožavanje jezika – fenomen nepoznat u modernoj lingvistici</i> : извештај Танјуга о promovisanju књиге америчког слависте Роберта Гринберга <i>JEZIK I IDENTITET NA BALKANU</i> у Institutu „Vudrou Vilson“ у Ваџингтону („Balkan“, 4. 11. 2004).....	253
<i>Дом оца ћирилице</i> : коментар поводом годишње скупштине Вукове задужбине („Вечерње новости“, 9. 11. 2004).....	254
<i>У надлежности скупштине Србије</i> : спорна уставност оснивања Војвођанске академије наука и уметности – коментари Косте Чавошког, професора Правног факултета у Београду („Политика“, 11. 11. 2004).....	255
<i>Босански мимо закона</i> : акценти с расправе у Одбору за просвету Народне скупштине поводом предлога за увођење бошњачког језичког стандарда као изборног предмета у први и други разред основне школе („Вечерње новости“, 11. 11. 2004).....	256
<i>Именованје језика је домен лингвистике, а може бити и предмет политичког договора</i> : интервју с академиком Браниславом Остојићем („Вјести“, Podgorica, 13. 12. 2004).....	257
<i>Настава на матерњем језику</i> : информација о томе како ћаци националних мањина уче свој језик у Србији.....	260
<i>[O (ne)zalaganju OEBS-a za BOSANSKI JEZIK u Raškoj oblasti]</i> : „Glas javnosti“, „Balkan“ i „Kurir“ izveštavaju o tome da se OEBS u SCG distancira od rasprava o <i>BOSANSKOM JEZIKU</i>	261
<i>Бошњацима ускраћено учење матерњег језика</i> : захтеви Бошњачког националног вијећа за састанак с министром просвете и спорта у Београду („Глас јавности“, 18. 11. 2004).....	262
<i>Хоће језик, неће српство</i> : Војислав Никчевић и Желидраг Никчевић о језичким гибањима у Црној Гори („Вечерње новости“, 3. 12. 2004).....	263

<i>Заврзламе око рукописа</i> : коментар Стјепана Филекија поводом настојања учитеља у Србији да се стандардизује букварско рукописно писмо („Нин“, 9. 12. 2004)	264
<i>Још једном о ћирилици</i> : негодовање једног читаоца „Политике“ због одрицања од ћирилице упркос томе што је она сведочанство о мултикултуралности европског континента („Политика“, 11. 12. 2004)	265
<i>Празноглавци без стида</i> : оспоравање идеје о „српско-црногорском“ језику новосадских лингвиста и филолога уз њихову анализу смислености настојања да се удвостручи назив језика у Црној Гори („Вечерње новости“, 11–12. 12. 2004)	266
<i>Провидан трик</i> : Реаговање на предлог о преименовању језика у Црној Гори у «црногорско-српски» («Вечерње новости», 12. 12. 2004)	267
<i>Политичари не знају надеже</i> : размишљање Милорада Дешића, члана Одбора за стандардизацију српског језика, о језику и говору наших политичара („Глас јавности“, 12. 12. 2004)	268
<i>Колонијална Србија и ТУЂА СРЕЂА СРПСКЕ ЛЕКSIКО-ГРАФИЈЕ</i> : уводно излагање академика Драгослава Михајловића на научној конференцији <i>КУЛТУРНО-ИСТРОРИЈСКА БАШТИНА ЈУГА СРБИЈЕ</i> , одржаној у Лесковцу и на Власини („Нин“, 16. 12. и 23. 12. 2004)	269
<i>Људи нису шароће</i> : осврт Драгољуба Петровића, члана Одбора за стандардизацију српског језика, на предлог да се у Устав Црне Горе уведе назив <i>ЦРНОГОРСКО-СРПСКИ</i> („Вечерње новости“, 27. 12. 2004)	275
<i>Рекламе за збуњивање</i> : град Београд пун натписа, обавештења и слогана с граматичким грешкама („Вечерње новости“, 28. 12. 2004)	276
<i>Bosanski jezik izborni u drugom polugodištu</i> : на предлог републичког Савета за националне мањине Министарство просвете и спорта у Београду менја Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основне школе („Danas“, 28. 12. 2004)	277
<i>Информација о карти Томе Маташића, хрватског филолога у емиграцији, с ПЛАНОМ КРОАТИЗАЦИЈЕ СРПског ЈЕЗИЧКОГ ПРОСТОРА, која је поткрај 2004. године масовно била убацивана у поштанске сандучиће у Подгорици</i> („Политика“, 29. 12. 2004)	278
<i>Нови рат за српски језик и правопис</i> : беседа Мата Пижурине, члана Одбора за стандардизацију српског језика, на годишњој Скупштини Вукове задужбине („Задужбина“, децембар, 2004)	279
<i>Матија Бећковић о црногорском језику као тајни и изузетку</i> („Нин“, 30. 12. 2004)	281
<i>Новак Килибарда о Његошу</i> („Нин“, 6. 1. 2005)	282

НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА

У прошлогодишњим *Напоменама приређивача* (онима које се односе на основне информације о раду Одбора током 2003. године) били смо превелики оптимисти. Наговестили смо да ће у 2004. години света угледати три књиге под окриљем Одбора, а није га угледала ниједна, ни *Синтакса*, ни *Речник једнотомни*, ни *зборник првих педесет одлука Одбора*.

Највећа невоља прати једнотомник: крајем априла 2004. године показало се да је он далеко од припремљености за штампу, а Матица српска и две кандидаткиње за његово редиговање нису се споразумеле о даљем раду ни до краја децембра 2004. године, када исписујемо ове напомене. Закључак утврђен на седмој седници Одбора (29. јануара 2004) да се коначни текст одлука не утврђује пре наредне седнице – а било је предлога да се одрже четири седнице Одбора, очито нереалних, јер није лако припремити ни једну једину, нити је било иницијатива да се седнице држе изван Београда – поштован је, па ће се на осму седницу изићи *са седам предлога одлука* (бр. 45–51).

Ако понуђени предлози одлука буду прихваћени, биће могућности да се изда «зборник» првих педесет одлука, за чије је издавање показала интересовање «Београдска књига» која је у августу 2004. године објавила друго, допуњено и измењено издање «Српскога језичког приручника», допуњено и у наслову атрибутом *српски*. Осим тога, два дана пре краја 2004. године на прелом је предата *Синтакса савременога српског језика I (Проста реченица)*, а информација која потиче од Комисије бр. 1 (за фонологију) обећава да би до краја 2005. имале бити готове *Основе фонологије савременога српског језика*. Надамо се готовости и нове редакције *Правотиса*, тако да би 2005, за разлику од 2004, што се тиче књига које би изашле под окриљем Одбора, могла бити берићетна.

Мада је 2004. година протекла с много напетости у свим сферама јавног живота – укључујући и продубљивање језичке кризе у Црној Гори, па и наставак азбучне кризе на целој говорном простору српског језика, о којој сведоче и тротоарски исписи *Не гази ћирилицу* и књига *Српски језик под окупацијом латинице* – Одбор не сме дићи руке ни од великих ни од малих тема, пројеката и подухвата. Мали су у великој кризи. У застоју су и часописи «Наш језик» и «Језик данас». Не можемо се надати ни крупнијим нормативним захватима ако се стандардолошки не обрађују језикословне ситнице. Одлука Одбора бр. 12 – *Картотека језичких недоумица*, објављена у *Списима одбора II* (за 1999. годину), пуна подстицајних недоумица – већину чланова Одбора и његових девет комисија није мотивисала на прегаланство, не барем кад је посреди понуда обрађених тема за потребе Одбора и његове видљивије присутности у јавном животу, културном и језичком.

И овог пута задржали смо уобичајену структуру Списа, са шест поглавља: I. *Списи матичног одбора*, II. *Списи упућени Одбору*, III. *Списи Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања*, IV. *Списи осталих комисија*, V. *Извојени документи* VI. *Исечци из новина, часописа и књига*. Остављамо их без коментара, с надом да би неко могао сести, анализирати их и предложити измене, допуне и поправке. Особито је важно да се са садржајем *Списа Одбора VII* упознају чланови свих комисија (њих четрдесетак), којима се, због повеликих трошкова, не достављају редовно ни важнији списи. Наиме, током године актуелни списи достављају се члановима

одбора (19), председницима комисија који нису чланови Одбора (4) и секретарима комисија (њих 8), пошто је секретар Одбора уједно и секретар комисије бр. 7.

Прилика је да се захвалимо Министарству културе Србије на невеликим али драгоценим финансијским средствима свих ових година, укључујући и 2004. годину. Захваљујући тим средствима, седнице комисија било је могуће уредно сазивати и одржавати, припремати књиге под окриљем Одбора и све њих, када изиђу штампе, обезбедити свакоме члану Одбора (понекад и свакоме запосленом у Институту за српски језик САНУ, који обавља стручно-административне послове за потребе Одбора). Било је могуће, зависно од расположивих средстава, набавити поједине значајније књиге за све чланове Одбора и његових девет комисија или само за потребе појединих комисија, али и сносити друге неизбежне трошкове. А било је и тих других трошкова, нпр. поштанских и канцеларијских. Захвалност заслужује и Министарство просвете и спорта Србије, које нам, ево већ седам година, омогућује да се *Списи Одбора* нађу у рукама чланства и другде, каткад и у страним славистичким центрима. И не само Списи Одбора него и неколике библиографије за поједине области лингвистичке србистике, важне не само за чланство Одбора него и за све катедре на којима се изучава српски језик. Уосталом, чланство Одбора и његових комисија сачињавају, огромном већином, колегинице и колеге запослене на тим катедрама и у једином Институту за српски језик, ономе који носи и атрибут САНУ.

У Београду, крајем децембра 2004.
и почетком јануара 2005. године

Бранислав Брборић
Јован Вуксановић
Радојко Гачевић

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 42/2003, 22. децембар 2003. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У 2003. ГОДИНИ

Ако је судити по шестој години рада Одбора, ушло се у његово плодније доба. Узмемо ли у обзир и јануар месец 2003. године, када се сводио биланс претходне, 2002, године, у 2003. донесено је чак 10 одлука (бр. 29–39), с тим што се о 29. и 30. одлуци расправљало на шестој седници Одбора, 24. јануара 2003, али је на њој донета само Одлука бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*). Потоње су доношене на седницама Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која, по Пословнику, обавља послове Одбора између његових седница. Осим тих 10 одлука, које се верификују на годишњој седници Одбора, припремљено је још 5 *предлога одлука*, будућих одлука бр. 40–44, готових за разматрање и усвајање на седници Одбора – 29. јануара 2004. године. У свим тим одлукама биће речи касније, а претходно ваља рећи понешто о списима матичног Одбора, о списима упућеним Одбору, о списима Комисије бр. 7 и о списима осталих комисија – у складу са структуром *Списа Одбора VII*, који су и овог пута умножени и укоричени за годишњу седницу Одбора, поставши тако његовим седмим летописом.

У списима матичног Одбора налазе се само три документа, међу којима су два опсежна, а трећи мањи и пригодни спис (Саопштење Одбора са сједнице од 24. 1. 2003. године, дато у ијекавској верзији). Опсежни су – дотерана верзија *Извештаја о раду у 2002. години* (јер је на петој седници одлучено да се извештаји објављују тек пошто се о њима изјасни Одбор на годишњој седници) и Записник са шесте седнице Одбора, који свих протеклих година пажљиво израђује Јован Вуксановић, секретар Комисије бр. 5.

Међу списима упућеним Одбору налазе се, поред осталих, два реаговања Омбудсмана за људска права у БиХ у Сарајеву (први на српском, од 13. 2. 2003, а други на енглеском језику, од 8. 7. 2003. године) на Одлуку Одбора бр. 27 (*Називи језика, а не дефиниције*), који показују да Омбудсман нема разумевања за деликатну проблематику новоуспостављене симболичко-терминолошке тројезичности у БиХ. Због тог неразумевања нема ни воље да се, у име заштите људских и националних права, затражи од новог високог представника да опозове уставну одлуку свог претходника којом се интервенише у српској (па и хрватској) норми што оповргавају легитимност назива «босански језик» у српском и хрватском језичком стандарду. Поводом првог реаговања Омбудсмана донета је Одлука Одбора бр. 35, о којој ће бити речи касније. Међу списима упућеним Одбору налазе се три документа наших колега с Филолошког факултета у Београду (међу њима и један иза којег стоје колеге са пет факултета у Србији, односно са пет катедара за српски језик и књижевност). У тим документима негодује се због лошег положаја српског језика (и књижевности) у основној (и средњој) школи и неспремности надлежног министарства у Србији да уважи мишљење стручњака из најважније националне дисциплине, тј. дисциплина (језик и књижевност), да је неразборито ићи на реформу која значи редукцију тих дисциплина насупротив другим европским земљама у којима те редукције нема.

Комисија бр. 7 произвела је више од 40 списа у 2003. години, али је у Списе Одбора VII уврштено само 34, јер су потоњи донети пошто је протекао рок за уврштавање

у Списе. Ту су различита писма члановима и оснивачима Одбора, писма трима владама (РСБ, РЦГ и РСп), белешке о шест седница те Комисије, затим дописи неколиким јавним гласилима, омбудсменима за људска права БиХ, скупштинама РСБ и РЦГ, уставним комисијама и другим субјектима. У њима се овде није нужно поближе упуштати, јер се, у крајњој линији, они тичу борбе Одбора за уважавање ставова и препорука који се заступају у донетим одлукама, које ће у Извештају бити приказане. Остали списи Комисије бр. 7 биће уврштени у Списе Одбора VII, тј. у следећу летописну колекцију Списа, која ће се припремити крајем 2004.

Списа осталих комисија нема много па их ваља и овде укратко али документовано приказати.

Комисија бр. 1 (за фонологију) имала је само једну седницу у 2003, али је предочила напредак око припреме *Основа фонологије*, чијем се аутору Драгољубу Петровићу придружила колегиница Снежана Гудурић, која се на Филозофском факултету у Новом Саду бави француском фонологијом и фонетиком. Колегиница Гудурић прихватила је да за потребе Фонологије изврши неопходна компјутерска истраживања. Председница ове Комисије Јелица Јокановић-Михајлов наговестила је разраду концепције и методолошке припреме *Библиографије дела из српске фонологије и фонетике*, као и увођење нових облика рада чланова ове Комисије.

Комисија бр. 2 (за морфологију и творбу речи) није ове године заседала, али су њени чланови наставили да се баве радом у сопственој научно-стручној области. Међутим, овој Комисији припада заслуга за неке већ обављене послове, међу којима су раније довршена *Библиографија радова из морфологије и творбе речи (1950–2000)* и ове године довршена књига Ивана Клајна, председника Одбора и члана ове Комисије, *Творба речи у савременом српском језику (Други део: суфиксација и конверзија)*, које су својим рецензијама проpratили и њеном коначном лику дали доприноса Живојин Станојчић, председник Комисије бр. 2, и Мирослав Николић, члан те Комисије. Довршетак друге књиге Творбе речи прати и предлог одлуке бр. 43, у којој се утврђује, на начин сличан оном у Одлуци бр. 25, да је посреди значајан помак у односу на претходне радове и књиге из творбе речи. У претходној књизи, с истим насловом (*Творба речи у савременом српском језику*), обрађене су префиксација и композиција, а у потоњој суфиксација и конверзија. Обе књиге нису само вредни прилози науци о језику, који омогућују боље извођење универзитетске наставе и лакше студирање, него и књиге доступне ширем кругу корисника и практичара српскога књижевног језика и српскога језичког стандарда.

Комисија бр. 3 (за синтаксу) није имала овогодишњих седница, али њен члан Предраг Пипер извештава о завршници послова око првог тома (заправо двокњижја) *Синтаксе*, у којој он има највећег удела, а Милка Ивић, председница Комисије и главни редактор књиге, потврђујући блиски довршетак овог подухвата, моли Одбор да се за председника Комисије бр. 3 постави Предраг Пипер, одавно дописни члан САНУ. Овде је важно указати на то да се припрема ново издање *Библиографије српске синтаксе* (изашле први пут 2001), овог пута без синтагме *Грађа за*, која ће се објавити умножавањем и корицењем попут Списа Одбора I–VI.

Комисија бр. 4 (за лексикологију и лексикографију) одржала је, средином новембра 2003, једину овогодишњу седницу саопштавајући, између осталог, да је објављена прва свеска *Семантичко-дериwационог речника*, рађеног у оквиру пројекта *Стандардни српски језик* Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду. У току је израда малог речника *ветеринарске терминологије* (у оквиру истог пројекта). Комисија се жали на то да Матица српска и САНУ, оснивачи Одбора, немају одговарајући однос према зборнику с међународног скупа *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, а Твртко Прћић одустао је од израде речника синонима јер од Матице није добио фајл једнотомног Речника. На Филозофском факултету у Новом Саду одбрањен је магистарски рад *Речник Лазе Лазаревића*, чије би штампање требало финансијски помоћи. Из ове Комисије потекао је и предлог Одлуке бр. 42 (под

насловом *Вишеструко корисна књига и за науку и за праксу*), о којем се, уз основне податке о књизи Семантичко-деривациони речник (*Свеска 1: Човек – делови тела*), указује на њену вредност и њене циљеве, као и на значај даљег рада на овом пројекту, који је засновао Филозофски факултет у Новом Саду, један од 14 оснивача Одбора.

Комисија бр. 5 (за праћење и истраживање правописне проблематике), на својој седници одржаној крајем новембра 2003, уз присуство председника, потпредседника и секретара Одбора, констатовала је извештај о застоју у раду на новој редакцији Правописа. Тај застој биће превладан у складу с предлогом одлуке бр. 44. Рок за довршетак рукописа јесте 30. септембар 2004. У овом предлогу *прецизирају се и оснажују послови око нове верзије Правописа*. У предлогу одлуке и уз њу датом *Подсетнику* утврђује се прецизно шта раде поједини чланови редакторске групе (четворица колега), с ким се ко укришта и допуњава, као и друге појединости за несметан рад на новој редакцији Правописа.

Комисија бр. 6 (за историју језичког стандарда), посредством свог члана Александра Милановића, обзнањује да се наставља израда библиографије текстова о српском књижевном језику и српском језичком стандарду. Ради се на даљем ексцерпиранију грађе из домаћих и страних извора, али се за коначну верзију библиографије чека довршетак пројекта који се ради у Међународном славистичком центру (*библиографски речник учесника МСЦ*). Пошто је и у тај пројекат укључен А. Милановић, наговештава се довршетак библиографије током прве половине 2004. године.

Комисија бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима) такође је одржала једну седницу на којој су размотрена питања везана за назив језика у школској документацији као и питања броја часова српског језика у основној школи. Из ове Комисије потиче идеја за доношење одлука бр. 40 и бр. 41, чији су предлози припремљени за годишњу седницу Одбора у јануару 2004. Предлог одлуке бр. 40 упозорава на *недопустиво занемаривање националног језика у основној школи* и препоручује Министарству просвете и спорта у Србији (а индиректно и одговарајућим министарствима у Црној Гори и Српској) да преиспита своју одлуку о броју часова српског језика у основној школи (4) насупрот много већем броју часова у неким другим земљама, тако да се тај број увећа на 6. У предлогу одлуке бр. 41, на предлог Драгослава Граочанкића, утврђује се *словни називи српске ћирилице* по угледу на друге словенске језике, који су те називе одавно терминологизовали, за шта је податке прибавио дојан српске славистике Богдан Терзић.

Комисија бр. 9 (за корпус) поднела је два своја извештаја (за 2002. и 2003. годину). Нажалост, на прошлогодишњи упитник за прикупљање информација о постојећим корпусима није било реаговања заинтересованих издавача, али Комисија извештава да је при Савезном заводу за стандардизацију основана Комисија за језичке ресурсе, која прати рад ISO/TC37/SC4. Осим тога, на Математичком факултету у Београду подигнут је комплетан сервер за одржавање корпуса, доступан за претраживање Интернета, који је у садашњој фази заштићен лозинком. У тим подухватима ангажовани су истакнути чланови Комисије бр. 9, па се извештава и о текућим и о даљим активностима, укључујући и то да поменути сервер на Математичком факултету не може подржати даље повећавање корпуса, па ће се његови делови дистрибуирати на друге сервере. У овој Комисији пледира се за одржавање састанка са представницима других комисија, који је одгађан због рада на формирању корпуса, али су се сада стекли услови за то пошто је могуће приказати експлоатацију корпуса у реалним околностима. Такође се предлаже саветовање о дефинисању српског језичког стандарда и његовог корпуса, укључујући и предлоге за могуће теме тог саветовања.

А сад ваља нешто рећи о већ донетим одлукама у 2003. години. Одлука Одбора бр. 29 (*Семинар српске језичке културе*), док се пише овај Извештај доживљава окончање свога првог дела (јесењег семестра), у оквиру којег је одржано 8 предавања и досад изведено 37 часова вежби. Предстоји још пет часова (28. децембра), посвећених говорној култури. Други део Семинара (такође 50 часова, само вежбе), пролећни семестар,

почиње крајем фебруара а довршава се крајем маја 2004. године. У Семинару се ангажовало више од 20 извођача наставе и вежби. Реаговање полазника и Коларчеве задужбине сведочи о томе да се већ сада може говорити о пуном успеху Семинара, који је окупио 32 полазника.

Одлука бр. 30 бавила се *деклинацијом презимена женских особа*, а Одлука бр. 31 *невољама с називом државне заједнице*. Колико се да видети, и даље има неодрживих конгруенција (*Мићић је погрешила*), док је скраћеница СЦГ однела превагу над другима, као и сложени придев *српско(-)црногорски*, с цртицом и кад треба и кад не треба, а етници – *грађанин/становник/жител СЦГ* – обично се избегавају.

Одлука бр. 32 садржала је препоруку за деликатније навођење информација о томе ко говори српским језиком (*Српским језиком говорили су и говоре Срби и припадници других народа који се служе тим језиком не зазирући од његовог дугим историјом освештаног имена*). Међутим, наставља се поход *Слова о српском језику* (1998), поводом којег је донета Одлука Одбора бр. 2. О том походу сведочи и књига *Српски језик и српски језици* (Београд, СКЗ, 2003), чији је аутор и члан Одбора Милош Ковачевић. Насупрот не само бесмислености и бескорисности доказивања недоказивог него и сведочанствима о непожељности и штетности залагања за српску номинацију иноназивних истојезичких стандарда, нарочито у БиХ – на која упозоравају и неки српски интелектуалци па и лингвисти из Бање Луке и Бијељине – војује се за пропагу ствар и, фактички, тупи оштрица Одборових настојања да се обеснажи лингвоним «босански језик» у другим језичким стандардима на простору бивше СФРЈ и другде у Европи и свету. Номинацијска дијахронија (која не потврђује владавину српског назива језика на целом штокавском простору ни пре 150 година, када је утемељиван српски језички стандард, а камоли данас) и фактичко стање стандарднојезичких чињеница једна су ствар, а раније и савремено доименовање или преименовање истог стандардног језика – друга. Да је ово тачно потврђују и наше одлуке: бр. 33 (*О језику Црногораца*), бр. 34, дата у две засебне верзије (*Уставне одредбе о језику*), бр. 35 (*Људска права нису само индивидуална него су и колективна*) и бр. 36 (*Још једном о језику Бошњака*), с посебним освртом на његов положај у основним школама Републике Српске, у којима се Одбор – принципијелно залаже и за уважавање стандарднојезичких чињеница, и за обеснаживање даљих језичких раскола, и за поштовање људских, појединачних и колективних права. (То залагање, којем се придружно велики број црногорских интелектуалаца, о чему сведочи и обиље исечака из новина, часописа и књига, изложено у Поглављу VI *Списак Одбора VI*, имало је одјек у Црној Гори, где је упадљива већина становништва те Републике на попису становништва обеснажила настојање да се прогласи, тј. «озваничи», и пети лингвоним – «црногорски језик».) С овим у вези, на свој начин, стоји и Одлука бр. 37 (*Мана за чије отклањање треба сачекати срећнија времена*) у којој се «признаје» да није врлина него мана то што је српски језички стандард *двоизговоран и двоистисан*, али се уважава и постојећа социолингвистичка стварност, која не допушта да се та мана отклони. Стоји и Одлука бр. 38 (*Укидања ијекавице заиста није било*), коју је индуковао пољски студент Бартоломјеј Столарчик (Bartolomiej Stolarczyk). Кад смо му ту одлуку на његов захтев доставили, г. Столарчик је, изражавајући захвалност Одбору, узвратио да сада много боље разуме нашу стандарднојезичку ситуацију, и у БиХ и иначе.

Изван овог тока стандарднојезичке проблематике стоји једно унутарјезичко питање, обрађено у Одлуци бр. 39 (*Људско биће није исто што и хумано биће*). Та одлука указује на пут којим ваља ићи – у складу с Одлуком бр. 12 (*Картотека језичких недоумица*). Њоме иду тројица српских лингвиста (Драго Ћушић, Егон Фекете и Богдан Терзић), па и две лингвисткиње (Милиша Радовић-Тешић и Рада Стијовић), оглашавајући се у књигама (двама поучницима с истим насловом *Слово о језику* – тројица наведених и *Језичке доумице* Е. Фекетеа) и новинама («Експрес политика» и «Политика»), у којима се оглашавају две поменуте колегинице. Тим путем треба да иду други, на шта је, до сада,

неколико пута апеловано. Часописи *Наш језик* и *Језик данас*, али не само они, пружају прилику за обраду многих (стандардно)језичких тема.

Поглавље VI књиге Списи Одбора за стандардизацију српског језика, Београд, 2003, под насловом *Исечци из новина, часописа и књига* (стр. 177–289), приказује тематику из једног дела Одборових интересовања, дату по избору приређивача књиге Б. Брборића, Ј. Вуксановића и Р. Гачевића.

У Извештају није било могуће указати на све оно што Одбор чини нити пак на оно што пропушта да чини. Па ипак, настојало се да он буде сажетак оног што се налази у Списима VI. Око нормалног рада Одбора и уредног излагања тих Списа, па и око прибављања публикација за потребе Одбора, његовог ужег и ширег чланства, ваља забележити малу али драгоцену помоћ двају министарстава у Србији (култура, просвета и спорт). Захваљујући томе, све чланство, и матичног Одбора и девет комисија, добило је или ће добити Творбу речи 2, док је ужи састав Одбора добио књигу Егона Фекетеа *Језичке доумице*.

* * *

Нацрт извештаја припремио је секретар Одбора. Нацрт је размотрен на седмој седници Комисије бр. 7 – 18. децембра 2003. Потом је договорено да се, након писмених примедба чланова Комисије, припреми предлог извештаја, који се, уз позивно писмо за годишњу седницу Одбора (29. 1. 2004), доставља чланству Одбора и његовим оснивачима. О предлогу извештаја расправљаће се на седници Одбора, после чега ће, буде ли примедба, бити сачињена коначна верзија и достављена целокупном чланству.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
СЕКРЕТАР ОДБОРА

Број 1/2004, 27. фебруар 2004. године
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: п. 011/3398-356, к. 011/150-393 моб. 063/8688-574
е-пошта: branslav@min-cul.sr.gov.yu

**ЧЛАНОВИМА КОМИСИЈЕ БР. 7 И УЧЕСНИЦИМА У РАСПРАВИ
НА СЕДМОЈ ГОДИШЊОЈ СЕДНИЦИ ОДБОРА (29. 1. 2004)**

Поштована колегинице / Поштовани колега,

У прилогу Вам достављам *Записник са седме седнице Одбора*, у чије је састављање, као и свих претходних година, велики труд уложио колега Јован Вуксановић, секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, овог пута већи него раније због опсежније расправе него претходних година. Достављамо га заједно с писменим примедбама које су, како је договорено на седмој седници Одбора, дали само колеге Живојин Станојчић и Милош Ковачевић. Нажалост, остали учесници у расправи који су имали изричитих примедба на поједине одлуке (бр. 30 – бр. 39), као и на једини предлог одлуке (бр. 41 – Називи слова у ћирици), нису доставили ништа написмено, с тим што је Јелица Јокановић-Михајлов тражила да јој се достави поднесак Миленка Васића па ће се и она писмено изјаснити.

Свима њима достављам по копију Записника (11 страница), писмене примедбе Ж. Станојчића (3 странице) и М. Ковачевића (1 страница), као и извадак из веома опсежног поднеска колеге Миленка Васића (9 страница), са два наслова *What is Unicode?* и *European Alphabetic Scripts*, мада је он доставио више од 30 страница и *се-де ром* (CD-R), с целовитим многостраничним текстовима двају стандарда – UNICODE 4.0 и ISO 10646, што се налази код секретара Одбора, на располагању свакоме ко то жели видети.

Из веома опсежног Записника (сређеног колико је то било могуће) види се како је текла расправа и шта се може исправити у предлозима одлука а шта и када у већ донетим одлукама.

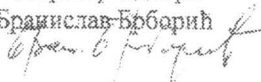
Молим да пажљиво прочитате и Записник и приспеле примедбе, као и Васићев поднесак на енглеском, да бисмо видели шта ћемо и како, првенствено с предлогом одлуке бр. 41. Важно је да Васићев поднесак прегледају колегиница Јелена Јокановић-Михајлов и колега Драгољуб Петровић те да се изјасне о томе да ли треба да се одрже седнице њихових двеју комисија (бр. 1 и бр. 8) или ће се ствар, у складу с утврђеном процедуром, решити на проширеној седници Комисије бр. 7.

Целу ствар, ипак, треба решити што пре, с тим што се Комисија бр. 7 може састати и пре него што се види шта ће се с предлогом одлуке бр. 41 како би се верификовао Записник, који би се доставио свим члановима Одбора те председницима и секретарима свих комисија.

Овај допис, с прилозима, доставља се, осим члановима Комисије бр. 7 (њих петорица), — Ж. Станојчићу, М. Дешићу, М. Ковачевићу, М. Пижурици, Љ. Поповићу, П. Пинеру, Д. Гортан-Премк, Ј. Јокановић-Михајлов, Ј. Јерковићу, Б. Савићу, М. Васићу и М. Николићу, који су учествовали у расправи (укупно 12 учесника), као и Д. Петровићу за чију је Комисију бр. 8 предвиђена евентуална седница, и Ј. Вуксановићу, који је водио и срочио Записник. Ако ко нађе за сходно, може предложити измене и допуне Записника.

С поштовањем,

Прилози: 3

Секретар Одбора
Бранислав Ђобарић

П. С. Било би лепо када бисмо ове године могли донети још шест одлука како бисмо намирили њих укупно 50, што би пружило могућност да се у књизи у којој би се оне окупиле, уз одговарајућу напомену, понешто дотера у складу с расправом вођеном приликом њихових верификација. То ћемо поручити свим члановима Одбора, председницима и секретарима девет комисија када се донесе одлука бр. 41 и верификује Записник. Ако бисмо, нпр. до јуна или најкасније до септембра, имали шест предлога, могли бисмо сазвати и другу овогодишњу седницу Одбора пре његове годишње скупштине у јануару 2005. године, када ћемо, надам се, моћи верификовати излазак нове редакције Правописа српскога језика, заправо двеју редакција, јер би се посебно штампале екавска и ијекавска верзија правила, док Речник уз Правопис ионако доноси све на екавци и ијекавци.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
СЕКРЕТАР ОДБОРА

Број 2/2004. 23. март 2004. године
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: п. 011/3398-356, к. 011/150-393 моб. 063/8688-574
е-пошта: branislav@min-cul.sr.gov.yu

**ПОЗИВНО ПИСМО ЗА ПРВУ СЕДНИЦУ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С
ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА (Ком. бр. 7)**

Поштована колегинице / Поштовани колега,

По договору с председником Одбора академиком Иваном Клајном, позивам Вас на прву овогодишњу (проширену) седницу Комисије бр. 7, која ће се одржати у среду, 31. марта 2003. године, у 13,00 сати – у Институту за српски језик САНУ, у канцеларији директора Института Софије Милорадовић.

По договору с председником Одбора, предлаже се следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Уводне напомене председника Одбора;
2. Разматрање и усвајање записника са седме седнице Одбора, одржане 29. јануара 2004. године;
3. Разматрање примедба на одлуке Одбора (бр. 30–39), које су верификоване на седници Одбора и поред примедба на неке од њих, као и примедба на поједине предлоге одлука (бр. 40 и бр. 42–44);
4. Одвојено разматрање сулбине предлога одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирилици);
5. Разно.

На седницу су позвани, осим чланова Комисије бр. 7, и: Јелица Јокановић-Михајлов, председница Комисије бр. 1. и Драгољуб Петровић, председник Комисије бр. 8, због предлога да се евентуално одрже седнице тих двеју комисија поводом предлога одлуке бр. 41; затим, Јован Вуксановић, секретар Комисије бр. 5, који је саставио Записник са седме седнице Одбора, Предраг Пипер, председник Комисије бр. 3, и Драгослав Граочанкић, члан Комисије бр. 8, који су учествовали у припреми предлога одлуке бр. 41, као и Миленко Васић, члан Комисије бр. 8, што је Одбору доставио два стандарда (Unicode 4.0 и ISO 10646), у којима су регулисани називи слова у свим ћирилицама, али постоји могућност да дамо примедбе на та два стандарда ако се покаже да је то потребно, и Софија Милорадовић, нови директор Института за српски језик САНУ.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Ђрборић
Бранислав Ђрборић

П. С. Молим Вас да понесете копију Записника и копију предлога одлуке бр. 41, који је, заправо, једини споран.

ЗАПИСНИК

са седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 29. јануара 2004. године у просторијама Српске академије наука и уметности, Кнез Михаилова бр. 35, Београд

Скуп је сазвао академик Иван Клаји, председник Одбора, и предложио претходно утврђени и свим члановима достављени

Дневни ред:

1. Поздравна реч и уводне напомене председника Одбора Ивана Клајна;
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора током 2003. године;
3. Верификација десет одлука Одбора (бр. 30–39) које је Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања утврдила после шесте седнице Одбора, одржане 24. јануара 2003. године;
4. Разматрање предлога пет одлука Одбора (бр. 40 – **Недопустиво занемаривање националног језика**, бр. 41 – **Називи слова у ћирилици**, бр. 42 – **Вишеструко корисна књига за науку и праксу**, бр. 43 – **Значајан помак у односу на претходне радове и књиге из области творбе речи** и бр. 44 – **Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа**);
5. Кадровско питање (предлог Милке Ивић да Предраг Пипер, дописни члан САНУ, буде, уместо ње, постављен за председника Комисија за синтаксу);
6. Разно.

Седници су присуствовали: академик Иван Клаји, др Слободан Реметић, др Љубомир Поповић, мр Бранислав Брборић, др Драго Ћупић, др Јелица Јокановић-Михајлов, др Маринко Божовић, др Маго Нижурица, др Предраг Пипер, др Живојин Станојчић, др Јован Јерковић, др Драгољуб Петровић, др Даринка Гортан-Премк, др Милорад Дешић, др Мирослав Николић, др Милош Ковачевић, др Слободан Марјановић, др Бранко Савић, Радојко Гачевић, мр Јован Вуксановић, др Срето Танасић, мр Александар Милановић, Олга Сабо, Миленко Васић, ИДЦ (члан Комисије бр. 8), Драгослав Граочанкић (члан Комисије бр. 8 и предлагач Одлуке бр. 41), Југослав Перовић, новинар Танјуга, Вили Ристић, новинар из Бање Луке, Драгана Матовић, новинар „Вечерњих новости“, Миодраг Грујић, виши саветник председника државне заједнице Србија и Црна Гора, и мр Драган Станић, секретар Матике српске из Новог Сада, једини представник оснивача Одбора који се одазвао позиву на седму седницу.

Оправдано су били одсутни: академик Милка Ивић, др Егон Фекете, др Бранислав Остојић и др Новица Петковић.

Састанак је отворио академик **Иван Клаји**, председник Одбора, поздравно присутне на седници и образложио одсуство чланова Одбора. Затим је дао реч др **Слободану Реметићу**, потпредседнику Одбора, који је прочитао писмо Министарства за просвјету и културу из Бања Луке, у којем се поздравља рад Одбора и изражава жеља да он буде све плодотворнији.

У крајој беседи академик **Иван Клајн** је истакао да немамо разлога за оптимизам због економске кризе и неизвесне будућности, па нам решавање питања норме у српском језику и око њега личи на „донкихотизам“, посебно после објављивања податка да је 37% становништва у Србији „на ивици сиромаштва“. То што и даље истрајавамо у раду Одбора јесте испуњавање аманета Павла Ивића, упозорно је академик И. Клајн.

После тога прешло се на другу тачку дневног реда – *Разматрање Извештаја о раду Одбора у 2003. години.*

Др Живојин Станојчић је рекао да је био потребан велики труд приликом израде Извештаја и да је 2003. година била плодна у раду Одбора и његових комисија. Позвао се и на коментар академика Ивана Клајна да 37% грађана живи „на ивици беле“, да имамо „кризу владе и скупштине“. Реагује на текст, на стр. 5 предлога Извештаја, посебно на „квалификације да само у Републици Српској делује ‘самозаштитни рефлекс’, пошто се тамо подразумева да ћирилица има примарни карактер“. Проф. Станојчић сматра да нису потребне такве квалификације, посебно када се говори о стању у Црној Гори, „јединој републици која је остала верна социјалистичком моделу равноправности двају писама“, како пише на стр. 5. Извештаја. Проф. Станојчић истиче чињеницу да је он професор Универзитета у Црној Гори и да на овој седници нема колеге Бранислава Остојића, који је шеф озбиљне катедре у Никшићу, па ни због тога нема места таквим квалификацијама. Одбор, према његовом мишљењу, треба на исти начин да ради на целој територији где се говори српским језиком.

Др Милорад Дешић се слаже с текстом Извештаја, али сматра да су неке констатације „политичке“, посебно оне на крају стр. 4 Извештаја. Сматра, такође, да је добро што наше колеге и колегинице воде језичке рубрике у „Политици“ и „Политички експрес“. Предлаже да се, у име Одбора, честита „Политици“ за јубиларну стогодишњицу. Међутим, истиче и „другу страну медаље“, „превише је језичких, штампарских и других грешака“ у том листу. Има и конкретне примедбе на текст *Одлуке бр. 37(Списи Одбора VI, стр. 163–167)*, где је неодржива квалификација да је ијекавски изговор сведочанство о томе да се за српски књижевни језик може рећи да је „језик с маном“. Сматра, такође, да око оцене да ли је потребно имати један или два изговора „обе стране морају бити заскупљене“ и да закључке око тога треба „обазривије формулисати“. Сматра, такође, да све одлуке, док не дођу на скупштину Одбора, треба да буду предлози за одлуке. Због тога би требало да коначна етикета одлука уследи када предлог одлуке буде усвојен на седници Одбора – закључује М. Дешић.

Др Милош Ковачевић каже да је у Извештају речено углавном све оно што се радило. Међутим, унутар *Извештаја* стоје формулације у вези с њим које су неодрживе, па се може рећи да је „прекршен Пословник“, што се очитује и у неким деловима одлука бр. 37 и 38 (Мана за чије отклањање треба сачекати срећнија времена и Укидања ијекавице заиста није било). Оно што стоји на стр. 4 Извештаја може се сматрати нечим што је плод логике „рекла-казала“, што посебно вреди када је посредни лингвоним „босански језик“, чија је српска номинација „бошњачки језик“, па испада да се он залаже за несрпску номинацију. Сматра да нису посредни исправни закључци и да не пристаје на то да му се „намиче омча на врат“, јер се у најбољем случају може говорити о „полуистинама“. Треба у Извештају отклонити све оно што се може сматрати „политичким етикетом“, на шта указује и проф. Станојчић, али ће о томе нешто ближе рећи када на дневном реду буду 2. и 3. тачка.

Др Слободан Реметић, у вези с освртом М. Ковачевића о „именовању језика“, упозорова на то да су њему у Републици Српској говорили да је штетно и неразборито све оно што иде у прилог називу „босански језик“, који је апсолутно неодржив, утолико више што постоји тенденција да се српски и хрватски узимају као варијанте тога тобоже *новог државног и националног језика*. Исто тако, залагање за то да се то све има сматрати *српском језиком* објективно подупиरे језички унитаризам у БиХ, каквог ни у примисли није било у бившој СФРЈ. Ко, онда, коме, пита се С. Реметић, „намиче омчу на врат“? Ако је све то *један језички стандард*, а не три прокламована с ослонцем на социolingвистичку симболику, зашто се онда штампају посебни уџбеници, од буквара па надаље до свих оних на универзитетима. Све је то контрапродуктивно а неразборито је и пристајати на то да се уџбеници српског језика у Републици Српској, кад су посредни националне дисциплине, припремају и издају засебно. Разуме се, истиче С. Реметић, мора се раздвојити лингвистички и социolingвистички ниво, што важи и за *бошњачки језички стандард*, који изворно јесте проистекао из вуковског модела српског књижевног језика. Међутим, тешко је порећи да је тај стандард логична последица номиналног распада *српскохрватске говорне заједнице*, што се не може отклонити ни скраћеницама „бхс“, фреквентним у Хашком трибуналу, нити друкчијим редоследом појединих слова, а понајмање етикетом „босански језик“, односно, како имплицитно проистиче, „српски језик на муслимански начин“.

Мр Бранислав Брборић упозорава на то да Извештај није објављен у *Стисима Одбора VI*, јер ће бити објављен тек идуће године. Прихвата да су неке формулације у Извештају његове, али је Извештај пажљиво разматран у Комисији бр. 7. Не прихвата тврдње да се у Одбору залажемо за проscribeвање било којег изговора, нити игде у било којем документу Одбора стоји да се „мана“ односи на ијекавицу. „Мана“ је у самој чињеници што постоји „двоизговорност“ у стандардном језику, утолико већа што се она исказује и као „двоисписност“ и као „двоазбучност“. Због тога није могућ ниједан српски речник стандардног језика који би у истој књизи регистровао све оно што се у српском стандарду различито изговара и пише. Нелогично је мислити да су та удвојена двојства сведочанство о некој „врлини“. Нема народа у Европи који имају такву „врлину“, осим Норвежана, који имају два језичка стандарда с једним писмом, због чега се пред полазак у основну школу сваке године родитељи изјашњавају о томе на којем ће се стандарду деца школовати. Екавски и ијекавски изговор давао је крила расколу између Срба и Хрвата, а ћирилица је писмо културе, а не само језика – упозорава Б. Брборић. *Нема ниједног језичког стандарда у Европи који је раздробљен као српски* – такође је закључио Б. Брборић. Међутим, додаје он даље, Одбор се не залаже за исправљање те по нас неповољне чињенице. Неповољна је и чињеница што се у штампи наводи правопис „као јабука раздора“ („Сentar“, 28. 1. 2004, с. 4) и с грешкама цитира шта је ко о томе рекао, поводом припреме нове правописне верзије, а нико није говорио о садашњем разлору, већ о жељи да га више никада не буде. Б. Брборић сматра да од стварних проблема и реалних оцена о њима не треба бежати, јер говор о „врлинама“ не може издржати лингвистичку и социolingвистичку критику. Друга је, наравно, ствар што је посредни реалност с којом се морамо мирити. Међутим, треба свакако избегавати интерпретације које нам објективно школе, посебно кад се инсистира на томе да је „све то српски језик“ упркос социolingвистичкој реалности, која то демантује.

Др Иван Клаји се слаже с констатацијом да постојање два изговора није врлина, али није ни страшна мана. На то **Б. Брборић** додаје да се формулације могу ублажити кад је посреди предлог Извештаја, а кад је реч о већ донетим одлукама, то ће бити могуће у књизи која ће, надајмо се, врло брзо окупити првих 50 одлука Одбора, али се оне не могу поправити у часопису у којем су готове одлуке већ објављене. Брборић остаје при томе да је постојећа расцепканост, удвојеност, утројеност и умноженост мана, а не врлина! Да је врлина, она би нас заобишла, као што је другде у СФРЈ сваку другу републику заобишло постојање аутономних покрајина, које су такође биле узимане као „предност“ и „врлина“, па чак и као „богатство“, а на југу је одавно јасно где нас је то „богатство“ довело.

Др Мато Пижурица упозорава на то да смо „мајстори за то да забацимо три у здраву ногу“. Истиче даље да папире можемо исправљати, али морамо знати како да живимо. Признаје да је противник „превођења и наших, Одборових, папира с једнога изговора на други“, што се иначе често чини. Разуме се, Вук и Његош били би нам даљи ако не бисмо сачували ијекавицу, али се у свим тим расправама апсолутно нико није залагао за то да се двојство укине у језику лепе књижевности. Пижурица се залаже за то да сви пошаљу своје писмене примедбе и на Извештај и на одлуке, па ће се лено сести и видети шта се и како може друкчије формулисати. Он такође сматра да „треба вратити осећај да је ћирилица наше прво писмо“.

Др Љубомир Поповић сматра да стандардни језик треба да буде један, али и то да нема места уједначавању. Залаже се за афирмацију „двојног стандарда“ – то за њега није мана, него је реалност. То је тако било у историји, па треба да прихватимо ту реалност као дато стање, као чињеницу. Сматра да нема места „језичкој фамилијаризацији људи на три стране“, јер то не одговара нашем језичком духу. Ћирилица и латиница су такође наша реалност. То што су нам рекламе и билборди само на латиници – то је и зато што је у питању економски разлог, волели ми то или не. Не можемо се залагати за забрану латинице, што неки ван Одбора траже. Он даље подсећа на то да је ово јубиларна година када се слави 200 година српске државности, па *предлаже да Одбор организује један научни скуп о нормативним проблемима у језику*. Према његовим речима, за то постоји новац у министарствима, али треба настојати да се такав скуп не поклопи с оним што се већ припрема на традиционалном скупу у МСЦ.

Др Предраг Пипер сматра да је довољан радни састанак, а не научни скуп да бисмо разрешили проблеме о којима се овде дискутује. Он, такође, сматра да нико није против ијекавице, али да није врлина имати толико двојстава у српском језичком стандарду и имати их на такав начин. С тим се слаже и академик **И. Клаји**. Мора се, међутим, слободно размишљати и отворено расправљати о реалним језичким проблемима како бисмо сагледали где смо и шта нам ваља чинити да бисмо их ублажили или решили.

Др Живојин Станојчић има конкретну примедбу на стр. 5 предлога Извештаја, где је Црна Гора окарактерисана као место с негативном праксом.

Др Даринка Гортан-Премк има примедбе на термин *двоисписан* (стр. 4) и сматра да је „лично употребљен“. Такође, не слаже се ни с *Одлуком бр. 39*, у којој се атрибут „хумани“ из медицине замењује термином „људски“ у синтагми *хумана безбедност*. Она сматра да, ако будемо доносили одлуке с погрешним закључцима или са закашњењем, само „урушавамо углед Одбора“.

Др Живојин Станојчић указује на то да у *Одлуци бр. 31* (Невоље с називом државне заједнице), посебно на стр. 2, има „политичких квалификација“, којима није место у нашим главним документима, поготову што нико од нас у Одбору и „није компетентан да доноси закључке који се тичу теорије државе и права“. Не види разлога да се дају квалификације које нису из наше струке, јер нисмо стручњаци за државно право. Посебно се мора опрезно поступати када су у питању констатације у вези с термином „држављанин“. Проф. Станојчић има примедбе и на формулације у овој одлуци на стр. 5, где се прилази „са самопорицањем и где се дају наушалне оцене“. У *Одлуци 32* (Потребна је деликатнија интерпретација), на 1. страни, такође стоје „политичке квалификације“, за које у Одбору, по његовом мишљењу, нико није „компетентан“. Ж. Станојчић се, такође, залаже за измене делова текста, па предлаже да се на стр. 5. Одлуке бр. 31 „избаце квалификације“ као што су у тачки 5: „Заиста неће увек бити лако разликовати државну целину...“ и даље цео трећи пасус, посебно онај део где се каже: „Срећом, међу њиховим језицима нема двоазбучних, нити двоазбучности...“, што су, према Ж. Станојчићу, само „наушалне оцене“. У *Одлуци 32*, на првој страни, у антрфилеу, поводом одговора на формулацију о српском језику у уџбенику за VI разред, требало би избегавати „фигуративно изражавање у дефиницијама“ каква је ова: „Српским језиком су говорили и говоре Срби и припадници других народа који се служе тим језиком не зазирући од његовог историјом *освећаног* назива.“ У дефиницијама, сматра Ж. Станојчић, треба избегавати фигуративне изразе попут оног „дугом историјом *освећаног* назива“, јер се лепо могло рећи „традицијом утврђеног или потврђеног“, што је свакако неутралније. Напросто, треба искључити реч *освећан*, чије је основно значење у *Речнику српскохрватскога књижевног језика МС* везано за израз „извршити освећење“, „црквени обред“, а тек под другим значењем стоји „традицијом утврдити, усвојити“, што је секундарно значење. Проф. Станојчић има примедбе и на формулације исказане на стр. 2 ове одлуке у којима се констатује да је „новија, трећа варијанта, *бошњачка*, названа 'босанским језиком'...“, сматрајући да и ту има „доста политичких квалификација“, да међу „нама нема историчара који би утврдили који је народ најстарији на свету“.

У *Одлуци 33* (О језику Црногораца), пасус 2, помињу се речи „југофил“, „југоносталгичар“ – као „политичке квалификације“, јер нико од нас то не мора схватити на исти начин. За проф. Станојчића то су „пејоративни“ изрази и пре „дисквалификације“ него добронамерне квалификације. „И ја сам југоносталгичар, као ми је, лично сам тиме повређен, јер то схватам као иронисање“ – речи су Ж. Станојчића.

Проф. Ж. Станојчић даље критикује и формулације којима се појединци из Црне Горе називају „језичким самозванцима“, јер би било боље рећи нпр. „самопроглашеним лингвистима“. У сваком случају било би боље да је било мање „експресивности“, а више „дескриптивности“. Он, осим тога, упозорава и на то да су у Одлуци бр. 33 поименито наведени професори (М. Стевановић, Р. Бошковић, Р. Алексић) били учитељи и онима изван Црне Горе који их сада одједном уважавају, а одавно их обично прећупкују, па је помало необично што се сада на њих позивају. Због тога би такве квалификације, м.шљење је Ж. Станојчића, требало уклонити из текста *Одлуке бр. 33*.

Проф. Станојчић има и примедба на *Одлуку бр. 34* (Уставне одредбе о језику), на њен део који се односи на Црну Гору, па предлаже да расправу о томе треба одложити јер нема „официјелног представника Црне Горе“. На то је

реаговао др Д. Ђупић рекавши да је он представник ЦАНУ и да није крив што је и сада, као и обично, одсутан Б. Остојић. У вези с тим – у унакрсној расправи – предложено је да се Одлука бр. 34 упуту на додатне консултације и да се Д. Ђупић договори с колегом Остојићем око тога шта треба у тексту поправити и избацити.

И. Клаји се слаже с тим да треба избегавати „претеране политичке квалификације“, али упозорава на то да је Одлука бр. 33 дата у две реализације, у екавској и ијекавској, па ту нема ничега што би се посебно односило на Црну Гору. Што се, пак, тиче примедба на употребу термина „истис“, он је, сматра И. Клаји, исто тако добар као и термин „графија“, као што је термин „ортоепија“ једнако добар као и „правилни изговор“. Зато се може рећи и „двоисписни“ и „двоизговорни“, јер је наш правопис „фонолошки“, а не „фонетски“, па стога има смисла разликовати *изговор* и *истис* – сматра И. Клаји.

Др Милорад Дешић има приговор на *Одлуку 30* (О деklinацији презимена женских особа), посебно на презимена која немају „већу типску распрострањеност, попут презимена *Чанак*“, а такође сматра да се ученици у школи не обраћају наставнику по презимену, како стоји у последњем пасусу Одлуке. У том смислу он предлаже да се то изостави из Одлуке бр. 30.

Професор Љ. Поповић предлаже да се *Одбор састаје четири пута годишње, да Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања припрема, а да Одбор доноси одлуке*. Његово је мишљење да сада „извршна власт има све у рукама“, па је Одбор ту само да аминuje, иако је Одбор, ваљда, „законодавна власт“. Он, такође, има примедбу на формулацију у којој се спомиње реч *освећан*, као и на етикету типа *самозванац*, што је, по његовом мишљењу, „афективно изражавање“, мада је тачно да има самозваних лингвиста, као што је тачно да се у Србији од 1923. године званично употребљавао назив „српскохрватски језик“.

Д. Гортан-Премк предлаже да се гласа о предлогу Љ. Поповића и има примедбу на то да ове „одлуке померају нашу традицију према страним речима и да сви не мисле овако како произлази из поменутих одлука“. Она се, даље, пита и о томе: „Зашто до решења не долазимо овде, на Одбору, а не на комисији коју је поменуо професор Поповић?“

Мато Пижурица истиче да је 1) важније оно што се ради од онога што ми данас причамо и 2) наша је дужност да одговоримо на свако озбиљно питање, што не значи да морамо одговорити и на она питања за која нисмо надлежни. Посебно је коментарисао *Одлуку бр. 33*, која се односи на језик Црногораца и неке формулације у њој, истичући да је прва верзија, иако више ауторска, била „боља“, па се сада стиче утисак на основу штурог текста Одлуке да „имамо умерен садржај који вуче на то да се не бавимо правим питањима“. Међутим, у тој одлуци нема нетачности нити оштрих речи о било чему и било коме.

Проф. Ж. Станојчић упозорава на то да су одлуке објављене па због тога сматра да ће бити тешко било шта у њима променити.

Б. Брборић истиче да овде нема ни *законодавне* ни *извршне власти*, јер уопште није реч о *власти*. Реч је о томе хоћемо ли се ми трудити око усавршавања стандардног језика и разјашњавања свега што је око њега проблематично а неповољно утиче на његову културу. Овде се годинама апелује да се, у складу с Картотеком језичких недоумица (Одлука Одбора бр. 12) или независно од ње, дају предлози одлука, а људи седе у Одбору већ шест година иако нису предложили ниједну. Или се дешава да кад неко предложи одлуку

(као Е. Фекете о именима женских особа), нема довољно труда да се она дотера, а понавља се критика. Одбор се, наравно, може састајати више пута, али се поставља питање ко ће то организовати и ко ће наћи времена да дође четири пута, а не долази ниједном. Осим тога, и раније је предлагано да се седнице Одбора држе изван Београда, јер Одбор има оснивача у већем броју градова, и у све три републике, али досад нико није показао интересовање. Према томе, већи је проблем што се одлуке не предлажу од онога да ли је свака формулација свакоме од нас потаман. У Одбору је 19 људи плус неколико председника комисија који нису чланови Одбора, али од његовог оснивања учествују на свим скуповима и свима се достављају сви папири и све књиге. Даље, за Одбор је везано још 50 људи. Нико није одбио оно што му је од Одбора достављено, али нема настојања да се одлуке предлажу, а толико је тога што би могло бити друкчије и боље, и међу ситницама и међу крупницама стандарднојезичким. Најлакше је распустити Одбор и – не радити ништа! Испада да је теже предложити макар једну нову одлуку или дотерати већ предложену, него критиковати појединости у њима – резигнирано је додао Б. Брборић, мада нема ништа против критике.

Проф. Станојчић се поново јавно и имао примедбу на то што га је колега Брборић „апострофирао с алузијом да ја нешто одричем колеги Ђунићу“. Он даље сматра да је *Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања* постала „најстручнија“, иако сви ми спадамо „међу најстручније“. Нико никога не омаловажава, али није свеједно на који се начин доносе одлуке, где се „кувају“ предлози и готове одлуке, која се процедура примењује и како се одлуке спроводе – упозорава Ж. Станојчић.

Др Јелица Јокановић-Михајлов се „начелно“ и „конкретно“ осврће на *предлог одлуке бр. 41* (Називи слова у ћирици). Истиче да је *Комисија бр. 7* имала два типа проблема, а решавала их је на исти начин:

а) ствари које су хитне захтевају позитивна знања како би се донеле ваљане одлуке,

б) постоје питања „за“ и „против“, у којима има доста „изненађујућих“ ситуација, где се меша теоријски и прагматички ниво, а често има мало прилика да се раније о томе разговара, па се онда очекује да договори овде буду „техничка ствар“. Тешко је очекивати да се одлуке доносе на основу личног језичког осећања и мишљења, а оне би морале бити што потпуније и што неутралније, јер обавезују свакога ко се служи књижевним језиком. Стога је природно и потребно да се о свакој одлуци озбиљно промисли и озбиљно расправи – упозорава Јелица Јокановић-Михајлов.

Др Предраг Пипер се осврће на *предлог одлуке бр. 41* (Називи слова у ћирици), на онај њен део у коме се констатује да нека слова означена масно немају други Словени, „изузев Македонаца, који имају нека од њих“. У вези с тим, додаје П. Пипер, на стр. 4. *предлога одлуке*, дата су ћириличка слова у свим словенским писмима, па не види разлога да се одбију називи за она 24 слова која су заједничка. Евентуално, могу бити спорни називи осталих 6. Називи настају и кад се изговори полуглас, али се такав назив не може нормално забележити, ни у скраћеницама ни иначе. Осим тога, имамо у јавном животу више различитих назива, па је ово покушај да буде мање те разноликости, која ничему не служи. Његово је мишљење да је боље имати већи број састанака Одбора, али би један од њих обавезно морао бити у Београду, а преостале би било пожељно одржати у Никшићу, Бањој Луци и другде, што зависи од оснивача Одбора. П. Пипер се, такође, пита да ли у научни дискурс треба

уносити политичко-скуптинске критеријуме, по којима се о ономе што се односи на Црну Гору не може одлучивати без домицилних представника Црне Горе. Уосталом, на Црну Гору се ваљда односи цео језик, а не само појединости које се могу боље уредити. У Одбору, колико се да видети из његових оснивачких и регулативних аката, нема „институције вета“ нити је треба уносити. Најзад, није добро „превише критиковати, а мало предлагати“ — упозорава П. Пипер.

Д. Гортан-Премк истиче да Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања ради у деведесетдевет одсто случајева одлично, иако се у њеном раду може и погрешити, па због тога „нема љутње“. Замена „хуман“ са „људски“ није, према Д. Гортан-Премк, прихватљива и она се с тим решењем не слаже (Одлука бр. 39: Људско биће није исто што и хумано биће). Залаже се, у овом случају, за „страну лексику“. Осим тога, она сматра да треба „сачекати, а не надметаги се када није време; ми почињемо све више да личимо на хрватски правоговор“ — упозорава Д. Гортан-Премк. Она, даље, истиче да све мање личимо на „старе европске народе“ који у језику не зазиру од оног што се у Европи назива „грчко-латински фонд речи“. У вези с тим указује и на Даничићеве дискусије о том питању, а позива се и на Милку Ивић.

Академик И. Клаји опомиње дискусанте да није овде реч о „дуризму и непуризму“, нити је ово „научна дискусија“, већ је реч о одлукама и предлозима одлука Одбора, иако су и ту била различита мишљења и ставови о томе да ли Одбор треба да доноси „одлуке“ или „закључке“. Подсећа на то да се једне године одустало од назива „одлука“ па се на овом истом Одбору одлучило да се врати назив „одлука“, с тим што је више пута у нашим документима истицано да је то назив за интерну употребу, који нас обавезује, а да се јавности одлуке упућују као: *препоруке, ставови, закључци, савети, исправке, инструкције, апели, коментари* и сл., увек с циљем да се нешто поправи, побољша, дотера или исправи. Тако је било и кад је реч о стварима у језику и кад су посреди теме око језика.

После ове расправе прешло се на изјашњавање о предлогу да се увећа број седница. Већина присутних, без „против“ и „уздржан“, определила се за то да се одржавају два састанка годишње, с тим што ће се замолити оснивачи Одбора у другим универзитетским центрима да предложе одржавање седница изван Београда. Кад је реч о већ донетим одлукама, упозорено је на то да су оне, осим Одлуке бр. 39 (Људско биће није исто што и хумано биће), већ објављене, па је једино могуће, кад се буде објављивала књига са првих 50 одлука, да се неке формулације избруше и дотерају у складу с критикама које су овде дате. Тиме је дискусија о трећој тачки закључена.

После тога прешло се на расправу о предлозима одлука бр. 40–44, међу којима је примедбе назвала само Одлука бр. 41 (Називи слова у ћирици).

Мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, осим упозорења на то да треба доставити писмене примедбе у року од десет дана како би се исправило што се може исправити, коментарише и неке примедбе у претходном делу расправе. Наиме, у вези с потребом контактирања с члановима Одбора који конкретније раде у другим комисијама и с примедбама изреченим у дискусији о Одлуци бр. 34 (Уставне одредбе о језику), он поново истиче да не можемо месецима ћутати а онда сачекати седницу и на њој стављати примедбе. На пример, у вези с Одлуком бр. 34, морало се реаговати брзо јер се чинило да уставне комисије и у Србији и у Црној Гори озбиљно приступају изради нових устава у складу с Уставном повељом. Друга је ствар што је ту настао велики

застој. Изгледа да смо „ускогруди само онда када су у питању наше формулације“, а не смета нам оно што се дешава у Црној Гори, где се на пример, фактички одлучило да Црна Гора више не буде ћирилично подручје, већ да се она дукљанизује и латинизује, док је раскол око назива језика вероватно заустављен изјашњењем грађана на референдуму.

Међутим, сада су на реду *предлози одлука*, где су могуће и пожељне примедбе, јер они нису објављени. Ту је указао на значај Одлуке бр. 40 (Недопустиво занемаривање националног језика), у којој се упозорава на „занемаривање српског језика, коме је Министарство просвете и спорта у Србији одредило најмањи фонд часова у Европи“. Ако се зна да у средњој школи нема наставе матерњег језика због владавине часова књижевности, а у основној школи жели се смањити број часова, онда је јасно да ће се постојећи ниво језичке културе, иначе веома низак, још више снижити. Ову одлуку треба доставити Министарству просвете у новој Влади Србије, али се та одлука и ставови који се у њој заступају тичу подједнако положаја српског језика у Црној Гори и Српској.

Др Јелица Јокановић-Михајлов имала је примедба на Одлуку бр. 41 (Називи слова у ћирилици). Она прихвата да су идеје које се у њој заступају изложене добронамерно, али истовремено и упозорава на чињеницу да је још Вук „напустио традицију назива слова с разлогом лингвистичке, а не узусне и прагматичке природе“.

После тога развила се унакрсна расправа о многим питањима фонемске, фонолошке и лексиколошке природе. У том контексту су постављана питања или дате констатације о много чему, укључујући и ону да се целој ствари може прићи и са становишта ортографије и лексикографије, па и са становишта синтаксе. Питања су се укрестила и око назива „јот“/„јота“ (мушки или женски род), затим око „квасиназива“ неких сугласника, њиховог различитог изговора и при томе је било позивања на „реалност“: једно је стандардни појавни облик (графема), која је писмена представа фонеме, с тим што је у ћирилици свака графема *слово*, док у латиници имамо три двословне графеме, које се по традицији такође називају словима. Говорило се и о телефонирању помоћу нових назива слова, о имитирању Енглеза који „спелују“ јер је то њима нужно, а нама није, нити би „побољшању чујности“, „разговетности“ и „тачности изговора“ баш много допринели стандардизовани називи слова.

На крају је закључено да о овом предлогу одлуке треба поново разговарати пре него што се она донесе. Стога треба најпре сачекати писмене прилоге дискутаната, односно критичара предлога одлуке бр. 41, који треба да буду достављени у року од десет дана, па онда одржати седницу комисије бр. 1 (за фонологију) и бр. 9 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима) или евентуално одржати проширену седницу Комисије бр. 7 и на њој размотрити све приспеле примедбе.

Др Јован Јерковић има примедба на то што се обављају „интерни разговори“ пре једногодишње седнице а да се до краја не припреми све за усвајање на годишњој седници Одбора. У вези с констатацијама о „занемаривању нашег националног језика“ (предлог одлуке бр. 40) проф. Јерковић сматра да све што је одлучено није довољно да би ствар допрла до оних којих се то тиче, а језик нам тоне све ниже и ниже. Што се тиче укључивања катедри и педагошких факултета у све то, проф. Поповић је већ рекао да је комисија којој је поверено да утврди план и програм српског језика за основну и средњу школу радила без нас и без катедри за српски језик, па је

онда разумљиво зашто је дошло до смањивања часова нашег предмета у основној и средњој школи – закључује Ј. Јерковић. Из Војводине су укључене у тај рад „две даме“ којима нико не би дао сагласност с катедре – једна се бави двојезичком наставом на првој години и психолингвистиком, а друга је задужена за предмет методика на Дефектолошком факултету. Од прошлогodiшње оцене да све више тонемо низак језички стандард постао је још нижи. Мали је број оних који читају наше књиге, па је онда норма „узалудна“, служи углавном „ужем кругу стручњака“ – констатације су професора Ј. Јерковића. Он се чуди и томе што неки имају примедбе на материјале који су претходно били на комисијским разматрањима. И даље нам свима остаје обавеза да дођемо до „решавања најбитнијих питања којима се бави овај Одбор“ – завршио је своје излагање Ј. Јерковић.

Др Бранко Савић извињава се што је закаснио и обавештава присутне о стању наставе српског језика у наставним плановима и програмима Републике Српске за основну школу. Садржај наставе није адекватан садржајима српског језика на осталим подручјима где се српски језик изучава. Учињено је, по његовим речима, „велико померање“ и „разбијање школског система“, јер деца у Републици Српској полазе у школу са 6 година и имају деветогодишњу школу. У првом разреду не помиње се име *српски језик* ни *матерњи језик*, већ „говорење“, „писање“, „комуникација“ и сл. *Б. Савић предлаже да се српски језик изучава на адекватан начин на читавом подручју српског језика и да писмо српског језика буде ћирилица*. У вези с називима слова у ћириници указује на шаролику праксу и на потребу „стандардизације слова“, јер превелика шароликост ничему не служи.

Др Предраг Пинер, у вези с *Одлуком бр. 41*, каже да је и он њен „коаутор“, „супотписник“ и оправдава назив „лексема“ за назив слова јер му је то функција, а слог је „структура“ тог назива, па ту нема ничег „контрадикторног“. Он, такође, сматра да треба размислити да ли је згодан назив „јота“ (женски род), друкчији од осталих, јер у пракси постоје и „је“ и „ју“. У сваком случају, боље је имати неки систем као ослонац, а забранити се ништа не може нити се брани.

Др Бранко Савић се јавио поново за реч и предложио да Комисија за односе с јавношћу и Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима *размотре правописне специфичности језичког израза Републике Српске, у сарадњи с Педагошким заводом у Бањој Луци*. У вези с тим истиче да је он већ реаговао на садашње стање, али је то остало без успеха. Срби треба да виде како то раде Хрвати и како се они у сличној ситуацији понашају, ко им пише уџбенике, како они „стоје у односу на уџбенике који се пишу у Загребу“ итд. *Б. Савић наглашава да не смемо допустити да се делимо нити да нас други деле*.

Др Милош Ковачевић предлаже да се закаже једна седница Одбора посвећена *положају српског језика*, јер „свако присваја себи шта год хоће“, упозорава он. Проф. Ковачевић такође предлаже да се *предлог одлуке бр. 41 (Називи слова у ћириници)* претходно размотри у Комисији за фонологију и Комисији за школство и администрацију, па да се после тога донесе одлука на проширеној седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, на којој ће бити размотрени сви аспекти.

Миленко Васић, члан Комисије бр. 8, поводом предлога одлуке бр. 41, упознаје скуп са стандардом ISO 10646 и UNICODE верзијом 4.0 и наглашава да између онога што ту стоји и овде разматраног предлога постоји „минимална

разлика“, која се уочава само на „три места“: „јота“ = „је“, „ље“ = „ељ“ и „ње“ = „ењ“. Иако ту није било консултација са струком, посебно не у оквиру Одбора за стандардизацију српског језика, „другим путем“ одлучено је онако како се овде наводи, па је онда чудно што се ми ту опиремо око нечег што је већ решено, с тим што постоји могућност да се део тих стандарда исправи – закључио је М. Васић. Све ће се то моћи проверити у материјалу који ће М. Васић доставити на увид Одбору и његовим комисијама. Друга питања која су остала спорна: да ли читати и писати бе-бе-це ... или би-би-си, као што чине Енглези, да ли WWW у сајтовима читати као „три пута душло ве“ или три пута понављати „дабл ју, дабл ју, дабл ју“ као што се чини – остају у сенци констатације да је то решено мимо Одбора, па да Одбор може нешто исправити, али не може повући оно што се већ налази у наведеним стандардима. Разуме се, могуће је разграничити ширину употребе назива који се предлажу и оних који су већ стандардизовани нпр. овако: а) учење или неучење при описмењавању и увежбавању читања у основним школама, б) читање скраћеница, в) читање слова мимо скраћеница, нпр. у телефонском разговору или у разговору уопште. На то треба добити брзе одговоре јер је питање узуса неразборито решавати без овог Одбора, који, ако буде требало, може затражити исправке у уникоду – мишљење је М. Васића.

Др Ј. Јокановић-Михајлов упозорава на чињеницу да свако мењање обавезује и да ново треба да буде „многоструко боље“ од постојећег. За то је потребан дуготрајан рад и не могу то решити три човека за три дана – мишљења је Ј. Јокановић-Михајлов.

Б. Брборић коментарише залагање да „не треба мењати постојеће стање“ и упозорава на чињеницу да је колега М. Васић обавестио Одбор да је изговор назива слова решен посебним стандардом и да има малих разлика спрам онога што је дато у предлогу одлуке бр. 41. Ако бисмо сада одступили од овога, то само значи да се залажемо за „напред“ иако је очигледно да се може увести мало више реда у будућности. Б. Брборић не одбацује ни засебне седнице двеју комисија ни предлоге за „проширену седницу“, јер садашње стање, за чије се намењање залажу појединци међу нама, више личи на оно „све је добро иако ништа не ваља“ – каже Б. Брборић. При томе, наставља он даље, треба имати на уму и то ко о свему одлучује – *струка, наука или неко трећи*, не питајући ни науку ни струку. Наравно, проблем је и то што једно решење може имати различите намене, од теоријских до прагматичних, па се не треба чудити што постоје и остају и „различита решења“ – закључио је Б. Брборић.

Према томе, ваља сачекати писмене примедбе и на предлог одлуке бр. 41, с тим што ће се оно што је обећао господин Васић доставити свакоме заинтересованом. Након тога видеће се шта је најбоље учинити.

Закључено је и то да остали предлози одлука (бр. 40 и бр. 42–44) нису спорни. Није, дакле, спорна ни израда нове верзије правописа у складу с предлогом одлуке бр. 44, мада су се и око тога, констатује **др М. Пижурица**, чуле неке гласине. Редакторска група, чији је састав још раније утврђен, има задатак да припреми функционалнији и дугорочно постојанији правопис од постојећег *Правописа српскога језика Матице српске из 1993. године*. **Професор Бранислав Остојић** из Никшића има задатак да уради „граматичке теме“ у правопису, ијекавски изговор и морфофонолошка питања, што је он и обећао, без обзира на то што није дошао на ову седницу. То је, у ствари, исти правопис, а не нов правопис, јер се, истиче др М. Пижурица, не мења ништа битно, већ се само текст правила упрошћава, двојства се уклањају где год је

могуће, понешто се дерегулише итд., с тим што се речник може битно проширити. О свему што ће се урадити на редакцији Правописа изјасниће се и Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике и Комисија за стандардни језик у школству, па се може сазвати и седница Одбора да би се све то верификовало или ће се верификовати на седници Комисије бр. 7, која обавља послове Одбора између двеју његових седница.

Није била спорна ни тачка 5. дневног реда. Прихваћен је предлог академика Милке Ивић, која остаје члан Одбора, да *проф. др Предраг Пунер, дописни члан САНУ*, буде на челу Комисије бр. 3 (за синтаксу).

У вези с 6. тачком дневног реда, др **Мирослав Николић** кратко је образложио зашто се још није појавио „једнотомник српскога језика“ – наводећи за то „субјективне и друге разлоге“, пре свега личну трагедију која му се догодила. Он обавештава Одбор да ће, до краја фебруара 2004. године, бити готов CD и достављен Матници српској како би се приступило изради прелома.

Овим је седница завршена у 14,30 сати.

У Београду, 25. фебруар 2004. г.

ЗАПИСНИК САСИНИО

Мр Јован Вуксановић

Јован Вуксановић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Секретар Одбора

Број 3/2004, 23. април 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

**Др ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК, председник Комисије за лексикологију и
лексикографију Одбора за стандардизацију српског језика**

Палмира Тољатија 8
11070 Нови Београд

Поштована госпођо Гортан-Премк.

Обавештавам Вас да је поводом једнотомног Речника српског књижевног језика, у Институту за српски језик САНУ, одржан састанак у четвртак (22. 4. 04) од 11,45 до 13,15 сати, који је завршен предајом диска с учинком Мирослава Николића. Диск је преузео Драган Станић, секретар Матице српске. Сала ће г. Мозетић, компјутериста Матицин, све што је урађено средити и на диску и на папиру (двостубачно) што је пре могуће – уз одговарајуће сужавање маргина у односу на Речник САНУ за 4 мм лево и 10 мм десно, док ће сужавање на горњој маргини износити 8 мм, а на доњој 8–10 мм. Драган Станић, који је водио састанак, сачиниће и белешку и доставити је сваком учеснику, укључујући и Вас, одсутну из оправданих разлога. Доставиће и сређени диск и одштампану верзију у два примерка. Тек тада ће се видети шта је и колико је Мирослав Николић урадио.

Разуме се, једини кандидати за даљи рад, какво је и Ваше мишљење, јесу Милица Вујанић и Рада Стијовић, којима би Николић стајао на располагању сваке среде од 10 до 14 сати кад наставак рада почне. Госпођа Стијовић имала је прилике да се сасвим мало упозна са садржајем диска, није одбила учешће у даљем раду, али се није изјашњавала о роковима, јер је веома запослена око рада на седамнаестој књизи Речника САНУ, док се госпођа Вујанић није могла добити телефоном, па ће је господин Станић накнадно позвати. Жао ми је што сте били спречени да будете на састанку у Институту, али се очекује да ћете на следећем састанку учествовати и после тога помоћи око довршетка Речника онолико коликоје могуће и колико сами процените да је неопходно, с обзиром на то да сте и Ви били један од сарадника на њему.

Достављам Вам и фотокопије двају папира, првога, од 26. фебруара 1990. године (Уговор Матице српске и њеног Издавачког предузећа с појединцима предвиђеним за рад на Речнику, укључујући и његов Анекс), који показује да је цела ствар старија од 14 година, и другога, од 24. септембра 1997. године (Информација о даљем раду на једнотомном Речнику српског језика). Састанак од 24. септембра 1997. године одржан је скоро три месеца пре оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, али сам и ја био присутан јер се ствар око Одбора припремала још од почетка 1997. године, а покојни академик Павле Ивић желео је да ја будем секретар тада будућег Одбора. Информација показује да нас је на том састанку било петнаесторо, а

Вама и мени припада онолико одговорности колико смо је тада били свесни, с тим што је јасно да она не може бити пресудна. Да сам песимиста и дефетиста, рекао бих: *Што се грбо роди, (...)*.

Међутим, пошто нисам нити смем бити, а признајем извесну суодговорност, трудићу се, опрезније него досад, да помогнем не би ли се изишло из очигледно давнашњег ћорсокака. Природно је очекивати то исто од свих чланова Одбора, а не само од Вас и мене, без обзира на то да ли су и колико су били сарадници на Речнику. Сам Одбор «инволвиран је» у целу ствар само с намером да помогне, а не с намером да преузме одговорност која му не припада. Још једном се извињавам због зацело ужагрене расправе у Коларчевој задужбини, која се збила у среду, 21. 4. 2004. године, после договора о карактеру документа којим ће бити обележен крај првог Семинара српске језичке културе. У тој расправи нас двоје имали смо више удела од других, али сада не бих знао рећи колико је за то било оправданог разлога.

Верујем да ће приложени Уговор с Анексом, као и Информација, бити од користи и Вама и мени како би се обновило сећање на дане када се радило алкаво и несмотрено.

Када ће се одржати наредни састанак, не бих могао предвиђати, али се надам брзо. Предложено је да он буде у истом саставу као и јуче (Драган Станић, секретар Матице српске, Мато Пижурица, секретар Одељења Матице српске за књижевност и језик, Мирослав Николић, који се бавио пословима стручне редактуре, Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика, Слободан Реметић, потпредседник Одбора и донедазни директор Института за српски језик САНУ, Драго Ћупић, члан Одбора и ранији директор Института, Софија Милорадовић, садашњи директор Института, и моја маленкост), с тим што ћете Ви на време бити обавештени о следећем састанку. Сигуран сам да би Вам било теже да сте били на јучерашњем састанку (22. 4. 2004), али се надам да ће нам свима бити лакше после нареднога.

Волео бих да се могу надати да ће Речник бити довршен у шеснаестој години од његовог зачећа, тј. да ће у тој години изићи из штампе.

Срдечно Вас поздрављам,

Прилози: 2

Бранислав Брборић
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Секретар Одбора

Број 4/2004, 30. април 2004. године

Београд, Туре Јакића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА

— на руке министра госпође др ЉИЉАНЕ ЧОЛИЋ —

Немањина 24-26

11000 БЕОГРАД

Поштована госпођо министар,

У прилогу Вам достављамо копију Одлуке бр. 40 Одбора за стандардизацију српског језика (*Недопустиво занемаривање националног језика*), коју су још крајем прошле године утврдиле надлежне комисије свеакадемијског и свеуниверзитетског Одбора, а она је, крајем јануара 2004. године, верификована на годишњој седници Одбора.

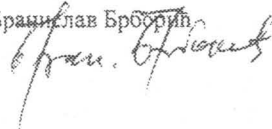
Нисмо, наиме, сигурни да сте остварили увид у ову нашу Одлуку мада је она достављена Вашем претходнику, а сматрамо да је веома важно да је имају при руци сви они који буду одлучивали о томе колико ће часова у основној школи бити одвојено за учење националног књижевног језика, српског. Ради Ваше обавештености, у Француској је за национални језик у основној школи предвиђено девет часова, у Словенији шест или седам, а код нас су прошле године за ту намену била утврђена само четири часа.

С поштовањем,

Прилог: 1

Секретар Одбора

Брашилав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Секретар Одбора

Број 5/2004, 25. мај 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Тел. 181-383.635-590, моб. 063/86-88-574

Милан Драгичевић, члан Одбора за стандардизацију српског језика
Милорад Телебак, члан Комисије Одбора за стандардни језик у школству,
администрацији, издаваштву и јавним гласилима

Драге колеге,

Нашли смо *предлог закона о службеној употреби језика и писма у Републици Српској*, објављен у Гласу Српске 7. маја 2004. године, стр. 12.

Нажалост, нема могућности да се окупе чланови Комисије бр. 7 (за односе с јавношћу и решавање неодложних питања), па морам, полазећи од досад донетих одлука Одбора, да нешто сам кажем у виду коменатара појединих чланова како бисте, уз властите процене, имали материјала за јавну расправу.

Наслов закона: Боље га је ускладити с уставним термином, тако да гласи *Закон о службеном језику и писму или Закон о службеним језицима и писмима*, а евентуално и *Закон о употреби службеног језика и писма*, премда је ту јединина једнако добра, јер се у српскоме и иначе често једином казује и множина (нпр. *Енглески и немачки језик заједничког су германског порекла*, где је лексема језик у јединици, а глаголски облик су у множини).

Члан 1: Први став није нужан, јер се налази у уставном амандману, где представља језгровите дефиниције (*језик српског народа, језик бошњачког народа, језик хрватског народа*), а не *називе језика*. Међутим, и тај став може остати. Став други конкретизација је става првог. Усклађен је с нормом српскога језичког стандарда, у којем се *трећи језички стандард* у БиХ назива *бошњачким језиком*, јер се у српском језику у начелу назив језика изводи из имена народа. Разуме се, тако не мора бити у бошњачкој верзији будућег закона, али се у хрватској верзији, колико је нама познато, *језички стандард Бошњака* такође назива – *бошњачким језиком*.

Члан 2: Боље би било увести га реченицом: *Употреба службеног језика и писма, у смислу овог закона, односи се нарочито на, па даље следе двотачка и сви потоњи наводи, разуме се – у акузативу. Прилог нарочито не укида оно што је свугде у свету нормално – да се употреба службеног језика протеже на сва подручја јавног живота, док лична употреба ниједног језика нити дијалекта не подлеже никаквим ограничењима.*

Члан 3: Синтагме *општа акта и писана документа* боље би било заменити синтагмама *општи акти и писани документи*. Што се тиче садржаја ове одредбе, разумем га као обавезу Народне скупштине и Владе да све своје

законе и опште акте *објављују*, а то значи првенствено – штампају, у све три стандарднојезичке верзије, док *други органи и организације које врше јавна овлашћења* немају ту обавезу, али су на захтев странке *дужни да решења и друге службене документе, сведочанства и сл. издају и на другом језичком стандарду, а не само на српском*. Устав не познаје синтагму *равноправна употреба*, па стога, уместо дела реченице у *равноправној су употреби службени језици Републике Српске*, треба рећи – *у употреби су службени језици Републике Српске*.

Ако се у једној општини где практично нема другог народа осим једнога каква је нпр. Љубиње, уопште не употребљавају други језички стандарди осим српскога, и не може бити речи о *равноправној употреби* трију језичких стандарда, службеној и несљужбеној.

Члан 4: У последњем ставу боље је рећи – *Обрасци јавних исправа за потребе школа штампају се српским језиком и ћириличким писмом, а у школама с одговарајућим бројем полазника који похађају наставу на другим службеним језицима обрасци с истим садржајем штампају се и на другим двама службеним језицима*. (У овој ствари треба обезбедити реципроцитет са школством у Федерацији БиХ, јер ће у школама у другом ентитету бити вероватно бар онолико полазника чија ће се настава изводити на српском језику колико у Републици Српској има полазника којима ће се обезбеђивати настава на бошњачком и хрватском.) Колико је мени познато, услов за наставу на другом језику у Републици Србији јесте постојање 15 полазника, при чему то важи за основне школе. Што се средњих школа тиче, ту не важи ни тај цензус, јер средње образовање и није обавезно.

Члан 5: Секвенцу *дз* у речи *уджбеници* треба заменити словом *и*, с тим што у првом ставу треба рећи да се, на бази реципроцитета с Федерацијом БиХ, *могу презимати и уџбеници објављени у Федерацији БиХ на другим двама службеним језицима*. У ставу 2. овог члана, после атрибута *физички* може доћи запета, али не и после објекта *лица*, а запета није потребна ни после објекта *дјелатност*.

Члан 6: У првој алинеји овог члана не треба запета после речи *правна* нити *везник као*, док је објекат *јавна гласила* сувишан, а подразумева се да ће се већином штампати и говорити српски, што не означава никакву забрану других језичких стандарда, бошњачког и хрватског, када је реч о објављивању и штампању књига, часописа и новина, као и других публикација, какве су оне дигиталне, односно виртуелне. Други став, који се односи на издавање и штампање публикација верских заједница, разумљив је сам по себи. Међутим, ни он није вишак. Није вишак ни синтагма *националних мањина* (употребљена два пута), без обзира на то што се «опуномоћене мањине» у овоме смислу у БиХ, односно у Републици Српској, тешко могу наћи. Разуме се, Срби, Хрвати и Бошњаци могу на појединим подручјима БиХ бити фактичке националне мањине, али су они као целине конститутивни народи државе БиХ.

Члан 7: Овај члан, који се односи на *путоказе на магистралним, регионалним и локалним путевима*, свакако је користан, мада би корисније било на латиници доносити транслитерирани латиничке исписе (нпр. уз обавезно ћирилично БАЊА ЛУКА требало би да стоји транслитерирани лик на латиници BANJA, јер ће многи неупућени странац оно BANJA прочитати као БАНЦА). Разуме се, то је шири проблем који се тиче и путоказа у Федерацији БиХ. Ужи је

и важан проблем како се пише главни град Републике Српске. Ако је донета одлука да то буде одвојено, онда је то у реду, али би Правопис српског језика морао тај раздвојени лик утврдити као једино нормативан. Није нормално да се у српском језику главни град једне републике, у овом случају Републике Српске, пише на два начина. У енглеском језику NEW YORK се пише раздвојено, али се у српском пише заједно – ЊУЈОРК. То је, наравно, у реду, јер су српски и енглески два различита језика, па је нормално да се и *Београд* у енглеском језику пише *Belgrade*, а не *Beograd*.

Члан 8: Други став треба препизирати тако да гласи: *Страна представништва истичу називе на свом језику и на српском језику ћирилицом, а могу га истицати и на другим службеним језицима Републике Српске.* Наиме, не би било у реду да у Бањој Луци, поред назива каквог конзулата на страном језику, нпр. француском или руском, разуме се на француском и руском језику, стоје нпр. називи *Konzulat Republike Francuske* или *Konzulat Ruske Federacije*. Могу, наравно, стајати и латинички исписи, који се садржински у конкретном случају поклапају са српским језичким изразом, у начелу – ћириличким. Не верујем да се у Сарајеву може догодити да поред каквог страног исписа стоји само српски ћирилички. И у тој ствари неизбежан је реципроцитет, без обзира на то што и у Републици Српској и у Федерацији БиХ може бити и утицајних људи којима не одговара *poštena igra*, да не кажем *fair play*.

Члан 9: Надзор над спровођењем оваквог закона (на српском се ипак каже *спровођењем*, а не *провађењем*) толико је деликатна ствар да би било добро основати *агенцију за језичку културу*, која би покривала сва поља јавног живота и обезбеђивала пуну равнотежу јавног понашања у овој сфери, укључујући и бригу о реципроцитету с Федерацијом БиХ у језичкој делатности. Понашање у језичкој делатности спада не само у језичку него и у *отиту културу*. Република Српска има и разлога и интереса да се у овој сфери влада онако како се владају нпр. два народа у Белгији, два народа у Канади и четири народа у Швајцарској.

И најзад, не упуштајући се у преостале чланове, могу рећи да би било добро да сваки нови став сваког појединог члана овога и других закона буде *уучен*, какав је обичај у српском језичком стандарду. То је, између осталог, добро како би се јасно видело када је завршен један, а када почиње наредни став.

С поштовањем.

Брацислав Ђрборић, секретар Одбора
Ђрборић

П. С. Допис је послат на факс 99387 (51) 314-001 и на e-mail: vl.drag@ineco.net

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

ЗА СЕДНИЦУ ОДБОРА

ЗАВОД ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
Београд, 2004-01-29

За господина Бранка Брборића

Поштовани господине Брборићу,

Извињавам се што колегиница Марија Милутиновић и ја нећемо бити у могућности да присуствујемо седници Одбора јер је изненада сазван састанак у Заводу за који треба да припремимо материјал. Зато ћемо Вас овако, у најкраћем, обавестити о питањима која сте поставили у вези са кодирањем назива државне заједнице.

Дакле, Завод за стандардизацију је по уобичајеној процедури и у року Међународној организацији за стандардизацију (ISO) доставио предлог државних органа Србије и Црне Горе за двословни и трословни код за представљање имена земаља према међународном стандарду ISO 3166-1. Уместо дотадашњих YU и YUG, предложени су кодови CS и SCG. Тај предлог је Међународна организација за стандардизацију усвојила 23. јула 2003. године. Међутим, тзв. Агенција за одржавање поменутог стандарда упозорила је на то да се приликом примене двословног кода CS могу појавити проблеми. Наиме, један број корисника овог стандарда још увек овај код примењује за идентификацију и класификацију информација и докумената који се односе на некадашњу Чехословачку иако су још 1993. године и код и назив земље били повучени из стандарда и самим тим нису више валидни. Предложено је да се државној заједници Србија и Црна Гора додели други двословни код, али је став наше земље био да ниједан од предложених нових кодова није прихватљив за представљање назива заједнице. Коначна одлука је да се првобитно додељени кодови CS и SCG задрже и уврсте у листу кодова стандарда ISO 3166-1, а да се резервише други двословни код, YY, који неће званично постати део стандарда, а користиће се само у случајевима где код CS не може да се примени.

У вези са Вашим питањем о ознакама на аутомобилима, не постоји посебан стандард који то регулише, већ се у ту сврху користе ознаке за називе земаља из поменутог стандарда ISO 3166-1 (дакле, SCG за државну заједницу). Овај стандард се примењује и у означавању домена на Интернету, кодови из овог стандарда постају и саставни делови ознаке за валуту земље, а примењују се и у различитим архивама, у институцијама које се баве патентима итд.

Надам се да сам барем делимично одговорила на Ваша питања. Још једном изражавам жаљење што смо спречене да дођемо на седницу.

Срдачан поздрав,

Виолета Непковић-Поповић
Виолета Непковић-Поповић
Марија Милутиновић

M. Milutinovic

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Буре Јакшића 9
11000 БЕОГРАД

Овим потврђујемо да смо сагласни да се припреми и изда нова редакција *Правописа српскога језика* у складу с предлогом одлуке бр. 44 Одбора за стандардизацију српског језика и њеним прилогом (*Подсетник за даљи рад на Правопису и око њега*), о чему ће се бринути Одбор и Институт за српски језик САНУ, који обавља стручно-административне послове Одбора у складу са Споразумом о оснивању Одбора и његовим Пословником.

Захваљујемо на вашем допису и његовим прилозима, као и на бризи Одбора и Института за даљи рад на Правопису, укључујући и бригу за ауторска права нашег покојног супруга и оца, који је своју улогу на томе подухвату означио скромним изразом *приређивач*.

Молимо да нас, кад за то дође време, обавестите о довршетку припрема за нову верзију Правописа, односно да нам издавачи доставе одговарајући број примерака када Правопис изађе из штампе испуњавајући и друге обавезе назначене у одлуци Одбора.

У Београду, 24. децембар 2003. г.

Чланови породице Пешикан:

Миланко Пешикан
Андрија Пешикан
Јелена Пешикан-Кривошевић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

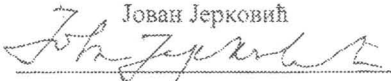
Ђуре Јакшића 9
11000 БЕОГРАД

Овим потврђујем да сам сагласан да се припреми и изда нова редакција *Правописа српскога језика* у складу с предлогом одлуке бр. 44 Одбора за стандардизацију српског језика и њеним прилогом (*Подсетник за даљи рад на Правопису и око њега*), о чему ће се бринути Одбор и Институт за српски језик САНУ, који, по Споразуму о оснивању Одбора и његовом Пословнику, обавља стручно-административне послове.

Захваљујем на вашем допису и његовим прилозима, као и на брзи Одбора и Института за даљи рад на Правопису, укључујући и бригу за ауторска права свих суприређивача и чланова редакторске групе.

Молим да ме, кад за то дође време, обавестите о довршетку припрема за нову верзију Правописа, односно да ми издавач достави одговарајући број примерака када Правопис изађе из штампе, испуњавајући и друге обавезе назначене у одлуци Одбора.

У Београду, 24. децембар 2003. г.

Јован Јерковић

Institut za srpski jezik SANU

From: "Cigota - Zlatibor" <cigota@EUnet.yu>
To: <isjsanu@eunet.yu>
Sent: 14 января 2004 г. 11:22
Subject: Institut za stitastu zlezdu i metabolizam, Redakcija monografije

ODBORU ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA

Molim Vas da nam sto hitnije odgovorite jer smo u nedoumici kako da postupimo u sledecem slucaju. Pripremamo monografiju povodom cetrdeset godina postojanja i rada danasnjeg Instituta za stitastu zlezdu i metabolizam sa Zlatibora. Nase pitanje se sastoji u tome: kojim pismom da bude stampana monografija, cirilicom ili latinicom? Tekst sadrzi mnogo medicinskih termina i naziva na latinskom jeziku, a monografiju cemo uputiti i na latinicna podrucja. Molimo Vas da nam sto hitnije odgovorite kako bismo usaglasili nase stavove.

Za Redakciju monografije
Mirjana Crncevic

РЕПУБЛИКА СРПСКА
УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(и/р потпредседника проф. др Слободана Реметића)

Декан Филозофског факултета у Бањој Луци *проф. др Драго Бранковић* обавјештава Вас да су и он, као и члан Одбора нашег факултета *проф. др Милан Драгичевић*, због сљежних падавина које су захватиле овај предни Републике Српске, спријечени да присуствују заказаној седмој сједници Одбора за стандардизацију српског језика. Молимо Вас да у име Филозофског факултета у Бањој Луци пренесете топле поздраве свим члановима Одбора и господину председнику *проф. др Ивану Клајну* лично. Филозофски факултет у Бањој Луци ће и надаље подржавати рад Одбора и, надамо се, још активније у наредном периоду учествовати у његовом раду.

Напомињемо да нас је и Министарство за просвјету и културу Владе Републике Српске замолило да и у њихово име, као и име Владе Републике Српске, упутимо ријечи подршке раду Одбора, уз искрено извињење што, због неких раније преузетих обавеза, њихов представник није у могућности да присуствује поменутој седмој сједници Одбора.

С поштовањем,

У Бањој Луци, 28. јануара 2004. године

ДЕКАН
Драго Бранковић
Проф. др Драго Бранковић

Господину
Мр Браниславу Брборићу,
секретару Одбора за стандардизацију
српског језика

БЕОГРАД

Поштовани колега Брборићу,

Како смо на седници Одбора од 29. јануара 2004. г. одлучили, овим Вам писменим путем достављам своје примедбе на документа која смо разматрали.

(1) Извештај о раду Одбора... – Предлог:

На стр. 5: Цео први пасус свести само на једну реченицу, која би гласила:

«Поглавље VI књиге Списи одбора за стандардизацију српског језика, Београд, 2003, под насловом *Исечци из новина, часописа и књига* (стр. 177-289), приказује тематику из једног дела Одборових интересовања, дату по избору приређивача књиге Б. Брборића, Ј. Вуксановића и Р. Гачевића»

Образложење: Цео први пасус (од речи «још нешто о...» па до «...и међујезичким контактима») углавном је чиста политичка (дис)квалификација, посебно – црногорске социолингвистичке средине. Будући да је са таквим садржајем, не може му бити места у датом тексту.

(2) Одлука бр. 31:

На стр. 2, у поглављу *Одговори*

— У одговору 1 брисати реченицу:

«Наиме, нова држава није ни република ни монархија, ни федерација ни конфедерација, него специфична државна заједница, какве нема ни у теорији ни у пракси.»

Образложење: Ни један једини члан овога Одбора није теоретичар права, па ни теоретичар правне области која се бави дефиницијама државе, да би Одбор у целини могао формулисати овакве (ироничне) квалификације било које државне заједнице, па ни државне заједнице Србија и Црна Гора.

* Home: Ariljska 9, 11160 Београд, Serbia & Montenegro * Teleph.: (+381) 11 2421-267

* Cellular Phone: (+38111) 064 230-7-959 * E-mail: slavkosti@EUnet.yu

– У одговору 2 уместо дела реченице «... без обзира што се те именице не употребљавају пречесто», који треба брисати, ставити реченицу која би евентуално гласила:

«Од њих, именица *држављанин* употребљава се (у масовно захтеваним / издаваним) службеним уверењима о држављанству, одн. у пасошима...»

На стр. 5, у поглављу *Образложење*

– у т. 5 цео први параграф заменити тако да би могао гласити:

«(а) Када синтагма *Србија и Црна Гора* означава (једну) државну заједницу, реченични делови који с том синтагмом конгруирају биће употребљени у облицима једине, нпр.:

Србија и Црна Гора била је примљена у ОУН.

(Као да је речено ДРЖАВНА ЗАЈЕДНИЦА «СРБИЈА И ЦРНА ГОРА» била је ПРИМЉЕНА...)

«(б) Када синтагма *Србија и Црна Гора* означава напореда наведена имена двеју држава, реченични делови који с том синтагмом конгруирају биће употребљени у облицима множине, нпр.:

Србија и Црна Гора биле су познате проучавоцима Балкана и раније.»

Или некако слично, како нађете за прикладно.

Образложење:

Решење под (а) могућно је и зато што правила конгруенције у српском језику допуштају да конгруентни делови узимају облик и према првом најближем им члану синтагме која тим деловима управља.

Све остало у првом пасусу т. 5 је сувишно.

Уместо паушалне оцене на крају првог пасуса, која алудира на то да је Уставна повеља *неписмена* (в. компаратив *тисменији*, који је ту употребљен!), боље је било (на неком другом месту) сугерисати, рецимо, да је синтагму *државна заједница* требало писати са великим словима оба члана. Наиме, *државна заједница* значи баш исто што и *заједница држава*, а сасвим би било у реду да то уђе и у званични назив такве заједнице, који би гласио *Државна Заједница Србија и Црна Гора*. И – по нашем правопису писао се исто као и *Заједница Независних Држава (ЗНД)*, рецимо на територији бившег СССР-а.

Иначе, сматрам да су констатације изнесене последњом реченицом тога пасуса – претеране и, као такве, удаљене од конвенција које треба да гарантују односе узајамног поштовања саговорника.

– У т. 5 у другом пасусу прву реченицу брисати, јер је за «утврђивање назива матичног службеног језика у државама чланицама» – надлежна управо свака од држава чланица.

Остатак пасуса, који је врло рационалан, могао би се употребити на месту где се уопште говори о сврсисходности употребе латиничког писма у саобраћају (копненом, ваздушном, поморском, речном...).

(3) Одлука бр. 32:

На стр. 1, у уоквиреном тексту *Одговора* – понудити исказ који се може наћи у савременим граматицима српског језика за основне или средње школе.

Посебно, ако се и комбинује са исказом који се овде нуди, уместо црквенословенске речи *освештан* употребити *утврђен*, или *успојен*.

На стр. 2, на крају првог пасуса поглавља Образложење – изоставити (произвољно?) периодизацију и (произвољно?) етикетање (по настанку) јужнословенских нација.

Образложење: Поводом предлога који се односи на стр. 2 – не видим међу члановима Одбора ниједног правог историчара, на чију бисмо се експертизу могли ослонити кад су таква периодизације у питању.

(4) Одлука бр. 33:

С краја првог пасуса – брисати реченицу у загради (као сасвим непотребан у научно-стручној анализи израз егзалтације!), а у 4. реду од краја тога пасуса – синтагму «језичких самозванца» заменити синтагмом «самопроглашених лингвиста».

С краја другог пасуса – брисати целу ту реченицу јер представља непотребну политичку квалификацију.

Четврти пасус – предлажем за брисање; исувише је патетичан.

Узгредна (сасвим лична и неважна) напомена: За трећи пасус – занимљива је (иначе тачна) констатација: «Наравно, ни национални идентитет у модерном времену не потврђује се језиком, што рјечито показује нпр. 'наднационални' карактер *италског* или *португалског* у Средњој и Јужној Америци или *енглеског* безмало на свим континентима, без штете по национални идентитет тих народа, да и не спомњемо Кипар, с *српским* и *турским* језиком, који величником бројем становника, па и њиховом етно-конфесионалном структуром, понешто личи на Црну Гору; а не показује никакву склоност за језичке или језиконазивне експерименте».

Кад говорите, међутим, о односу према употреби *ћирилице* и *латинице* у српском језику (а и писма су, претпостављам, врло важан део језика, бар откад су пронађена) – одједном вам је то врло важан елемент за «потврђивање националног идентитета».

Дакле, *Бразилци* говоре *португалским* – «без штете по свој национални идентитет», а Срби пишу оно што говоре српски (ћирилицом и, рецимо,) *латиницом* – «са штетом по свој национални идентитет»?

(5) Одлука бр. 34 / Препорука за Црну Гору

Предлажем да се не објављује, осим после детаљних консултација са академиком Б. Остојићем, као чланом овог Одбора и, заједно с њим, после консултација релевантних црногорских институција.

У Београду,
29. 1. 2004. г.

**ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ
Одбор за стандардизацију српског језика**

број: 14

30. јануар 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

телефон: 635-350, 181-383

телефон-телефакс: 183-175

рачун: 840-705660-76

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ И МЕДИЈА

**– на руке ЈОВАНА ДЕСПОТОВИЋА, помоћника министра за културно наслеђе и
библиотечку делатност –
[копија за Одбор]**

**Влајковићева 3
11000 БЕОГРАД**

Поштовани господине Деспотовићу,

Као и прошле године, обраћамо Вам се с молбом да Институту за српски језик САНУ – у виду дотације на име обављања стручних и административних послова везаних за програм Одбора за стандардизацију српског језика – одобрите износ од 180.000,00 динара. У нашем прошлогодишњем обраћању наговестили смо Вам да ће у првој половини 2004. године бити предат рукопис *Синтаксе савременог српског језика*, у чијој је изради неколико година учествовало десетак наших истакнутих лингвиста, професора с београдског и новосадског универзитета. Главни редактор тих двеју књига јесте академик Милка Ивић а координатор послова око израде свих прилога два књигама те њиховог усклађивања и редиговања био је проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Како је реч о два књигама – које се припремају у оквиру програма Одбора за стандардизацију српског језика, што у своје матичном језгру окупља 19 лингвиста с целокупног говорног простора српског језика – биће нужно да их ми, као и досад кад је реч о сличним програмима Одбора, доведемо до пауса, а извршни издавач биће Завод за уџбенике и наставна средства. Стога Вас молимо да нам макар половину тражене дотације доставите у првом тромесечју 2004. године, а остатак до наредног лета.

Најмање две трећине средстава за које Вас молимо биће утрошено за припрему двеју наведених књига до пауса, а остала средства неопходна су нам за обављање стручно-административних послова Одбора (кореспонденција, папир, телефонски и други трошкови као и потрепштине око припреме седница Одбора и његових девет комисија).

С поштовањем,

Потпредседник Одбора
и директор Института за српски језик
проф. др Слободан Реметић

Проф. др Милош Ковачевић
Драгише Витошевића 4
11 223 Бели Поток

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У вези с договором са седме сједнице Одбора шаљем вам писмено примједбе што сам их усмено изложио на тој сједници Одбора:

1) У «Извештају о раду Одбора...», на стр. 4, директно се, и непримјерено, коментарише и моје дјеловање између двије сједнице Одбора. Каже се, наиме: «Насупрот не само бесмислености и бескорисности доказивања недоказаног него и сведочанствима о непожељности и штетности залагања за српску номинацију иноназивних истојезичких стандарда, нарочито у БиХ — на која упозоравају и неки српски интелектуалци па и лингвисти из Бање Луке и Бијељине — војује се за пропалу ствар и, фактички, тупи оштрица Одборових настојања да се обеснажи лингвоним 'босански језик'».

Молим да се из записника дата, ничим неаргументована, врло површна и потпуно погрешна оцјена о мени избаци. Јер, из те оцјене проистиче да ја војујем за лингвоним «босански језик» и да радим против српских језичких интереса, што је, мислим, не само лако оповргљиво, него и бесмислено. Из дате оцјене такође проистиче да се «војевање за српске језичке интересе» може чинити само на начин како је то Одбор, или неки из Одбора, «прописали», што је насупрот свакој научној логици. И на крају, из оцјене се види да се моје «негативно дјеловање» заснива на критеријумима «рекла-казала», који су непримјерени сваком извјештају ове врсте.

2) Поводом Одлуке бр. 39:

Мислим да је дата одлука, као и Одлука бр. 37 насупрот Пословнику о раду Одбора, и да су њиховим објављивањем чланови Комисије за односе са јавношћу директно прекршили Пословник.

Одлука бр. 39 у наслову је потпуно нетачна, јер њен наслов гласи: УКИДАЊА ИЈЕКАВИЦЕ ЗАИСТА НИЈЕ БИЛО. Из образложења Одлуке се, међутим, види да се дата, у наслову извучена тврдња односи на потпуно укидање ијекавице, тј. на укидање ијекавице ван службеној употреби, па то треба и насловом, а и у тексту образложења гдје се тврдња из наслова понавља нагласити. Треба дакле да стоји: УКИДАЊА ИЈЕКАВИЦЕ МИМО СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЗАИСТА НИЈЕ БИЛО.

У Одлуци бр. 37 треба избацити ријеч МАНА, не смао у наслову него и у тексту образложења, а и све синонимне списне квалификације.

Уз изразе поштовања

Београд, 11. 2. 2004.

Милош Ковачевић

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
– на руке секретара Одбора Б. Брборића –

Драги Бранко,

У вези са закључком Одбора поводом предлога одлуке бр. 41 да Комисија бр. 8 процени импликације Васићевог поднеска о називима ћириличких слова у Уникод стандарду истичем две појединости:

1. Ако су међународним стандардима већ решени основни проблеми о којима говоримо и ако су схватања да се не морамо разликовати од словенског света већ јасно формулисана – нисам сматрао неопходним да о томе сазивам седницу своје комисије, Комисије бр. 8;

2. Једине три тачке у којима се од тога (словенског) света разликујемо тичу се номиновања слова *ј*, *љ* и *њ*, па мислим да се као логичан може прихватити став да се *ј* одреди као *јота*, *љ* као *ељ* (не *ље*) и *њ* као *ењ* (не као *ње*).

На седници Комисије бр. 7 (31. 3. 2004) ја нећу моћи учествовати, али обема рукама могу потписати сваку њену одлуку.

Н. Сад, 22. 3. 2004.

Д. Петровић, с. р.

MS A K
SRPSKI JEZIK
8/2004
31.3.2004
Академија Српског језика
Београд

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Београд

1. У вези са предлогом Одлуке бр. 41 желим да вас обавестим да је мишљење Катедре да досадашњу праксу не треба мењати. Образложење је дато у прилогу.

2. Катедра такође сматра, када је реч о одлукама којима се мења или допуњава наш језички и правописни стандард, да би требало постићи консензус институција оснивача Одбора. Зато би било пожељно да се седнице Одбора, односно представника институција оснивача, одржавају не једном него четири пута годишње. Такође би требало да се предлози за измене или допуне стандарда достављају не само члановима Одбора и комисија него и институцијама оснивачима, и то о року који омогућава да институција заузме свој став о дато предлогу.

С поштовањем,

УПРАВНИК КАТЕДРЕ

Проф. др Љубомир Поповић

ПРИЛОГ:

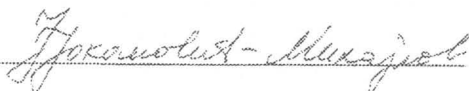
Мишљење Катедре о предлогу Одлуке бр. 41.

Господину
мр Браниславу Брборићу,
секретару Одбора за стандардизацију
српског језика

Поштовани колега Брборићу,

Како Вам је наша Катедра за српски језик, после дискусије о проблематици назива слова српске ћирилице, доставила своје мишљење у писменом облику, и пошто се моји ставови са овим подударају, ја Вам не достављам посебно и своје мишљење. Оно је остало исто као у дискусији на седници Одбора од 29. јануара 2004. године и само се потврдило кроз дискусију са члановима наше катедре, али и у разговорима са стручњацима из других центара и институција којима је српски језик основни предмет научног интересовања.

С поштовањем,

У Београду,
31. III 2004. год.

др Јелица Јокановић-Михајлов,
председник Комисије за фонологију

Да би се постојеће стање мењало, мора постојати разлог који промену оправдава. Предлагачи наводе да је *«пожељно, чак неопходно, именовати ћириличка слова, лексикализовати их... То је поготову неопходно изван (кон)текста, у живом, свакодневном (раз)говору, нарочито телефонском, који почесто пати од мањка разговетности, па се сва слова морају понаособ срицати (спеловати), или их треба разазнати уз помоћ првих слова именица, властитих и заједничких, када ни срицање не помаже.»*

Неколико појмова је нетачно интерпретирано а неки, којима су у основи фонетско-фонолошки феномени, нису ни узети у обзир или су потпуно произвољно тумачени, било зато што је предлагачима ова област далека (ниједан од њих се не бави *Савремени српским језиком* као својом основном струком, а посебно не његовом фонетиком), било зато што су заузели став да је то ствар која, иако се тиче српског језика и српске писмености, не мора да се даје на увид људима из струке и наставе српског језика (један од предлагача је чак два пута истицао: *«Нисам ни претпоставио да ово има икакве везе са фонетиком»*). Погрешна интерпретација се односи, пре свега, на: (а) лексикализацију слова; (б) тумачење *разговетности* у непосредној и у телефонској комуникацији; (в) садашње *«квазиназиве»* слова; (г) потребу изједначавања назива српске ћирилице са називима осталих словенских језика.

1. Предложени називи немају у својој основи потребу за *лексикализацијом* него за *силабизацијом* – слоговна структура је та која олакшава изговор, а не чињеница да се на слоговној структури могу, даље, заснивати и градити лексеме. Вокали као силабици већ имају ову структуру, по својој фонетској природи дакле, а не зато што су *«лексикализовани»*, како предлагачи наводе (*«Самогласници међу њима већ су лексикализовани, тј. они су у српском свакодневне речи: а као везник и узвик, е као узвик, и као везник, а о и у као као предлози»*). Да није ствар у лексикализацији, види се чим се такви називи слова замисле употребљени у контекстима где би лексикализовани облик морао добро функционисати, а овде ипак то не би био случај – **за те ељове, *од ових теа* и сл.

2. У непосредној комуникацији, као и у телефонској, нико не прибегава именовану слова да би побољшао разумљивост речи које нису биле довољно чујне, или пак разумљивост неког гласа, који сабеседник није исправно чуо. Предложени поступак *«спеловања»*, који нам предлагачи илуструју примером изговора презимена Вукобрат, као *«ве-у-ка-о-бе-ер-а-те»*, управо показује да је то изговорна могућност којој нико неће прибећи из два разлога: а) она, акустички, не побољшава чујност, будући да слоговне комбинације које се овако добијају често постављају консонантски или сонантски елемент у финалну позицију, где му је чујност управо смањена и б) добијају се сегменти са неприродном дистрибуцијом компоненти за српски језик, пре свега са вокалима у непосредном контакту (*ве-у, ка-о, бе-ер*, и сл.), што тражи посебно прецизан изговор, а то значи и додатни артикулациони напор, при чему је укупна звучна слика речи потпуно помућена.

3. Није случајно што се у оваквим ситуацијама, ради боље разумљивости, изговарају целе речи, чији иницијални гласови јесу они за које се претпоставља да могу бити погрешно

схваћени и није случајно што су то свима позната географска или лична имена: ни ту критични гласови нису идеално чујни, али их мозак, будући да је реч о добро познатим појмовима, «надокнађује» из редундантних елемената и говорник има утисак да је тај глас у оваквим речима «добро чуо». Зато се и у језицима у којима се иначе «спелује» (у којима дакле постоје посебни називи за слова), увек изговарају управо овакве целе и познате речи, а не имена слова, када се гласом преносе шифре, важни подаци означени словима итд.

4. «Спеловање» служи да би се у језицима који графеме не употребљавају једнозначно (једна графема – један, и увек исти, глас) могло знати шта треба написати у којем случају, а не да би се поправила чујност гласова. Зато српском језику не треба уводити поступак који је потпуно сувишан, будући да се сваки његов глас увек једном истом графемом обележава. Назив за слово, да би се знало шта треба написати у случајевима кад се изговор и писмо разилазе, од помоћи је и другим словенским језицима који ово непоклапање имају, али не може имати ту функцију у српском језику, и ту позивање на друге словенске језике, из управо наведених разлога, није оправдано. Ова специфичност, која се односи на доследно поклапање графеме и фонетског лика код јединица фонолошког система српског језика, његова је изузетна вредност и зато је нипошто не треба поништавати увођењем посебних (а то би значило и обавезујућих) назива за слова, што је иначе, како и сами предлагачи кажу, одбачено још у Вуково време.

5. Посебне, а сасвим непотребне, проблеме створили би називи за слова у процесу описмењавања ученика у школама, јер би се садашње лако повезивање изговорног лика фонеме као јединице система (који је уједно и назив за слово!) и графеме која тој јединици увек одговара, заменило компликованим процесом у коме се појављује обавезни, а непотребни, посредник – назив за слово, који се више не поклапа ни са фонемом ни са гласом. Нема зато места чуђењу предлагача Одлуке што ни Хрвати, који одавно имају за (традиционална) латинична слова називе као: а, бе, се, де, нису давали називе за специфична слова своје абетеде, као што су: ј, љ, њ, дџ.

6. То што су за потребе израде стандарда ISO 10646 и UNICODE (верзија 4.0) страни стручњаци већ израдили слова и дали називе за сва писма света (без претходних консултација са стручњацима из неких земаља, па ни из наше), ниуколико не утиче на именовање слова наше ћирилице, када је о њиховој редовној употреби у српском језику реч. За ову специфичну употребу (која остаје ван српског језика и говора) може се евентуално утицати да се изаберу складнији називи, рецимо *је* а не *јот* или *јета* (кад је већ *це*, *де*, *ге...*) и сл.

Наши садашњи називи за слова, који се поклапају са њиховом изговорном вредношћу (а, б, в, г... ч, ц, ш) функционалнији су и бољи за наш језик од предложених у *Одлуци бр. 41* (а, бе, ве, ге...че, пе, ша).

ODBOR ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA
Komisija za odnose s javnošću i rešavanje neodložnih pitanja

Molim vas da mi objasnite nekoliko dilema s kojima se srećem u svakodnevnom radu.

1. Da li je neophodna upotreba priloške odrednice ZA u slučajevima:
... Ovogodišnji prinosi jagoda veći su (za) pet odsto nego prošle godine.
... Industrijska proizvodnja u Srbiji povećana je u januaru (za) dva odsto.
2. Da li je bolje reći ... "sednica će se održati" ili „sednica će biti održana“, odnosno, da li je ovde opravdana upotreba odnosno zamenice se. Takođe, u primerima ... "navodi se u saopštenju", "ističe se u saopštenju" ili je bolje "navedeno je u saopštenju", s obzirom da je saopštenje već napisano, tj. radnja je završena.
3. U jednoj od odluka jedne Odborove komisije navedeno je "... slobodna je upotreba domaćih i stranih jezika, usmenih i PISMENIH". Molim vas ubedite me da to nije greška.
4. Kada treba pisati početnim velikim slovom reči "vlada" (Srbije) i "skupština" i "parlament" (Srbije).
5. Kako treba pisati dokument Saveta bezbednosti UN »rezolucija 1244«. Moj ponudjeni odgovor je «Rezolucija 1244», ali često nalazim «rezolucija 1.244», pa vas molim za razjašnjenje.

Unapred (se) zahvaljujem

Jugoslav Perović, novinar

БЕОГРАД, ЗАМБАРСКО 18
ТЕЛ. 542-790 (кв. 44)
064/237-52-90

ЗА СВЕ КОЈИ ВОЛЕ СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

Матици српској, на руке председника проф. др Божидара Ковачека;
Одбору за стандардизацију српског језика, на руке председника академика
Ивана Клајна и секретара мр Бранислава Брборића;
Вуковој задужбини, на руке управнице Слађане, председника Скупштине
академика Медаковића и проф. Матицког

Поштовани,

Према Програму рада «Ћирилице» усвојеном на 3. редовној годишњој седници Удружења 27. марта 2004. у Новом Саду предвиђено је да уважене носиоце функција и наслове институција и установа замолимо да заједнички организујемо научностручни скуп под називом «Како решити питање писма у правопису српског језика?» Наша Скупштина усвојила је тај предлог једногласно, па вам се тим поводом обраћамо са званичним предлогом да покушамо да то и учинимо. «Ћирилица» је на то спремна и вољна.

Процењујемо да би (изабрана у Одбору за стандардизацију српског језика) Комисија за израду новог правописа (М. Пижурица, Ж. Станојчић, М. Дешић и Б. Остојић) могла имати извесних дилема кад је реч о решењу питања писма српског језика – не због тога што је то питање тешко решиво, него пре свега због остатака у свима нама свести о погрешно схваћеном питању писма у тзв. заједничком Правопису српскохрватског/хрваткосрпског књижевног језика – па би било и кописно и сврховито организовати заједнички предложени скуп.

Предлажемо Матици српској, Одбору за стандардизацију и Вуковој задужбини (могао би се још неко укључити) да се поменути скуп одржи у суботу, 29. маја 2004. с почетком у 11 сати у Матици српској, уз договор о заједничкој организацији поменутих институција и «Ћирилице». Мислимо да треба да буду позвани као учесници скупа споменуте институције и «Ћирилица», али и још многи заинтересовани, као што су: представници свих академија наука и одсека за српски језик на факултетима с целог подручја српског језика, али и представници скупштина и влада на подручју српског језика.

Организовање овако важног скупа јесте у делокругу нашег програма рада у Удружењу «Ћирилица» (са садашња 922 члана, из србистичке

2

струке их je, за сада, oko 160), ali je његово ostvarivanje u delokrugu mogućnosti za naš dogovor da taj skup zajedнички organizujemo.

Kako predloženi datum nije previše daleko, nadaмо se vašem hitnom odgovoru. (Naravno, delimična preformulacija teme skupa и тачно време održavanja може да се u даљем dogovoru lake usaglasi ukoliko сви iskažemo spremnost na zajedнички рад.

U očekivanju vašeg што skоријег odgovora,
srdačno вас pozdravljamo.

Novi Sad,
27. mart 2004.

Председница Скупштине «Цирилице»

Vera Davidović
Вера Давидовић

МАТИЦА СРПСКА НОВИ САД		
ОРГ. ЈЕД.	БР ДЕЛОВ.	ПРИМИО:
0108	469	
ПРИМЉЕНО: 28. 05. 2004.		

ТРЕЋА ИНФОРМАЦИЈА О ДАЉЕМ РАДУ НА ЈЕДНОТОМНОМ РЕЧНИКУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА

У четвртак 22. априла 2004. године, у просторијама Института за српски језик САНУ у Београду, одржан је састанак на коме су о проблемима даљег рада на једнотомном Речнику српскога језика разговарали председник Одбора за стандардизацију српског језика проф. др Иван Клајн, досадашњи стручни редактор Речника проф. др Мирослав Николић, секретар Одељења за књижевност и језик Матице српске проф. др Мато Пижурица, проф. др Слободан Реметић, др Драго Ђупић, директор Института за српски језик САНУ др Софија Милорадовић, помоћник министра културе и медија мр Бранко Брборић, секретар Матице српске др Драган Станић.

На састанку је примљена к знању информација др Мирослава Николића да је он од послова стручне редактуре урадио техничко уједначавање и један део принципског уједначавања (пре свега инвентар значења и илустрација), те да треба обавити редуковање рукописа на пожељан обим и спровести умрежавање. Истовремено, Мирослав Николић је обавестио присутне да није у стању да овај посао доврши и коначно припреми за штампу, због чега искрено жали. Његове информације су примљене са жаљењем због дугог и предугог кашњења читавог пројекта.

Након разговора у коме су учествовали сви присутни, донесени су следећи закључци:

1. Да се за посао стручне редактуре убудуће ангажују искусни лексикографи мр Милица Вујанић и др Рада Стијовић.
2. Да нови стручни редактори наставе посао редактуре у складу са ставовима изнесеним у тексту др Мирослава Николића “Предлози за дораду једнотомног Речника српскога језика”.
3. Да се о свим неодумицама и спорним питањима мр Милица Вујанић, др Рада Стијовић и др Мирослав Николић консултују и о свему договоре како би једнотомни Речник српскога језика био што квалитетнији резултат српске лексикографије.
4. Да се праве што мањи захвати у лексикографску грађу, али да се изврши неопходно смањење укупног обима, затим уједначавање лексикографских решења, као и међусобно повезивање одредница.
5. Да Матица српска што пре припреми преломљен текст Речника тако што ће за угледање бити коришћен Речник српскохрватског књижевног језика САНУ, али ће маргине текста бити смањене на следећи начин: унутрашњу маргину смањити за 4 мм; спољашњу

маргину смањити за 10 мм; горњу маргину смањити за 8 мм; доњу маргину смањити за 10 мм.

6. Матица српска се обавезује да што пре достави на папиру извучен цео Речник српскога језика како би нови редактори могли да започну посао.
7. Матица српска, заједно са компјутеристом Младеном Мозетићем који слаже читав Речник, моли да све исправке буду урађене на папиру, а све компјутерске интервенције уносиће искључиво Младен Мозетић.

Следећи састанак у истом или сличном саставу биће организован када први прелом једнотомног Речника српскога језика буде спреман да се уручи новим стручним редакторима.

Информацију сачинио

др Драган Станић,

секретар Матице српске

Информацију примили:

проф. др Иван Клајн, проф. др Мирослав Николић, мр Милица Вујанић,
др Рада Стијовић, др Софија Милорадовић, проф. др Мато Пижурица,
проф. др Слободан Реметић, др Драго Ђупић, мр Бранко Брборић, др
Драган Станић

Закључци Научностручног скупа «Како решити питање писма у новом правопису српског језика и школству»

Српско писмо по светском решењу

Учесници научностручног скупа «Како решити питање писма у новом правопису српског језика и школству», одржаног у организацији Удружења «Ћирилица» а под покровитељством Министарства за културу Владе Србије и скупштина градова Новог Сада, Београда и Ниша у Матици српској 25. јуна 2004. године, једногласно су усвојили Закључке. Да би се миленијумско ћирилично писмо (са)чувало у српском језику, неопходно је:

Прво, одмах преко извршне власти започети доследно спровођење уставних и законских позитивних одредаба о службеном коришћењу језика и писма које обавезују на службени српски језик и српску ћирилицу на целом говорном подручју српскога језика.

Друго, питање писма српског језика у новом правопису и струци, као и у школству мора се довести у склад с уставним и законским решењима, као и с јединственом праксом у свим престижним језицима у свету по којој се ниједан народ као данас српски не дели на два писма у свом језику зато што то у великој мери разбија минимум неопходног културолошког и духовног националног јединства које ни у једној нацији није могуће изван општег правила о једном писму у једном стандардном језику.

Треће, постало је неизбежно да се стручно и на основу здраве логике раскринкавају и научно обеснажују несувисле тврдње засноване на неоправданим гледиштима по којима «не можемо у Европу с ћирилицом» јер се својим писмом увек споразумевамо на свом језику у свом народу, а међународно споразумевање обавља се учењем туђих језика, па у оквиру језика и туђих писама или преко преводилаца, а никад се не споразумевамо с другима на тај начин што само напустимо своје писмо.

Четврто, чињеница да се ниједна земља из нашег ужег и ширег окружења у време недавног пријема у Европску унију није одрекла ни свога језика ни свога писма, сасвим сигурно потврђује и показује да то нико ни од Срба неће тражити, али хоће свакако тражити добре производе, вредна уметничка и научна дела, знање страних језика, а не притворство и национално самозатајивање као што се то чини напуштањем свога писма у своме језику; тражиће, у ствари, само истински ред, озбиљан рад и правни државни поредак; у свему томе ако превише не помогне, ћирилица – сасвим сигурно – неће ни у најмањој мери да одмогне.

Пето, у школству треба изучавање писма – као што се то ради у целом свету, па и у целом нашем окружењу – везивати за језик, што значи ћирилицу, а досадашњу погрешно подстицану и наметану праксу учења туђе латинице (гајевске) као алтернативног писма треба напустити јер је ћирилица вишевековно писмо српскога језика.

Нови Сад,
25. јун 2004.

Закључке прослеђује
председник Извршног одбора «Ћирилице»

Д. Драгољуб Збиљић
Драгољуб Збиљић

ПРЕДЛОГ ДОКУМЕНТА ЗА СПАС СРПСКОГА ПИСМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА ВРАЋАЊЕ ЋИРИЛИЦЕ СРБИМА И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

А. Полазне претпоставке

1. Државнополитички циљ ове стратегије јесте да ћирилица до пријема Србије у Европску унију (вероватно око 2015. године) поново буде у службеној и јавној употреби као једино српско писмо а да националне мањине у Србији задрже право да користе свој језик и своје писмо према важећим стандардима ЕУ;

2. Научностручни циљ Стратегије јесте да се ћирилици у српском језику и теоријски и практично врати природна улога јединог српског писма јер је свако писмо могуће сачувати у свом језику само у оквиру једноазбучја пошто никоме на свету није успело да у свом језику вечно остане двоазбучан;

3. Гајевска латиница је изворно прављена специјално за потребе Хрвата а наметана је Србима често физичким насиљем и законским одредбама (у време окупација) а нарочито политичким насиљем посебно у периоду комунизма, југословенства и братства-јединства током 50-годишње диктатуре (насилно, административном подршком, политичким притисцима...);

3. Чак је и већина чланова научних и културних институција (САНУ, Матица српска, одсеци за српски језик на факултетима, Институт за српски језик САНУ и остали) као и већина интелектуалаца временом прихватила став да је латиница »секундарно српско писмо«, које је све брже прелазило у примарно и преовлађујуће, па и данас истрајавају на том ставу, потпуно супротно, на пример, понашању Хрвата којима није никада пало на памет да уведе «српско двоазбучје», па су зато и успели да сачувају своје (гајевско, латиничко) писмо иако су једно време учествовали, формално, у изграђивању тзв. заједничког језика са Србима чије је писмо заузимало много шире подручје од латиничког, а ипак се догодило да је хрватско мањинско писмо преплавило српско већинско, не зато што је хрватско писмо функционалније за српски језик, него зато што је било најпре насилно, па онда политички и на све друге начине

стално у повлашћеном положају за време трајања заједничке јужнословенске државе у комунистичкој диктатури;

4. У систему такозваног «постојања два српска писма» и даље се, наравно, убрзано потискује ћирилица с јасним знацима који воде к њеном скором неизбежном потпуном нестајању из службене а посебно из јавне употребе у конкуренцији с политички и на све друге начине потпуно фаворизованом хрватском латиницом;

5. Србија ће се сигурно у наредних десетак година друштвено-економски, правно, научно, културно интегрисати у Европску унију;

6. Развој науке а посебно информационих технологија (компјутери, комуникације..) веома је убрзан и врло ће скоро омогућити употребу писама већине држава (народа) у свим областима и аутоматске преводе с једног на било које друго писмо;

7. Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек неколико процената становништва, и ако се што пре не вратимо своје писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмљеним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с хрватским језиком, због чега се од тада све што се објави на српском језику с хрватским писмом књижи као хрватска културна баштина.

Б. Неопходне активности

- I. Од Републичке скупштине неизоставно треба захтевати расправу о службеној и јавној употреби ћирилице као званичног писма а од Републичке владе извештај о разлозима досадашњег потпуног занемаривања одредаба постојећег Устава Србије и Закона о службеној употреби језика и писма;
- II. У новом уставу Србије треба још доследније вратити легалну у српском језику преткомунистичку обавезу коришћења ћирилице у службеној и општој јавној употреби и прецизирати у вези с тим обавезе свих државних органа, институција, предузећа, а питање употребе језика и писама националних мањина уредити у складу с европским стандардима;
- III. После доношења новог устава Србије истог часа треба довршити израду новог закона о службености српског језика и писма у којем треба прецизно навести сва подручја употребе ћирилице као званичног, службеног и јавног писма у службеном српском језику уз прописивање санкција за непоштовање закона (салашњи закон то јасно не предвиђа);
- IV. Тражити од научних и културних институција (САНУ, Матица Српска, факултети, Институт за српски језик САНУ и други институти) јавно саопштење с јасним објашњењем о вишедеценијском насилном натурању хрватске латинице као формално секундарног, а у ствари потпуно политички и на свакојаке друге начине фаворизованог писма и обелоданити стварну вишевековну истину да је ћирилица вековима била једино српско писмо, а да је продор хрватског писма у српски језик пре свега последица насилног и свакојаког другог начина фаворизовања гајевске латинице. О

овоме целом српском народу у Србији и изван Србије треба предочити дуго сакривани исправан став о томе интелектуалаца из емиграције, као и досадашња сведочанства (као што је, на пример, Законска одредба о забрани ћирилице у НДХ-у, с потписима др Анте Павелића и др Андрије Артуковића и сл.) о насилном и стварном идеолошкополитичком, комунистичком и сваком другом прогону ћирилице;

- V. Захтевати да научне институције и појединци чија су специјалност информационе технологије (комуникације, компјутери) морају преузети обавезу неутралисања негативних ефеката од досадашњег фаворизовања хрватске латинице у многим областима које покрива српско језичко подручје;
- VI. Организовати научна истраживања, скупове, медијску истину (ТВ, радио, огласи у штампи) ради што брже припреме и подстицања свег српског народа и српске јавности на искључиву употребу ћирилице у српском језику како се не би настављало вишедеценијско обмањивање српског народа који је делом почео увелико да верује како је то регистровано несмуњиво хрватско писмо – и српско; оно може бити писмо српског језика под условом да се држимо проверених научних чињеница по којима су данашњи хрватски, бошњачки, сутра (не дај Боже) црногорски, «матерњи» или ко зна који сличан такав «језик», у ствари, варијанта суштински српског (штокавског, вуковског) језика, али латиница није никад била специјално састављано латиничко писмо за Србе и српски народ;
- VII. Истичати историјски утемељене традиционалне вредности, организовати предочавање једине, праве истине о овом питању и враћање свуда у српски језик српске ћирилице (називи улица, исписивање имена на врата станова, на ПТТ-сандучиће, интерфоне, визиткарте, називи фирми, печати, етикете на свим производима, ТВ-екрани, сав штампани материјал, књиге, новине, часописи и све остале публикације);
- VIII. У школе вратити изучавање ћирилице као писма српског језика, хрватску латиницу савладати само до степена употребне могућности (за читање књига и осталог објављеног хрватским писмом, а никако уз могућност алтернативног коришћења у српском језику), а друга писма учити кад се уче и туђи језици.
- IX. Не допустити, наравно, да хрватско писмо за Хрвате у Србији пролази тако како је у окупационим периодима и у комунистичком периоду диктатуре, али и у досадашњем периоду формалног посткомунизма пролазило српско писмо до сада у Хрватској, Србији, Црној Гори и другде.

Овакав програм може се даље разрадити на овакав или сличан начин и у Скупштини Србије тражити његова реализација.

Важно је да све државне, политичке, стручне, културне и друге напредне снаге државно, политички, стручно и на све друге начине подрже Удружење «Ћирилица» и његову Стручну групу «Ћ-5 више» (у којој је преко 160 стручњака за српски језик и писмо) у борби да се ћирилица по уставу и закону и практично (стварно) врати ранија деветоповековна неприкосновена улога јединог писма у српском језику у званичној,

службеној и општој јавној употреби у Србији и изван ње на целом српском говорном подручју. Јер, није нимало безазлено настављање дељења српског народа на кориснике српске ћирилице и кориснике хрватске латинице. Деоба по тој основи заоштрава деобе и по другим основама. То нико до сада није озбиљно имао у виду а та чињеница није нимало безначајна каквом се може чинити на први поглед.

В. Разјашњење повода за Стратегију

Имајући у виду да је Скупштина Републике Србије започела израду новог Устава Србије, затим да је у Предлогу устава Владе Србије потпуно исправно предложено решење питања писма српског језика, да ће врло брзо морати да уследи усклађивање законске регулативе с новим уставом, као и чињеницу да је из Одбора за стандардизацију српског језика најављена дорада *Правотиса српског језика* (Матица српска, 1993) и његово објављивање за јесен 2004, обраћамо се свима који могу знатније утицати на будућа стручна, уставна и законска решења да стручно, политички и свакојачко друкчије подрже борбу Удружења «Ћирилица» да ћирилица по новом уставу и закону остане једино писмо у званичној, службеној и јавној употреби у Србији, као и на целом подручју српског језика а да у општинама у којима нека национална мањина учествује с више од 20% у укупном броју становника у јавној употреби буду језик и писмо те националне мањине.

Ако предочену борбу «Ћирилице» данас чврсто и искрено не подрже јаки појединци и, посебно, снажни научни, стручни и други радни колективи, јаке странке, удружења грађана, а средства обавештавања пре свих других, досадашња нечувена и нецивилizacionска деоба једино српског народа у свету на тај начин (деоба на два писма у једном језику) најпре ће подстицати даље разбијање, предавање и уситњавање српског народа а, затим, сасвим извесно, и губљење српског писма као десетовековне прворазредне културне тековине на рачун хрватског абecedног састава које је најпре буквално насилно, а касније нарочитим политичким притисцима и стручним манипулацијама потискивано кроз неколико деценија комунистичке страховладе и чувеног брозовског оригиналног законоправила: «не држати се закона као нијан плота».

Удружење за заштиту ћирилице српског језика «ЋИРИЛИЦА», које је основано на Оснивачкој скупштини одржаној на Сретење Господње – 15. фебруара 2001. а регистровано у складу с прописима о удруживању грађана у удружења, друштвене и политичке организације које се оснивају на територији савезне и републичке управе, од тада већ више од три године упозорава државне органе, научне институције и јавност на све очигледније убрзавање нестајања ћирилице (српског писма).

Удружење се у више наврата обраћало Скупштини Србије, Републичкој влади, Скупштини АП Војводине, Покрајинском извршном већу Војводине са захтевима за спровођење и поштовање члана 8. садашњег Устава Србије и Закона о службеној употреби језика и писма. У 2002. години Удружење се обратило свим скупштинама општина и извршним већима на територији Републике Србије са захтевом за заштиту законитости у смислу поштовања одредаба Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

Очекујемо да се предложени документ размотри, дотера, среди и усаврши како би био послат Скупштини Србије, Влади Србије и другде као коначан предлог за завршну израду националне стратегије за враћање ћирилице у званичну, службену и општу јавну употребу као јединог српског писма. На други начин српска ћирилица

неће моћи да се сачува, јер је до сада било много пропуштених корака и обавеза у овом важном културнонационалном послу.

Сматрамо да је могуће даље усавршавање овог документа, али смо сигурни да његово усвајање није могуће одлагати у недоглед, јер је српско писмо у завршној фази нестанка и поред формално доброг и садашњег уставног решења питања писма у српском језику. Нажалост, струка и школство већ дуже од десет година не следе то уставно решење ни теоријски ни практично, због чега је и основано Удружење за заштиту ћирилице српског језика «Ћирилица».

Важно је имати у виду зашто ниједан други језик и ниједан други народ на свету не уводи двоазбучје у свој језик јер је то не само бесмислено него и доказано битно утиче на опасну деобу једног народа ослабљујући његове културне, општедуховне и све друге обједињујуће снаге.

Такође је врло важно имати на уму чињеницу да је «хрватски језик» у међународним институцијама регистрован 1992. године с хрватском латиницом, а српски језик са српском ћирилицом и да се, како рекосмо, све што се објави српским језиком а на хрватском писму у међународним институцијама данас књижи као хрватска културна баштина. А предавање своје културне баштине у посед другог народа има само једно име које се увек подразумева и кад га не изговоримо.

Нови Сад,
25-26. јун 2004.

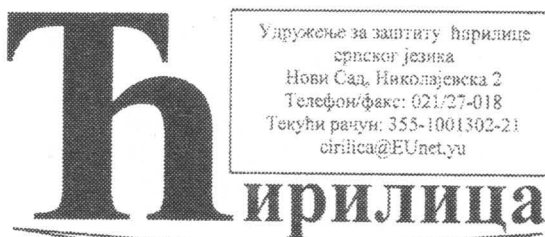
Предлог националне стратегије достављају

Председница Скупштине «Ћирилице»

Вера Давидовић
Председник Извршног одбора «Ћирилице»

Вера Давидовић
Драгољуб Збиљић

* На Научностручном скупу «Како решити питање писма у новом правопису српског језика и школству» – одржаном под високим покровитељством Министарства културе Србије и скупштина градова Београда, Новог Сада и Ниша а у организацији Удружења за заштиту ћирилице српског језика «Ћирилица» из Новог Сада у Матици српској 25. јуна 2004. године – учесници скупа подржали су овај документ.

ЗА СВЕ КОЈИ ВОЛЕ СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

**ПРОПРАТНО ПИСМО УПРАВЕ «ЋИРИЛИЦЕ»
И ОРГАНИЗАЦИОНОГ ОДБОРА
ПОВОДОМ ОДРЖАНОГ НАУЧНОСТРУЧНОГ СКУПА
«КАКО РЕШИТИ ПИТАЊЕ ПИСМА
У НОВОМ ПРАВОПИСУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ШКОЛСТВУ»**

Научностручни скуп «Како решити питање писма у новом правопису српског језика и школству» – који је, под високим покровитељством Министарства културе Србије и (тролиста) скупштина градова Београда, Новог Сада и Ниша, одржан у организацији Удружења за заштиту ћирилице српског језика «Ћирилица» из Новог Сада у Матици српској у Новом Саду – трајао је непрекидно (уз две сасвим кратке паузе) од 10 до 19 сати и завршен је 25. јуна 2004. године увече.

Учесници скупа и присутни имали су велико задовољство а цео скуп част да их поздрави министар културе Србије гдин ДРАГАН КОЈАДИНОВИЋ, председница «Ћириличиног» Организационог одбора гђа ВЕРА ДАВИДОВИЋ и нови секретар Матице српске гдин ПАВЛЕ СТАНОЈЕВИЋ. Потпредседница Скупштине града Београда гђа РЕБЕКА БОЖОВИЋ и секретар Секретаријата образовања гђа ВЕСНА МИРОВИЋ-ПЈЕВАЧ упутиле су телеграме с објашњењем зашто су спречене да дођу и поздравиле су одржавање скупа, из кабинета председника Скупштине града Новог Сада гдина БОРИСЛАВА НОВАКОВИЋА јавили су да је шредседник спречен да дође а директорка Института САНУ за српски језик проф. др СОФИЈА МИЛОРАДОВИЋ објаснила је разлог недоласка и послала Е-поштом одговарајућу писану поздравну реч скупу с великим разумевањем разлога и циља одржавања скупа и подршком.

Министар Којадиновић је у уводном делу скупа предочио основне одредбе НАЦРТА ЗАКОНА О СЛУЖБЕНОМ ЈЕЗИКУ И ЊЕГОВОМ МАТИЧНОМ ПИСМУ чији је аутор Министарство културе Србије. Реч је о законском документу који би ускоро требало да буде усвојен у Скупштини Србије. (Министар је примерак *Нацрта закона* оставио скупу и Удружењу «Ћирилица» с врло коректним позивом да се и стручњаци из «Ћирилице» о њему изјасне. Уз тај документ министар је донео и оставио текст *ЋИРИЛИЦА У СРПСКОЈ КУЛТУРИ И ЈАВНОМ ЖИВОТУ УОПШТЕ* (елаборат саветника министра културе гдина Бранислава Брборића.)

Од водитеља скупа једино се нису одазвали проф. др Маго Пижурица и мр Михаило Шћепановић, док се проф. др Софија Милорадовић дан пред почетак скупа, како је већ речено, јавила, исказала жаљење што због спречености не може да дође, уз молбу да на скупу буде прочитана њена упућена Е-поштом писана поздравна реч.

Уводни, кратки свечани део скупа водио је Драгољуб Збиљић, а научни стручни део скупа водили су проф. др Драго Ђупић (у већем делу), проф. др Милош Ковачевић и др Србислав Букумировић.

Сви пријављени стручњаци изложили су своја целовита гледишта.

На крају скупа једногласно је усвојен *ПРЕДЛОГ ЗАКЉУЧАКА* који је – после усвојена два предлога за измену у формулацији проф. др Драга Ђупића и мр Бошка Брзића – постао документ скупа насловљен *ЗАКЉУЧЦИ НАУЧНОСТРУЧНОГ СКУПА «КАКО РЕШИТИ ПИТАЊЕ ПИСМА У НОВОМ ПРАВОПИСУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ШКОЛСТВУ» – СРПСКО ПИСМО ПО СВЕТСКОМ РЕШЕЊУ.*

По предлогу и препоруци свих учесника скупа ово *Пропратно писмо, Закључци,* документа «Ћирилице», а сада, на одређени начин, и документа овог научностручног скупа – *Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику*, као и *Предлог закона о заштити српског језика с ћирилицом* (који су добили подршку на овом скупу) – биће упућени Министарству културе, Министарству просвете, Министарству вера, Министарству за дијаспору, Министарству за правду, Министарству за финансије, Министарству трговине, Министарству за науку, скупштинама градова Београда, Новог Сада и Ниша (који су, уз Министарство културе Србије, били покровитељи овог научностручног скупа), секретаријатима за образовање у скупштинама споменутих градова, научностручним институцијама – Одбору САНУ за стандардизацију српског језика, Комисији Одбора за израду новог правописа српског језика, Институту САНУ за српски језик, одсецима за српски језик и књижевност на факултетима на целом подручју српског језика, учитељским факултетима, стручним часописима и средствима обавештавања, уз молбу да их објаве сви који имају гласила.

(Колико нам је познато, скуп су пропратили РТС – ТВ Нови Сад за цело подручје гледаности РТС-а, ТВ Панонија, ТВ Аполо, од штампаних гласила «Дневник», «Политика» само објављеном најавом скупа у петак, 25. јуна 2004, «Вечерње новости» једине су од штампаних гласила процениле да треба уз извештај дати и фотографију министра Којадиновића уз његову скраћену реч, «Експрес»...)

Нови Сад,
29. јун 2004.

Председница Организационог одбора скупа

Вера Давидовић

Потпредседник Организационог одбора скупа

Драгољуб Збиљић
Драгољуб Збиљић

МУЗЕЈСКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Ботићева 8, 11000 Београд

Број: Службено

1. септембар 2004.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

– на руке г. Бранислава Брборића, секретара Одбора –

Поштовани,

На стручном скупу одржаном у Етнографском музеју у Београду, поводом Међународног дана музеја, 18. и 19. маја 2004. године, покренуто је, између осталог, и питање одговарајућег термина за онај део културног наслеђа који се до сада називао *духовна баштина*, *нематеријална баштина*, *нематеријална културна добра* и сл. На англосаксонском говорном подручју користи се придев *intangible*, нпр. *the intangible heritage of humanity*, превођено обично синтагмом *нематеријално наслеђе човечанства*.

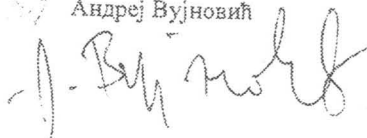
На наведеном скупу изражено је мишљење да тако важну терминолошку синтагму у српском језику не би требало обележити негативним, одричним, придевом, који почиње префиксом *не*.

Обраћамо се Одбору с молбом да да своје стручно мишљење о томе како би најприкладније било терминолошки означавати ову врсту културног наслеђа.

С поштовањем,

Председник музејског друштва

Андреј Вујновић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
БЕОГРАД, Булевар Јакинџића 9

Примљено: 24. 9. 2004			
Орг. још	Број	Класиф.	В. ј. бр.
	203		

Beograd, 24. septembar 2004.

ODBOR ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA
Komisija za odnose s javnošću i rešavanje neodložnih pitanja

Molim vas da mi razjasnite jednu dilemu, u koju sam «zapao» nakon donošenja jednog od najvažnijih zakona u nas u poslednje vreme.

Reč je o uvodjenju «Poreza na **dodatnu** vrednost», koji pola naših medija naziva «Porez na **dotatu** vrednost», kako je objavljeno i u Službenom glasniku.

Međutim, na sajtu Ministarstva finansija Srbije piše «Porez na **dodatnu** vrednost», što i ja smatram da je ispravno, ali polovina mojih kolega novinara misli i piše drukčije.

Smatram da je pojavu ovakvih i sličnih dilema potrebno hitno rešiti, kako se ne bi, eventualno, «odomaćio» pogrešan termin, jer se on kasnije znatno teže ispravlja.

Unapred zahvaljujem i molim za brzo reagovanje

Jugoslav Perović, novinar

Beograd

Zmanjska br. 18

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

11000 БЕОГРАД

Ђуре Јакшића 9

Поштована господо,

Иако сам по струци електронинжењер, настојим да се правилно изражавам и поштујем норму српског језика. То од мене захтева и посао који сада обављам у Министарству просвете и спорта. Често имам дилеме у вези с језичким питањима па их разрешавам консултујући језичке приручнике и језичке стручњаке.

У овом примеру остао сам збуњен – јер сам добио различите одговоре на питање: *Шта је правилније ћирилички или ћирилични?!*

Молим вас да ми одговорите како да разрешим убудуће та или слична колебања када је у питању употреба придева и прилога на **-чки/-чни** или о томе донесете посебну одлуку.

С поштовањем,

Дипл. инж. Томислав Радојковић, саветник

НВУ АКТИВ ПРОФЕСОРА И НАСТАВНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ СРЕДЊИХ И ОСНОВНИХ ШКОЛА - НИКШИЋ

Сабор Одбрана имена српског језика, уз учешће еминентних научника, књижевника, умјетника и професора из Србије и Црне Горе и Републике Српске, одржаће се 4. и 5. децембра 2004. године у Никшићу.

Циљ Сабора је дефинисање одговора на изазов програмираног зазирања аутентичног духовног и културног бића Црне Горе, које се годинама спроводи од стране овдашње власти, а најдрастичније се испољило недавним преименовањем наставног предмета српски језик и књижевност у нашим школама.

Од учесника се, поред осталог, очекују конкретни и оствариви предлози личног ангажовања у областима науке, образовања, културе, информисања и свих других дјелатности, са циљем активирања укупног стваралачког потенцијала, емотивно везаног за Црну Гору, који би се истински и одговорно суочио са све дубљом кризом њеног културног историјског, вјерског и језичког идентитета, а која, у последње вријеме поприма драматичне размјере.

Сабор почиње у суботу 4. децембра 2004. у 11⁰⁰ часова. Сала „18. септембар“.

Ваше учешће на овом скупу било би драгоцјено, па Вас молимо да потврду о доласку доставите на адресу srpski@cg.yu или на телефон 067 880 452.

Никшић, 22. новембар 2004.

НВУ Актив професора и наставника српског језика и књижевности средњих и основних школа – Никшић

за, Веселин Матовић, професор с.р.

VI црногорске Т-10, Никшић. Тел. 067 880 452

ПВУ АКТИВ ПРОФЕСОРА И НАСТАВНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ СРЕДЊИХ И ОСНОВНИХ ШКОЛА - НИКШИЋ

СЛОПШТЕЊЕ

На сабору **Одбрана имена српског језика**, који је одржан 4. и 5. децембра 2004. године, у **Никшићу**, на иницијативу и у организацији **ПВУ Актив професора и наставника српског језика и књижевности**, поводом актуелне језичке и друштвене ситуације у Црној Гори, учествовало је преко 100 еминентних научника, професора универзитета, књижевника, умјетника и других интелектуалаца (око 50 доктора наука), међу којима и: Драгољуб Петровић, Мато Пичурица, Радоје Симић, Милош Ковачевић, Јован Делић, Момчило Ушћумлић, Павле Милчић, Богољуб Шијаковић, Радојка Вукчевић, Јелица Стојановић, Михаило Шћепановић, Борко Вујичић, Вуко Домазетовић, Владета Радовић, Владимир Јовићевић, Драга Бојовић, Жарко Команин, Зоран Костић, Благоје Баковић, Ранко Јововић, Момир Војводић, Драгиша Маугаљ, Мирослав Алексић, Петар Рмуш, Будимир Алексић, Милутин Мићовић, Борис Јовановић, и тако даље. Сабор су благославили и узели учешћа у његовом раду Његово Високопреосвештенство Митрополит Црногорско-приморски Амфилохије, Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Јованикије и Његово Преосвештенство Епископ Диоклијски Јован. Позиви су били упућени и: предсједнику РЦГ Филипу Вујановићу, премијеру Владе РЦГ Милу Тукановићу, министру просвјете и науке Слободану Бацковићу, предсједнику Савјета за опште образовање Благоју Цоровићу, предсједнику ЦАНУ Момиру Туровићу, који се нажалост нијесу одазвали. На Сабору је усвојена Декларација коју је усaglасила комисија у саставу: проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пичурица, проф. др Јован Делић, проф. др Павле Милчић, проф. др Богољуб Шијаковић, доц. др Јелица Стојановић, мр Михаило Шћепановић, мр Драга Бојовић, књижевник Милутин Мићовић, књижевник Зоран Костић и професор Веселин Матовић. Декларацију су потписали сви учесници Сабора као и велики број присутних грађана. Она ће бити достављена свим значајним државним и културним институцијама у земљи и иностранству као и најширој јавности.

Никшић, 6. децембар 2004.

ПВУ Актив професора и наставника српског језика и
књижевности средњих и основних школа – Никшић

за, Веселин Матовић, професор с.р
VI пригорске Т-10, Никшић Тел. 067 880 452

На сабору **Одбрана имена српског језика** који је сазван и одржан 4. и 5. децембра 2004. године, у Никшићу, на иницијативу и у организацији *НВУ Актив професора и наставника српског језика и књижевности*, поводом актуелне језичке и друштвене ситуације у Црној Гори, усвојена је следећа

ДЕКЛАРАЦИЈА

Званична власт, уз пуњу подршку псеудокултурних и псеудодуховних институција, државно-идеолошким пројектом „нове Црне Горе“ разара њене аутентичне духовне и културне темеље. Овим планом Црна Гора је подијељена до дна; његови креатори и присталице, приграбили су сву економску и друштвену моћ, а народ изопштили из јавног друштвеног живота и ставили под сумњу да омета „демократски развој Црне Горе“.

Оптужницом адресираном на државотворни народ окривљен је и српски језик, као и стого збирно име, а онда и велики појединци који су изградили лик Црне Горе. Према том „схватању“ српски језик од почетка врши „асимилацију, духовну и културну окупацију Црногораца“, нако сви Црногорци знају да су рођени на српском језику, на српском језику ушли у културу, на том језику доживјели државну и националну афирмацију.

Све ово није спријечило пресуду: погашене су културне институције у којима је било мјеста за српске културне садржаје, погашена су радна мјеста интелектуалаца који су испунили припадност тој култури, отпунштени су са посла професори српског језика и њихове колеге који су устали у одбрану српског језика и своје струке.

Да би се све то остварило, просвјетна власт на мала врата уводи црногорски језик, чиме се народу покушава одузети памћење и смисао постојања, темељи и кључевни дијалог и културног наслеђа.

Сва апсурдност овог пројекта најдрастичније се испољава у недавној одлуци *Министарства просјете и Савета за отите образовање* о преименовању наставног предмета српски језик и књижевност, у матерњи (српски, црногорски, бошњачки и хрватски) језик и књижевност.

Овим чином погажени су грубо принципни науке и струке, нарушен уставно-правни поредак Црне Горе и плански уграђен механизам за разарање школског система и друштва у цијели.

Пашме, показале се спорном зависно, укључујући ту и компетенцију, да се на службеном језику остварају и наставни садржаји хрватског, бошњачког и црногорског језика, на ње једини жртва, изгледни су, наопаког идеолошког концепта бити српски језик, и у крајњем – нараштаји наше недужне дјеце. Да је наша бојазан оправдана показују нејасна и противурјечна рјешења која дају просвјетне власти.

Захтјев да се ученици (или њихови родитељи) изјашњавају о томе којим ће се националним именом звати наставни предмет у њиховим свједочанствима, такође је кршење Устава РШ и грађанских и дјечијих права. То је истовремено и својерсна национална конфронтација са веома опасним последицама, стресним ситуацијама и конфликтима међу дјецом.

С обзиром на све изложене чињенице, ми, учесници сабора **Одбрана имена српског језика**, одговорни пред својом савјешћу, пред науком, језиком, културним и духовним наслеђем свога народа, предлажемо и захтијevamo:

1. Да Министарство просвјете одмах повуче одлуку о преименовању наставног предмета српски језик и књижевност и поништи све посљедице из ње произашле, а прије свега, да се отпуштеним професорима омогући повратак на њихова радна мјеста.
2. Да се свим оним ствараоцима у Црној Гори којима су због њиховог супротстављања идеологији црногорског режима и импровизаторима локалне псеудокултуре, недавно погашена радна мјеста, омогући излазак на јавну сцену ради сучељавања мишљења око „спорних“ питања идентитета Црне Горе, тј. право на рад у јавним установама.
3. Пошто су угрожени темељи националне културе, што се у драстичној форми показује у питањима српског језика, крајњи је тренутак да се организују интелектуалци из Црне Горе и са свих српских простора, као и сви они интелектуалци и ствараоци добре воље, како би се зауставио процес разарања и обесмишљавања духовних и културних вриједности ствараних на српском језику. Због свега тога, потребно је обновити научне и културне институције, будући да су многе уташене, а неке, чак и највеће, не мијешају се у свој посао; и у том правцу организовати научне и стручне скуповае, покренути часописе чији ће садржаји поштовати и његовати праве и утемељене вриједности.
4. Просвјетни радници у Црној Гори који прихватају ставове изложене у овој Декларацији, морају се међусобно повезати у својим срединама (општинама) а онда и на нивоу Републике, у јединствену организацију која би тако постала објективна снага за плодотворно супротстављање нецивилизацијским, ненаучним и антиевропским идејама Министарства науке и просвјете.
5. Да надлежни државни органи зауставе организоване и рушилачке нападе на канонску Српску православну цркву у Црној Гори, као вјековног чувара аутентичног народног бића, језика, писма и духовности Црне Горе.

Сви потписници ове Декларације се обавезују да ће учинити максималан напор како би њен дух и њене поруке доспјели до сваког грађанина Црне Горе.

У Никшићу, 5. децембра 2004. године

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисији за праћење и истраживање правописне проблематике
Комисији за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву
и јавним гласилима

11 000 БЕОГРАД
Ђуре Јакшића 9

Предмет: Извештај о учешћу у радној групи за стандардизацију
букварског писма и цифара

Стандардизација букварског писма (ћирилице) као *првог писма и матичног писма* српског језика као и другог писма (латинице) и цифара (бројки) које су у употреби у буквару и уџбеницима почетног читања и писања и математике за млађи школски узраст (I–IV разред) више деценија уназад није дала резултате а то је стварало озбиљну тешкоћу учитељима у пракси. И не само њима јер ту је реч о *општој уређености* без које нема основне/елементарне и више/функционалне писмености, те стога не би требало занемарити и чињеницу да су за решавање поменутог проблема заинтересовани и родитељи, али и други који желе да се укључе у цивилизацијске токове и функционалну уређеност у комуникацији с људима.

Одбору за стандардизацију српског језика обратио се др Петар Пијановић, главни уредник Завода за уџбенике и наставна средства у Београду, (*Стиси Одбора* I/стр. 31) указујући на писмо Матице српске и сугестије Друштва учитеља Новог Сада да се побољша графички изглед неких писаних (великих) ћириличких слова у Буквару за први разред основне школе чији је издавач Завод. У допису Одбор се моли да се укључи у *поступак верификације стандардизованог фонта букварског писма*.

У школској 2004/2005. години Министарство просвете и спорта одобрило је три буквара и дало дозволу различитим издавачима да се буквари користе само у поменутој школској години (Завод за уџбенике и наставна средства, Народна књига и Креативни центар). У пракси је одмах уочено да, због недостатка *стандардизованог фонта*, али и усаглашеног писања слова букварског писма, затим латинице и цифара, има много проблема јер ученици у настави почетног писања и математици немају могућност да науче писма и цифре на уређен/стандардизован начин већ се у процесу учења јављају непотребне разлике, што зависи према ком уџбенику учитељ ради, који учитељ учи ученике, па и колико у томе има утицаја и родитеља. Издавачима такође није било лако да решавају те проблеме јер су се аутори уџбеника и приручника, у недостатку *стандарда*, понашали различито. У то сам се и лично уверио пишући уџбеник другог разреда основне школе, издавач Народна књига.

Научне и стручне институције и одговарајућа министарства, на позиве издавача и стручних удружења, нису увек адекватно реаговали па се онда уочени проблем није сматрао приоритетним, иако је почетно и правилно образовање

темељ културе и карактеристична вредности сваке нације. Више деценија уназад појединци су настојали да покрену колективне снаге у институцијама да се то коначно реши али резултата није било. У последње време највише је прозиван Одбор за стандардизацију српског језика јер, према неким мишљењима, није одговарао на „вишегодишње апеле“ за помоћ. У томе није било увек довољно воље и спремности да се заједнички проблем реши у садејству теоретичара, практичара и нормативиста. При крају 2004. године, захваљујући подршци министра просвете др Слободана Вуксановића и спремности учитељских друштава Србије, Војводине и Београда да, у сарадњи с другим институцијама, акутно питање праксе заједнички разреше, дошло се ипак до усаглашеног и припремљеног предлога за верификацију у Министарству просвете као *стандардизоване верзије за школску употребу и издаваче школских уџбеника и приручника:*

- писаних слова ћирилице,
- штампаних слова ћирилице,
- писаних слова латинице,
- штампаних слова латинице
- цифара 0 до 9.

О току дешавања и активностима *радне групе* даћу кратак преглед.

У име Савеза учитеља, а на предлог издавача Народна књига, позван сам (4. октобра 2004. године) на договор око припреме предлога за организовање округлог стола с темом *Стандардизација букварског тиса* и посете декану Учитељског факултета као домаћина овог стручног скупа. Према договору ужа група је посетила Учитељски факултет 8. октобра 2004. године, али због заузетости декана и посете стране делегације није дошло до састанка који је претходно договорен.

У *Просветном прегледу* од 7. октобра 2004. године, на стр. 3, објављен је кратки текст најаве округлог стола *Стандардизација тиса* и дат преглед „старе“ и „нове“ ортографије (прилог I *Извештаја*).

Округли сто је одржан 8. новембра на Дан просветних радника Србије и рођења Вука Стефановића Караџића и учеснике је поздравио и др Слободан Вуксановић, министар просвете и спорта. Том приликом је саопштио да ће учитељи бити „аугори“ закона основне школе и активни учесници свих стручних скупова и расправа, а да ће лично имати сусрете с учитељима једном недељно. Из прилога дневне штампе и *Просветног прегледа* (прилози 2, 3, 4 *Извештаја*) може се видети структура учесника, ток округлог стола и усвојени закључци, посебно закључак који се односно на формирање *радне групе за стандардизацију школских писама и цифара (бројки) нула до 9*.

Радну групу су сачињавали представници савеза учитеља Београда, Новог Сада и Србије, три издавача чији су буквари у употреби, Филозофског факултета, групе за педагогију, као и саветници министра. Позиву се није одазвао др Стјепан Филеки, с Факултета примењене уметности. На четири радна састанка усвојена је верзија писаних и штампаних слова ћирилице и латинице и цифара. Према договору све предлоге и корекције на рачунару рађене су Заводу за издавање уџбеника и наставна средства.

Радна група је усагласила мишљење око тога да коначан предлог треба упутити Министарству просвете и спорта ради објављивања у службеном гласнику (просветном гласнику/службеном гласнику) у облику *стручног упућивања* или

правилника како би то обавезивало учитеље да у школској употреби полазе од стандардизованих писама и цифара. Истовремено, то би била и обавеза за издаваче уџбеника и приручника намењених ученицима I–IV основне школе).

Није постигнут договор око тога да ли стандардизацију треба „проширити“ и на и на остала подручја где раде учитељи. У расправи на округлом столу и радној групи више пута су упућене примедбе Одбору за стандардизацију српског језика, који није ништа учинио да се проблем реши иако су му се и више наврата многи обраћали. Такве констатације нисам могао прихватити указујући на, мени познат, само један званичан начин обраћања (о коме је било речи и који се налази у списима Одбора). Осим тога истакао сам и то да у Одбору нема стручњака за педагошка питања почетне наставе писања и математике, а да не треба мешати ортографију и графију.

На недостатак стручњака у Одбору за букварско писмо и графичко обликовање писама указао је и мр Бранислав Брборић, секретар Одбора на два састанка радне групе.

Када је, међутим, реч о другим подручјима српског језика (Република Српска, Црна Гора, Косово и Метохија и дијаспора, неопходна је стандардизација у облику одлуке, укључујући ту и корекције већ стандардизоване верзије обичног и лепог писања слова у постојећим *Правописима српскога језика* (велико издање и школска издања) Матице српске, који је одобрен за употребу од два ресорна министарства од 1977. године.

У том сам смислу, већ на наредном састанку *Комисије бр. 5*, одржане 10. децембра 2004. године, предложио да се поменута комисија прошири и стручњацима за писма (ћирилицу и латиницу) – *почетна настава писања и графичко обликовање слова* (видети *Бележњу с првог састанка Комисије бр. 5*, 1/24, од 13. децембра 2004. године).

У нади да ће овај извештај бити од користи и помоћи у решавању наведених проблема који се тичу делатности и овог одбора, посебно у отклањању неаргументованих и неприхватљивих критика на његов рад, због наводног неблаговременог решавања захтева за стандардизацију и верификацију *фронта букварског писма*, очекујем да чланови Одбора и посебно комисија бр. 5 и бр. 8, подрже досадашњи рад на стандардизацији *школских писама и цифара* и на тај начин да се што пре уради коначна њихова стандардизација.

С поштовањем,

У Београду, 24. децембра 2004. године

Мр Јован Вуксановић,
секретар *Комисије бр. 5*

J.P. Jovanovic

ПРИЛОЗИ

1—5

Азбука

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ђђ
Ее	Жж	Зз	Ии	Јј	Кк
Лл	Љљ	Мм	Нн	Њњ	Оо
Пп	Рр	Сс	Тт	Ђђ	Уу
Фф	Хх	Цц	Чч	Ѣѣ	Шш

А а	Б б	В в	Г г	Д д
Ђ ђ	Е е	Ж ж	З з	И и
Ј ј	К к	Л л	Љ љ	М м
Н н	Њ њ	О о	П п	Р р
С с	Т т	Ѣ ѣ	У у	Ф ф
Х х	Ц ц	Ч ч	ѣ ѣ	Ш ш

АЗБУКА

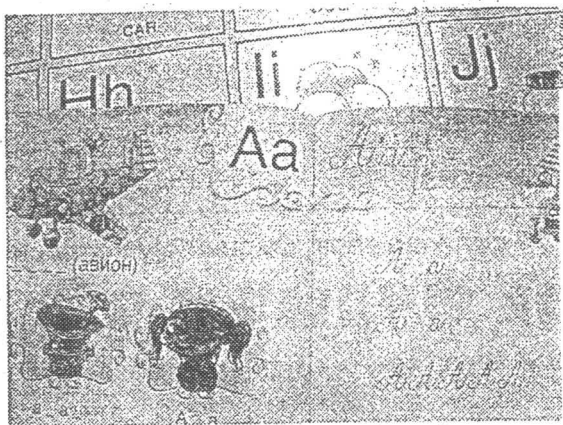
Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ђђ
Ее	Жж	Зз	Ии	Јј	Кк
Лл	Љљ	Мм	Нн	Њњ	Оо
Пп	Рр	Сс	Тт	Ђђ	Уу
Фф	Хх	Цц	Чч	Џџ	Шш

Аа	Ђђ	Вв	Гг	Дд
Ее	Жж	Зз	Ии	Јј
Кк	Лл	Мм	Нн	Њњ
Оо	Пп	Рр	Сс	Тт
Уу	Фф	Хх	Цц	Чч
Џџ	Шш			

Буквари без стандарда писане ћирилице

БЕОГРАД - Да и писана ћирилична слова могу да изазову главоболу и одраслих и деце постало је јасно чим су се појавили мале другачије буквари за прваке. Прошле јесени дигла се велика прашина у јавности јер су слова била написана „на компликован начин“, који је изискивало велику вештину од ђака који су тек кренули у школу. Протим називених листица, „карефска и кузича“ побудили су се учитељи, али и родитељи. За ову тему заинтересовали су се и издавачи уџбеника који су недавно основали своје прво удружење јер у Србији заправо нимад вишеутврђен стандард писаних ћириличних слова који се користе у букварима. А и лакку је јасно да није баш лако да се праве уџбеници ако при томе не знате по којим правилима.

У Министарству просвете и спорта недавно је формирана Комисија за утврђивање букварског стандарда у коју су уључени експерти из Српске академије наука и уметности, учитељи, представници издавача, филозофи и лингвисти. На основу стандардизације рашће и чланови Вукове задужбине и Матице српске. а ако се предлози букварског стандарда „интентирају“, према плану, у Заводу за

стандардизацију, ђаци ће од наредне школске године прецизно знати како треба да изгледају све финесе писаних ћириличних слова.

И то захваљујући упорности и иницијативи Савеза учитеља Србије, који су insistирали да се ова „лачкаљница“ што пре реши.

Драгана Литрићин-Дунић из Народне књиге каже да није знала да не постоји стандард буквара све док њена кућа није решила да учествује у огледу и штампа буквар. Кад су у САНУ, Матици српској и Вуковој задужбини сазвали колики је то посао, дигли су руке из престога разлога јер су сматрали да није примерно да приватна издавачка кућа решава тако крупно питање као што је букварски

стандард.

На последњем скупу издавача био је и предлог из сличну тему - да се што пре, осим букварског стандарда, утврде и прецизна правописна правила.

- Волеле бисмо да се то уради пошто ћирилица, како је најједноставније писмо, има најкомпликованији правопис који ђаци веома тешко савладају - приметно је Симеон Маринковић из „Креативног центра“.

Према његовим речима, нека правила су толико „широки“ да и стручњаци стално морају да консултују правопис. И зато би та правила требало поједноставити - да деца могу лако да их савладају и да, из основне школе изађу писмена.

О. Н.

Inicijativa Saveza učitelja Srbije za standardizaciju pisanih slova ćirilice

Poštovati izvornost i jednostavnost

ПРИЛОГ 5

Beograd - Učesnici okruglog stola koji je juče održan na Učiteljskom fakultetu u Beogradu podržali su inicijativu Saveza učitelja Srbije da se standardizuju pisana slova ćirilice, kako bi učenici lakše savladali pismo, a svi bukvari bili štampani istim slovima. Učitelj Ljubisa Budimir je rekao da se već tri godine u udžbenicima za prvi razred osnovne škole u izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva pojavljuje nova ortografija ćirilicnog pisma koja je nastala na inicijativu Zavoda i profesora Filokija sa Fakulteta primenjenih umetnosti, sa tendencijom standardizacije ćirilicnog pisma. Tu ideju ove školske godine podržala je i izdavačka kuća „Narodna knjiga“, a ona se proširila i na izdanja Zavoda za udžbenike za drugi razred, u pisanju pisanih slova latinice.

Učitelji Srbije su ove izmene ocenili kao nekompetentne i neprimenljive u nastavi, jer su slova nove ortografije usložena, kitnjasta i upućuju na krasnopolis. Njihovo korišćenje kod dece iziskuje mnogo više vremena u savladavanju pisma i dodatno ih opterećuje. Savez učitelja Srbije uputio je inicijativu za standardizaciju pisanih slova ćirilice, jer smatra da treba poštovati ćirilicno pismo u njegovoj izvornosti i jednostavnosti - rekao je Budimir.

Urednik u izdavačkoj kući „Kreativni centar“ Simeon Marinković zaisžio se za primenu stare ortografije i jednostavnost slova, dok je dekan Učiteljskog fakulteta u jagođini Sretko Divijan rekao da „nemamo pravo da očekujemo od sedmogodišnjeg deteta da pravi filigran“. Profesor Učiteljskog fakulteta u Be-

ogradu Vuk Milatović podsetio je da komisija SANU nije utvrdila standarde ćirilicnog pisma. Iako se tim poslom bavi nekoliko godina, zbog čega je Zavod za udžbenike pokušao da popravi estetiku pisanih slova ćirilice.

„Jesam za to da ćirilicna slova budu jednostavna i lepa, ali ne i uprošćena. Naš zadatak je da ubrzamo standardizaciju pisanog ali i štampanog ćirilicnog pisma, kako bi svi bukvari bili štampani istim slovima. Neophodno je da grafička struktura slova bude ujednačena - rekao je Milatović.

Prema rečima urednika u Zavodu za udžbenike Zorana Isaliovića, primena nove ortografije izazvala je nedoumice i dileme u školskoj praksi, zbog čega će od naredne školske godine slova biti slična staroj varijanti. V. Andrić

Danas 7

utorak, 9. novembar 2004.

Slobodan Vuksanović, republički ministar prosvete

Počinjju seminari za učitelje

Beograd - Ministar prosvete i sporta Slobodan Vuksanović najavio je da će 1. decembra početi seminar za 5.000 učitelja u Srbiji i da će u saradnji sa Savezom učitelja Srbije biti napravljen plan seminara za narednu godinu. Prema njegovim rečima, seminara će biti „onoliko koliko učitelji budu tražili i o temama koje oni budu predložili“. On je pozvao Savez učitelja da preuzme posao oko pisanja zakonskih propisa i pravilnika koji se odnose na osnovnu školu i poručio prosvetnim radnicima da koriste Ministarstvo prosvete i sve pomoćnike i savetnike kao državni servis.

Vuksanović je rekao da reforme treba da teku razumnim tempom, bez naglih obrta koji zbunjuju decu, roditelje i nastavnike i da treba pažljivo slušati šta se govori na roditeljskim sastan-

Za reforme s tempom: Slobodan Vuksanović

cima, jer je to nepogrešiv vodič. Ministar je još jednom izrazio odlučnost da se poveća bezbednost učenika unutar školskih zgrada. Povodom dešavanja u školama u Gornjem Zvezdaru, Vuksanović je juče održao sastanak sa

stotinak zaposlenih nakon koga je dogovoreno da sutra počne nastava. Škole su dobile zadatak da formiraju školske odbore koji će izabrati direktore. V. A.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
Одбор за просвету
23 Број 6-4445/04
24. децембар 2004. године
Београд

27 DEC 2004
6-

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

- Одбору за стандардизацију српског језика -

Београд
Ђуре Јакшића 9

Одбор Народне скупштине Републике Србије за просвету, на седници одржаној 23. децембра 2004. године, закључио је да се обрати Одбору за стандардизацију српског језика, са молбом да Одбору достави мишљење о називу језика којим говори бошњачка национална мањина.

Тражено мишљење би значајно помогло у сагледавању актуелних питања у вези са увођењем наставе матерњег језика бошњачке националне мањине у први и други разред основне школе, као изборног, односно факултативног предмета.

ПРЕДСЕДНИК
Донца Бановић
Донца Бановић

**III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ
С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ
НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА**

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 35/2003, 22. децембар 2003. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

БЕЛЕШКА О СЕДМОЈ СЕДНИЦИ КОМИСИЈЕ БР. 7

У Београду је, у Институту за српски језик САНУ, 18. децембра 2003. године, одржана седма овогодишња седница Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања (Ком. бр. 7). За ову седницу предложен је следећи

Дневни ред:

1. Извештај о раду Одбора у 2003. години
2. Разматрање нацрта одлука бр. 40–44: дорада и конверзија у предлоге одлука
3. Позивна писма члановима Одбора, оснивачима и владама
4. Договор о достављању позивног писма штампаним гласилима («Политика», «Вечерње новости», «Побједа», «Дневник», «Глас српски», «Експрес политика»)
5. Договор о достављању позива ТАНЈУГУ а преко ТАНЈУГА и телевизијским кућама
6. Припрема за штампање Другога поправљеног издања *Грађе за библиографију српске синтаксе*

Најпре је размотрен нацрт извештаја о раду Одбора у 2003. години, који је припремио секретар Одбора. Текст је прихваћен с мањим скраћивањем и исправкама појединих формулација и словних грешака, па се сада, као предлог извештаја, упућује Одбору да га размотри и усвоји.

Потом је размотрено и пет нацрта одлука, који су, након дораде и исправки, постали предлози одлука бр. 40–44. Ти се предлози, уз позивно писмо, достављају члановима Одбора и оснивачима, па ће бити размотрени на седмој годишњој седници Одбора, заказаној за 29. јануар 2003. године.

Потом је председник Одбора потписао позивна писма члановима Одбора, оснивачима Одбора и четирима владама (односно њиховим министарствима просвете, науке и културе), а секретар Одбора породици Пешикан и Јовану Јерковићу у вези с припремом нове верзије Правописа српскога језика.

Договорено је да се предлог извештаја, одлуке бр. 30–39, као и предлози одлука бр. 40–44, упуте и неколиким дневним листовима после Нове године, с напоменом да о одлукама могу писати и пре седнице Одбора, а о предлогу извештаја и о предлозима одлука тек после седнице, на коју се позивају и новинари штампаних медија и представници појединих ртв кућа.

Изражено је задовољство што је припремљено Друго, поправљено издање *Грађе за библиографију српске синтаксе*, па ће се тај посао хонорисати укупним износом од 3.000,00 динара за Биљану Вићентић и Часлава Манчића.

* * *

Седмој седници Ком. бр. 7, последњој у 2003. години, присуствовали су сви њени чланови: Иван Клајн, Слободан Реметић, Бранислав Брборић, Драго Ђулић и Новица Петковић.

Секретар Одбора
Бранислав Брборић
Б. Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 36/2003, 22. децембар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ПОРОДИЦА ПЕШИКАН

Булевар Михаила Пупина 145
11070 НОВИ БЕОГРАД

Поштовани чланови породице Пешикан,

Вама је познато да се приступило раду на новој верзији *Правописа српскога језика* (1993/94), чији је главни приређивач био пок. академик Митар Пешикан. С тим у вези припремљен је предлог одлуке Одбора за стандардизацију српског језика, који ће бити размотрен и усвојен на већ заказаној годишњој седници Одбора (29. јануар 2004. године).

Достављајући вам предлог одлуке бр. 44 (*Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа*), утврђене на седмој седници Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, одржаној 18. децембра 2003. године, молимо вас да дате сагласност за припремање и издавање нове верзије Правописа. На корицама нове верзије Правописа и на његовој насловној страници, у складу с приложеним предлогом одлуке, остаје на првом месту име Митра Пешикана као сведочанство о континуитету правописне регулативе и његовој улози у проучавању, конституисању и стабилизовању правописне норме.

Молимо да све троје правних наследника на приложеном папиру да тражену сагласност.

С поштовањем,

Потпредседник Одбора
Слободан Реметић

Секретар Одбора
Бршислав Брборић

Прилог: Предлог одлуке Одбора бр. 44

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 37/2003, 22. децембар 2003. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

Проф. др ЈОВАН ЈЕРКОВИЋ

Антонa Чехова 2
21000 НОВИ САД

Поштовани господине професоре,

Надамо се да сте недавно добили све документе који се тичу седнице Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике одржане 28. новембра 2003. године, укључујући и нацрт одлуке Одбора бр. 44 (*Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа*). Тај нацрт је у међувремену постао предлог одлуке Одбора, чије је разматрање и усвајање предвиђено за његову седму седницу (29. јануар 2004. године).

Молимо Вас да, у складу с приложеним предлогом одлуке Одбора, дате сагласност на припремање и издавање нове редакције Правописа. На корицама и на насловној страници Правописа остаје Ваше име као сведочанство о континуитету правописне регулативе и Вашој улози у проучавању, конституисању и стабилизовању правописне норме. Остале обавезе, по уговору који ће припремити Матица српска, биће испуњене кад за то дође време. О томе ће се старати и Одбор и Институт.

Молимо Вас да на приложеном папиру дате тражену сагласност.

С поштовањем,

Потпредседник Одбора
Слободан Реметић

Прилог: Предлог одлуке Одбора бр. 44

Одбор за стандардизацију српског језика
Комисија за односе с јавношћу и
решавање
неодложних питања

Ком. бр.7,бр.42/2003, 23. децембар 2003. год.

Београд, Буре Јакшића 9

телефон: 635-350, 181-393

телефон-телефакс: 182-175, 182-825

Поштовани колега / Поштована колегинице,

Са изузетним задовољством Вам достављамо други део *Творбе речи у савременом српском језику. Суфиксација и конверзија*. И други део студије академика Ивана Клајна припремљен је у оквиру програма Одбора за стандардизацију српског језика, а књигу су издали Завод за уџбенике и наставна средства, Матица српска и Институт за српски језик САНУ.

Жеље за све најлепше у 2004. години потписујемо у нади да ћете својим вредним прилозима допринети успешном раду Одбора и његових комисија и у наредном периоду.

С поштовањем,

Потпредседник Одбора

проф. др Слободан Реметић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 38/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

**ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
И ПРЕДСЕДНИК ЊЕГОВЕ КОМИСИЈЕ**

Уважена колегинице / Уважене колеге,

Позивамо Вас на седму седницу Одбора за стандардизацију српског језика и
предлажемо Вам следећи

Дневни ред:

1. Поздравна реч и уводне напомене председника Одбора Ивана Клајна.
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора током 2003. године,
3. Верификација десет одлука Одбора (бр. 30–39) које је Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања утврдила после шесте седнице Одбора, одржане 24. јануара 2003. године,
4. Разматрање предлога пет нових одлука Одбора (бр. 40 – *Недопустиво занемаривање националног језика*, бр. 41 – *Називи слова у ћирилици*, бр. 42 – *Вишеструко корисна књига и за науку и за праксу*, бр. 43 – *Значајан помак у односу на претходне радове и књиге из области творбе речи* и бр. 44 – *Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правосица*),
5. Кадровско питање (предлог академика Милке Ивић да Предраг Пипер, дописни члан САНУ, буде, уместо ње, постављен за председника Комисије за синтаксу),
6. Р а з н о.

Седница ће се одржати 29. јануара 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11.00 сати.

У случају спречености, молимо Вас да се благовремено јавите телефоном или телефаксом који су наведени у заглављу.

С поштовањем,

Прилози:

- Извештај о раду
- 10 одлука (бр. 30–39)
- 5 предлога одлука (бр. 40–44)
- предлог Милке Ивић

Председник Одбора
академик Иван Клајн

Достављено и:

- Оснивачима Одбора,
- Савету министара СЦГ и владама РСБ, РЦГ и РСп,
односно надлежним министарствима (наука, просвета, култура)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неолложних питања

Ком. бр. 7, број 38/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
И ПРЕДСЈЕДНИК ЊЕГОВЕ КОМИСИЈЕ

Уважена колегинице / Уважене колеге,

Позивамо Вас на седму сједницу Одбора за стандардизацију српског језика и
предлажемо Вам следећи

Дневни ред:

1. Поздравна ријеч и уводне напомене председника Одбора Ивана Клајна,
2. Разматрање Извјештаја о раду Одбора током 2003. године.
3. Верификација десет одлука Одбора (бр. 30-39) које је Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неолложних питања утврдила послје шесте сједнице Одбора, одржане 24. јануара 2003. године,
4. Разматрање предлога пет нових одлука Одбора (бр. 40 – *Недоступно занемаривање националног језика*, бр. 41 – *Називи слова у ћирилици*, бр. 42 – *Вишеструко корисна књига и за науку и за праксу*, бр. 43 – *Значајан помак у односу на претходне радове и књиге из области творбе речи* и бр. 44 – *Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа*),
5. Кадровско питање (предлог академика Милке Ивић да Предраг Пипер, дописни члан САНУ, буде, умјесто ње, постављен за председника Комисије за синтаксу),
6. Р а з н о.

Сједница ће се одржати 29. јануара 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11.00 сати.

У случају спријечености, молимо Вас да се благовремено јавите телефоном или телефаксом који су наведени у заглављу.

С поштовањем,

Прилози:

- Извјештај о раду
- 10 одлука (бр. 30-39)
- 5 предлога одлука (бр. 40-44)
- предлог Милке Ивић

Достављено и:

- Оснивачима Одбора,
- Савјету министара СЦГ и владама РСБ, РЦГ и РСп,
односно надлежним министарствима (култура, наука, просвјета)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 39/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ОСНИВАЧ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(на руке декана, председника, директора)

Уважена колегинице / Уважени колега,

У прилогу Вам, заједно са свим документима упућеним члану/члановима Одбора из Ваше установе, достављамо позивно писмо за седму седницу Одбора за стандардизацију српског језика, која ће се одржати у САНУ (Кнез Михаилова 35/Л) 29. јануара 2004. године, с почетком у 11.00 сати.

Било би нам задовољство ако бисте Ви лично или ко од челних људи Ваше установе присуствовали овој седници Одбора.

У прилогу Вам достављамо *Списак чланова Одбора за стандардизацију српског језика* који су изабрани у установама наведеним у загради. Председник Одбора од краја 2000. године јесте академик Иван Клајн, док су потпредседник и секретар Одбора све време Слободан Реметић (директор Института за српски језик САНУ, који обавља стручно-административне послове Одбора) и Бранислав Брборић.

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Извештај о раду
- 10 одлука (бр. 30–39)
- 5 предлога одлука (бр. 40–44)
- Предлог Милке Ивић
- Списак чланова Одбора

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 39/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Тузе Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ОСНИВАЧ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(на руке декана, предсједника, директора)

Уважена колегинице / Уважени колега,

У прилогу Вам, заједно са свим документима упућеним члану/члановима Одбора из Ваше установе, достављамо позивно писмо за седму сједницу Одбора за стандардизацију српског језика, која ће се одржати у САНУ (Кнез Михаилова 35/1) 29. јануара 2004. године, с почетком у 11.00 сати.

Било би нам задовољство ако бисте Ви лично или ко од челних људи Ваше установе присуствовали овој сједници Одбора.

У прилогу Вам достављамо *Списак чланова Одбора за стандардизацију српског језика* који су изабрани у установама наведеним у загради. Предсједник Одбора од краја 2000. године јесте академик Иван Клаји, док су потпредсједник и секретар Одбора све вријеме Слободан Реметић (директор Института за српски језик САНУ, који обавља стручно-административне послове Одбора) и Бранислав Брборић.

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Извјештај о раду
- 10 одлука (бр. 30-39)
- 5 предлога одлука (бр. 40-44)
- Предлог Милке Ивић
- Списак чланова Одбора

Предсједник Одбора
академик Иван Клаји

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

**Ком. бр. 7, број 40/2003, 28. децембар 2003. године
Београд, Ђуре Јакшића 9**

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

**САВЈЕТ МИНИСТАРА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ
– на руке председника СВЕТОЗОРА МАРОВИЋА –**

**Булевар Михаила Пупина 2
11070 НОВИ БЕОГРАД**

Поштовани господине председниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – који постоји од 12. децембра 1997. године и окупља 19 представника трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), осам филолошких/филозофских факултета (Београд, Бања Лука, Косовска Митровица, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад и Српско Сарајево) и још три културно-научне институције – дјелује самостално полазећи од језичке стварности каква она јесте и на говорном простору српског језика и у његовом ближем и даљем окружењу. Одбор се од почетка свог рада држи обичаја да о свом раду и о својим одлукама обавјештава и државне институције и јавна гласила, с надом да ће и државно-политичке структуре и најшира јавност имати слуша за његове учинке и његова достигнућа. Он се тог обичаја држи без обзира на то да ли се и како се реагује на оно што Одбор чини.

Тако поступамо и овог пута, без обзира на помањкање надлежности државне заједнице у сфери науке и културе, обавјештавајући Вас да ће се у Београду, 29. јануара 2004. године (четвртак), с почетком у 11.00 сати, одржати седма сједница Одбора. Било би нам задовољство ако би који од Ваших сарадника из кабинета присуствовао наведеној сједници. У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту сједницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Извјештај о раду
- 10 одлука (бр. 30–39)
- 5 предлога одлука (бр. 40–44)
- Предлог Миљке Ивић
- Списак чланова Одбора

Председник Одбора
Доктор Милош Иван Клајн

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 41/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

– на руке председника **ЗОРАНА ЖИВКОВИЋА** –

**Немањина 11
11000 БЕОГРАД**

Поштовани господине председниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – који постоји од 12. децембра 1997. године и окупља 19 представника трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), осам филолошких/филозофских факултета (Београд, Бања Лука, Косовска Митровица, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад и Српско Сарајево) и још три културно-научне институције – делује самостално уважавајући језичку стварност каква она јесте и на говорном простору српског језика и у његовом ближем и даљем окружењу. Одбор се од почетка свог рада држи обичаја да о свом раду и о својим одлукама обавештава и државне институције и јавна гласила, с надом да ће и државно-политичке структуре и најшира јавност имати слуша за његове учинке и његова достигнућа. Он се тог обичаја држи без обзира на то да ли се и како се реагује на оно што Одбор чини.

Тако поступамо и овог пута, обавештавајући Вас да ће се у Београду, 29. јануара 2004. године (четвртак), с почетком у 11.00 сати, одржати седма седница Одбора. У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту седницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

И овог пута изражавамо наду да би Ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвета, култура) могао присуствовати овој седници како би се обавестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Присутност Вашег сарадника пожељна је и стога што је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ретких невладиних организација која – упркос сложеним и деликатним социолингвистичким околностима и након формалног распада српскохрватске језичке заједнице – сведочи о успешној сарадњи научно-културних институција и научно-културних делатника с целога нашег језичког простора.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо Вашег представника / Ваше представнике на овој седници – на којој ће бити речи о неким вредним достигнућима Одбора – молимо Вас да примите изразе нашег особитог поштовања.

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Извештај о раду
- 10 одлука (бр. 30–39)
- 5 предлога одлука (бр. 40–44)
- Предлог Милке Ивић
- Списак чланова Одбора

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 41/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
– на руке предсједника **МИЛА ЂУКАНОВИЋА** –

Његошева 2
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине предсједниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – који постоји од 12. децембра 1997. године и окупља 19 представника трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), осам филолошких/филозофских факултета (Београд, Бања Лука, Косовска Митровица, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад и Српско Сарајево) и још три културно-научне институције – дјелује самостално уважавајући језичку стварност каква она јесте и на говорном простору српског језика и у његовом ближем и даљем окружењу. Одбор се од почетка свог рада држи обичаја да о свом раду и о својим одлукама обавјештава и државне институције и јавна гласила, с надом да ће и државно-политичке структуре и најшира јавност имати слуха за његове учинке и његова достигнућа. Он се тог обичаја држи без обзира на то да ли се и како се реагује на оно што Одбор чини.

Тако поступамо и овог пута, обавјештавајући Вас да ће се у Београду, 29. јануара 2004. године (четвртак), с почетком у 11.00 сати, одржати седма сједница Одбора. У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту сједницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

И овог пута изражавамо наду да би Ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) могао присуствовати овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Присутност Вашег сарадника пожељна је и стога што је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ријетких невладиних организација која – упркос сложеним и деликатним социолингвистичким околностима и након формалног распада српскохрватске језичке заједнице – свједочи о успјешној сарадњи научно-културних институција и научно-културних дјелатника с цијелогa нашег језичког простора.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо Вашег представника / Ваше представнике на овој сједници – на којој ће бити ријечи о неким вриједним достигнућима Одбора – молимо Вас да примите изразе нашег особитог поштовања.

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Извјештај о раду
- 10 одлука (бр. 30–39)
- 5 предлога одлука (бр. 40–44)
- Предлог Милке Ивић
- Списак чланова Одбора

Предсједник Одбора
академик Иван Клајн

Ivan Klajn

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 41/2003, 28. децембар 2003. године

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

– на руке председника проф. др ДРАГАНА МИКЕРЕВИЋА –

**Српских владара б. б.
78000 БАЊА ЛУКА**

Поштовани господине председниче,

Одбор за стандардизацију српског језика – који постоји од 12. децембра 1997. године и окупља 19 представника трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), осам филолошких/филозофских факултета (Београд, Бања Лука, Косовска Митровица, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад и Српско Сарајево) и још три културно-научне институције – дјелује самостално уважавајући језичку стварност каква она јесте и на говорном простору српског језика и у његовом ближем и даљем окружењу. Одбор се од почетка свог рада држи обичаја да о свом раду и о својим одлукама обавјештава и државне институције и јавна гласила, с надом да ће и државно-политичке структуре и најшира јавност имати слуша за његове учинке и његова достигнућа. Он се тог обичаја држи без обзира на то да ли се и како се реагује на оно што Одбор чини.

Тако поступамо и овог пута, обавјештавајући Вас да ће се у Београду, 29. јануара 2004. године (четвртак), с почетком у 11.00 сати, одржати седма сједница Одбора. У прилогу Вам достављамо дневни ред за ту сједницу, који је упућен члановима Одбора и његовим оснивачима из Србије, Црне Горе и Српске.

И овог пута изражавамо наду да би Ваш представник или представник којег од ваших министарстава (наука, просвјета, култура) могао присуствовати овој сједници како би се обавијестио о раду Одбора, његовим учинцима и будућим задацима. Присутност Вашег сарадника пожељна је и стога што је Одбор за стандардизацију српског језика једна од ријетких невладиних организација која – упркос сложеним и деликатним социолингвистичким околностима и након формалног распада српскохрватске језичке заједнице – свједочи о успјешној сарадњи научно-културних институција и научно-културних дјелатника с цијелога нашег језичког простора.

У нади да ћемо имати задовољство да поздравимо Вашег представника / Ваше представнике на овој сједници – на којој ће бити ријечи о неким вриједним достигнућима Одбора – молимо Вас да примите изразе нашег особитог поштовања.

Прилози:

- Позивно писмо члану Одбора
- Извјештај о раду
- 10 одлука (бр. 30–39)
- 5 предлога одлука (бр. 40–44)
- Предлог Милке Ивић
- Списак чланова Одбора

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 43/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

АГЕНЦИЈА ТАНЈУТ

– на руке господина ЈУГОСЛАВА ПЕРОВИЋА –

Обилићев венац 2
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине Перовићу,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма седница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити размотрен и усвојен на поменутој седници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) седница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за председника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Молимо вас да с предлогом дневног реда, по властитом избору, упознате радио-телевизијске куће у Београду и Новом Саду, а, ако је могуће, и у Подгорици и Бањој Луци, као и штампане медије, уз напомену да је Одбор све приложене документе, с дневним редом, већ доставио *Политици*, *Експресу*, *Вечерњим новостима* и *Данаси* из Београда, *Дневнику* из Новог Сада и *Гласу српском* из Бање Луке.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом *Списи Одбора*, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали седници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и пре седнице Одбора, а *након седнице*, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним изменама и допунама, – и *потоњим одлукама као и другим документима*.

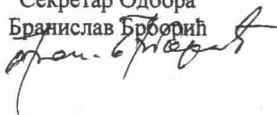
Добро дошли на седницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора
Бранислав Ђурковић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 44/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ »DANAS«

– на руке господина РАДИВОЈА ЦВЕТИЋАНИНА, директора –

Алексе Ненадовића 19–23/У

11000 БЕОГРАД

Поштовани господине Цветићанину,

У прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма седница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити размотрен и усвојен на поменутој седници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39) – донесених у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања*, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) седница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за председника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали седници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и пре седнице Одбора, а након седнице, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним изменама и допунама, – и потоњим одлукама као и другим документима.

Добро дошли на седницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора

Бранислав Ђурборић

Бранислав Ђурборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 45/2003, 12. јануар 2004. године
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ «ПОЛИТИКА»
– на руке ДАНИЦЕ РАДОВИЋ –

Македонска 29
11000 БЕОГРАД

Поштована госпођо Радовић,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма седница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити разматран и усвојен на поменутој седници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) седница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за председника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали седници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и пре седнице Одбора, а након седнице, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним изменама и допунама, – и *потоњим одлукама као и другим документима*.

Добро дошли на седницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

Бр. 7, Београд

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 45/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ «ПОЛИТИКА ЕКСПРЕС»

– за Културну рубрику –

Македонска 29
11000 БЕОГРАД

Поштовани,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма седница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити размотрен и усвојен на поменутој седници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) седница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за председника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали седници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и пре седнице Одбора, а *након седнице*, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним изменама и допунама, – и *потоњим одлукама као и другим документима*.

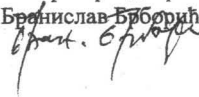
Добро дошли на седницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 45/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ «ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ»

– на руке ДРАГУТИНА БОГУТОВИЋА или НОВА ТОМИЋА –

Трг Николе Пашића 7
11000 БЕОГРАД

Поштовани пријатељи,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма седница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/Л), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити разматран и усвојен на поменутој седници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) седница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размисли и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за председника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали седници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и пре седнице Одбора, а након седнице, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним изменама и допунама, – и *потоњим одлукама као и другим документима*.

Добро дошли на седницу Одбора!

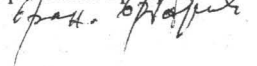
С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 45/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ «ДНЕВНИК»

– на руке главног уредника –

Булевар ослобођења 81
21000 НОВИ САД

Поштовани господине главни уредниче,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма седница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити размотрен и усвојен на поменутој седници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) седница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за председника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали седници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и пре седнице Одбора, а *након седнице*, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним изменама и допунама, – *и потоњим одлукама као и другим документима*.

Добро дошли на седницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора

Бранислав Ђорђевић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 45/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ «ПОБЈЕДА»

– на руке главног уредника –

Булевар револуције 11
81000 ПОДГОРИЦА

Поштовани господине главни уредниче,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме сједнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од прије шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма сједница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извјештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити размотрен и усвојен на поменутој сједници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) сједница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за предсједника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали сједници.

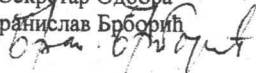
Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и прије сједнице Одбора, а *након сједнице*, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним измјенама и допунама, – и *потоњим одлукама као и другим документима*.

Добро дошли на сједницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извјештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора
Бранислав Ђурђић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 45/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЛИСТ «ГЛАС СРПСКИ»
– на руке главног уредника –

Веселина Маслеше 28
78000 БАЊА ЛУКА

Поштовани господине главни уредниче,

Као и претходних година, у прилогу вам достављамо позивно писмо члановима Одбора с дневним редом седме сједнице Одбора за стандардизацију српског језика, чији су оснивачи – да вас подсетимо, од пре шест година (12. 12. 1997) – три академије наука и ум(ј)етности на говорном простору српског језика (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад, Приштина [сада Косовска Митровица] и Српско Сарајево), те, најзад, Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга.

Из приложеног дневног реда видљиво је да је седма сједница заказана за 29. јануар 2004. године (четвртак) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

У прилогу вам такође достављамо *Предлог извјештаја о раду Одбора у 2003. години*, који ће бити размотрен и усвојен на поменутој сједници, *десет одлука Одбора (бр. 30–39)* – донесених у Комисији за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања, која по Пословнику обавља послове Одбора између његових (годишњих) сједница – *пет предлога одлука*, које би требало да Одбор размотри и усвоји, као и *Белешку академика Милке Ивић*, којом се предлаже да се за предсједника Комисије за синтаксу постави проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ.

Припомињемо да је ово најплоднија година Одбора (десет одлука + пет предлога одлука Одбора, као и недавно објављена друга књига *Творбе речи у савременом српском језику [Суфиксација и конверзија]* академика Ивана Клајна). Ова година, као и све претходне, окончава се књигом Списи Одбора, овог пута шестом по реду, под насловом *Списи Одбора VI*, коју ће добити и новинари што буду присуствовали сједници.

Одлукама Одбора бр. 30–39 – које се само верификују – могуће је слободно се користити и прије сједнице Одбора, а након сједнице, зависно од тога да ли ће припремљени предлози бити усвојени у понуђеној форми или с евентуалним измјенама и допунама, – и потоњим одлукама као и другим документима.

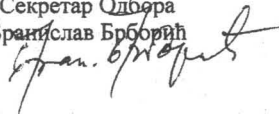
Добро дошли на сједницу Одбора!

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извјештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 46/2003, 12. јануар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

САВЕЗНИ ЗАВОД ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ

– на руке ВИОЛЕТЕ НЕШКОВИЋ и/или МАРИЈЕ МИЛУТИНОВИЋ –

**Стевана Бракуса 2
11030 БЕОГРАД**

Поштоване колегинице Виолета и Марија,

Као и ранијих година, очекујемо вас на годишњој седници Одбора за стандардизацију српског језика, овога пута седму по реду, која се одржава, као и раније, у Српској академији наука и уметности, Кнез Михаилова 35/1, у четвртак 29. 1. 2004. године, с почетком у 11.00 сати.

У прилогу је (уз копију позивног писма за чланове Одбора) десет већ донесених одлука Одбора (бр. 30–39), међу којима су и неке вама познате, као и пет предлога одлука (бр. 40–44).

Било би добро да нам донесете информацију о томе како су решена нека питања око кодирања наше државне заједнице (Одлука бр. 31). Разумели смо да се ISO 3166-1 не односи на аутомобилске ознаке (не знамо који је ту ISO посредни), али не знамо ни то да ли је остало YU у ISO 3166-1.

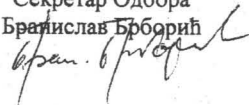
Честитајући вам новогодишње и божићне празнике, желимо вам срдачну добродошлицу.

С поштовањем,

Прилози:

- Позивно писмо
- Предлог извјештаја о раду у 2003.
- Десет одлука и пет предлога одлука
- Белешка Милке Ивић

Секретар Одбора
Бранислав Ђорђевић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број 1/2004, 16. јануар 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

«ЧИГОТА» ЗЛАТИБОР

(Институт за штитаству жлезду и метаболизам, редакција монографије)

Поштована господо,

Одбор за стандардизацију српског језика више пута се изјашњавао о двоазбучности српског језика, увек наглашавајући да је примарно писмо српске културе – ћирилица. То је, уосталом, регулисано и у члану 1. Закона о службеној употреби језика («Службени гласник Републике Србије», број 45/91), око чије су израде били консултовани и српски лингвисти. И по том закону, и по логици културне историје, и по најновијој Одлуци Одбора бр. 34 (коју вам такође достављамо), службени језик у Републици Србији јесте српски, с ћириличким писмом. Тако је и у Републици Српској, док је Устав Републике Црне Горе (иза којег није уследио закон о службеној употреби језика) задржао *равноправност двају писама* као наслеђе двеју првих Југославија (1918–1941. и 1945–1991), која је у јавном животу у Србији, Црној Гори и Босни и Херцеговини била прихватана по логици заједничког језика Срба и Хрвата, који се звао српскохрватски.

Било би природно да и монографија Института за штитаству жлезду и метаболизам буде штампана ћирилицом, као што је природно да оно што је у њој на латинском и енглеском језику – има бити одштампано на 26-словној латиници, својственој тим двама језицима. Како се данас књиге припремају компјутерски, нема никаквих тешкоћа да се све изведе како треба – двама писмима. Разуме се, пожељно је, јер ће та монографија имати и страних корисника, да своју књигу снабдете бар *енглеским сажетком*, те да, на пример, уз сваку фотографију, поред текста на српском језику ћирилицом, *буде дат и одговарајући енглески испис*.

Ако сте под синтагмом *латинична подручја* мислили на бивше југословенске републике у којима је, сада као и раније, латиничко писмо једино у службеној употреби, не верујемо да ће ваша будућа монографија бити одбијена зато што је на ћирилицу, нити верујемо да би се она могла боље комерцијализовати ако би била дата на српском језику латиницом. Евантуалним корисницима на другим језичким подручјима где се не зна српски, нпр. у Мађарској, Румунији и Грчкој, потпуно је свеједно да ли је књига одштампана латиницом или ћирилицом. Њима је то свеједно, јер ништа не могу разумети. Зато су нужни енглески исписи и довољно информативан сажетак на енглеском језику у свакој књизи сличној вашој будућој монографији.

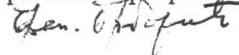
С поштовањем,

Прилог:

– Одлука Одбора бр. 34
(Уставне одредбе о језику)

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 2/2004, 29. јануар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА

– на руке заменика министра господина ЖЕЛИМИРА ПОПОВА –

**Немањина 22–26
11000 БЕОГРАД**

Поштовани господине замениче министра,

На наш захтев број 32/2003 од 25. новембра 2003. године благовремено сте реаговали па смо прекјуче, на Савиндан, 27. јануара 2004. године, подигли предвиђени број примерака *Списа Одбора VI, Грађе за библиографију српске синтаксе и Библиографије из морфологије и творбе речи*, као и *Картотеке језичких недоумица* који су умножени у штампарији Министарства просвете и спорта (Захумска 14, Београд). Вашем министарству, Вама лично и вашем сараднику Јовану Вуксановићу, који се старао о томе да тај посао буде благовремено обављен – дугујемо искрене похвале, изречене и на годишњој седници Одбора, одржаној данас, 29. јануара 2004. године, у Српској академији наука и уметности.

Част нам је и задовољство што Вам у прилогу можемо доставити по примерак наведених публикација, који ће бити од велике користи за даљи рад Одбора, али и за рад европских универзитета на којима се изучава српски језик. Појединцима с тих универзитета који су задужили славистику и србистику уручићемо или послати један број тих публикација. Одговарајући број примерака, како је и договорено, доставићемо гимназијама у Србији и Црној Гори, а трудићемо се да један број примерака оде и гимназијама у Републици Српској.

Изражавајући Вам топлу захвалност – коју дугујемо и вашим колегама из Министарства културе и медија на њиховој невеликој финансијској помоћи за обављање стручно-административних послова Одбора – молимо Вас да примите наше срдчане поздраве.

С поштовањем,

Прилози: 4

Председник Одбора
академик Иван Клајн

Иван Клајн

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 3/2004, 29. јануар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ И МЕДИЈА

– на руке помоћника министра ЈОВАНА ДЕСПОТОВИЋА и СЛОБОДАНА МАЦУРЕ –

**Влајковићева 3
11000 БЕОГРАД**

Поштована господо помоћници министра културе,

Данас је, 29. јануара 2004. године, одржана седма седница Одбора за стандардизацију српског језика, о чему смо нашим дописом број 41 од 28. децембра 2003. године обавестили Владу Републике Србије, достављајући дневни ред Одбора и низ других докумената (10 одлука и 5 предлога одлука Одбора). Жао нам је што нисмо имали задовољство да вас поздравимо на годишњој седници Одбора, чему смо се надали назначујући у позивном писму Влади да бисмо волели да неко присуствује годишњој седници Одбора из двају надлежних министарстава (култура и медији и просвета и спорт).

Прилика је да вам се и захвалимо за невелику али драгоцену помоћ Одбора у висини од 120.000,00 динара, по колико сте нам, као дотацију, одобравали у три протекле године. Захваљујући тој дотацији, као и помоћи Министарства просвете и спорта око умножавања *Стиса Одбора VI* и још неких мањих публикација, видљиви су и приступачни ширем кругу корисника резултати прошлогодишњег рада Одбора, међу којима ваља истаћи и другу књигу *Творбе речи у српском језику*, чији је аутор академик Иван Клајн, председник Одбора. Достављамо вам по примерак те књиге, коју су објавили Завод за уџбенике и наставна средства (извршни издавач), заједно с Матицом српском и Институтом за српски језик. За припрему наведене књиге и њено довођење до пауса утросили смо 68.000,00 динара а остатком средстава покрили смо трошкове рада Одбора и његових девет комисија.

Изражавајући вам још једном искрену захвалност, молимо вас да примите наше срдачне поздраве.

Прилози: 2

Потпредседник Одбора
и директор Института за српски језик
проф. др Слободан Реметић

П. С. Уплату у висини од 120.000,00 динара примили смо 7. 10. 2003. године.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**
Ком. бр. 7, број 4/2004, 2. фебруар 2004. године
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

**ЧЛАНОВИМА КОМИСИЈЕ ЗА ПРАЋЕЊЕ И ИСТРАЖИВАЊЕ
ПРАВОПИСНЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ**

Поштована колегинице, поштовани колега,

У прилогу Вам достављамо Одлуку Одбора бр. 44 (*Прецизирање и
оснаживање послова око нове редакције Правописа*), која је донесена на седмој
седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 29. јануара 2004. године.
Одлука бр. 44 разликује се од предлога те одлуке само за синтагму у *екавској и
ијекавској верзији истовремено*, која је придодата последњој реченици првог пасуса
Одлуке, односно *Уводних напомена*.

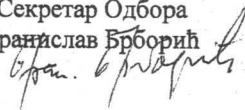
У прилогу је и *Белешка с првог састанка Редакторске групе за израду
нове верзије Правописа српскога језика*, одржане 23. јануара 2004. године, заједно с
Пижуричним *Предлогом начела за рад на Правопису*, који је прихваћен на седници
Групе.

Ти прилози ће Вам свакако омогућити да будете у току рада на новој
редакцији Правописа.

С поштовањем,

Прилози: 3

- Одлука Одбора бр. 44
- Белешка с првог састанка Редакторске групе
- Предлог начела за рад на Правопису Мата Пижурице

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
рјешавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 5/2004, 2. фебруар 2004. године

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

**ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КОЈИ СУ
ИМАЛИ ПРИМЕДАБА НА ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА У 2003.
ГОДИНИ, КАО И НА НЕКЕ ОДЛУКЕ ОДБОРА**

Поштована колегинице, поштовани колега,

Обавештавамо Вас да је у припреми записник са седме седнице Одбора за стандардизацију српског језика, који ће бити прилично опсежан, а неће бити готов пре средине фебруара и пре писменог изјашњења оних колега који су имали примедба на поједине предлоге одлука Одбора и на Извештај о раду Одбора у 2003. години, па и на неке већ донесене и објављене одлуке Одбора (бр. 30–38). На седници је закључено да је тешко било шта исправити у одлукама Одбора бр. 30–39, које су донесене пре седнице Одбора а које су верификоване на јануарској седници, али је и у њима могуће учинити неке исправке кад се намири 50 одлука и кад се приступи припреми књиге у којој би оне биле објављене. Већ донете одлуке објављене су, осим Одлуке бр. 39, у часопису *Језик данас* бр. VII/17 (бр. 30–32) и у истом часопису бр. VII/18 (бр. 33–38).

Што се тиче предлога одлука бр. 44, као и предлога извештаја о раду Одбора у 2003. години, на које су стављене одређене примедбе, исправке су могуће ако нам их доставите најкасније до петка 12. фебруара 2004. године. Редакторска група за нову верзију Правописа, на предлог Милората Дешића дат на недавном састанку те групе, допунила је предлог одлуке бр. 44 синтагмом која је додата на крају првог пасуса *Уводних напомена* тог предлога одлуке. С том допуном последња реченица гласи: «Ново издање Правописа имало би бити објављено у наредној, 2005. години у *екавској и ијекавској верзији истовремено.*» То је, наравно, већ било планирано, али није згорег да стоји и у Одлуци бр. 44.

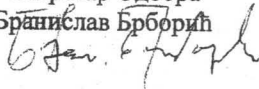
Молимо Вас, дакле, да нам, у складу са закључком Одбора, благовремено доставите писмене примедбе како бисмо их размотрили средином фебруара 2004. године, када планирамо први овогодишњи састанак Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7). Поготову је важно да стигну примедбе на предлог одлуке бр. 41 (*Називи слова у ћирилици*). Претпостављамо да смо се разумели да је то питање, и без консултације са струком, другим каналима одлучивања решено у оквиру двају стандарда (ISO 10646 и UNICODE верзија 4.0), о чему ће Вас и писмено обавестити Миленко Васић, члан Комисије бр. 8, који је уочио да између онога што већ постоји у тим двама кодовима и онога што стоји у предлогу одлуке бр. 41 постоји минимална разлика која се тиче назива трију слова (*је* : *јота*, *ље* : *ељ* и *ње* : *ењ*), али ћемо то заједнички проверити кад нам господин Васић достави папире. На наш предлог, тј. на предлог Савезног завода за стандардизацију могуће је предложити измене тих кодова/стандарда.

Након Ваших примедаба требало би сазвати Комисију бр. 1 (за фонологију) и Комисију бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима), осим ако председници тих двеју комисија (Јелица Јокановић-Михајлов и Драгољуб Петровић), после приспелих писмених примедаба, не би сматрали целисходним да се ствар реши на седници Комисије бр. 7, која би се проширила њиховим присуством и присуством оних који су учествовали у припремању предлога одлуке бр. 44.

Предлог одлуке бр. 44 не иде за тим да се укине било шта што већ живи, поготову кад је реч о већ уходаним англицистичким читањем скраћеница (нпр. BBC – Би-Би-Си), али иде за тим да се утврде називи ћириличких слова који би ретко одступали од оних што су већ уходани. У ствари, у пракси се код нас укрштају два система именовања и ћириличких и латиничких слова – латинско-германски и за ћирилицу и за латиницу, сасвим близак рускоме за ћирилицу, и англоамерички за латиницу, али није уходан систем који би покривао нашу реалну двоазбучност. У тој двоазбучности није могуће ускладити редослед слова, али јесте могуће ускладити њихове називе, који би се протегли нпр. на скраћенице, без обзира на то откуда нам оне убудуће долазиле (што увек не морамо знати) и без обзира на то да ли их преводимо. Важну скраћеницу ISO/MOC обично прилагођавамо с превођењем атрибута (*International Standardization Organization / Међународна организација за стандардизацију, ISO = MCO*), док Французи, на пример, уместо *standardization* доследно употребљавају *normalization*, као што преводe и *computer* у – *ordinateur*.

Ми нисмо Французи, али не морамо бити *мимо сав свет*.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 6/2004, 4. фебруар 2004. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

**КОЛЕГАМА КОЈИ ЋЕ УЧЕСТВОВАТИ У ИЗРАДИ ПРИЛОГА
ТРАНСКРИПЦИЈИ СТРАНИХ РЕЧИ ЗА НОВУ РЕДАКЦИЈУ
ПРАВОПИСА СРПСКОГА ЈЕЗИКА**

Поштовани колега,

У прилогу Вам достављамо Одлуку Одбора за стандардизацију српског језика бр. 44 (*Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа*), у чијој се 5. тачки спомиње и Ваше име у вези с транскрипцијом страних речи (и имена) из енглеског, француског и руског језика, као и у вези с транскрипцијом речи и имена из скандинавских језика.

Љубазно Вас молимо да ступите у контакт са проф. др Матом Пижурцом, који је на челу Редакторске групе што се, у складу с наведеном одлуком Одбора, бави радом на *новој верзији Правописа српскога језика* (тел. к. 021/363-193, моб. 063/888-35-29, е-пошта pizurica@neobee.net).

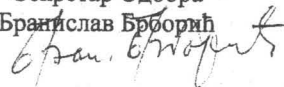
Ваши прилози могли би још ове године бити објављени у часописима *Наш језик* (Београд) или *Језик данас* (Нови Сад) пошто буду прихваћени у Редакторској групи. Та група – коју сачињавају Мато Пижурица, Живојин Станојчић, Бранислав Остојић и Милорад Дешић – имала би припрему нове верзије Правописа обавити до краја септембра 2004, с тим да рукопис буде потпуно готов до краја године како би био објављен у наредној, 2005, години.

С поштовањем,

Достављено колегама:

- Твртку Прћићу (за енглески језик)
- Душанки Точанац (за француски језик)
- Богдану Терзићу (за руски језик)
- Љубиши Рајићу (за скандинавске језике)

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања
Ком. бр. 7, број 7/2004, 4. фебруар 2004. године
Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

НАРОДНА КЊИГА – АЛФА

– на руке СНЕЖАНЕ МИЈОВИЋ, издавача, и МИРЈАНЕ ЈОСИЋ, лектора и коректора –

Шафарикова 11
11000 БЕОГРАД

Поштоване госпође,

Прочитали смо у другом издању књиге *Писац издалека* Владана Магијевића (Београд, 2004), на четвртој (пред)страници, добро познато упозорење на ауторска права, садржано у многим књигама на енглеском језику:

«Ова књига у целини или у деловима не сме се умножавати или преносити у било којој форми или било којим средством без дозволе аутора или издавача, нити може бити на било који начин или било којим другим средством дистрибуирана или умножавана без одобрења овог издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају аутор и издавач према одредбама Закона о ауторским правима.»

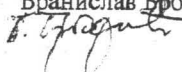
Нажалост, та формулација није баш у духу *српскога језичког стандарда*, у којем се негација мора више пута поновити, што се односи и на везнике, и на придевске заменице, и на прилоге. Да будемо прагматични: боље би било кад би та формулација овако гласила:

Ова књига се не сме без дозволе аутора и издавача, ни у целини ни у деловима, умножавати, прештамповати нити преносити ни у једном облику нити икаквим средством. Она се без одобрења издавача не сме ни на који други начин нити икаквим другим средством дистрибуирати нити пак умножавати. Сва права на објављивање ове књиге задржавају аутор и издавач према одредбама Закона о ауторском и сродним правима.

Подвучене су све измене, без обзира на то да ли су посредни додате или само премештене речи, а Закон носи назив у складу с исправком («Службени лист СРЈ», број 24/98). Затечену реченицу поделили смо на две верујући да је лакше испливати ако се тако поступи. И након поделе, реченице су остале дуге.

Пре него што смо одлучили да вам се обратимо, разговарали смо с неколико колега из Одбора за стандардизацију српског језика па смо се сложили да би ваљало обавестити вас о томе како би требало да се ваше упозорење прекроји не би ли било у бољем складу с нормом српског језика. Надамо се да ће исправљену верзију преузети и други издавачи.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

**Ком. бр. 7, број 8/2004, 31. март 2004. године
Београд, Буре Јакшића 9**

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574
Телефакси: 183-175, 182-825

**ПРЕДРАГУ МАРКОВИЋУ,
председнику Народне скупштине Републике Србије и
председнику Одбора за уставна питања**

**Краља Милана 14
11000 БЕОГРАД**

ПРЕДМЕТ: *Уставне одредбе о језику
(поновно достављање)*

Поштовани господине председниче,

Пре десет и по месеци, 12. маја 2003. године, Вашем претходнику на челу (тада) Уставне комисије и тадашњем министру правде др Владану Батићу доставили смо неколико одлука Одбора за стандардизацију српског језика, који од 12. децембра 1997. године окупља представнике *четрнаест* институција и настоји да допринесе побољшању стандарднојезичких прилика на говорном простору српског језика. Реч је о стручњацима за српски језик са целокупног његовог говорног простора – представницима три академије наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), *осам* универзитета, односно за српски језик матичних факултета (у Београду, Бањој Луци, Крагујевцу, Никшићу, Нишу, Новом Саду, Косовској Митровици и Српском Сарајеву) и још 3 институције (Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга). Нешто касније, те исте одлуке доставили смо Вашем колеги у Црној Гори, као и надлежним телима у Републици Српској, где, иначе, на дневном реду није било доношење новог устава, мада је и тамо било настојања да се посредством уставних амандмана унеколико мења и језичка политика. Као Одбор за стандардизацију српског језика, ми смо увек настојали, што намеравамо и убудуће чинити, да пред очима држимо цео његов простор не запостављајући ни мањине у ближем суседству ни делове нашег народа у расејању.

Тада смо мислили да ће Устав Србије бити брзо донесен па нисмо ни слутили да ће протећи безмало година дана без новог устава / нових устава, због чега ћемо морати да се поново обраћамо надлежним телима. Сада бисмо хтели веровати да

ће народ за који се доносе три устава (остављамо по страни Устав БиХ и Уставну повељу СЦГ, у којој се понешто казује само о језицима националних мањина, али се не говори ништа о језику матичног народа) – имати за неколико месеци два од њих (у Србији и Црној Гори). Мање смо, додуше, оптимисти када је посреди Црна Гора, где је народ на попису становништва 2003. године големом већином показао да не жели промену свога културноисторијског кода (или хода – у конкретном случају свеједно) и језичког описа, али се ових дана, зачудо, његов *српски језик* поново жели обезличити, овог пута у наводно школском предмету – *матерњи језик*. Међутим, овог пута се не обраћамо Вашем колеги у Црној Гори, јер на челу Уставне комисије, односно Одбора за уставна питања у тој Републици није било промена.

Скрећемо Вашу пажњу првенствено на Одлуку Одбора бр. 34 (*Уставне одредбе о језику*) – једину одлуку коју смо донели у две редакције, посебно за Србију и Црну Гору, али без икаквих суштинских разлика – премда можете погледати и одлуке Одбора бр. 31, 33 и 35 тек да бисте видели како смо озбиљним темама брижљиво приступили, чудећи се, додуше, понекад и сами што се некима од њих уопште морамо бавити.

Очекујемо да ћете Ви и Ваши сарадници пажљиво размотрити нашу Одлуку бр. 34 и узети из ње оно и онолико што се буде и колико се буде уклапало у нов уставни концепт и његов опсег, мада верујемо да у њој нема вишка.

Разуме се, и Вама и Одбору за уставна питања на располагању стоје наши стручњаци и кад је реч о уставним одредбама о језику и кад је посреди језичко лице свеукупног текста новог устава Србије, за који бисмо волели да изгледа много боље и углађеније од нпр. језика Уставне повеље Србије и Црне Горе. И приликом припреме Уставне повеље и након прошлогодишњег устоличавања Уставне комисије нудили смо своје услуге, али нисмо били удостојени позива на сарадњу. Овог пута се надамо и томе позиву.

С поштовањем,

Прилози:

– Одлука Одбора бр. 34 и одлуке бр. 31, 33 и 35, достављене на увид и прошле године

Председник Одбора
академик Иван Клајн

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 9/2004, 5. април 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

**БЕЛЕШКА С ПРВЕ (ПРОШИРЕНЕ) СЕДНИЦЕ КОМИСИЈЕ БР. 7, ОДРЖАНЕ У
ИНСТИТУТУ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ, 31. 3. 2004. ГОДИНЕ**

У Београду је, 31. 3. 2004. године, с почетком у 13,00 сати, одржана прва овогодишња седница Комисије бр. 7, за коју је предложен следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Уводне напомене председника Одбора;
2. Разматрање и усвајање записника са седме седнице Одбора, одржане 29. јануара 2004. године;
3. Разматрање примедба на одлуке Одбора (бр. 30–39), које су верификоване на седници Одбора и поред примедба на неке од њих, као и примедба на поједине предлоге одлука (бр. 40 и бр. 42–44);
4. Одвојено разматрање судбине предлога одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирици);
5. Разно.

На седницу су позвани, осим чланова Комисије бр. 7, и: Јелица Јокановић-Михајлов, председница Комисије бр. 1, и Драгољуб Петровић, председник Комисије бр. 8, због предлога да се евентуално одрже седнице тих двеју комисија поводом предлога одлуке бр. 41; затим, Јован Вуксановић, секретар Комисије бр. 5, који је саставио Записник са седме седнице Одбора, Предраг Пипер, председник Комисије бр. 3, и Драгослав Граочанкић, члан Комисије бр. 8, који су учествовали у припреми предлога одлуке бр. 41, као и Миленко Васић, члан Комисије бр. 8, што је Одбору доставио два стандарда (Unicode 4.0 и ISO 10646), у којима су регулисани називи слова у свим ћирилицама, али постоји могућност да дамо примедбе на та два стандарда ако се покаже да је то потребно, и Софија Милорадовић, нови директор Института за српски језик САНУ.

Од позваних нису били присутни Новица Петковић, члан Комисије бр. 7 (јавио је да је спречен), Драгољуб Петровић, председник Комисије бр. 8 (доставио је своје мишљење у вези с предлогом одлуке Одбора бр. 41), Јелица Јокановић, председник Комисије бр. 1, и Јован Вуксановић, секретар Комисије бр. 5, који је припремио Записник са седме седнице Одбора, али је био спречен да дође на ову седницу.

1. Председник Одбора најпре је прочитао Уводне напомене припремљене за ову седницу (у прилогу као саставни део ове белешке), а затим се прешло на остале тачке дневног реда пошто није било расправе поводом прве тачке.

2. Нико од оних којима је Записник са седме седнице Одбора био достављен (међу њима су били и све колегинице и колеге који су на њој дискутовали) није имао примедба или их није доставио, али је на седници Комисије бр. 7 уочено да у Записнику (стр. 1) не стоји име Драгослава Граочанкића, члана Комисије бр. 8, који је учествовао у припреми предлога одлуке бр. 41, док је на страници 12 учињена допуна у том смислу што је, у вези с тачком 5. дневног реда годишње седнице Одбора, прихваћен предлог Милке Ивић да Предраг Пипер буде председник Комисије бр. 3 (за синтаксу), с тим што она, академик Милка Ивић, остаје члан Одбора. С тим исправкама, прихваћен је Записник, који ће бити достављен члановима Одбора, председницима комисија који нису чланови Одбора и секретарима Одбора,

те ће тако бити доступан свим члановима комисија, па и оснивачима Одбора, за које се претпоставља да сарађују са својим представницима у њему.

3. И на самој седници Одбора од 29. 1. 2004. године било је јасно да се не могу исправљати одлуке које су, у складу с процедуром предвиђеном оснивачким актом Одбора и Пословником Одбора, донесене и већ објављене – и у *Језику данас* и у *Списима Одбора VI*. Међутим, кад се буде припремала књига са првих педесет одлука, биће узете у обзир примедбе изнесене приликом верификације појединих одлука.

4. Током седнице Комисије бр. 7, курирка с Филолошког факултета (с Катедре за српски језик са јужнословенским језицима) донела је допис управника Катедре проф. Љубомира Поповића, са два прилога: један је од њих (краћи) од Јелице Јокановић-Михајлов, а други (дужи), под насловом *Мишљење Катедре о предлогу одлуке бр. 41* (сва три поднеска у прилогу овог Записника).

На седници су сва три поднеска прочитана па је, након краће дискусије, прихваћено мишљење *да се предлог одлуке бр. 41*, у којем су учињене мање измене, достави свим члановима Комисије бр. 1 (за фонологију) и Комисије бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима), чији је председник упутио своје мишљење о даљој судбини предлога одлуке бр. 41. Мада је изражено жаљење што колегиница Јелица Јокановић-Михајлов није дошла на седницу Комисије бр. 7 нити је инсистирала на томе да се и предлог одлуке бр. 41 и њене примедбе размотре на седницама Комисије бр. 1 и Комисије бр. 8 (што је, иначе, сама предложила на седмој седници Одбора), Комисија бр. 7 сматра да је у постојећој ситуацији *најбоље отворити научну и стручну расправу не само у тим два комисијама* него, у складу са залагањем управника Катедре за српски језик са јужнословенским језицима, и у осталим комисијама. *Та би се расправа*, буде ли интересаната и колико их буде, *могла објавити у будућим списима Одбора VII (као посебно, иновативно, поглавље) или у којем од лингвистичких часописа или, можда, у Летопису Матице српске, који иначе излази уредно*. То, наравно, не значи да сада треба око ове теме, која није нимало судбоносна, ширити расправу на све осниваче (њих 14), јер бројно чланство Одбора и његових девет комисија потиче (с мањим изузецима) из њихових редова. Још мање је неопходно уводити процедуру "консензуса институција оснивача Одбора" (оснивачи су, на пример, факултети и универзитети, академије наука уметности и Матица српска, те још две установе), па се поставља питање где би то све водило чак и под условом да сви оснивачи прихвате најширу могућу расправу.

Разуме се, Одбор и његове комисије, укључујући и Комисију бр. 7 (којој није стало ни до власти ни до превласти), отворени су за сарадњу не само с најширим капацитетима својих оснивача него и с људима из целокупног јавног и културног живота. О томе сведочи и чињеница да су подстицаји за многе одлуке долазили и изван Одборових и изван оснивачких редова. Поготову су отворени за сарадњу са свим члановима Катедре за српски језик и јужнословенске језике Филолошког факултета у Београду (која је аутентични, мада за стандардизацију нашег језика не и једини, колективни представник јединог филолошког факултета на говорном простору српског језика). С тим у вези било би добро да су чланови Катедре, дакле и они који нису ни у Одбору ни у његовим комисијама, били у прилици да прочитају и садржај предлога одлуке бр. 41. Наравно, за то има времена у наредних неколико месеци.

Разуме се, стручна и научна расправа показаше и вредности и мањкавости понуђеног предлога одлуке бр. 41, али и онога што је, као контрааргументација, понуђено у тексту *Мишљења Катедре о предлогу одлуке бр. 41*. Након те расправе, могуће је одлучити се било за претварање предлога одлуке бр. 41 у одлуку (с изменама и допунама) било за одбацивање сваке одлуке, односно препоруке, без обзира на то што има разлог да се у овој материји нешто уреди. Има их утолико пре што је Одбору предочено да је ова материја у великој мери уређена у два међународним стандардима, односно кодовима, од којих је један од њих, Уникод (Unicode), доступан свакоме ко се служи Интернетом. У самој ствари, с обзиром на Интернет и с обзиром на чињеницу да су у доношењу наведених кодова учествовали, активно или пасивно, сарадници Завода за стандардизацију (агенција државне заједнице Србија и Црна Гора), с којим сарађују или су сарађивали и неки наши лингвисти, наша би одлука само потврдила оно што постоји уз евентуалне измене трију решења у наведеном коду.

5. Под тачком *Разно* примљен је к знању *нацрт одлуке бр. 45*, који су заједно припремили секретар Одбора и председник Комисије за синтаксу. Тај нацрт доставиће се не само Комисији за праћење и истраживање правописне проблематике, јер он обухвата и правописне проблеме, него, индиректно, и осталим комисијама. Разуме се, треба водити рачуна о томе да је нужно на постављена питања дати одговоре у разумном року, утолико пре што се не чини да је ствар имало спорна. Исто тако, к знању је примљен и *нов предлог колеге Драгослава Граочанкића* да се, евентуално, каквом препоруком регулише питање читања, изговарања и записивања телефонских бројева, па ће и тај предлог бити достављен члановима Одбора и његових комисија.

Чланови Комисије бр. 7 били су једногласни у томе да се не могу прихватити примедбе колеге Милоша Ковачевића, члана Одбора, на Извештај о раду Одбора у току 2003. године (стр. 4), јер својим најновијим интервјуом у "Вечерњим новостима" (26. март 2004, стр. 26), мада више не говори о *одбору за сатанизацију српског језика*, потврђује да остаје потпуно привржен *Слову о српском језику* (1998), које је било предмет озбиљних критичких примедба у Одлуци Одбора бр. 2 (*У одбрану достојанства српске језичке науке*). Међутим, у целини је прихваћена примедба Живојина Станојчића, члана Одбора, на поменути Извештај, па је на петој страници коначног текста Извештаја замењен први пасус.

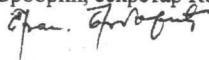
Нажалост, Комисији бр. 7 није могла бити предочена информација о томе где смо с једнотомним речником, за који је његов редактор, на седмој седници Одбора крајем јануара 2004. године, обећао да ће његова редакција (с диском) бити достављена Одбору и издавачу до краја фебруара 2004. године.

Пошто је у Србији дошло до избора нове Комисије за уставна питања (под називом *Одбор за уставна питања*), њеном председнику и председнику Народне скупштине достављена је Одлука Одбора бр. 34 (Уставне одредбе о језику), мада је она том Одбору могла бити доступна и на други начин, јер је већ објављена у часопису *Језик данас*. Та одлука није поново достављена Одбору за уставна питања Републике Црне Горе, јер се састав Одбора за уставна питања те Републике није мењао. У Републици Српској није актуелно питање уставних измена нити новог устава. Допис с овим у вези потписао је председник Одбора.

Иако ће то бити учињено и на други начин, преко пропратног писма уз предлоге одлука који су прихваћени на годишњој седници Одбора па су тако постали одлуке бр. 40 и 42–44, није ни овде згорег напоменути да је неопходан *рад на стандардизацији*, с понудом предлога одлука или без њих, у складу с прихваћеном *Картотеком језичких недоумица* (Одлука Одбора бр. 12), која је отворена и за друге недоумице, и *Програмом рада Одбора* (објављеном у *Списима Одбора I* и *Списима Одбора IV*).

Прилози: Уводне напомене председника Одбора, припремљене за прву (проширену) седницу Комисије бр. 7, одржану 31. 3. 2004. г.

Белешку припремио
Бранислав Брборић, секретар Комисије бр. 7

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ
ЗА ПРВУ (ПРОШИРЕНУ) СЕДНИЦУ КОМИСИЈЕ БР. 7 (31. 3. 2004)

Поштоване колеге,

После 7. седнице Одбора дошло је до извесног застоја у погледу његових даљих активности, који треба превладати. То не значи да није било никаквих активности. Напротив. На пример, одмах после седнице Одбора упућена су писма захвалности двама министарствима у Србији (просвета и спорт, култура и медији), за њихов материјални допринос раду Одбора, као и захтев Министарству културе и медија да нешто већу помоћ уврсти у свој финансијски план за 2004. годину. Затим су чланови Одбора који су на годишњој седници имали примедба на Извештај о раду и на друге документе (одмах после седнице, дакле 2. фебруара 2004) и писмено замољени да своје примедбе дораде и конкретизују како би се видело шта се с њима у вези може учинити, на шта су писмено реаговали само Живојин Станојчић и Милош Ковачевић. Сви позвани на овај састанак добили су те примедбе.

Записник са седме седнице Одбора, врло опсежан, достављен је такође колегама који су имали примедба и члановима Комисије бр. 7 (27. 2. 2004), али се, иако је отад протекло скоро месец дана, Одбору није јавно нико, ни усмено ни писмено. И најзад, писмено су замољене колеге Т. Прћић, Д. Точанац, Б. Терзић и Љ. Рајић да дају свој допринос доради поглавља о транскрипцији страних имена у новој верзији Правописа, и они су се огласили с обећањем да ће своје прилоге припремити. Одржан је и састанак Редакторске групе за нову верзију Правописа, а припрема се и други састанак те Групе.

Прилика је да се захвалимо колеги Јовану Вуксановићу на изузетно великом напору око израде записника са седме седнице, који данас треба да усвојимо.

Кад се тај записник пажљиво прочита, мора се замерити и мени лично што сам допустио разливену расправу на седници Одбора, у којој се појединци нису држали дневног реда. Осим тога, расправа је кренула помало кривим смером, па је испало *и сувише важно да ли су поједине формулације у одлукама или предлозима одлука, односно годишњем извештају, биле добро одмерене и избрушене, а готово неважно што је изостала расправа о нашим стварним учинцима.* Даље, падали су и предлози да би требало одржавати чак и по четири седнице Одбора годишње, што није нимало реално, а изречене су оцене о неком *"вишку власти" Комисије бр. 7,* кога би се она радо одрекла ако се предложи избор нових чланова Комисије, који би се састајали пет-шест пута годишње и обезбеђивали реалне учинке Одбора. Међутим, *потпуно је занемарена чињеница да већина чланова Одбора није искористила ниједну прилику за шест година његовог рада да испуни важан постулат Програма рада Одбора (објављен у Стисима Одбора II и IV, заједно с актом о оснивању Одбора и његовим Пословником) – у коме стоји да се од чланова Одбора, па и чланова комисија, очекује да се огласе једном годишње с предлогом нових одлука.* Наравно, акти Одбора могли би се и мењати ако би се с тим сложили оснивачи, којих има 14, али се не би могло увести *и право вета за неке чланове Одбора,* каквих је залагања било на седмој седници, на којој се тврдило да у Одбору *никога ко би био способан да процењује државно-правне прилике, што иначе не може бити тачно.*

Пре него што бих предложио да пређемо на преостале тачке дневног реда, рекао бих још нешто, и то поводом другог дела Семинара о српској

језичкој култури (јесењег семестра) који се успешно наставља, а он је не само заслуга Коларчеве задужбине него и учинак Одбора, јер се тај Семинар одвија у складу с његовом Одлуком бр. 29, донетом 26. децембра 2002. у Комисији бр. 7 и верификованом на шестој седници Одбора 24. јануара 2003. године. У суботу, 20. марта 2004. године, држао сам два часа из творбе речи и имао сам прилике да се уверим колико су полазници заинтересовани не само за Семинар него и за рад Одбора, коме Институт за српски језик пружа добру административну али не и стручну помоћ, јер, заправо, без одељења за стандардизацију и актуелну лексикографију *нема аутентичне основе за дугорочно успешан рад Одбора*, колико год он био преко потребан *као место где се удружују институције и појединци заинтересовани за рад на стандардизацији нашег језика*. На Семинару је чак пао и предлог да председник и секретар Одбора затраже пријем код председника Владе Србије (и не само Србије), како би се евентуално испословало дугорочније разумевање за наш рад и за рад јединог Института за српски језик, на чије је чело недавно дошла Софија Милорадовић, коју смо такође позвали на седницу Одбора.

У вези с тачком Разно, могло би се видети да ли је одржана друга седница Комисије бр. 5 (за праћење и истраживање правописне проблематике), чији је секретар позван на ову седницу, и да ли је *Мирослав Николић јавио штогод поводом једнотомника* с обзиром на то да је дао обавезу да ће дискете с редигованим текстом тог Речника *предати до краја фебруара 2004. године, а сада је крај марта*.

Сада бих све присутне замолио да се јаве за реч поводом прве тачке дневног реда, па да затим пређемо на другу и трећу тачку (али и на последње две), узимајући у обзир немогућност да овом приликом исправљамо одлуке које су (са изузетком Одлуке бр. 39) донесене по утврђеној процедури и већ објављене, али и могућност да нешто изменимо у предлозима одлука на које није било суштинских примедба, с изузетком предлога одлуке бр. 41, о коме ћемо разговарати засебно.

У Београду, 30. март 2004. г.

Иван Клајн

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 10/2004, 7. април 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590, моб. 063/8688-574

Телефакси: 183-175, 182-825

ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА, ПРЕДСЕДНИЦИМА КОМИСИЈА КОЈИ НИСУ ЧЛАНОВИ ОДБОРА И СЕКРЕТАРИМА СВИХ ДЕВЕТ КОМИСИЈА, ТЕ ЧЛАНОВИМА КОМИСИЈА ИЗВАН БЕОГРАДА И НОВОГ САДА

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Јављамо Вам се пошто је протекло више од два месеца од седме седнице Одбора (29. 1. 2004) како бисмо Вас обавестили о раду Одбора у међувремену и доставили Вам – одлуке Одбора усвојене на годишњој седници (бр. 40 и бр. 42–44), заједно са Записником са седме седнице Одбора и новим текстом Извештаја о раду Одбора у 2003. г., у који је (на стр. 5, став 1) унесена измена у складу с примедбом Живојина Станојчића, датој на седници Одбора, док су *Списи Одбора VI* већ уручени свима присутним на годишњој седници Одбора или су осталима упућени преко оснивача Одбора у Београду, Бањој Луци, Крагујевцу, Никшићу, Нишу, Приштини (заправо Косовској Митровици) и Српском Сарајеву.

Осим назначених докумената, достављамо Вам и: *предлог одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирици)*, која није усвојена ни на седници Одбора ни на првој овогодишњој (проширеној) седници Комисије бр. 8; *Белешку с прве седнице Комисије бр. 8*, одржане 31. 3. 2004, заједно с *уводним напоменама председника Одбора* поднетим на њој; *мишљењем Драгољуба Петровића, председника Комисије бр. 8*, упућеним секретару Одбора, поводом неприхваћеног предлога одлуке бр. 41; те *дописом Љубомира Поповића, председника Комисије бр. 9* и *управника Катедре за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду; дописом Јелице Јокановић-Михајлов, председника Комисије бр. 1*, упућеним секретару Одбора, и *мишљењем Катедре о предлогу одлуке бр. 41*. Достављамо Вам и *нацрт одлуке бр. 45*, који су, поводом питања што нам их је поставио новинар Танјуга Југослав Перовић, приредили секретар Одбора и председник Комисије бр. 3, као и *предлог Драгана Граочанкића за стандардизацију читања, изговарања и записивања (телефонских) бројева на српском језику*. Све Вам те документе достављамо с молбом да се помније упознате с њима и да, ако нађете за сходно, реагујете на њих писмено.

Од председника комисија и њихових секретара очекујемо да мотивишу чланство свих девет комисија да се упознају са садржајем свих ових папира, што могу ући и у *дневни ред пролећних седница комисија*, које би ваљало одржати најкасније у другој половини јуна, заједно с другим темама дневног реда појединих комисија.

Ако се покаже да нема спора у вези с *нацртом одлуке бр. 45 (Важност решавања и ситуација језикословних)* – који би могао постати предлог одлуке бр. 41 уместо онога око којег се заказује научна и стручна расправа унутар Одбора, за шта ће се наћи простора у посебном поглављу *будућих Списа Одбора VII* – имали бисмо 44 готове одлуке. *Недостаје још шест одлука* да бисмо намирили потребан укупни број од 50 одлука за књигу *Српски језички стандард (Ставови и препоруке Одбора за*

стандардизацију), што је радни наслов будуће књиге. Током 2003. године донето је једанаест одлука (бр. 29–39), објављених у Списима Одбора VI и (с изузетком Одлуке бр. 39) у Језику данас бр. 17/2003 и 18/2003, и припремљено још пет (бр. 40–44), од којих се одгађа усвајање предлога одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирилици). Било би природно да се током ове године припреми бар још шест одлука како бисмо имали, надајмо се, подстицајну књигу са првих педесет одлука, на чији смо могући наслов указали.

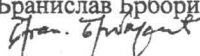
МОЛИМО ПРЕДЛОГЕ ЗА НОВЕ ОДЛУКЕ. Не буде ли их, можемо довести у питање и ону једину годишњу седницу Одбора, коју смо држали сваке године после оснивања Одбора (12. децембра 1997. године), а камоли смисленост предлога да држимо четири седнице Одбора годишње. И МОЛИМО ЧЛАНОВЕ ОДБОРА ИЗВАН БЕОГРАДА ДА ИЗВИДЕ МОГУЋНОСТ ДА СЕ ЈЕДНА СЕДНИЦА У ОВОЈ ГОДИНИ ОДРЖИ, НА ПРИМЕР, У БАЊОЈ ЛУЦИ ИЛИ НИКШИЋУ (ИЛИ У НОВОМ САДУ, ОДНОСНО НИШУ), ЗА ШТА ЈЕ БИЛО ЗАЛАГАЊА НА ГОДИШЊОЈ СЕДНИЦИ ОДБОРА 29. ЈАНУАРА 2004. ГОДИНЕ. Та би се седница могла одржати у октобру или новембру ове године, па бисмо редовну седницу у Београду могли померити за крај фебруара 2005. године, а можда и за који месец касније. На потоњој бисмо могли верификовати нову редакцију *Правописа српскога језика*, чији би рукопис имао бити готов до краја септембра 2004. године.

Секретари појединих комисија у Београду и Новом Саду умољавају се да умноже одговарајући број примерака овог позивног писма и његових прилога за све чланове комисије у оквиру припреме њихових пролећних седница.

С поштовањем,

Прилози:

1. Белешка с прве седнице Комисије бр. 7, с уводним напоменама академика Ивана Клајна
2. Записник са седме седнице Одбора
3. Извештај о раду Одбора у 2003. години
4. Одлука Одбора бр. 40 (Недопустиво занемаривање националног језика)
5. Одлука Одбора бр. 42 (Вишеструко корисна књига и за науку и за праксу)
6. Одлука Одбора бр. 43 (Значајан помак у односу на претходне радове и књиге из творбе речи)
7. Одлука Одбора бр. 44 (Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа), с прилогом
8. Предлог одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирилици)
9. Допис Д. Петровића секретару Одбора у вези с предлогом одлуке бр. 41
10. Допис Љ. Поповића Одбору у вези с предлогом одлуке бр. 41
11. Допис Ј. Јокановић-Михајлов у вези с предлогом одлуке бр. 41
12. Мишљење Катедре о предлогу одлуке бр. 41
13. Нацрт одлуке бр. 45 (Важност решавања и ситница језикословних)
14. Допис Д. Граочанкића Одбору у вези с предлогом за стандардизацију читања, изговарања и записивања (телефонских) бројева на српском језику

Секретар Одбора
Бранислав Ђрборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу
и решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, бр. 11/2004, 27. мај 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

телефони: 181-383, 635-590, телефакси: 183-175, 182-825

моб. 063/86-88-574 (секретар), е-пошта: isjsanu@eunet.yu

**ЧЛАНОВИМА ОДБОРА, ПРЕДСЕДНИЦИМА КОМИСИЈА КОЈИ НИСУ
ЧЛАНОВИ ОДБОРА И СЕКРЕТАРИМА ДЕВЕТ КОМИСИЈА**

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Нажалост, није било никаквог реаговања на наш допис бр. 10/2004 од 7. априла 2004. године, уз који смо Вам доставили 14 прилога, међу којима су биле и: *Белешка с прве седнице Комисије бр. 7* (од 31. 3. 2004), коначна верзија *Записника са седме седнице Одбора* (од 29. 1. 2004), коначна верзија *Извештаја о раду Одбора у 2003. години*, као и *одлуке Одбора бр. 40, 42, 43 и 44*, усвојене на годишњој седници Одбора, али и *нова верзија предлога одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирици)*. Против усвајања наведеног предлога била је Јелица Јокановић-Михајлов, председница Комисије бр. 9, која се није појавила на првој овогодишњој седници Комисије бр. 7, али је њено противљење усвајању тог предлога потврђено мишљењем Катедре за српски језик Филолошког факултета у Београду од 31. 3. 2004. године. То мишљење потписао је управник катедре и председник Комисије бр. 9 Љубомир Поповић залажући се поново за четири седнице Одбора годишње, што је предлагао и на годишњој седници Одбора, на којој је речено да ће се настојати да се ове године некако одрже две, с тим што су оснивачи и колеге изван Београда замољени да пораде на томе да једна седница буде изван Београда, у Бањој Луци, Никшићу и, евентуално, у Новом Саду.

Овог пута упућујемо Вам *Белешку с друге седнице Комисије бр. 7* (од 28. 5. 2004), на чијем су дневном реду биле три тачке (Даљи рад Одбора, Судбина једнотомног речника и Разно), као и *предлог одлуке бр. 46 (Готово увек – прво име на презиме)*, који су припремили председник и секретар Одбора. На седници Комисије бр. 7 изражено је незадовољство због чињенице да се месецима нико не јавља с новим идејама и иницијативама, а предлажу се чак четири седнице Одбора.

Нема ни реаговања на понуђени предлог одлуке бр. 45 (*Важност решавања и ситница језикословних*), у којем се одговара на пет питања Југослава Перовића, новинара Танјуга, који стално прати годишње седнице Одбора, па и због тога заслужује брз одговор, а камоли реаговања на иницијативу Драгослава Граочанкића, члана Комисије бр. 8, да се евентуално размотри питање *стандардизације читања, изговарања и записивања (телефонских) бројева на српском језику*. Стога је тешко разумети залагање за велики број седница Одбора ако се нема с чиме изаћи макар на једну од њих, на јесен, а камоли нпр. у јуну ове године, пошто је јасно да јул и август не долазе у обзир.

Остаје нам стога да Вас, као Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7), замолимо – **што нарочито важи за председнике и секретаре комисија** – да се потруде око одржавања *пролећних седница својих*

комисија (бр. 1–6 и бр. 8–9) како би се видело да ли има каквих помака или учинака и да ли може у скорије време бити нових идеја и нових иницијатива.

Комисија бр. 7 – чији је положај одређен *Пословником Одбора* (видети *Списе Одбора I или Списе Одбора IV*), усвојеним приликом оснивања Одбора (12. 12. 1997), што би значило да за мењање Споразума о оснивању Одбора и његовог Пословника ваља тражити сагласност свих 14 оснивача – нуди још један предлог одлуке, *предлог одлуке бр. 46 (Готово увек – прво име на презиме)*, прихваћен на другој седници Комисије. Оба предлога одлуке, бр. 45 и бр. 46, могу се размотрити и на пролећним седницама појединих (а можда и свих) комисија, као и *предлог одлуке бр. 41*. За предлог одлуке бр. 41, упркос свему, не видимо разлога да се трајно одбије. О његовом усвајању треба размислити ако ни због чега другог а оно бар због тога **што су називи слова у свим ћирилицама већ усвојени у Уникоду** (добили сте неколико његових страница на енглеском језику), с тим што су ти називи (углавном силабични, тј. слоговни) практично једнаки за 24 заједничка ћириличка слова, постојећа у свим словенским ћирилицама, а, осим тога, сва ћириличка слова (укључујући и наших засебних шест: *ђ, њ, ј, љ, њ и џ*) снабдевена су *називом*, укључујући и *транслитерацију* свакога од њих. Хтели или не, ми бивамо уклопљени у међународне стандардизацијске процесе, с тим што је могуће, чак и индивидуално, интервенисати ако нам се поједина решења из било ког разлога не чине практичним. Могуће је, дакле, интервенисати било у погледу стандардизованог назива појединог слова било у погледу латиничке транслитерације оних која не улазе у заједнички фонд (24 слова).

Ваља овде напоменути да латиница – чак ако би се и обновила искључивост ћирилице у службеној и јавној употреби – остаје *помоћно писмо српске културе*, на пример у *логотипима страних и домаћих фирми*, у *страним и домаћим скраћеницама*, у *хемијским симболима* (нпр. H_2O , CH_2 – *ха-два-о, це-ха-два и сл.*). И тако даље. Ту се чак поставља питање обавезне, али и питање – какве, *двоазбучности*, нпр. у јавном саобраћају, на *путоказима* или на оним саобраћајним знацима који се називају *називима места!* Је ли нпр. боље да уз ЧАЧАК и ЋИЋЕВАЦ стоје ЂАЂАК и ЂИЂЕВАС или је паметније препоручити транслитерирани ликови СНАСНАК и ТСНПТСНЕВАС, где су другонаведени ликови (коректно транслитерирани према Уникоду) приближно тачно читљиви и страним возачима, док је за првонаведене латиничке ликове врло вероватно да ће бити читани као *какак* и *сисевак*, осим кад су посреду Пољаци, Чеси и Словаци, који би могли знати поједина «хрватска» слова с дијакритичким знацима, јер су, уосталом, од њих поједина и позајмљена. (Лако је установити да је у конкретном случају хрватска латиница више терет него предност, што се за поједине транслитерирание словне ликове, диграме или триграме, не би могло рећи!)

Кад је реч о двоазбучности ваља напоменути, да није нарочито смислено нормативно фиксирати (што се, иначе, понекад чини и у Правопису) различито читање латиничких слова (латиничко-немачко, француско и енглеско): *BMW* (Бе-ем-ве), *BBC* (Би-Би-Си), *BCG* (бе-се-же) или *KFOR* (Кејфор), да и не говоримо о нашим скраћеницама *BMA/VMA* (Ве-ме-а) или помало застарело *АФЖ/АФЏ* (А-фе-же). Ако ствар сагледамо шире од читања слова, можемо рећи да није добро, поред ликова *цен(а)т* и *процент*, *децимал*, *деценија* и сл., уопште имати ликове *сантиметар*, *десилитар* и сл. Наиме, упркос и нормативном утицају француске културе, некад јаком особито у Србији, ваља признати да нама боље одговара латинско-немачко читање слова, као што је у нашој традицији и новогрчко изговарање слова *к* уместо *ц* или *в* уместо *б* (*Кипар*, *океан* и сл., *варварин* и *Вавилон* и сл.). Ако се норма не веже за чврста упоришта, може нам се догодити и *Сајнрус* уместо *Кипра*, као што нам се догађа *бабун* уместо *павијана*. И тако даље.

И још нешто. Постоји реална могућност да ће у наредних седам-осам месеци бити приведен крају једнотомни речник књижевнога језика. Недавно је Мирослав Николић предао диск Матици српској, са својим учинком, а Матица је решена да повери Милици Вујанић и Ради Стијовић припрему коначне редакције књиге, па се рачуна с тим да би посао имао бити окончан, у најбољем случају, до краја 2004. године.

Молимо Вас да примите срдачне поздраве, с надом да ће се нешто учинити током јуна 2004, на пролећним седницама комисија, пре или после њих. Институт за српски језик САНУ, који обавља (неке) стручно-административне послове Одбора, спреман је да пружи одговарајућу помоћ, ништа мању од оне која је пружана раније. Сада је на њеном челу Софија Милорадовић (тел. 011/181-383, 011/635-590, моб. 063/73-09-849, е-пошта isjsanu@eunet-yu). Јавите се у вези са заказивањем седница појединих комисија! Секретар Одбора биће одсутан у другој половини јуна и током већег дела јула месеца, па се можете јавити и на телефоне председника и потпредседника Одбора (011/617-395 и 011/502-526, моб. тел. С. Р. 064/29-79-573).

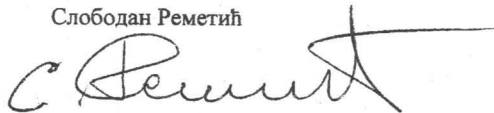
С поштовањем,

Прилози:

- Предлог одлуке бр. 46
- Белешка с друге седнице Комисије бр. 7 (одржане 28. маја 2004)
- Трећа информација о даљем раду на једнотомном Речнику српског језика, с потписом Драгана Станића, уручена 28. 5. 2004.
- Предлог закона о службеној употреби језика и писма у Републици Српској
- Допис бр. 5/2004, који је 25. маја 2004. године упутио секретар Одбора Милану Драгичевићу и Милораду Телебаку

Потпредседник Одбора

Слободан Реметић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу
и решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7, бр. 12/2004, 7. јун 2004. године

Београд, Ђуре Јакшића 9

телефони: 181-383, 635-590, телефакси: 183-175, 182-825

моб. 063/86-88-574 (секретар), е-пошта: isjsanu@eunet.yu

**БЕЛЕШКА О ДРУГОЈ СЕДНИЦИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И
РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА (Ком. бр. 7)**

У Београду је, у Институту за српски језик САНУ, 28. маја 2004. године, одржана друга седница Комисије бр. 7, за коју је предложен следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Даљи рад Одбора и његових комисија,
2. Судбина једнотомног Речника српског књижевног језика,
3. Р а з н о .

1) На седници Комисије бр. 7 изражено је непријатно изненађење што нико није реаговао, ни писмено ни усмено, на допис бр. 10/2004 од 7. априла 2004. године, у чијем је прилогу било 14 докумената, међу којима и: *Белешка с прве седнице Комисије бр. 7* (од 31. 3. 2004), коначна верзија *Записника са седме седнице Одбора* (од 29. 1. 2004), коначна верзија *Извештаја о раду Одбора у 2003. години*, као и *одлуке Одбора бр. 40, 42, 43 и 44*, усвојене на годишњој седници Одбора, али и *нова верзија предлога одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирилици)*. Против усвајања наведеног предлога била је Јелица Јокановић-Михајлов, председница Комисије бр. 9, која се није појавила на првој овогодишњој седници Комисије бр. 7, али је своје противљење усвајању тог предлога *ојачала* мишљењем своје катедре од 31. 3. 2004. године. То мишљење потписао је управник катедре и председник Комисије бр. 9 Љубомир Поповић залажући се поново за четири седнице Одбора годишње, што је предлагао и на годишњој седници Одбора, на којој је речено да ће се настојати да се ове године некако одрже две, с тим што су оснивачи и колеге изван Београда замољени да пораде на томе да једна седница буде изван Београда, у Бањој Луци, Никшићу или, евентуално, у Новом Саду.

Поводом ове тачке дневног реда, прихваћено је да се чланови Одбора те председницима и секретарима комисија који нису чланови Одбора упуту и предлог одлуке бр. 46 (*Готово увек – прво име па презиме*), који су припремили председник и секретар Одбора, с молбом да се реагује на његов садржај ако буде каквих примедба. То важи и за претходно достављени предлог одлуке бр. 45 (*Важност решавања и ситуација језикословних*), тако да се не чека седница Одбора која би се могла одржати на јесен ако буде разлога за њу и ако би се ко изван Београда прихватио да је организује. С тим у вези напоменуто је да је положај Комисије бр. 7 утврђен Пословником Одбора, што значи да би, ако се жели измена Пословника, требало консултовати све осниваче (њих 14) да ли је разборито онеспособљавати Одбор за било какав ефективан рад.

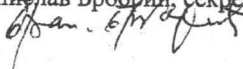
Разуме се, члановима Комисије бр. 7 није нужна власт, али су прихватили вишак обавеза, укључујући и ону да стално моле председнике и секретаре комисија да

организују једну или две седнице својих комисија годишње или да извештају о раду комисија и без седница, или пак да они и чланови комисија припреме бар по један прилог стандардизацији како би могли излазити часописи *Наш језик* и *Језик данас*, као и то да припреме основу за доношење покоје одлуке Одбора.

У вези с тачком 2), Комисија бр. 7, којој је присуствовала и Даринка Гортан-Премк, члан Одбора и председник Комисије за лексикологију и лексикографију, обавестила се о томе шта се збива с једнотомним Речником нашега књижевног језика. Драган Станић, сада већ бивши секретар Матице српске, и Мато Пижурница, секретар Матичиног одељења за књижевност и језик, донели су шест великих пакета преломљеног Речника са укупно 1.826 страница текста и уручили *трећу информацију о даљем раду на једнотомном Речнику српскога језика*, о којем се разговарало у Институту за српски језик САНУ 22. априла 2004. године. На тај део састанка Комисије бр. 7 позване су и Милица Вујанић и Рада Стијовић, сарадници Института за српски језик САНУ, које би се имале прихватити даљег рада на редактури, тако да се књига смањи на 1.400 страница формата садашњег Речника САНУ. Две колегинице радиле би на папиру, али је Матица обећала да ће накнадно доставити и диск како би Рада Стијовић могла радити и код куће на компјутеру, с тим што ће се све редакторске интервенције пренети на папир. Основни је проблем у томе шта из књиге треба избацили, а не шта у њу треба унети, јер је нужно с тим у вези пажљиво редиговати готово 2.000 страница двостубачног текста Речника. Даринка Гортан-Премк сугерирала је да понешто треба и убацили, у чему добар посредник може бити и постојећи корпус српскога књижевног језика. Одбор је, колико је то било могуће, покушао да помогне око овог подухвата, који је актуелан већ четрнаест година, али је на Матици, једном од оснивача Одбора, да утврди колико је тога урадио Мирослав Николић и који посао, када, како и под којим условима, треба да обаве колегинице Вујанић и Стијовић. Њих две дале су начелну сагласност да ће тај посао обавити, разуме се уз одговарајућу накнаду коју би обезбедио организатор овог посла и будући издавач књиге, уз евентуалну сарадњу других издавача или без ње.

У вези с тачком 3), предложено је да потпредседник Одбора Слободан Реметић – због презаузетости секретара Одбора и његове одсутности (у другој половини јуна и током већег дела јула месеца) – припреми допис који би укључио и припреме пролећних седница Одборових комисија, а, у оквиру могућности, и њихово праћење. Осим тога, секретар Одбора уручио је члановима Комисије бр. 7 примерак дописа бр. 5/2004, који је, због хитности посла, морао написати сам и упутити га Милану Драгичевићу, члану Одбора, и Милораду Телебаку, члану Комисије бр. 1 и Комисије бр. 7 (који, иначе, живе у Бањој Луци), као помоћ за дебату поводом предлога новог Закона о службеној употреби језика и писма у Републици Српској, објављеног у листу *Глас Српске*, 7. маја 2004. године. И тај допис, заједно с фотокопијом предлога Закона, доставиће се чланству Одбора, председницима комисија који нису чланови Одбора и секретарима комисија.

Белешку припремио
Бранислав Брборић, секретар Одбора

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 12а/2004, 19. август 2004. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИЈАТ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

– На руке генералног секретара Марка Даниловића –

Краља Милана 14
11000 Београд

ПРЕДМЕТ: *Табла с називом установе*

Поштовани господине генерални секретару,

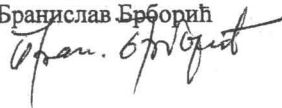
Одмах након усвајања препоруке за нове државне симболе обратили смо вам се усмено с молбом да се приликом замене табле Народне скупштине Републике Србије не понављају неке грешке уочене на досадашњој табли. Сад вам се обраћамо и писмено пошто смо се у Одбору за стандардизацију српског језика телефоном консултовали о садржају писма (четири приступачна члана Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања: Иван Клајн, председник Одбора, Слободан Реметић, потпредседник Одбора, и Драго Тупић, члан Одбора, као и овде потписани секретар Одбора).

Наиме, на скупштинској згради сада стоји испод грба испис РЕПУБЛИКА СРБИЈА а испод тога НАРОДНА СКУПШТИНА. По нашем мишљењу, неупоредиво је боље да стоји НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ. Додуше, могла би изостати синтагма РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ као што у Паризу изостаје синтагма РЕПУБЛИКЕ ФРАНЦУСКЕ, јер се зна да у Београду није ни француска ни мађарска Народна скупштина, него српска, односно србијанска, али, разуме се, код нас може остати и друга синтагма.

Људи често не знају шта је шта, али је јасно да називи институција не могу бити садашњи синтагматски склопови – РЕПУБЛИКА СРБИЈА / НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ нити РЕПУБЛИКА СРБИЈА / ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ. Друго је, наравно, питање шта ће стајати нпр. у меморандуму. Ту може стајати прво назив државе па испод њега назив институције, али је нормално да на згради институције буде именована институција, чијем се примарном делу додаје назив државе у генитиву, поготову што је назив државе саставни део службеног назива институције.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 126/2004, 19. август 2004. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

– На руке генералног секретара Дејана Михајлова –

Немањина 11
11000 Београд

ПРЕДМЕТ: *Табла с називом установе*

Поштовани господине генерални секретару,

Одмах након усвајања препоруке за нове државне симболе обратили смо вам се усмено с молбом да се приликом замене табле на згради Владе Републике Србије не понављају неке грешке уочене на досадашњој табли. Сад вам се обраћамо и писмено пошто смо се у Одбору за стандардизацију српског језика телефоном консултовали о садржају писма (четири приступачна члана Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања: Иван Клајн, председник Одбора, Слободан Реметић, потпредседник Одбора, и Драго Ђупић, члан Одбора, као и овде потписани секретар Одбора).

Најме, на Владиној згради сада стоји испод грба испис РЕПУБЛИКА СРБИЈА а испод тога ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ или само ВЛАДА. По нашем мишљењу, неупоредиво је боље да стоји ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.

Људи често не знају шта је шта, али је јасно да називи институција не могу бити садашњи синтагматски склопови – РЕПУБЛИКА СРБИЈА / ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ нити РЕПУБЛИКА СРБИЈА / НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ. Друго је, наравно, питање шта ће стајати нпр. у меморандуму. Ту може стајати прво назив државе па испод њега назив институције, али је нормално да на згради институције буде именована институција, чијем се примарном делу долаје назив државе у генитиву, поготову што је назив државе саставни део службеног назива институције.

С поштовањем,

Секретар Одбора
Бранислав Ђрборић
Бран. Ђрборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 13/2004, 19. август 2004. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

**ОТВОРЕНО ПИСМО Г. МИЈАТУ БОЖОВИЋУ, ДИРЕКТОРУ
ГИМНАЗИЈЕ «СТОЈАН ЦЕРОВИЋ» У НИКШИЋУ**

**Партизански пут б. б.
81400 НИКШИЋ**

Цијењени господине директоре,

Осиона власт увијек рачуна с послушношћу својих поданика и њиховом (разумљивом) егзистенцијалном зебњом. Па ипак, подсећамо Вас на то да се и војна наредба може одбити кад је посриједи издаја отаџбине. Језик није отаџбина, али је у неком смислу изнад ње или је, барем, старији од ње.

У уторак, 14. IX 2004, одлучили сте да «замјените» професоре који предају српски језик. Сјутра ћете их можда и отпустити извршавајући налог министра просвјете и науке. Слободан Бацковић, министар, даје и противуставне, и противнаучне, и противнародне налоге о «замјени» уставног назива језика – «матерњим», а заграда се користи да се поброје и они језици који постоје и они који не постоје. Матерњим језиком говори свако, био писмен, полуписмен или неписмен. У школи се, у свим предметима, а не само у језику и књижевности, учи књижевни и стандардни језик, који има своје име, као што и директор и министар, и сваки човјек, и сваки предмет, има своје име.

Је ли могуће замислити предмет под називом «мој завичајни земљовид», с називом *географија* у загради? Уосталом, и «матерњи језик», увијек различит од књижевног или стандардног, има свој назив, свакад подударан с именом књижевног језика.

«Замјеном» назива језика и професора који га предају вријеђа се народ Црне Горе, сав народ, а поготову онај његов дио (60%) који се, упитан на попису становништва 2003. године о своме језичком идентитету, изјаснио да говори *српски*. Пребацивањем назива језика у заграду гази се све: и Устав, и већинска народна воља, и културна историја огромне већине Црногораца, па и права оних који никад нијесу били

ни Срби ни Црногорци, јер сви имају свој књижевни језик. И сваки језик има свој назив. Стога се Вашом одлуком о «замјени» газе људска права, и појединачна и скупна.

Далеко од струке и далеко од *лица мјеста*, министар Бацковић може бити и хладнокрван, али, на дуже стазе, ни он не може бити миран. А Ви, господине Божовићу – Ви сте, ипак, на лицу мјеста. Грize ли Вас савјест? Можете ли погледати у очи својим колегама од лингвистичке струке, онима које сте «замјенили», али и другима, њиховим колегама и њиховим и Вашим ученицима који су се солидарисали са својим професорима? Можете ли погледати у очи својим сусједима, својим суграђанима, Никшићанима, свима онима што су знали којим језиком говоре и прије него што су пошли у основну школу, знајући и то да се у школи учи језик друкчији од «матерњег». Уосталом, и страни језик, који се такође нормално именује, некоме је «матерњи», али му се име не ставља у заграду!

Одбор за стандардизацију српског језика – у чије Вам се име обраћа његова Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања – изражава најоштрије негодовање због невиђеног насиља над чашћу толиких људи, над њиховим идентитетом, над истином и моралом.

Господине Божовићу, Ви сте имали прилику да изаберете и јунаштво и чојство. Изабрали сте нешто друго. Зашто?

Ипак, молили бисмо Вас, господине директоре, да копију овог нашег писма, које ћемо Вам послати и поштом, уручите професорима које сте «замјенили». Тиме ћете се бар дјелимично искупити за гријех који сте починили – и према професорима, и према српском језику, и према његовој књижевности. Зар сте заборавили ону поруку коју нам је, свима нама који говоримо српски, послао Бранко Ћопић преко својих јунака: *Дошло из штаба бригаде да нема Бога. Ми се питамо зашто сте допустили да се убије(ди) Бог у Вама.*

Поздрављајући Вас господине Божовићу – без разумијевања за Ваш поступак, недоличан и незаконит, јер више нема рата, а и Стаљин је одавно умро (још 1953) – ипак Вас молимо да својим професорима и ученицима пренесете, и усмено и писмено, изразе наше искрене солидарности.

Чланови Комисије за односе с јавношћу
и рјешавање неодложних питања
(по азбучном реду)

 Бранислав Брборић, с. р.
Иван Клајн, с. р.
Новица Петковић, с. р.
Слободан Реметић, с. р.
Драго Ћупић, с. р.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 14/2004, 17. септембар 2004. г.
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

**Г. МИЈАТУ БОЖОВИЋУ, ДИРЕКТОРУ
ГИМНАЗИЈЕ «СТОЈАН ЦЕРОВИЋ» У НИКШИЋУ**

**Партизански пут б. б.
81400 НИКШИЋ**

Цијењени господине директоре,

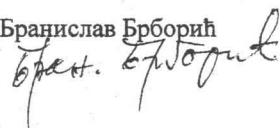
Данас је, 17. септембра 2004. године, у «Вечерњим новостима» објављена краћа верзија нашег отвореног писма Вама поводом «замјене» изворног назива језика у вашој школи и поводом «замјене» шест професора српског језика који су поштовали и Устав Црне Горе, и већинску народну вољу, и културну историју огромне већине Црногораца.

У прилогу Вам, по договору с члановима Комисије за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања (Одбора за стандардизацију српског језика), а по овлашћењу председника Одбора академика Ивана Клајна, достављамо цјеловит текст нашег отвореног писма, с надом да ћете га уручити колегама које сте у међувремену отпустили с посла или барем једноме од њих како би га сви могли прочитати. Вољели бисмо да и свој колектив и своје ученике упознате с нашим дописом. Надамо се да ћете га сачувати у архиви школе да би и потоњи нараштаји знали како се поступало с људима у немилим временима.

У тој нади, молимо Вас да Ви, ваш колектив и ученици ваше школе примите наше поздраве.

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 15/2004, 12. октобар 2004. г.
Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

ПРЕДСЕДНИК МУЗЕЈСКОГ ДРУШТВА СРБИЈЕ АНДРЕЈ ВУЈНОВИЋ

Немањина 24
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине Вујновићу,

Извињавамо се што Вам раније нисмо одговорили на Ваш допис достављен Одбору за стандардизацију српског језика 1. септембра 2004. године. У том допису обавестили сте нас о томе да је на стручном скупу одржаном у Етнографском музеју Србије, 18. и 19. маја 2004. године, покренуто, између осталог, и питање одговарајућих термина за онај део културног наслеђа који се до сада називао *духовна баштина*, *нематеријална баштина*, *нематеријална културна добра* и сл. На англосаксонском говорном подручју користи се придев *intangible*, нпр. *the intangible heritage of humanity*, превођено обично синтагмом *нематеријално наслеђе човечанства*. Придев «нематеријалан» оспораван је двоструко, и због тога што је одричан и због тога што искључује словенску, односно српску морфологију.

Консултујући се у Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7) Одбора за стандардизацију српског језика па и изван ње, закључили смо да придев *нематеријални* заиста није срећан превод за енглески придев *intangible* = *неопипљив* (који се разликује од придева *untouchable* = *недодирљив*, у нас превођен и као *несаломљив* у својевремено емитованој серији *The Untouchables*). И у енглеском постоји реч *non-material*, али се она не јавља у синтагми *the intangible heritage of humanity* и сличнима.

Како је реч о важном појму међународног карактера, мислимо да би срећније решење било ако би се енглеске синтагме у којима се говори о културним добрима и културном наслеђу преводиле код нас помоћу еквивалента за енглески придев *intangible* = *неопипљив* (дакле *неопипљиво наслеђе човечанства* и сл.) мада су и међу консултованим лингвистима спомињани могући придеви *нетваран* и *онотваран* (потоњи скројен по моделу већ постојећих придева *оностран* и *овостран*, уз сугестију да би *онотваран* садржао не баш прозирно значење «који стоји с оне стране твари» као што придев *оностран* значи «који стоји с оне стране овог света», «који није приступачан чулима»).

Пошто је у начелу боља *домаћа* (= *словенска*, *српска*) реч кад се већ има (а у српскоме језику, заиста, и у филозофској и у хришћанској терминологији постоји реч *твар*, која је као основна морфема оплођена у многобројним речима, као што су *затварати*, *отварати*, *стварати*, *претварати*, укључујући и свакодневни придев *стваран* и од њега изведене друге речи, али и глаголске именице *затварање*, *отварање*

и сл., с тим што наведени глаголи имају и своје парњаке у свршеном виду, нпр. *отварање*, *затварање* итд.), не видимо зашто би *intangible* било добро у енглеском, а *неопипљив* лоше у српском. Дабоме, морфема */твар/* има и алтернацију */твор/*, опет у бројним речима, као што су свршени глаголи *затворити*, *отворити*, *створити* и сл., укључујући и свакодневну именицу *створ*, што за ову тему није битно.

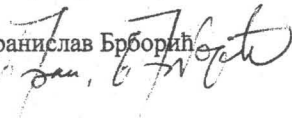
Битно је, међутим, ово: када се туђица може превести, треба је превести, и треба, у начелу, *активирати потенцијале* (= *оживити*, макар запретане, *моћи*) властитог језика и не подавати се *лењости* (ијек. *лијености*), која се оправдава старом флоскулом о народу (*Чега нема у народу, не сме се наћи ни у књижевном језику*). Наиме, и књижевни и стандардни језик (и кад значе исто и кад не значе сасвим исто) одавно су осамостаљене творевине, које се увек могу надахњивати изворним народним говорима, али је право и писца свих струка и језикословаца да творе (праве, стварају) нове речи кад се укаже потреба да се нов појам «покрије» одговарајућом речи.

У конкретном случају, биће да је ипак понајбоље дословни превод енглеског придева српским *неопипљив(a/o)*, који је сасвим разумљив, без обзира на то да ли је увек могуће разлучити је ли штогод конкретно или апстрактно, опипљиво или неопипљиво, стварно и тварно, односно нестварно или нетварно, духовно и «недуховно». Придев *духовни*, који се каткад јавља у превођењу ових појмова, има значење које се обично везује за религијску сферу, што вреди и за изведеницу *духовност*, која се учестало јавља последњих година уз одговарајућу терминологијацију и ужих и ширих синтагматских склопова.

Према томе, синтагме *неопипљива баштина човечанства* и *неопипљиво културно добро*, макар биле превише прозачне, саме по себи указују на то да постоје и *баштина* и *културна добра* који су *опипљиви*, као што постоје и *покретна* и *непокретна културна добра*, која су, баш зато што су покретна или непокретна, и видљива и опипљива, разним чулима – доступна.

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

П. С. Пошто нам је у међувремену, усменим путем, стављено до знања да се, под окриљем Министарства културе, припрема нов *Закон о културним добрима*, копију овог дописа упућујемо и Министарству културе и његовој Комисији која припрема поменути закон.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 16/2004, 12. новембар 2004. г.

Београд, Туре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

– Сектор за заштиту културне баштине –

Влајковићева 3
11000 БЕОГРАД

Поштована господо,

У прилогу вам достављамо копију дописа који смо упутили г. Андреју Вујновићу, председнику Музејског друштва Србије, с надом да вам може бити од користи у припремању новог Закона о културним добрима, јер је посреди разматрање важних термилолошких питања. Једно од питања које се такође поставља јесте и *језик*, пошто је код неких људи изражена сумња да ли и он спада у баштину о којој је реч у приложеном одговору Музејском друштву Србије.

Пошто се у модерној науци о језику, структуралистичкој, одавно разлучује *језик* од *говора*, при чему се језик дефинише као *апстрактни систем знакова који се остварује у говору*, уз разјашњење да је говор изворно *ваздушна струја уређена језиком* као кодом који омогућава да се говорилац и слушалац споразумевају тако што и један и други дешифрију *језичке поруке*, наравно уз услов да разумеју језик који су одабрали за споразумевање, — јасно је да језик припада духовним творевинама, због чега га и ваља штитити и развијати у (нетварном, неопипљивом) обзору тих творевина.

С поштовањем,

Прилог: 1

Секретар Одбора

Браислав Брборић

Браислав Брборић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и рјешавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, број 17/2004, 14. октобар 2004. г.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

ЈУГОСЛАВ ПЕРОВИЋ, новинар

Зрмањска бр. 18
11000 БЕОГРАД

Поштовани господине Перовићу,

Захваљујемо на Вашем допису од 24. септембра 2004. године, у којем нам постављате питање у вези с увођењем «пореза на *додатну* вредност», који неки наши медији називају «порезом на *додату* вредност», како је објављено и у Службеном гласнику Републике Србије. Захваљујемо и на томе што сте уочили да на сајту Министарства финансија, које је обрађивач тог закона, пише «Порез на *додатну* вредност», што Ви сматрате исправним, упркос томе што поједине Ваше колеге мисле и пишу друкчије.

У Комисији бр. 7 консултовали смо се телефоном а консултовали смо још неке колеге у Одбору. Свима је у уху придев *додатни* (вероватно само с одређеним видом, који је у женском и средњем роду, ако се занемари нагласак, истоветан с одређеним), и сви сматрају да је за термин боље изабрати синтагму *порез на додатну вредност*.

И у другим синтагама чује се само *додатни* (*додатне тешкоће, додатни проблеми, додатна бука* итд.), а у образложењу предлога многих закона често се каже да за њихово спровођење нису потребна *додатна средства* у буџету Републике Србије. У начелу је бољи «чист» придев (изведен, у овом случају, помоћу суфикса -ан/-ни) него трпни придев употребљен атрибутивно, осим ако не постоје разлози за успостављање семантичке разлике, каква нпр. постоји између *исцрпљен* и *исцрпен* (и једно и друго морфолошки су трпни придеви/партиципи, али је само друго нормирано као партицип). У начелу, такође, трпни придев – мада ни то није обавезно – тражи везу с *ким* или с *чим*.

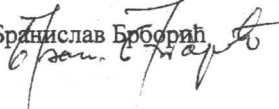
У конкретном случају, није, разуме се, неправилно ни једно ни друго, али нам се синтаagma *додатна вредност* чини мање упитном, док би синтаagma *додата вредност*, односно *порез на додату вредност*, вукла к томе да ваља прецизирати чему је *вредност додата*.

Обавили смо разговор и у Министарству финансија и у Републичком секретаријату за законодавство. И њима је у уху придев *додатни*, односно *додатна*. Подсетили смо и једне и друге на то да је Одбор својевремено, још у августу 1998, одговарајући на питање ЗОИЛ «Дунава» у вези с недоумицом око *акционарског/деоничарског/деоничког друштва*, донео (у Одлуци бр. 3) препоруку да се да предност *деоничарском друштву*. Наиме, сматрало се да је синтаagma *деоничарско друштво* најбоље решење стога што је стилски оправданије узети преведеницу *деоничар/дионичар* него позајмљеницу *акционар*, док је између краћег *деоничко/дионичко* и дужег облика *деоничарско/дионичарско* бољи дужи облик јер се, ипак, удружују људи, власници деоница, а не саме деонице/дионице.

У сваком случају, синтаagma која оличава термин треба да буде устаљена и, ако је могуће, једнозначна. Према томе, без обзира на то што је синтаagma *порез на додату вредност* могући превод енглеске синтагме *value added tax* (где је *added* партицип, с основним значењем *додат[u/a/o]*), у српском је боље рећи *додатни*, дакле боље је усталити синтагму *порез на додатну вредност* него синтагму *порез на додату вредност*.

С поштовањем,

Секретар Одбора

Бранислав Брборић

П. С. Копију овог дописа доставили смо и Министарству финансија и Републичком секретаријату за законодавство Србије, као и Влади Црне Горе и Влади Српске, с молбом да копију проследи надлежним органима тих двеју република.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања**

Ком. бр. 7, број 18/2004, 14. децембар 2004. г.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

**ЧЛАНОВИМА ОДБОРА, ПРЕДСЕДНИЦИМА КОМИСИЈА КОЈИ НИСУ
ЧЛАНОВИ ОДБОРА И СЕКРЕТАРИМА ДЕВЕТ КОМИСИЈА**

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Са забринутошћу констатујемо да се наставља застој у раду Одбора и његових комисија, па чак и оне коју смо у жаргону назвали «малим Одбором», тј. Комисије бр. 7. Њен је задатак да обавља послове Одбора између његових седница, да држи на вези чланове Одбора и да подстиче рад других комисија. Последња, седма, седница Одбора одржана је 29. јануара 2004. године а Комисија бр. 7 одржала је две седнице уредно Вам достављајући све неопходне списе, укључујући и белешке о раду ове комисије. Доставили смо Вам и два пропратна писма, бр. 10/2004 од 7. априла 2004. године, са 14 прилога, и бр. 11 од 27. маја 2004. године, са 5 прилога.

С обзиром на то да смо свих ових година откад Одбор постоји (12. XII 1997) успевали да уредно издајемо *Списе Одбора* (I–VI), а припремамо и *Списе Одбора VII* да бисмо их имали као књигу за *осму седницу Одбора* (средином фебруара 2005. године), – верујемо да Вам није тешко чувати текуће списе до изласка књиге. Па ипак, достављамо Вам копије последњих двају писама да бисте се подсетили шта Вам је све упућено. Пошто није било пролећних седница комисија, шире чланство није обавештено ни о нашој активности ни о њеном застоју. Недавно су усмено замољени сви председници и секретари комисија да до краја децембра припреме и одрже седнице те да, помоћу бележака или на други начин, подсети себе и све нас на обављене и необављене послове.

Код Вас су два нацрта одлука (бр. 45 и бр. 46), које нису дуге па Вам их поново достављамо, и предлог одлуке бр. 41 (Називи слова у ћирици), који није прихваћен на седници Одбора, а накнадно су се о њему писмено изјаснили само Драгољуб Петровић и Јелица Јокановић-Михајлов (она заједно с Катедром за српски језик са јужнословенским језицима у Београду и уз потпис њеног управника Љубомира Поповића, који понавља предлог за одржавање чак четири седнице Одбора иако је очигледно да није лако припремити ни ону једну, годишњу). Председник Одбора, његов потпредседник и секретар поново су прегледали све папире везане за ову одлуку, па ће нов текст одлуке рекапитулирати целу проблематику и утврдити све оно што није спорно. Тај ћемо нови текст доставити Драгољубу Петровићу и Јелици Јокановић-Михајлов како бисмо то питање

дефинитивно скинули с дневног реда. Надамо се да нема ничег спорног ни с нацртима одлука бр. 45 и бр. 46, а до седнице Одбора, односно до позивног писма за ту седницу, има времена да припремимо четири-пет нових нацрта, односно предлога одлука како бисмо имали укупно 50 одлука. Већ имамо и издавача који би их објавио, истог оног што је недавно објавио *Српски језички приручник* (Београд, Београдска књига, 2004), коју бисмо до осме седнице Одбора набавили за чланове Одбора (њих 17, без председника и секретара Одбора, који су коаутори) и за четири председника комисија који нису чланови Одбора (А. Младеновић, Ј. Поповић, Ј. Ј. Михајлов и Предраг Пипер), за осам секретара комисија, а, ако будемо прибавили додатна средства, и за свеколико чланство (укупно 70 људи).

Било би добро да они који добију ово писмо узнастоје сами или заједно с члановима појединих комисија да макар смисле теме за одлуке (тј. савете, препоруке, ставове, мишљења, исправке, реаговања и сл.) како не бисмо продужавали застој и у наредној, 2005. години.

Нажалост, једнотомни речник у озбиљном је застоју откад је Мирослав Николић, члан Одбора, још у мају 2004. предао Матици српској недорађени рукопис. Разговарало се с Радом Стијовић и Милицом Вујанић да оне доврше тај посао, али није постигнут договор између Матице и тих двеју колегиница.

Обавештени смо, међутим, да ће почетком 2005. године бити предат у штампу готов рукопис *Синтаксе српскога језика* (у једном тому, са близу 900 страница), док се понешто касни с припремом предвиђене, дотеране и поједностављене верзије *Правописа српскога језика* (Нови Сад, Матица српска, 2002. [1993, 1994]). Обе ове књиге, приређене под окриљем Одбора, изишле би у 2005. години. Ближе податке о овим двама књигама очекујемо од Комисије бр. 3 (за синтаксу) и Комисије бр. 5 (за правопис).

И, на крају, достављамо Вам неколико докумената Комисије бр. 7, које је та Комисија примила или их је она произвела: дописе бр. 12а и бр. 12б, упућене 19. VIII 2004. Народној скупштини и Влади у Београду након што су прихваћени нови државни симболи; допис бр. 13 и бр. 14 од 16. IX 2004. (дописи Одбора директору никшићке гимназије у којем се негодује због претње отпуштањем и због самог отпуштања већег броја наставника који нису пристали да се предмет српски језик замени предметом матерњи језик с називима «четирију језика» у заградама); допис бр. 15 од 12. X 2004. (одговор председнику Музејског друштва Србије у вези с преводом енглеског придева *intangible*); допис бр. 17 од 14. X 2004. (упућен Југославу Перовићу, новинару, као одговор на његово питање о *додатој/додатној вредности*) с тим што би дописе бр. 15 и бр. 17 било могуће претворити и у предлоге одлука Одбора.

Прилози: 12

Председник Одбора

Проф. др Иван Клајн, с. р.

Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, број 19/2004, 21. децембра 2004.
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 011/183-175, 187-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

Белешка с треће седнице Комисије бр. 7, последње у 2004. години

У Институту за српски језик САНУ, 14. децембра 2004. године (уторак), одржана је трећа овогодишња седница Одбора, са следећим дневним редом:

1. Разматрање дописа члановима Одбора бр. 18/2004;
2. Разматрање и утврђивање новог текста одлуке бр. 41, која није донета на седмој седници Одбора у јануару 2004. године;
3. Утврђивање предлога одлука бр. 45–46;
4. Разматрање нацрта одлука 49–51 и
5. Разно.

После краће расправе о свакој појединој тачки дневног реда, одлучено је :

1. Прихвата се садржај дописа бр. 18/2004 који је договорен телефоном, па није било потребе ни за каквим изменама.

2. Размотрен је и утврђен садржај одлуке бр. 41, који су претходно припремили председник и секретар Одбора. Одлука је била достављена осталим члановима Комисије бр. 7, па је након њихових примедба већ био припремљен коначни текст Одлуке. Она ће се доставити Драгољубу Петровићу и Јелици Јокановић-Михајлов, с молбом да је до краја године размотре и да своје евентуалне примедбе доставе писмено или усмено.

3. Пошто није било примедба на нацрте Одлуке бр. 45 (*Важност решавања и ситница језикословних* – одговори на питања новинара Танјуга Југослава Перовића постављена после седме седнице Одбора) и бр. 46 (*Готово увек – прво име па презиме*, одговор на допис др Драгана Благојевића, упућен председнику Одбора средином априла 2004), они су постали предлози одлука, који се стављају на дневни ред осме седнице Одбора. Нацрти одлука бр. 47 (*Боље ћирилички и латинички него ћирилични и латинични* – одговор на питање дипл. инж. Томислава Радојковића из Министарства просвете и спорта) и бр. 48 (*Не видимо разлога за латиницу* – намењене «Народној књизи», највећем издавачу у СЦГ, којем је та одлука усмено најављена након њиховог прихватања једне сугестије Одбора везане за сталну поруку о ауторским правима, изложене у допису бр. 7 Комисије бр. 7). И ови нацрти, раније достављени чланству Комисије бр. 7 и бр. 8, прихваћени су без измена, па ће бити стављени на дневни ред осме седнице Одбора, заказане за другу половину фебруара 2005. године.

4. За ову седницу припремљена су још три нацрта одлука (бр. 49 – *Ситнице језикословне такође је пожељно стандардизовати*, у којима је реч о читању и писању телефонских бројева, што је предлог Драгослава Граочанкића, члана Комисије бр. 8; бр. 50 – *Боље је рећи додатна вредност*, у којем се, као одговор на питање новинара Југослава Перовића, разматра дилема између *додате вредности* и *додатне вредности*; бр. 51 – *Придев нематеријалан није подесан за превођење важних енглеских синтагми*, оних у којима се користи придев *intangible*, као одговор на питање председника Музејског друштва Србије). За ова три нацрта предложена су извесна дотеривања, па ће они, кад се унесу прихваћене примедбе у понуђене текстове, бити достављена чланству Одбора уз позивно писмо за осму седницу.

5. Под тачком Разно на седници је размотрен допис «Београдске књиге», с понудом да се откупи извесан број примерака «Српског језичког приручника» (Београд, 2004). На предлог потпредседника Одбора одлучено је да се, уз веома повољан рабат, откупи седамдесет примерака те књиге, тако да ће је добити сви чланови Одбора и његових девет комисија. Исто тако, одлучено је да буду откупљена још три примерка *Обратног речника* како би га добили и они чланови који нису имали среће да приме ту вредну књигу, а примерци су им били послати поштом. Такође је одлучено да се замоли координатор рада на *Синтакси савременога српског језика* Предраг Пипер да дође у Институт за српски језик како би, по договору, текст књиге био предат на преламање. Све те трошкове пожељно је платити пре краја године јер се по Закону о порезу на додату вредност уводи порез у висини од 8 % и на књиге.

Белешку сачинио:

Бранислав Брборић, секретар Одбора

Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања (Ком. Бр. 7)
Допис бр. 20, 30. 12. 2004. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 181-383, 635-580, 063/86-88-574

НАРОДНА СКУПШТИНА
– Одбор за просвету –

Краља Милана 14
11000 Београд

Поштована господо,

Одбор за стандардизацију српског језика – у чији састав улази 19 стручњака које су именovali три академије наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета, односно матичних филолошких/филозофских факултета са целокупнога говорног простора српског језика (Београд, Бања Лука, Косовска Митровица, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад и Српско Сарајево), затим Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга, радећи и у пленуму и по комисијама, којих има 9 (са још педесетак стручњака, највећим делом универзитетских наставника) – *расправљао је у више махова о (социо)лингвистичким приликама на (номинално бившем) говорном простору српскохрватског језика.*

Одмах по оснивању Одбора (12. 12. 1997) било је јасно да се Одбор мора одређивати према новонасталим стандарднојезичким приликама и њиховом развоју, колико год прилике биле деликатне и непревреле, а развој неизвестан. С тим у вези донето је, заправо, шест одлука Одбора: бр. 1 (феб.1998), бр. 11 (дец. 1999), бр. 27 (јул 2002), бр. 35 (март 2003), бр. 36 (јун 2003) и бр. 38 (септ. 2003).

Све те одлуке објављене су у часопису *Језик данас* (Нови Сад, Матица српска), па вам их у прилогу достављамо с надом да ће народни посланици окупљени у Одбору за просвету Народне скупштине прочитати барем одлуке бр. 11 и бр. 36, у којима се садрже и основне и неке актуелне школске информације, с образложењем гледишта која је Одбор за стандардизацију утврдио.

Захваљујемо Одбору за просвету Народне скупштине што је одлучио да се обрати Одбору за стандардизацију српског језика с молбом да му се достави мишљење о називу језика којим говори бошњачка национална мањина. Да би тражено мишљење помогло у сагледавању актуелних питања у вези с увођењем наставе матерњег језика бошњачке националне мањине у први и други разред основне школе, и то као изборног, односно факултативног предмета, *оно се не може свести само на питање назива језика те националне мањине.*

Пошто нема смисла препричавати приложене одлуке Одбора, поготову што се надамо да ће народни посланици имати воље да се поближе упознају с њиховим садржајем, указујемо на основне чињенице које су за лингвисте упућене у материју неоспорне:

1. Српскохрватска језичка заједница распала се формално, тј. номинално, али је, фактички, тј. реално, очувано јединство стандарднојезичког система у свим

његовим битним елементима. Корисници тог језичког система – разуме се, зависно од образовања, струке и тзв. начитаности – добро се међусобно разумеју упркос свој варијантности тог језика и трима, на различит начин и у различито време насталим, *националним језичким стандардима, српском, хрватском и бошњачком*, који уживају уставну, правно-политичку а, на неки начин, и међународноправну заштиту, бивајући подвргавани спонтаној или свесно организованој истосмерној или разликовној стандардизацији.

2. Научни и стручни (лингвистички и социолингвистички) погледи на поједине аспекте новонастале језичке ситуације нису сагласни ни у матичним земљама трију језичких стандарда ни у иностранству. Ствар лако измиче контроли ако јој се приступи без научничке хладнокрвности и људске добронамерности, поготово ако се крене путем политичке острашћености. Осим тога, и даље има залагања и за четврти језички стандард, првенствено у Црној Гори, где је народ, на попису становништва 2003. године, с већином од 60 % грађана одбио идеју о четвртом језичком стандарду. То значи да се политичко-језички земљотрес још није слегао и да су мањи потреси и даље могући.

3. С распадом бивше СФРЈ згасло је расположење за здруживање двају дугом историјом оверених назива језика, *српскога и хрватског*, који су тек у последњој деценији XIX века обележили у свему битноме *реално истоветан књижевни и/или стандардни језик*, заснован на *вуковском*, односно *Вук-Даничићевом, моделу српскога књижевног језика*. Згасло је и у Србији, у чијем Уставу (из 1990) и даље стоји одредба о *српскохрватском језику* у неизоставној службеној употреби. Та уставна одредба, без логичке противречности, практично је ревидирана у чл. 1, став 1, *Закона о службеној употреби језика и писама* («Службени гласник Републике Србије», број 45/91), у којем се каже: «У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик).» Та одредба је довољно еластична да допушта и други назив језика и друкчији стандард истога двоназивног језика, ако која етно-конфесионална, тј. етничка, односно национална заједница на легалан начин изрази вољу да обликује или да прихвати *несрпски језички израз* и да му придружи *други назив језика*. То право искористила је хрватска национална заједница у Суботици, чија општина комуницира на три језичка стандарда (српски, мађарски и хрватски) већ седам-осам година.

4. *Бивши Муслимани* (с великим почетним М) још се само у Црној Гори деле на *Муслимане* и *Бошњаке*, док се грађани БиХ и грађани Србије исламске вероисповести у начелу изјашњавају као *Бошњаци*. Крајем 1992. године опуномоћени представници Муслимана/Бошњака у Сарајеву, колебајући се испрва између атрибута (придева) *босански* и *бошњачки* уз одредницу (именицу) *језик*, определили су се за назив *босански језик*, с претензијама, и у науци и изван ње, које се не могу сматрати коректним и прихватљивим.

5. Српска наука о језику – стандардолошки оличена у одлукама Одбора за стандардизацију српског језика – непоколебљива је и недвосмислена у томе да се *трећи језички стандард, бошњачки језички стандард, у српском језику* може означити само синтагмом *бошњачки језик*. Разуме се, српска наука не може, ни када би хтела, утврђивати назив језика у – *бошњачком језичком стандарду*. Она то не може чинити упркос томе што су се челници бошњачког народа и бошњачког језичког стандарда, уводећи назив језика у раскораку с називом народа, определили

за збуњивање добронамерних људи у земљи и иностранству, који се, и преко назива језика, могу, колико-толико, обавестити о јасноћи категорија и меритуму ствари. Нормативни меритум ствари у српском језику у начелу не допушта разлику између прихваћеног назива народа (*етноним*) и прихваћеног назива његовог језика (*лингвоним*, *глотоним*). Нелогично је и мислити и говорити, на пример, да грађани Босне и Херцеговине, Босанци и Херцеговци, сврстани у три националне заједнице, Србе, Хрвате и Бошњаке, говоре трима језицима – српском, хрватском и босанском. То би значило успостављање «босанског» као државног језика, док би српски и хрватски по тој логици имали статус мањинских језика.

Ако Бошњаци, и у БиХ и у Србији, желе остати при називу «босански језик», то је њихово право. Они су се zaloжили за бошњачки језички стандард као изборни, односно факултативни предмет у првом и другом разреду основне школе, с одговарајућим елементима националне културе. Међутим, они не смеју блокирати, а још мање укинути логику српскога језичког стандарда и српске језичке културе. Словенци и Словаци свој језик зову истоветно, *словенски*, али ми њихове језике зовемо *словеначки* и *словачки*. Исто тако, у српском кажемо *немачки/њемачки* и *енглески*, а не кажемо «дојчерски» или «инглишки» језик. Надаље, у Швајцарској видимо и чујемо три велика језика, *немачки*, *француски* и *италијански*, али ниједан од њих не називамо *швајцарским*. У овој ствари није битно колико су поједини идиоми међусобно слични или различити, па ни то да ли се они сматрају или су сматрани истим стандардним језиком.

6. Како се из штампе види, од другог полугодишта школске 2004/2005. године у појединим општинама у Србији уводи се настава на трећем језичком стандарду, који се у овдашњој штампи именује као *босански језик*. То није ни коректно ни разборито, а камоли прецизно и деликатно.

Претпостављамо да ће сведочанства у оним школама на територији Србије у које се уводи настава на трећем језичком стандарду – ако се уваже Устав, Закон и кодификована језичка норма – бити барем у називу једног предмета *двојезична*, и то овако: *бошњачки језик* (на српском језичком стандарду) и *bosanski jezik* (на бошњачком језичком стандарду).

Претпостављамо да ће се називи других предмета писати двоазбучно, али поуздано знамо да се на хрватском језичком стандарду називи појединих предмета пишу и говоре битно друкчије него на српском (нпр. *povijest* = *историја*, *zemljopis* = *географија*, итд.). Разуме се, образци сведочанстава и у школама у којима се учи хрватски језички стандард морала би бити двоазбучна, а двојезична у оној мери у којој се називи појединих предмета нормативно разликују, минимално (*хемија* : *кетија*) или максимално (*историја* : *povijest*). Међутим, око стандардних назива за поједине језике, односно језичке стандарде, домаће и стране, нема нити ће бити српско-хрватских разлика, јер се у томе Срби и Хрвати слажу (*српски* : *srpski*, *хрватски* : *hrvatski*, *бошњачки* : *bošnjački*, *енглески* : *engleski*, *француски* : *francuski*, и тако редом). Слажу се и око назива за бошњачки језички стандард, који није *босански*, него *бошњачки*.

С поштовањем,

Прилози: 6

Председник Одбора
академик Иван Клајн

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања (Ком. Бр. 7)
Допис бр. 21, 31. 12. 2004. године
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 181-383, 635-580, 063/86-88-574

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА
(на руке министра др Слободана ВУКСАНОВИЋА)

Поштовани господине министре,

У прилогу Вам достављамо копију дописа госпође Донке Бановић, председника Одбора за просвету Народне скупштине, којим смо замољени да томе скупштинском одбору доставимо «мишљење о називу језика којим говори бошњачка национална мањина». Достављамо Вам и одговор Одбора за стандардизацију српског језика, поткрепљен одлукама Одбора донесеним у вези с том проблематиком у раздобљу од 1998. до 2003. године.

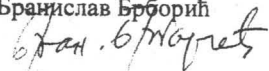
Разуме се, достављамо Вам и те одлуке Одбора (њих 5) ради Вашег подробнијег увида у ову запетљану материју. У ствари, када се ствар добро разгрне и када се категорије рашчисте, ствар и није тако запетљана. Наиме, Бошњаци могу свој језик звати како хоће, али они не одлучују о томе како ће други звати њихов језик. И ту је, заиста, сва суштина овог проблема. Надамо се да ће сви ови папири и Вама помоћи да све дође на своје место, а срж онога што Вас непосредно занима налази се у тачки 6. приложеног дописа Одбора бр. 20 од 30. децембра 2004. године.

С поштовањем,

Секретар Одбора

Прилози: 7

Бранислав Брборић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Комисија за односе с јавношћу и решавање

неодложних питања (Ком. бр. 7)

Допис бр. 22, 31. 12. 2004.

Београд, Буле Јакшића 9

Телефони: 181-383, 635-580, 063/86-88-574

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА
– на руке др Слободана Вуксановића, министра –

Поштовани господине министре,

Прошле године у ово доба обратили смо се Вашем претходнику за помоћ око умножавања и корицења *Стиса Одбора за стандардизацију српског језика VI*. Ту нам је помоћ Ваше Министарство пружило као и свих претходних година откад Одбор постоји, као што је Министарство културе свих ових година помагало рад Одбора невеликим али драгоценим средствима, чија је динарска противвредност равна износу од две до две и по хиљаде евра.

О Одбору Вам не морамо говорити, јер Вам у исто време достављамо и допис Одбору за просвету Народне скупштине, у којем је, као и у пет приложених одлука Одбора, систематски обрађена проблематика нове тројезичности на бившем српскохрватском говорном подручју. Уз тај допис налази се и пет важних одлука Одбора, бр. 1, 11, 27, 36, 38, које се увелико тичу и актуелног увођења бошњачког језичког стандарда као засебног предмета у двама разредима основне школе у Рашкој области.

За следећу, осму, годишњу седницу Одбора треба припремити – умножити и укоричити – око 280 страница *Стиса*, који ове године излазе као *Стиси Одбора VII*. Почетком ове године, захваљујући драгоценој помоћи Вашег Министарства, умножени су и укоричени *Стиси Одбора VI* (300 страница), *Грађа за библиографију српске синтаксе* (212 страница) и *Библиографија радова из морфологије и творбе речи* (четрдесетак страница). Средином 2005. године биће готова *Библиографија радова из историје српског књижевног језика*, па ћемо Вам се тада засебно обратити.

Захваљујући помоћи Министарства културе, наши важнији пројекти, као што су били *Обратни речник српскога језика* (2001), *Творба речи у савременом српском језику I и II* (2002, 2003), објављени су у заједничком издању Завода за уџбенике и наставна средства, Матице српске и Института за српски језик САНУ, с тим што их је Одбор припремио све до пауса. До средине 2005. г. та три издавача објавиће и *Синтаксу савременога српског језика I*.

Списи о којима је реч и библиографије драгоцени су за рад Одбора, али се они не објављују нити штампају на класичан начин јер би то било превише скупо.

Надамо се да би Штампарија Управе републичких органа, као и претходних година, могла благовремено умножити и укоричити 300 примерака *Стиса Одбора*, овај пут с назнаком *VII*, које ћемо припремити до 10. јануара 2005. године. Од наведеног тиража, као и прошле године, 140 примерака доставиће се гимназијама и учитељским факултетима на целокупном говорном простору српског језика. О томе ће се, као и раније, бринути Ваши сарадници, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић, који су, иначе, агилни активисти Одбора, односно секретари двеју његових комисија (за праћење и истраживање правописне проблематике и за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима).

Молим Вас, господине министре, да се и ове године да благовремени налог како би *Стиси Одбора VII* угледали светлост дана до средине фебруара 2005. године, јер годишњу скупштину Одбора планирамо за другу половину фебруара.

С поштовањем,

Прилози: примерак Списа Одбора VI
примерак Грађе за библиографију
српске синтаксе

Председник Одбора
академик Иван Клајн

IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА

Одбор за стандардизацију
српског језика
Комисија за фонологију
Београд, 23. XII 2004. год.

Белешка о раду Комисије за фонологију

Комисија је у 2004. години радила у саставу: др Јелица Јокановић-Михајлов, председник, др Драгољуб Петровић, др Бранислав Остојић, др Мирослав Николић, др Слободан Реметић, др Милан Драгичевић, Милан Телебак, чланови, и Наташа Вуловић, секретар. Како више од половине чланова Комисије није из Београда, и како су обавезе и различите околности спречавале део чланова да на састанке комисије долази у Београд, комуникација је одржавана телефоном и електронском поштом, што је омогућило узајамно информисање о стању послова на пројектима Комисије и консултације у вези са наставком рада.

Од три основна пројекта Комисије, два су одавно започета, *Фонологија* др Д. Петровића и израда *Једнотомног (акцентованог) речника*, на чему је претходних година радио др М. Николић. Трећи пројекат је израда *Библиографије*, код које је за ову годину планиран почетак рада, а за организовање и координацију рада је задужена др Ј. Јокановић-Михајлов.

Рад на *Фонологији* је знатно напредовао и нека поглавља започета раније су довршена, један део је у фази израде и аутор предвиђа да ће у 2005. рукопис у целини бити у завршној фази, када ће бити дат на читање (пре коначног завршетка и предаје у штампу).

У раду на *Једнотомном (акцентованом) речнику* је дошло до промена у саставу ауторског колектива, као и обима ангажованости др М. Николића, који је сада консултант у овом послу. За сада немамо информација о резултатима рада на акцентовању речника.

Рад на библиографији је још на почетку, а биће убрзан чим млађим сарадницима који ће бити ангажовани у овом послу полагање испита на постдипломским студијама то допусти.

Остале активности се тичу ортоепске проблематике и односе се на испитивања савременог стања на терену. Једним делом овде ће се користити резултати опсежних истраживања говора градских средина, која се обављају у оквиру израде два магистарска рада, а другим, комплементарна истраживања исте проблематике у дијалектима, што већ имају у плану, или су започели, чланови Комисије. Уколико у наредној години буду узнапредовала доста сложена акустичка испитивања гласова (у оквиру још два магистарска рада), укључивање дела њихових резултата ће бити врло рационално и корисно. У току је прецизирање термина за састанак у Београду и за сада је најизгледнија друга половина фебруара.

Ј. Михајлов

Др Јелица Јокановић-Михајлов,
председник Комисије за фонологију

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА
Комисија за морфологију и творбу речи

Председник

Проф. др Живојин Станојчић

Секретар

Проф. др Милица Радовић-Тешкић

Београд,

8. децембар 2004. г.

БЕЛЕШКА О РАДУ КОМИСИЈЕ У 2004. ГОДИНИ

1. Чланови Комисије су послове које је Одбор дефинисао као своје радно подручје обављали индивидуално, свако у оквирима својих професионалних интересовања.

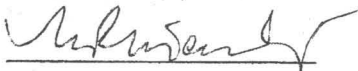
Референце. – Видети у лингвистичким часописима који покривају проблематику српског стандардног језика.

2. Од чланова Комисије, чланови редакторске групе за прераду Правописа МС 1993 су проф. др Живојин Станојчић и академик проф. др Бранислав Остојић.

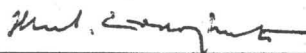
Они су делове Правописа који су им били поверени на прераду, тј. Ж. Станојчић – *Интерпункција* (стр. 252 – 292), и Б. Остојић – *Ијекавско и екавско књижевно наречје* (стр. 125 – 137) и *Гласовне промене и односи гласова* (стр. 138 – 173) – прерадили у складу са начелима прихваћеним на релевантним седницама Одбора и предали своје рукописе, одн. предлоге главном редактору групе проф. др Мату Пижурици, крајем летњег семестра 2003-2004. академске године.

Референце. – Видети извештај главног редактора Правописа 1993, проф. др М. Пижурице.

Секретар Комисије

Председник Комисије

Комисија за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика
Београд, 7. јуна 2004.

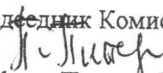
Господину Браниславу Брборићу,
секретару Одбора за стандардизацију српског језика

Поштовани господине Брборићу,

Овим желим да Вас укратко обавестим о раду Комисије за синтаксу у првој половини 2004. године.

- Почетком 2004. појавило се ново, поправљено издање *Грађе за библиографију српске синтаксе* Биљане Вићентић и коаутора.
- О књизи проф. др Љубомира Поповића *Комуникативна анализа реченице* за сада нема нових информација.
- *Синтакса српског језика 1, Проста реченица* и даље је у завршној фази. Тај посао се одвија успорено пре свега због моје заузетости на Филолошком факултету. У току је редактура појединих одељака и израда појмовног регистра.

С поштовањем,

Председник Комисије

проф. др Предраг Пипер

From: "Predrag Piper" <piperm@EUnet.yu>
To: <markod@min-cul.sr.gov.yu>
Sent: Monday, December 20, 2004 9:53 AM
Subject: Za gospodina B. Brborica

Комисија за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика
Београд, 20. 12. 2004.

Господину Браниславу Брборићу,
секретару Одбора за стандардизацију српског језика

Поштовани господине Брборићу,

На измаку календарске 2004. године могу Вас известити о раду Комисије за синтаксу у другој половини текуће године. Главна и фактички једина информација о раду Комисије је следећа. У другој половини текуће календарске године у потпуности је завршен рад на писању Синтаксе српског језика 1, а написани текст је прочитала и редиговала академик Милка Ивић. Остало је да се унесу ситније измене које је акад. Милка Ивић сугерисала, што ће бити учињено или последњих дана децембра ове године, или у јануару следеће године, после чега се рукопис може предати за штампу. Других активности није било, а када се посао око Синтаксе дефинитивно заврши, биће организован састанак Комисије на којем ће се размотрити план њеног даљег рада.

С поштовањем,
председник Комисије за синтаксу српског језика
Предраг Пипер

ЗАПИСНИК

са седнице Комисије за лексикографију и лексикологију
одржане 13. децембра 2004. године у Институту за српски језик САНУ

Седницу је заказала проф. др Даринка Гортан-Премк, председник Комисије.

Присутни: др Даринка Гортан-Премк, др Рајна Драгићевић, др Мирослав Николић, др Ђорђе Оташевић, др Мато Пижурица, др Стана Ристић, др Рада Стијовић.
Одсутни: Виолета Бабић, др Вера Васић, мр Владо Ђукановић, др Иван Клајн, др Драгана Мршевић-Радовић, др Твртко Прћић, др Данко Шипка, др Милан Шипка.

Дневни ред:

1. Извештај Комисије о раду у периоду јануар-децембар 2004. године,
2. План рада Комисије за 2005. годину,

1.

Д. Гортан-Премк, председник Комисије, прочитала је Извештај о раду (дат је у прилогу). Из извештаја се види да је на Филозофском факултету у Новом Саду у протеклој години урађено више корисних и интересантних специјалистичких или магистарских радова, од којих је већина спремна за штампу. Објављена је монографија С. Ристић, те неколико речника.

2.

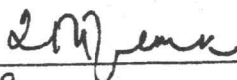
За следећу годину планиран је наставак неких већ започетих послова (рад на 2. књизи семантичко-деривационог речника), завршетак и објављивање неколико речника (асоцијативни речник, речник нових речи, речник савременог српског књижевног језика), објављивање библиографије Д. Шипке, те рад на новој монографији С. Ристић.

Састанак је завршен у 14 часова

Записник водио

Ђ. Оташевић

Председник Комисије за лексикографију и лексикологију
Проф. др Даринка Гортан-Премк

1. Д. Шипка, **Речник творбених форманата**, стр. 5-279, Београд, Алма 2003.
2. И. Клајн и М. Шипка, **Велики речник страних речи и израза**, Огледна свеска, стр. 5-123, Нови Сад, Прометеј, 2004.
3. Т. Прћић, **Речник страних географских термина**, Змај, Нови Сад 20004.
4. Милица Мима Ружичић, **Речник инвалидности. ка једнакости у јавном говору**. Нови Сад. Дневник-Штампарија – Центар Живети усправно Нови Сад – Новосадско удружење студената са хендикепом, 2003.
(2003. одбраћен специјалситички рад на специјалистичким студијама, смер Стандардизација и нормативистика, Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Вера Васић, чланови комисије: проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Твртко Прћић, проф. др Владислава Петровић).
5. Лидија Орчић, **Енглеско-српски речник епизоотиолошких термина (на корпусу извештаја Међународне организације ОИЕ за годину 2002. www.ff.ns.ac.yu**
(2003. одбраћен специјалситички рад на специјалистичким студијама, смер Лексикологија и лекскографија Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Вера Васић, чланови комисије: проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Твртко Прћић).
6. Д. Гортан-Премк, **Полисемија и организација лексичког система у српском језику**, стр. 7-188. Завод за уџбенике и наставна средства, Бгд. 2004, друго издање.
7. Горан Ињац (2004) **Неологзми у српској компјутерској терминологији**. Прилози проучавању језика 34, 137-179.
(одбраћен специјалситички рад на специјалистичким студијама, Лексикологија и лекскографија Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Вера Васић, чланови комисије: проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Твртко Прћић)
8. Мира Милић **"Енглеско-српски речник спортских термина"**, предат за штампу издавачу "Змај" из Новог Сада.
(магистарски рад Термини игара лоптом у енглеском језику и њихови преводни еквиваленти у српском, одбраћен 2004. на Филозофском факултету, у Новом Саду; чланови комисије: проф. др Твртко Прћић, проф. др Борис Хлебџ, проф. др Вера Васић)
9. Бранислава Јелић **Речник приповедака Лазе Лазаревића** (Конкорданцијски речник – 1863 страна, Дескриптивни речник – 6829 одредница, 481 страна, Фреквенцијски речник – 48 тростубачних страна) – Предложено Матици српској за штампу
(2003. одбраћен магистарски рад на магистарским студијама Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Вера Васић, чланови комисије: проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Мато Пижурица, доц. др Љиљана Недељков).

10. Вукосава Ракић, Терминологија одеће у Речнику српскохрватског књижевног језика

(2003 одбраћен специјалситички рад на специјалистичким студијама, смер Лексикологија и лекскографија Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Вера Васић, чланови комисије: проф. др Мато Пижурица, доц. др Љиљана Недељков)
припремљен за излагање на www.ff.ns.ac.yu

11. Виолета Стојичић, Енглеско-српски речник нових речи

(магистарски рад Неологизми у енглеском језику и њихова адаптација у српском: теоријски и практични аспекти, одбраћен 2003. на Филозофском факултету, у Новом Саду; чланови комисије: проф. др Твртко Прћић, проф. др Борис Хлебџ, проф. др Вера Васић)
припремљено за штампу

12. Зорица Кнежевић, Концептуална и деривациона анализа ђачког жаргона

(2003 одбраћен специјалситички рад на специјалистичким студијама Лексикологија и лекскографија Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Вера Васић, чланови комисије: проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Твртко Прћић)
у припреми за штампу

13. Биљана Дракулић, Лексикологија у настави српског језика

(2004 одбраћен магистарски рад на магистарским студијама Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду; ментор: проф. др Љиљана Петровачки, чланови комисије: проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Вера Васић)
у припреми за штампу

14. Сања Кример-Габоровић, Ендоцентричне именоване сложене речи у енглеском језику и њихови преводни еквиваленти у српском.

(2004. одбраћен магистарски рад на Филозофском факултету, у Новом Саду, чланови комисије: проф. др Твртко Прћић, проф. др Борис Хлебџ, проф. др Вера Васић).

15. Стана Ристић, Експресивна лексика у српском језику : теоријске основе и нормативно-културолошки аспекти. Институт за српски језик САНУ, Београд, 2004, 319 стр.

16. Ђорђе Оташевић, Речник савременог српског језика : Огледна свеска. Алма, Београд, 2993.

17. Семантичко-деривациони речник, 2 свеска
(рад је у току, свеска ће бити завршена у 2005)

18. Асоцијативног речника српског језика, аутори Предраг Пипер, Рајна Драгићевић и Марија Стефановић (рад је у току, речник ће бити објављен почетком 2005)

Прилог плану рада Комисије за лексикологију и лексикографију
за 2005.

1. Учествовање у Научном скупу о лексикологији и лексикографији, који ће САНУ, Матица српска и Институт за српски језик организовати у 2005. години.
2. Објављивање *Семантичко-деривационог речника*, свеска 2.
3. Објављивање *Асоцијативног речника српског језика* (аутори – Предраг Пипер, Рајна Драгићевић и Марија Стефановић).
4. Рад на монографији о лексици српског језика, Стана Ристић.
5. Објављивање анотиране библиографије Данка Шипке.
6. Објављивање 1. свеске *Великог речника нових и забележених речи* Ђорђа Оташевића.
7. Објављивање 1. свеске *Речника савременог српског књижевног језика*.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике*

Ком. бр 5, 26. јануар 2004. године

Телефони: 635-590, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Телефакс: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

с првог састанка Редакторске групе за израду нове верзије *Правописа српскога језика* одржаног 23. јануара 2004. године

У Београду је, 23. јануара 2004. године, одржана седница Редакторске групе за израду нове верзије *Правописа српскога језика*. Седницу је сазвао руководилац Групе Мато Пижурица по претходном договору с Браниславом Остојићем, који је имао бити у саставу делегације ЦАНУ – у оквиру њене посете Београду и Новом Саду.

На састанак су позвани и председник, потпредседник и секретар Одбора – Иван Клајн, Слободан Реметић и Бранислав Брборић, као и секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5) Јован Вуксановић. Иван Клајн није дошао из здравствених разлога а Слободан Реметић и Јован Вуксановић одсуствовали су због других неодложних службених обавеза. Нажалост, због окасне промене у сатници посете делегације ЦАНУ, и Бранислав Остојић морао је бити одсутан, због путовања у Нови Сад, тако да су састанку присуствовали само Мато Пижурица, Живојин Станојчић и Милорад Дешић, као и секретар Одбора.

У практичној и ефикасној расправи учествовали су сви присутни, укључујући и секретара Одбора, кога је Јован Вуксановић замолио да уместо њега сачини ову белешку.

У расправи се пошло од предлога одлуке Одбора бр. 44 (*Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције Правописа*) и *Предлога начела за даљи рад на Правопису*, који је припремио Мато Пижурица, конкретизујући већ преузете обавезе, садржане у Белешци с прве и једине прошлогодишње седнице Комисије бр. 5, одржане 28. новембра 2003. године.

Из расправе се, уз оно што се садржи у Пижуричином предлогу, могу извући акценти о којима ће се и овде понешто рећи.

Најпре, на предлог Милорада Дешића, прихваћена је идеја да се допуни последња реченица првог става предлога одлуке Одбора бр. 44, тако да би она гласила: «Ново издање *Правописа* имало би бити објављено у наредној, 2005, години у *екавској* и *ијекавској* верзији истовремено.» Наравно, то није спорно, јер се тако радило и после 1993. године, па ће се на седници Одбора 29. јануара 2004. године затражити та допуна, усклађена и с актом о оснивању Одбора 1997. године.

Мато Пижурица је рекао да је неколико пута разговарао с Браниславом Остојићем, који се слаже са свиме оним што је садржано у предлогу одлуке Одбора бр. 44, па ће прихватити и оно око чега се договоре тројица редактора. То се односи и на ијекавицу, коју треба обрадити тако да се

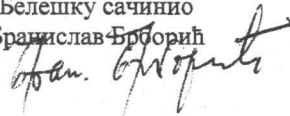
не умножавају двојства, јер нико не пише Правопис за себе и по своме, што је истицао и Бранислав Остојић. Наравно, треба се ослободити позивања на развој од прасловенских времена и описати садашње стање, које је у великој мери стабилизовано. То се уклапа у општеприхваћено опредељење да се избегавају граматичка разматрања колико год је могуће (мада то није могуће на пример у случају кад се каже да се може писати и Пожеги и Пожези, и Лици и Лици и томе слично). Разуме се, остаће садашње дублете типа *Нијемац/Њемац, дијелови/дјелови и лијекови/љекови*, јер су оне дубоко укорене.

Када је реч о одвојеном и спојеном писању, ваљаће назначити, гј. уопштити, случајеве *дерегулације*, што би књигу растеретило појединачних обрада и непотребних «истраживања» нијанси. Оно што се не може разложно (и разумљиво) «категорисати», боље је оставити «неизјашњено» (како је имао обичаја да каже М. Пешикан). Нека двојства су, наравно, само привидна (ранијем попису могло би се додати *српскохрватски* у разним значењима према *српско-хрватски језик*). У писању великог слова вероватно ће се прихватити промена типа *Савски Венац* уместо *Савски венац*, а с начелним решењима ускладиће се попис њихових примена (биће дат у правилима и у речнику), што наравно важи и за друге правописне теме. Биће, на пример, потребно одлучније затворити врата проблематизовању писања *Ваљевска Подгорина* уместо *Ваљевска подгорина*, која се често скраћује у *Подгорину* итд. Међутим, *додатне регулације* и *пренормираности* не сме бити, поготову с обзиром на то да текст правописних правила мора претрпети знатно скраћивање. С тим у вези је и проблем *прераде писања великог слова*, који ваља решити што је боље могуће и у погледу *редоследа грађе*, и у погледу *композиције*, и у погледу *уклањања онога што је сувишно*.

На крају, прихваћен је Пижуричин предлог да се следећи састанак Редакторске групе одржи у *другој половини марта ове године*, с тим што ће дотле сваки члан Групе припремити *основни списак битних нормативних недоумица*. Здружени списак касније ће се, на пример у априлу или мају, размотрити и на седници Комисије бр. 5, евентуално проширене већ назначеним консултантима у предлогу одлуке Одбора бр. 44.

После годишње седнице Одбора, ова белешка биће достављена свим члановима Комисије бр. 5, као и предвиђеним консултантима.

Белешку сачинио
Бранислав Ђорђевић

ПРЕДЛОГ НАЧЕЛА ЗА РАД НА ПРАВОПИСУ

I. ПРАВОПИС МС 1993 потребно је :

- а) темељно прерадити,
- б) престилизовати,
- в) знатно скратити,
- г) ослободити га позивања на Правопис из 1960. и релација према хрватској стандард.,
- д) лишити га непотребних двојстава,
- ђ) одељак о транскрипцији ретуширати у детаљима и допунити новим језицима,
- е) речник допунити пописом примена, уз одрицање од гнездовног принципа и акцентовати га,
- ж) уколико се редакторској групи учини прикладним, издвојено дати регистар транскрипционе грађе (уз евентуална проширења списка примена именима актуелним за наше време),
- з) терминологију уједначити и усагласити је с важећом терминологијом у другим нормативистичким уџбеницима и приручницима.

Све ово треба учинити без знатнијих нормативних измена (мада такав карактер имају и ускраћивања двојстава), јер би то пољуљало ионако слабашан ауторитет норме, а то би нас увело и у нове (непотребне и погубне) правописне спорове. Уз све то, или тачније упркос свему томе – ми смо обавезни да у књизи сачувамо све оно што је несумњиво добро.

II. У организацији рада и подели послова држати се предлога Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, који је подржан Одлуком бр. 44 Одбора за стандардизацију српског језика. Ово, наравно, не значи ускраћивање слободе редакторској групи да прошири списак квалификованих консултаната за поједине специфичне проблеме на које ће наићи у току рада.

III. До 20. марта чланови редакторске групе ће идентификовати основни списак битних нормативних недоумица и елабориране их изнети надлежној комисији на разматрање, уз могуће (и пожељно) учешће добрих зналаца спорних проблема из састава Одбора, других комисија и струке.

Београд, 23.01.2004.

Мато Пижурца

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике

Ком. бр. 5, број 1/2004, 13. децембар 2004. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 181-383, 635-590, 063/86-88-574

Б Е Л Е Ш К А

с првог састанка Комисије бр. 5, одржаног 10. децембра 2004. године у
Институту за српски језик САНУ, Ђуре Јакшића 9, Београд

Састанак Комисије заказао је проф. др Мато Пижурица, председник, у договору са секретаром Одбора за стандардизацију српског језика и секретаром Комисије бр. 5.

Састанку Комисије присуствовали су: др Мато Пижурица, др Јован Јерковић, др Милорад Дешић, др Миодраг Јовановић (члан Комисије из Црне Горе први пут присутан), др Јелица Стојановић (члан Комисије из Црне Горе први пут присутан), др Вељко Брборић, др Бранко Савић и мр Јован Вуксановић.

Због обавеза на факултету одсутан је био проф. др Божо Ђорић. На састанку није био ни проф. др Бранислав Остојић, задужен у име редакторске групе за *граматичке теме и ијекавски и екавски изговор и морфофолошка питања*, нити проф. др Живојин Станојчић, који је довршио поглавље о интерпункцији.

За састанак је био предвиђен следећи:

Дневни ред:

1. *Извештај о припреми прерађене и допуњене верзије Правописа српскога језика (2002 [1993, 1994]);*
2. *Разно.*

У уводном обраћању Мато Пижурица поздравио је присутне чланове Комисије, посебно колегиницу и колегу из Црне Горе. После тога прешло се на међусобно информисање о томе докле се стигло и шта је урађено у Редакторској групи за израду нове верзије *Правописа српскога језика* на основу *Закључака* и *Предлога за даљи рад на правопису и око њега* прецизираних и оснажених у *Одлуци бр. 44* Одбора.

Мато Пижурица је најпре обавестио Комисију о томе докле су дошли послови у вези са припремом измењеног и допуњеног издања *Правописа*. Ж. Станојчић је завршио поглавље о **ИНТЕРПУНКЦИЈИ** (*ради се углавном о новом тексту, али без нормативних измена*); Б. Остојић је доставио измене и допуне **ПРАВИЛА ИЈЕКАВСКОГ И ЕКВАСКОГ ИЗГОВОРА** и других тзв. **ГРАМАТИЧКИХ ТЕМА**, уз напомену да је узео за основу *трећу верзију правописа* (*Приручник за школе*); М. Пижурица је урадио радну верзију измена и допуна поглавља о **ПИСМУ** и о **ВЕЛИКОМ СЛОВУ** и других углавним мање важних и формалних правописних тема; за поглавље о **ТРАНСКРИПЦИЈИ** добили смо и нових текстова – за скнадинавске језике (аутор је Љ. Рајић) урађен је прегледан засебан текст, за енглески језик добили смо сасвим нов текст (аутор Т. Прћић), што се може рећи и за француски језик (аутор Д. Точанац); Б. Терзић је дао врло прецизне допуне и измене правила транскрипције из словенских језика. М. Дешић је обећао да ће убрзо дати предлог измена за поглавље о **СПОЈЕНОМ И ОДВОЈЕНОМ ПИСАЊУ**,

које је наравно најпроблематичније (објективно, што се тиче материје, и традиционално непрактично и несистематично давано).

После прегледних и кратких напомена М. Пижурица се конкретније осврнуо на засад видљиве спорне моменте. Они наравно нису ни у ком случају спорни на «неправописни» начин, бар што се Редакторске групе, Комисије и Одбора тиче, што је за стање у струци и у културној јавности и најважније.

1. Поглавље о ПИСМУ ће ретуширати и, ако буде потребно, редефинисати Редакторска група, а не удружења грађана. Са становишта примата ћирилице у односу на латиницу и значаја очувања ћирилице, дуго је Правопис добијао похвале, мислимо оправдане. Хваљено је извесно прецизирање у том смислу у Приручнику за школе, да би се онда почело нагло оспоравати. Прецизирања ће бити олакшана и новом законском регулативом која је за приручник овакве врсте обавезујућа. М. Пижурица је предложио да се у овом поглављу више говори о избору фонтова него о машинопису. Министарство, Завод за уџбенике и учитељски факултети обављају убрзане консултације да се реше проблеми у вези са *букварским писмом*. Правопис ће преузети решења до којих се дође. Можда би требало дати и табелу с грчким писмом.

2. Поглавље о ВЕЛИКОМ СЛОВУ у Правопису је непрегледно и несистематично решено, или још прецизније – писано је као комплементарно с текстом у Правопису из 1960. године, а правопис је врста приручника који се замењује а не комбинује. (Слабости су још видљивије у школском издању, које има више «празних» параграфа, који су се појавили због тежње да школско издање и параграфима прати велики Правопис.) Зато су биле нужне знатније преформулације и друкчија систематизација, слична оној која је примењена у Приручнику за школе и Дешићевом Правопису.) Део уистину формалних двојстава је сувишан и биће их једноставно свести на разумнију меру. Има извесних недоследности у *попису примена*, чак и у директним илустрацијама које су уграђене у правила.

3. М. Пижурица је истакао да није сигуран да је потребно акценатовати РЕЧНИК, поготову ако се не би давале и алтернатије кроз парадигму. Једино решење би био акценатски речник који би требало припремити на основу једнотомника (чије ћемо издање, ваљда, дочекати!). У речнику би сналажење било олакшано ако се одрекнемо гнездовног принципа. Предложио је да се задржи «граматичка» грађа која правопису даје карактер минималног *приручног језичког саветника*. То је важно за неговање језичке културе.

4. Поглавље о ИНТЕРПУНКЦИЈИ проф. Станојчић је, што се ауторског посла тиче, урадио у дефинитивној верзији. Подразумева се и потреба и могућност евентуалних ситнијих, углавном редакторских интервенција (с чиме се слаже и Ж. Станојчић). У вези с овим поглављем Пижурица је коментарисао чињеницу да се ради о углавном новом тексту (аутор је свестан да га уграђује у дело чији је карактер утврђен јасним правилима још приликом формирања Редакторске групе), који нормативно не одступа од важећег правописа. Прибојава се да је терминологија наглашено стручна, скоро специјалистичка (граматичка), али можда таква и мора да буде. Рашчлањивање материје је болна тачка (али наравно не само овог поглавља). Преузеће се неке илустрације из Пешикановог текста. Ни Станојчић не издваја у засебно поглавље *употребу интерпункцијских знакова као формалноправописних*, али се морају избећи понављања (нпр. у вези са скраћеничком тачком).

5. Поглавље о СКРАЋЕНИЦАМА има нове грађе и понеко принципијелно ново питање (раније незапажено). Напомене о ПОДЕЛИ РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА даће се углавном онако како је дато у Приручнику за школе, јер је текст у великом Правопису непотребно компликован.

6. ПРАВИЛА ИЈЕКАВСКОГ И ЕКАВСКОГ ИЗГОВОРА и тзв. ГРАМАТИЧКЕ ТЕМЕ Б. Остојић је дао прегледно и једноставно. Једини проблем је чињеница да се он држао искључиво текста Приручника за школе, јер га сматра примереним и довољним. Има извесних нормативних одступања (углавном у корист «екавизације» ијекавице у вези са рефлексом кратког јата иза гласа *p*, као *речит*, *речица*, или фаворизације понеког облика који је досад био на граници норме, нпр. *Њемац*), али је он био изричит – одлучиће Редакторска група и Комисија, а не појединац. Он ће се сложити с оним што се буде сматрало прихватљивијим за целину ијекавских говора и уз поштовање вуковске традиције.

7. Поглавље о ТРАНСКРИПЦИЈИ имаће највише добрих новина. За енглески смо добили сасвим нови текст, несумњиво компетентног Твртка Прћића, који је помирио фонемски и графемски принцип (дао је обострана правила). Урадио је и врло корисна правила прилагођеног писања англицизама као нових интернационализама. (Има и, чини ми се, инструктивна решења за отклањање правописне збрке у разликовању одвојеног, полусложеничког и спојеног писања спојева који се најчешће могу означити као биноминални.) Проф. Љ. Рајић је дао прегледна правила транскрипције имена из скандинавских језика (немамо их у садашњем Правопису), пропраћен актуелним илустрацијама које могу да задовоље потребе наше културе у овом времену. Проф. Д. Точанац је такође урадила готово нова правила транскрипције имена из француског језика, опет с тежњом да се више поштује фонемски принцип, уз респектовање српске традиције. (Ретуширања ће бити потребна јер је остављен мали простор за сналажење онога ко не зна француски језик!) Грађа је неупоредиво актуелнија него у садашњем тексту. Измене и допуне које је дао Б. Терзић за словенске језике дате су зналачки и једноставно их је уградити у важећа правила.

8. М. Пижурица је поменуо могућу спорност задржавања прилога ИМЕНА И ЊЕГОВЕ НОРМЕ. Прилог има важних културолошких подука и упозорења, понеку и језичку и правописну инструкцију, али не спада у правопис. Ако га задржимо, биће то пре свега из поштовања према пок. Пешикану, коме је до ове теме било, знамо, врло стало.

М. Пижурица је закључио констатацијом да у раду нема никаквих неспоразума – ни правописних ни, што је још важније, пратећих изванстручних – али да се послови морају убрзати како бисмо правопис добили до краја 2005. године.

Милорад Дешић истиче проблеме у спојеном и одвојеном писању речи јер је ту највише двострукости и вишеструкости у правопису. Он даље указује на то да се постојећи *Правопис српског језика* пречесто «позива» на *Правопис српскохрватског књижевног језика* из 1960. године и да у питањима двострукости задржава формулације «предност има», што треба избећи, а трострукости потпуно искључити. Зато треба унети више реда и бити изричит у једном решењу, или је оправданије у томе поштовати права аутора (*притом/при томе, заузврат/за узврат, унедоглед/у недоглед* итд.). Према његовом мишљењу *правописни речник* мора бити «потпун регистар» и у њему треба избећи уситњавање (атомизацију) обједињавањем тачака и података, без прешироких епских тумачења и коментара. Професор Дешић се залаже за јаснији и практичнији правопис. Он такође сматра да начин формулације положаја писма у правопису треба да даје Одбор, а не Удружење за заштиту ћирилице. Осим тога, не треба се више освртати на Правопис из 1960. године и хрватску правописну норму.

Јован Вуксановић је укратко информисао присутне о раду у радној групи за стандардизацију *букварског писма* и предложио да се *Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике* прошири стручњацима за графију, а Одбор *верификује стандардизовани фонт*, сагласно захтеву др Петра Пијановића,

одговорног уредника Завода за уџбенике и наставна средства (допис од 28. 8. 2003, *Списи Одбора VI*, стр. 31). О свом учешћу у раду на стандардизацији букварског писма Ј. Вуксановић поднеће краћи извештај Комисији.

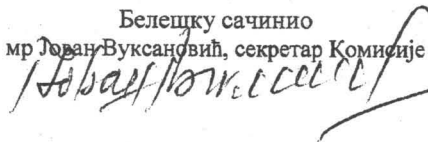
Вељко Брборић жали што нису присутни секретар Одбора и професор Живојин Станојчић, али сматра да не треба говорити сада одговорности и кривици за урађено или неуррађено. Међутим, било би заиста лоше ако се овај посео не би завршио до почетка наредног лета, јер је десет година прошло од појаве Правописа српскога језика па је неопходно да се норма «поправи и преправи». Он даље истиче и то да није разумео то што је рекао професор Станојчић да је његов прилог «дефинитивна верзија». Сматра да је створена и забуна око тога да постоје *три верзије Правописа српскога језика* и да је боље да се говори о «великом» и «школском издању» / «издању за школе» и сл. Залаже се за транскрипцију четири «школска страна језика» и предлаже да се ослободимо табела, посебно десне, у правилима за растављање речи на крају реда. Предлаже и боље формулације и предлоге за скраћивање, па у том смислу треба скраћивати само оно што је функционалније, лакше, а не оно што ствара тешкоће (рецимо, нефункционално је *старосл.* за *старословенски језик*).

Бранко Савић упозорава на то да се у послу на побољшању постојећег правописа не дође до тога да он буде гори од Правописа из 1960. године, који је према његовом мишљењу био «више српски» него хрватски. Он је рекао и то да би волео да има данас готов текст и залаже се да у Правопису буде писано писмо ћирилице и да се наведу и букварско писмо и његов облик слова. Сматра да је промашај ако се у Правопису не да и акценатски речник. Поставља и питање зашто се одступило од Правописа из 1960. године када су у питању правописни примери *рјечца/ријечица/речица?*

Јован Јерковић упозорава на то да се из свега реченог закључује да нам је потребно *једно научно издање правописа, али је тешко направити баланс између онога што је научно и шта је практично*. Залаже се за «чешки принцип разликовања дефиниције и правила». Сматра даље да се не смеју спутавати лектори, да правило не сме излазити из оквира дефиниције али мора бити примењено у култури, школама. Питање је – како то премостити? Што се тиче *транскрипције*, залаже се да се ту не «пробију постојећи оквири», али и да се «не затворе очи пред тим што нам улази са стране». Слаже се с констатацијом професора Бранка Савића да би било добро ако бисмо убудуће могли добити материјале пре састанка да бисмо могли видети шта је урађено.

Из свега реченог на састанку може се закључити да су се сви сложили око тога да је потребно смањити дублетизме, елиминисати осврте на Правопис из 1960. године и позивање на хрватски стандард, смањити број параграфа, задржати препознатљивост аргументација Митра Пешикана, елиминисати непотребну граматичку терминологију и претерану стручност, примере за одвојено и састављено писање речи дати по врстама речи (професор Дешић), уместо латиничким словима а, б, с ... одељке наводити ћириличким словима а, б, в ..., држати се традиције ијекавског изговора, унети измене немачког правописа битне за нас, прихватити предлог Вељка Брборића да се посао око нове редакције Правописа српскога језика финализује до почетка лета 2005. године.

Белецку сачинио
 мр Јован Вуксановић, секретар Комисије

Белешку оверио
 проф. др Мато Пижурица, с. р.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за историју језичког стандарда

Ком. бр. 6, бр. 1/2001, 30. октобар 2001.

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ИСТОРИЈУ ЈЕЗИЧКОГ СТАНДАРДА

Израда библиографије објављених радова из историје српског књижевног језика настављена је, нажалост, и током 2004. године, иако је требало да се током ове календарске године грађа за библиографију појави у штампи. За неиспуњени задатак постоји више разлога.

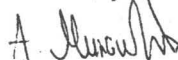
Кључни разлог лежи у чињеници да не налазимо начине да до одређених персоналних библиографија дођемо, нарочито када су у питању страни србисти. На септембарском међународном Научном састанку слависта у Вукове дане поделили смо неким од њих писма и упутили усмене молбе да нам своје библиографије пошаљу, али већина то није урадила. Исту неажурност показују и многи домаћи србисти и то је проблем који се понавља (слична ситуација је била и приликом састављања библиографије учесника НССВД-а).

Други битан разлог је и кашњење са објављивањем библиографског речника учесника НССВД-а, који се ради у оквиру МСЦ-а (*Биобиблиографски речник учесника Међународног научног састанка слависта у Вукове дане*). Објављивање је било планирано за септембар 2004. Подаци из овога речника требало би да допуне нашу библиографију.

Коначно, у складу са претходно извршеним разговорима са члановима Одбора, у израду библиографије укључен је, због преобимности посла, и Виктор Савић, чији је задатак превасходно био употпуњавање библиографије везане за српскословенску епоху. Међутим, у септембру је он отишао на одслужење војног рока. До тада, а нарочито током летњих месеци, Виктор Савић је много помогао при допуни података, али ова епоха носи и много методолошких недоумица (разграничење са текстолошким радовима и сл.), па захтева и спорији рад.

Предлажемо комисији да почетком 2005. објавимо у неком од часописа (нпр. *Наш језик*) грађу за библиографију радова о рускословенском и славеносрпском језику, будући да је она практично припремљена, а да до половине 2005. године, када се и В. Савић враћа са одслужења војног рока, објавимо и комплетну грађу.

Члан Комисије

мр Александар Милановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за стандардни језик у школству,
администрацији, издаваштву и јавним гласилима
Ком. бр. 8, број 1/2004, 22. децембар 2004. г.
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 181-383, 635-590, 063/86-88-574
Телефакси: 183-175, 182-825

ИЗВЕШТАЈ о раду Комисије бр. 8 у 2004. години

Заузетост председника Комисије бр. 8 и дуго службено одсуство секретара Комисије били су разлог што није одржана ниједна седница 2004. године. Међутим, и председник и секретар, али и чланови Комисије, пратили су рад Одбора и својом укупном активношћу доприносили његовим циљевима. Један од агилних чланова Комисије бр. 8, Милорад Телебак, из Бање Луке, објавио је књигу *Практични језички саветник* (Српско Сарајево, Завод за уџбенике и наставна средства, 2004), у којој су обједињене три његове претходне књиге: *Говоримо српски*, *Музика ријечи* и *Правоговор*. Књигу је Министарство просвете и науке Републике Српске одобрило као приручник за школе, а њени рецензенти били су Мато Пижурица и Драгољуб Петровић, чланови Одбора и председници Комисије бр. 5 и бр. 8. Ваљало би догодине размотрити могућност да ова књига, од великог прагматичког значаја за српски језички стандард и за говорну културу целог простора српског језика, преко Одбора или на други начин, буде приступачна оснивачима Одбора и макар делу његовог чланства. Размотрена је и нова верзија Одлуке бр. 41 (*Називи слова у ћирици*), боља од оне којој су извесне примедбе биле стављене на седмој седници Одбора. Чини се да је нова верзија, на још уравнотеженији и широј публици приступачнији начин, разјаснила смисао ове одлуке. Њоме се не «укида» силабизација и лексикализација гласова/слова помоћу полугласа, а доследним поштовањем међународног стандарда, у ствари, озваничава се изговор и ћириличких слова с «нормалним» гласовима *e* и *a*. Све што у овој одлуци стоји већ живи, нарочито у (из)говору скраћеница, али живи на помало хаотичан начин. Овом препоруком успоставља се нешто више реда, јер два (из)говорна система не морају сметати, али више од два система који обухватају и два писма у јавном (и службеном) животу пре сведоче о запуштености језичке културе него о њеном усавршавању.

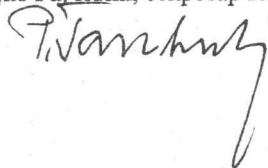
И нова понуда одлука, односно предлога одлука — бр. 45–46 (*Важност решавања и ситуација језикословних*, где су дати одговори на питања новинара Танјуга Југослава Перовића, и *Готово увек – прво име на презиме*, где се реагује на упит др Драгана Благојевића из Математичког института САНУ), који су достављени члановима Одбора још пролетос, па поново средином децембра 2004 године, као и два најновија предлога одлука, достављена у децембру 2004, бр. 47–48 (*Боље ћирилички и латинички него ћирилички и латинички*, где се садржи одговор на питање дипл. инж. Томислава Радојковића из Министарства просвете, и *Не видимо разлога за латиницу*, што је предлог одлуке припремљен да буде препорука «Народној књизи», највећем

издавачу у СЦГ) — сведочанство је о несумљивој агилности Комисије бр. 7, која се и сама жали на наставак застоја у раду Одбора.

Сви ови предлози одлука, макар се бавили ситницама језикословним, заслужују да буду прихваћени. Камо среће да предлога има више и из других комисија, а да изостане дестимулирање напора Комисије бр. 7, које је дошло до изражаја на седмој седници Одбора! Ваља поздравити усмену најаву да ће се за осму седницу Одбора (у другој половини фебруара 2005) припремити још три предлога одлука. И ваља поздравити најаву «Београдске књиге» да ће радо објавити «зборник» првих педесет одлука Одбора.

Већи број чланова Одбора (укључујући и чланове Комисије бр. 7, који су послали два дописа директору никшићке гимназије) ангажовао се око протеста и отпора «дукљанизацији» језичке политике и језичке културе у Црној Гори. У томе отпору, непосредно или посредно, били су ангажовани и поједини чланови Комисије бр. 8 и других комисија, охрабрени изјашњавањем грађана Црне Горе на попису становништва у тој републици 2003 године. Грађани Црне Горе импозантном већином изјаснили су се за опстанак назива српски језик и културе тог језика (60% грађана), задуживши људе од струке да се супротставе новим таласима дукљанистичке манипулације. Та се манипулација наставља, али не јењава ни отпор њеној нелегитимности и њеном штеточинству.

Извештај сачинио,
по договору с председником Комисије бр. 8,
Радојко Гајчевић, секретар Комисије

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Београд

ПРЕДМЕТ: Примедбе на неке предлоге повезане са Уникодом у допису бр. 11/2004 Комисије за односе са јавношћу

1.

Уникод и називи ћириличких слова. Комисија за односе са јавношћу Одбора за стандардизацију српског језика, у свом допису бр. 11/2004 (од 27. маја 2004. године), на страни 2 поново разматра питање предлога одлуке бр. 41 (*Називи слова у ћирилици*). Ту се износи мишљење да предлог одлуке 41 не треба трајно одбацити јер „су називи слова у свим ћирилицама већ усвојени у Уникоду”, а затим се додаје да „сва ћириличка слова, (укључујући и наших засебних шест: *ђ, ђ, ј, љ, њ* и *џ*) снабдевена су *називом*, укључујући и *транслитерацију* свакога од њих”.

У вези са наведеним мишљењем напоменули бисмо следеће:

1) Свако слово које се унесе у рачунар мора имати и свој бинарни облик, тј. запис помоћу цифара 0 и 1. Од шездесетих година наомамо, за такав запис је било потребно 6, па 7, а затим 8 бинарних цифара (тзв. 6-, 7-, 8-битне кодне шеме). Недостатак ових шема се састоји у томе што различита писма (нпр. ћирилица и грчко писмо) не могу истовремено бити записани у истом документу истим фонтом. Зато је још од почетка осамдесетих почело да се ради на развијању вишебајтних кодних шема, које омогућавају систематско разликовање различитих система писања.

Таква једна шема је и Уникод - индустријски стандард који је у међувремену усклађен са међународним (ISO) стандардима и који је данас незаобилазан када се ради о словима која не припадају западноевропским латиницама. Дакле, овај стандард је важан и за нашу ћирилицу и латиницу. Међутим, Уникод се односи првенствено на информатичко представљање текста у рачунару, а нема претензија да понуди лингвистичку интерпретацију, ни не буде обавезујући пропис.

2) Сем тога, уколико се Уникод узме као узор за називање наших слова, јављају се два крупна проблема:

1. Структура назива слова у Уникоду је следећа: опис слова на енглеском језику плус идентификација слова. На пример, латинички карактер А има име: LATIN CAPITAL LETTER A, а ћирилички карактер А има име: CYRILLIC CAPITAL LETTER A. При том су ова два дела назива неодојива, тј. само А, без преосталог дела назива, не значи ништа јер се не зна да ли је ћирилично, латиничко или грчко. Мислимо да је непотребно доказивати да овакви називи, и то још на енглеском језику, не одговарају за имена слова која би се користила у српском.
2. Ако се ипак издвоји само део назива који идентификују слово и повезују га у извесној мери са изговором (нпр. А), онда:

- a. Неки такви називи садрже само консонант, нпр. латиничко F, G, H имају називе LATIN CAPITAL LETTER F, LATIN CAPITAL LETTER G, LATIN CAPITAL LETTER H. Овакви називи очигледно не садрже упутство о називу слова, а то би у енглеском било *ef, mi, ej, a* у француском *ef, je, ai*.
- b. Када је о називима ћириличких слова реч, онда у Уникоду стоји, на пример:
- i. Е = CYRILLIC CAPITAL LETTER IE (да би се разликовало од э = CIRILLIC SMALL LETTER E), а не е, како стоји у предлогу одлуке број 41;
 - ii. ј = CYRILLIC SMALL LETTER IE, а не јота, како стоји у предлогу одлуке број 41;
 - iii. љ = CYRILLIC SMALL LETTER LJE, а не ељ, како стоји у предлогу одлуке број 41 (слично важи и за њ);
 - iv. Ш = CYRILLIC CAPITAL LETTER SHA
Ц = CYRILLIC CAPITAL LETTER TSE
Ћ = CYRILLIC CAPITAL LETTER TSHE,
што значи да ови називи или не одговарају предложеним називима или захтевају ћириличку интерпретацију која није садржана у Уникоду.

Једном речју, мислимо да би било боље оставити називе из Уникода по страни у расправи о потреби посебних назива за наша слова и о евентуалним конкретним решењима.

2.

Уникод и транслитерација ћирилице. Поводом идеје изложене у већ поменутом допису бр. 11/2004 Комисије за односе са јавношћу (од 24. маја 2004) да се уз називе места написане ћирилицом, уместо уобичајених латиничких записа, ставе према Уникоду транслитерирани ликови, нпр. да уместо **ЇАЇАК** и **ЇИЕВАС** стоји **ШАСНАК** и **ТСНПТСНЕВАС**, желели бисмо да напоменемо следеће:

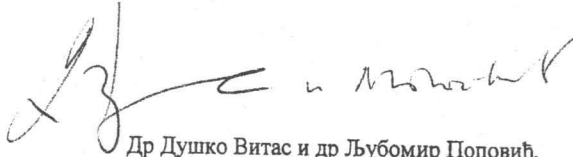
1. Уникод нема претензије да решава питање транслитерације ћирилице. Ово питање је иначе решено стандардом ISO 9 Documentation - Transliteration of Cyrillic characters into Latin characters – Slavic and non-Slavic languages, 1995(E). Напоменимо да се у складу са стандардом ISO 9, под „транслитерацијом подразумева процес који се састоји у представљању карактера неког алфabetског или слоговног писма карактерима конверзионог алфабета”. И даље, „у принципу, **конверзија треба да буде карактер за карактер**: сваки карактер конвертованог графичког система се замењује једним карактером конверзионог алфабета”. У складу са овим принципом, овај стандард предвиђа да ће се наше *ж, ђ, њ, ч, ш* конвертовати у карактере *ž, đ, ć, č, š*. Карактери *љ, њ, њ* транслитерирају се тим редом као *l, n, d* са циркумфлексом. Дакле, **ЧАЧАК**, у складу са ISO 9, остаје **ЇАЇАК**.

Овај стандард казује и да „се мора прихватити да графизми добијени на овај начин не могу увек бити коректно изговорени у складу са фонетским навикама корисника конверзионог алфабета... С друге стране, овај графизам ће бити такав да ће читалац са знањем конвертованог језика моћи да у мислима рестаурира једнозначно оригинални графизам и да га изговори”.

2. Транслитерација према Уникоду примењена, на пример, на **НИШ** дала би: **ENISHA** или, тачније: CYRILLIC CAPITAL LETTER EN CYRILLIC CAPITAL LETTER I CYRILLIC CAPITAL LETTER SHA. Слично, **ЋУПРИЈА** би била записана као TSHEUPEERIJEA. Мислимо да овде није потребан коментар. Обратимо такође пажњу на то да су називи слова у Уникоду дати у шестобитном ASCII-коду (дакле, без употребе малих слова). Отуда **Ниш** (**Н** велико, **а** и **и** **ш** мало) мора да буде записано као CYRILLIC SMALL LETTER EN CYRILLIC SMALL LETTER I CYRILLIC SMALL LETTER SHA, а не као **Enisha**.
3. У допису стоји да су дати ликови „коректно транслитерирани према Уникоду”; међутим, коректна транслитерација би у најпростијем облику морала бити: за **ЧАЧАК** – не CHACHAK, него CHEACHEAKA, а за **ЋИЋЕВАЦ** – не TCHITCHEVAC, него TSHEITSHEIEVETSE.
4. Тешко је очекивати да ће страни возачи познавати принципе и конкретна решења Уникода.
5. Оваква транскрипција одудара од латиничких назива на постојећим географским картама, а по свој прилици и од решења у суседним земљама.

Због свега наведеног, мишљења смо да Уникод није погодна основа ни за решавање питања транслитерације ћирилице.

У Београду, 9. XII 2004. год.

Др Душко Витас и др Љубомир Поповић,
чланови Комисије за корпус

V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 2. фебруар 2004. г.

Одлука бр. 40

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

НЕДОПУСТИВО ЗАНЕМАРИВАЊЕ НАЦИОНАЛНОГ ЈЕЗИКА

На седници Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима одржаној 20. новембра 2003. године расправљало се, поред осталог, и о *судбини српског језика у основној школи*, где се тај језик — изузев катедара на филолошким/филозофским факултетима и, однавда, на Коларчевој задужбини (где се, први пут у нашој културној историји, одржава *Семинар српске језичке културе*, намењен језичким редакторима, спикерима, новинарима и уредницима јавних гласила и уредницима издавачких кућа, чиновницима у државној управи и локалној самоуправи, као и полазницима с других сектора јавног живота) — једино и учи. На тој седници разматран је и усвојен претходно припремљени нацрт Одлуке Одбора бр. 40, чији садржај, под насловом *Недопустиво занемаривање националног језика*, следи с образложењем.

Препоручује се Министарству просвете и спорта Републике Србије – што вреди, ако томе буде разлога, и за одговарајућа министарства у Републици Црној Гори и Републици Српској, јер Одбор покрива целокупни простор српског језика – да преиспита своју одлуку о броју часова матерњег језика у основној школи и да утврди онолики број часова за наставу српског језика колики је неопходан да ђаци, колико-толико, овладају тајнама српскога књижевног језика, првенствено, али не и једино, у оном његовом виду који се назива *српским језичким стандардом*.

Није нормално занемаривати властити књижевни језик и сматрати га мање важним од страног / страних језика, чије је знање такође неопходно. *Ко не зна ниједнога страног језика, не зна ништа ни о своме* – рекао је славни немачки песник Јохан Волфганг фон Гете, који се трудио и око српског језика како би могао боље разумети српске народне песме, што су се својевремено прочуле у целој романтизмом захваћеној Европи. Ми бисмо додали да важи и обратна логика: *Ко добро не савлада властити књижевни језик, не може добро научити ни страни*. И једно и друго вреди и у овим неромантичним временима.

И досадашње учење српског језика у основној школи било је недовољно и староставно, док га је у средњим школама сасвим потиснула књижевност, домаћа и страна. Једноставно, неразборито је наставити с даљим потискивањем националног језика, у конкретном случају српскога, који је *неизоставан службени језик у Републици Србији, Републици Црној Гори и Републици Српској*, где се одавно, и изнад европских стандарда, уважавају и други језици, велики и мали, домаћи и страни. Уистину, *недопустиво је занемаривање националног језика*. Уместо тога, потребно је предвидети бар 50% већи фонд часова од оног који су увели наши слабо промишљени реформатори (шест, а не четири) и из темеља модернизовати наставу и српскога и страних језика.

Образложење

Реформисани школски систем који је прошле јесени у Србији «кренуо» од првог разреда основне школе, по ко зна који пут у више последњих деценија, припремљен је једнако непромишљено као и сви који су му претходили. И који су, због тога, нашем школству несразмерно више штетили него што су га унапређивали.

Да ни најновија реформа у том смислу неће бити изузетак, процењујемо на основу целине њених полазишта изложених у документу Министарства просвете и спорта Републике Србије под насловом *Посебне основе школског програма за први разред основног образовања и васпитања*. Такав свој став заснивамо на многим појединостима које у том документу налазимо, а од њих издвајамо само неколико најизразитијих.

1) Школа је замишљена као играрија будући да се у недељном фонду часова од 18 до 25 најчешће инсистира на дечјим «игровним активностима», чиме се игнорише способност деце да усвоје и многа сложенија знања од оних која им се сада «прописују». Деца се тако навикавају на схватање да ће им и живот бити играрија, а то се потврђује широким регистром изборних предмета, међу којима има и таквих чији се смисао не може лако разумети (*Образовање за животну средину – поред обавезног предмета Свет око нас, Рука у тесту – откривање света, Животне вештине*), посебно због тога што тако формулисани «предмети» понекад могу изазивати и асоцијације на нешто што аутори нису имали на уму.

2) Аутори овога пројекта игноришу и претходну стручну припремљеност учитеља будући да (у поглављу *Полазишта и поступци израде програма за предмете и интегративне теме у првом разреду и њихово повезивање*, стр. 13–20) опсежно пишу о оним стручним знањима без којих учитељи не би ни могли ући у учионицу. Ако су та «нова знања преписана с некаквог енглеског предлошка», то им не може донети потврду највише памети. Ако се без тих предложака никако не може, њима би се место могло наћи у неким књигама друкчије намене, али не и у оној која се своди на *план и програм* школских активности.

3) Својењем српског језика (као и матерњих језика уопште) на 4 часа наставе недељно – насупрот неким земљама Европске уније (нпр. Француској, где је број часова троструко већи, 12, и Немачкој, где износи 9, док у Словенији, која је на прагу Европске уније, предвиђени број часова варира између 5 и 7) – потискују се аутентичне националне вредности и подривају темељи националне културе, а њиховим вероватним смањивањем на вишим нивоима школовања припремају се основе за разградњу сваке националне компоненте у целини школског система (Изборни предмет *Народна традиција*, у коме би се могли наћи и такви елементи, заснива се, пре свега, на бризи о очувању *мањинских* традиционалних култура.)

4) Документ о коме говоримо «сачинила је Комисија за први разред у проширеном саставу» од четрдесетак људи – за које се не зна чиме су се квалификовали за посао чије су резултате потписали, али је занимљиво да међу њима нема ниједног реномираног специјалисте за проблеме српског језика. Због тога се, свакако, у томе документу нашло мноштво правописних и сваких других грешака које би и мање стандардно уређени језик од српскога тешко могао поднети.

5) Основе «новога» српског школског система, будући да су невесто преписане са страног предлошка, показују неспособност његових твораца да у тако друштвено и национално преважни пројекат уложе и макар нешто сопствене памети. Уместо тога, преписујући туђе документе, показали су да су њихова знања о енглеском језику – можда најбоља, о школи и школству – проблематична, а о српском језику – безнадежна. Ако су, уза све то, у тим пословима, као и у свим досадашњим реформама, најагилнији били психолози и педагози (као специјалисти, увек је тако испадало, који су се показивали спремним да нас поуче како се на најбољи начин може предавати оно

што се слабо познаје), – требало би макар размислити о томе да се у свим сличним пословима убудуће њихов допринос ипак рационализује.

С обзиром на све што је речено, Одбор за стандардизацију српског језика процењује да ће тако заснована реформа школског система имати далекосежне негативне последице не само због снижавања нивоа образовања и опште писмености већ и због деградације националне културе уопште.

* * *

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања – која обавља послове Одбора између његових седница – утврдила је, на својој седмој седници, одржаној 18. децембра 2003. године, предлог одлуке бр. 40. На тај предлог није имао примедба Драгољуб Петровић, председник Комисије бр. 8. Он се у целини заснивао на предлошку Комисије бр. 8. Ни Одбор за стандардизацију, чија је седма седница одржана 29. јануара 2004. године, није имао примедба на садржај предлога. Једино је сугерирано да се сачека избор нове владе у Србији како би се одлука упутила новом Министарству просвете.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Ком. бр. 7, 26. новембар 2004. године

Одлука бр. 41

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

Предлог

НАЗИВИ СЛОВА У ЋИРИЛИЦИ

Уводне напомене с постављеним питањима

Средином новембра месеца 2003. године Одбору за стандардизацију српског језика обратио се и поставио два питања господин Драгослав Граочанкић, правник из Београда, који већ дуже време прати наш лингвистички живот и учествује у њему посебно се занимајући за стандарднојезичку проблематику, о којој и у својој јавној речи, писаној и изговореној, исказује подстицајне и релевантне ставове.

Ево тих питања и пропратних коментара г. Граочанкића:

«1) Имају ли или треба ли да имају називе слова српске азбуке? и

2) Није ли прешироко семантичко поље термина азбука?»

У вези с тим двама питањима дајем и неке пропратне коментаре, а могло би се рећи, постављам и потпитање.

1) Овом затуреном питању и науке и праксе српског језика, по моме мишљењу, треба посветити пажњу већ и због тога што одговору на њега, решењу његову, не би морале претходити велике и дуге расправе нити би се морале очекивати несугласице. Сви народи који су ноле културно узрасли одавно су именовали слова својих *словоследа* («азбука»). Већ су и «заборавили» када су то урадили. Ми смо заборавили да то нисмо урадили. Наша су слова безимена не само у свести просечног или образованог Србина него и у нашој језичкој стварности. Она су, могло би се с мало више залета рећи, и – некрштена. То што безимена нису свакад била мало помаже, поготову у пракси. Када нам затребају називи српских слова, лађамо се туђих, и «глобалних», словоследа и назива слова у њима, али ни то не чинимо доследно. Употребљавамо их збркано, понекад модификовано, понашено, преседански, на све начине који језичку комуникацију вавилонизирају, успоравају, отежавају, а понекад и нагрђују.

С обзиром на то да категорију НАЗИВИ СЛОВА познаје свака релевантна писмена култура, те да та категорија има своје нарочито корисне и практичне димензије у комуникацији, напосе у данашњем сајберизованом времену – ваљало би се договорити о називима слова наше азбуке, ваљало би их стандардолошки верификовати. Претпостављам да је природно користити се, у првом реду, искуствима и великих и малих језика наше, словенске гране, а наравно и искуствима свих других ако би она могла допринети унапређивању језичке комуникације.

2) Подстакнут пажњом коју овај Одбор придаје онима што му се обраћају (њиховим језичким двојбама, питањима, предлозима, ставовима итд.), «обзнано» бих Одбору још једну своју недоумицу, односно мишљење, које није у сагласности с нашем језичком праксом нити с неутралним описом те праксе објављеним међу корицама *Правотиса српскога језика* (Нови Сад, Матица српска, 1993), актуелног врховног језичко-нормативног акта српског језика, где се речи *азбука* придаје више разноликих значења. Знано је да сваки језик који је доспео у фазу писма има, по правилу, свој утврђени, *договорени редослед* укупног броја словних знакова, односно слова, и *посебан назив* за њ, који се, наравно, разликују у пракси појединих народа и њихових језика, као што се неретко разликују и називи за инвентаре тих знакова, за њихов списак.

Због тога би, по моме мишљењу, било добро да назив једног одређеног, у овом случају српског, словоследа (азбуке) не употребљавамо као генерички, родни, општи појам нити као део синтагме којом означавамо словоследе других језика (кинеска, јапанска, румунска и било чија «азбука»). Тачно је, међутим, да, као и ми, дакле погрешно, поступају и многи други језици/народи употребљавајући назив свог словоследа и кад означавају словоследе других језика или пак сам словослед као појам. Они тако поступају најчешће због тога што свог назива немају или им, за разлику од нас, није надхват руке реч која би била у њиховом језичком систему добро смештена, оправдана и отпрве разумљива чак и оним говориоцима/корисницима њиховог језика којима би пре сусрета с њоме била незнана. Ако буде мишљења да све те услове не испуњава реч *словослед*, треба наћи бољу и тако *азбуку* одморити и опоравити за праве задатке.»

У вези с питањима господина Драгослава Граочанкића, још крајем децембра месеца 2003. године били су припремљени одговори и њихово образложење као саставни део предлога одлуке бр. 41. Тај предлог – у чијој су припреми сарађивали Предраг Пипер, садашњи председник Комисије за синтаксу, Бранислав Брборић, секретар Одбора и секретар Комисије бр. 7, и сам Драгослав Граочанкић, члан Комисије бр. 8 (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима) – био је предмет расправе на седмој годишњој седници Одбора (29. I 2004). У тој расправи нарочито противљење садржају предлога одлуке исказала је Јелица Јокановић-Михајлов, председник Комисије бр. 1, па је одлучено да се тај предлог још једном размотри на првој седници Комисије бр. 7 (одржане 31. III 2004), на коју су позвани, међу осталима, Јелица Јокановић-Михајлов и Драгољуб Петровић, председник Комисије бр. 8. Они нису дошли на седницу, али је Драгољуб Петровић, пошто није могао доћи на седницу Комисије бр. 7, доставио краћи коментар, подсећајући на то да су међународним стандардом решени основни проблеми, па Одбору остаје да евентуално рашчисти неке недоумице везане за називе слова *ј*, *љ* и *њ*. Јелица Јокановић-Михајлов такође није дошла на седницу, али је своје противљење појачала мишљењем Катедре. То мишљење стигло је на саму седницу Комисије бр. 7 са два пропратна писма. Њих су потписали Јелица Јокановић-Михајлов и Љубомир Поповић, управник Катедре за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду.

Комисија бр. 7 није хтела ништа да пресеца него је дотерану верзију предлога одлуке бр. 41 доставила чланству Одбора и његових комисија, очекујући реаговања на њу и нове аргументе који би припомогли утврђивању новог текста Одлуке бр. 41.

Како никаквог реаговања није било, Комисија бр. 7 решила је да сумира становишта која нису била спорна или су у међувремену рашчишћена, обликујући нове одговоре Одбора, укључујући и исправку која се тиче назива слова *ј*, на коју је упозорила и Јелица Јокановић-Михајлов.

Одговори

1. Најпре ваља навести, према Међународном стандарду ИСО/ISO 10646, интегрисаном у Уникод/Unicode (верзија 4.0), *називе за 24 ћириличка слова једнака у свим словенским ћирилицама* (осим белоруске, где уместо слова *иИ* постоји тзв. староћириличко *іІ*, једнако латиничком): аА = а, бБ = бе, вВ = ве, гГ = ге, дД = де, еЕ = е, жЖ = же, зЗ = зе, иИ = и, кК = ка, лЛ = ел, мМ = ем, нН = ен, оО = о, пП = пе, рР = ер, сС = ес, тТ = те, уУ = у, фФ = еф, хХ = ха, цЦ = це, чЧ = че и шШ = ша. *Називи 21 слова, осим слова ж, ч и ш, једнаки су називима њихових еквивалената у изворној, римској, латиници*, која није имала еквивалената за та три ћириличка слова.

Свих пет самогласничких слова у српском језику представљају и свакодневне речи: *а* је везник и узвик, *е* је узвик, *и* је везник, док су *о* и *у* предлози. Свако сугласничко слово такође се може употребити као реч и с регуларном силабизацијом (ослоговљењем) и без ње (њега) – додавањем каквог самогласника испред сугласника који се силабизује, односно лексикализује. Заправо, самогласник *е* ставља се *испред* следећих *шест* сугласника: л (ел), м (ем), н (ен), р (ер), с (ес) и ф (еф); самогласник *е* ставља се *иза* следећих десет сугласника: б (бе), в (ве), г (ге), д (де), ж (же), з (зе), п (пе), т (те), ц (це) и ч (че); самогласник *а* ставља се *иза* три сугласника: к (ка), х (ха) и ш (ша). Слова (и гласови) *с* и *к* редовно се користе као предлози, уз неретко додавање самогласника *а*, тако да се добију дужи облици предлога – *са* (обавезан облик када следећа реч почиње сугласницима *с*, *з*, *ш* и *ж* – нпр. *са сестром*, *са зетом*, *са женом*, *са шураком*), односно – *ка* (обавезан облик када следећа реч почиње сугласницима *г* и *к* – нпр. *ка горњој згради*, *ка кухињи*).

За шест преосталих (вуковско)ћириличких слова у овом стандарду (ИСО/ИСО 10646) утврђени су следећи називи: њѢ = ње, јЈ = је, њЉ = ње, њѢ = ње, њѢ = ње и џЦ = џе. (Четири од ових шест слова постоје и у македонској ћирилици, ј, њ, њ и џ, разуме се – с истим називима, били они слоговни, *силабеме*, или лексички, *лексеме*.)

2. У српском језику напоредо живи неколико система назива слова који се неретко односе и на ћирилицу (вуковицу) и на латиницу стандардизовану у Хрватској (са три двословне графеме, *dždž*, *ljLj* и *njNj*, којима се понегде придружује и четврта *djDj* као замена за даничићевско *dđ*, мада тој замени није признат статус стандардности).

Ти системи понекад су подударни и за ћирилицу и за латиницу, мада се за ћирилицу, када се она учи у основној школи и кад се набраја њених 30 слова, подразумева да изговорени и исписани *самогласници* представљају и *њихове називе*, једнаке називима латиничких самогласника.

Када се пак сугласници (сонанти и консонанти) изговарају самостално, изван речи или скраћеница, обавезно се изговоре као слогови чији је други, самогласнички, елемент – полуглас *шва* (с графичким ликом *ə* у стручној литератури), али се полуглас регуларно не пише, нити је познат широј јавности.

3. Постојање неколико називних подсистема – без обзира на то да ли је у њиховој основи потреба за *силабизацијом* (производњом слоговних структура, које се изговарају саме или здружене) или *лексикализацијом* (производњом једносложних или *вишесложних речи*) – није пожељно, а *поготову није пожељно укрштати неколико страноезичких називних система* (латинског, француског и енглеског нпр.), особито при изговарању скраћеница исписаних латиницом за које не морамо знати којег су језичког порекла (нпр. за латиничку скраћеницу *BBC* не морамо знати да је енглеског порекла, због којег се и у важећем Правопису она изговара и пише *Би-Би-Си*, односно *Бибиси*, нити пак за скраћеницу *BCG* морамо знати да је француског порекла, па јој је стога одређен правописно-правоизговорни лик *бе-се-же*, односно *бесеже*).

Пошто се скоро све скраћенице страног порекла могу пресловити с латинице на ћирилицу и обратно, није нужно у ћириличком тексту наводити њихове латиничке еквиваленте и обратно. Дакле, *BBC* може бити *ББЦ*, с одговарајућом *силабизацијом*, односно *лексикализацијом* *Бе-Бе-Це* и *Бебеце*, *BSG* може се пресловити у *БСГ* или *БСЖ*, а *CIA* може бити, и бива, *ЦИА*, односно, и боље, *Ција*, када уметак слова *ј* управо обележава и дословно прерастање *силабизације* у *лексикализацију*.

Ретке су скраћенице латиничког порекла које почињу латиничким словом *qQ*, *wW*, *xX* и *yY*, а још је ређе њихово енглеско читање: *кју*, *дабл ју*, *екс* и *уај* или *вај*. Чешће је и умесније њихово читање на немачки начин: *ку*, *ве*, *икс* и *ипсилон*. Полускраћеницу *x-rays* читаћемо (с превођењем нескраћене половине) – *икс зраци*, а не *екс зраци* (с одвојеним писањем тих синтагми по важећем Правопису српскога језика). При томе је небитно што је првобитна полусложеница настала у Немачкој, где гласи *X-Strahlen*, што не морају знати ни лингвисти ни други писци и писмењаци.

4. Називи слова, сви су у Одбору у томе сагласни, не морају се учити чак ни у вишим разредима основне школе, поготову ако се донесе одлука да се српски језик, заједно с књижевношћу или одвојено од ње, настави учити и у средњој школи (што је крајње пожељно, чак и кад су посредни средње стручне школе, јер је полуписменост масовна појава). Поготову се ти називи неће учити, нити се уче, приликом увођења ђака у тајне читања, које многа деца савладају и пре него што пођу у основну школу.

5. Називи слова с полугласом (бэ, вэ итд.) или у складу са ИСО/ИСО 10646, односно ИСО/ИСО 8859-5 (*бе*, *ве*, итд.), на којем се темељи ћирилички блок Уникода (Unicode Standard), *могу напоредо постојати*, јер *оба имају традицију*, али се тешко може прихватити закључак да су називи с полугласом, који се поклапају с

изговорном вредношћу сугласника (када се они употребе у оквиру свакодневне лексике, стандардне и супстандардне, али не и кад се употребе сами), функционалнији за наш језик, бољи од оних које препоручује основни међународни стандард ИСО/ИСО 10646.

Очигледно је, наиме, да су бољи они називи који се могу нормално силабизовати и лексикализовати, барем кад су посредни скраћенице, које се могу, а понекад и морају, лексикализовати, делимично или потпуно (*икс зраци* [x-rays, X-Strahlen], зона А, колона Б [бе], ТАНЈУГ/Тањуг, НАТО/Нато, НИИ/Нин; *бе-се-же* и *бесеже* [БСЖ/BSG], А-еф-не и Аефне [АФП/AFP], *два-ер-ни* [2тп], *ха-два-о* [H₂O] итд., уз понека одступања која могу бити последица изговорних пермутација – *Ве-ме-а* [ВМА], А-фе-же [АФЖ] и слично).

6. Није битно да ли ћемо се називима с полугласом или називима с међународном стандардношћу служити при евентуалном спеловању тешко разумљивих речи или оних код којих се изговор не поклапа с исписом, или латинских склопова који се срећу и у ћириличком тексту (нпр. *шестстогодишњица*, *делинквенција*, *оториноларингологија*, *Попокатепетл*, *contradictio in adiecto*, *licentia poetica*, *circulus vitiosus* итд.), или ћемо се пак испомагати лако разумљивим и развојено чујним речима (нпр. *Пољска-Оклахома-Пољска-Оклахома-Канада-Албанија-Турска-Египат-Пољска-Енглеска-Турска-Либија* – да би се указало на изговор мексичког топонима Попокатепетл), чијим се првим словима прецизира словни поредак домаћих или страних речи. *Битно је да немамо засебних система за ћирилицу и латиницу*. Ако желимо сазнати, на пример, како се називају слова у другим писмима, словенским и несловенским, на располагању су нам међународни стандарди, често доступни и преко Интернета. Међутим, за нас је важно да се добро сналазимо око писања и изговарања барем скраћеница, једнако у ћирилици и латиници, јер нас у начелу не мора занимати њихово порекло.

7. *Скраћенице уопште не морамо читати на енглески начин. Напротив.* Пожељно је да свако зна енглески, али није пожељно да српски буде англосрпски. То важи и за она три уводна слова која уводе сајтове, www, који се најчешће изговарају овако – *дабљу-дабљу-дабљу*, јер нас на то не обавезује чињеница да та скраћеница потиче од енглеске синтагме *World Wide Web* (*Светска мрежа*). Није ли боље и природније рећи *три ве* или *три дупла ве*, без робовања енглеском начину изговора? Није ли нормалније рећи *Кфор* него *Кафор*, односно *Кејфор*? Није ли боље нове носаче информација звати *де-ве-де* или *деведе* него *ди-ви-ди* или *дивиди* према скраћеници *DVD/ДВД*? Уосталом, *CD* и *CD rom* не читамо нити изговарамо *си-ди*, него *це-де* и *це-де-ром*, а могли бисмо се сетити да се у српскоме од именица *компакт* и *контакт* могу правити и придеви *компактни* и *контактни*, тако да понекад можемо избећи скраћенице и казати, на пример, *компактни диск* и *контактна група*.

8. *Одбор мора примити к знању постојање међународних стандарда као елементи нове међународне писмености и уочити њихове предности и евентуалне слабости, али се не мора одушевљавати појединим њиховим елементима.* Штавише, ако је ко чиме незадовољан, преко домаће агенције *Завода за стандардизацију* (донедавно *Савезног завода за стандардизацију*), која тесно сарађује с *Међународном организацијом за стандардизацију / International Standardization Organization*, чије је седиште у Женеви – може испоставити захтев за измену или допуну појединих међународних стандарда па и ИСО/ИСО 10646. Може то учинити преко Одбора за стандардизацију или мимо њега, али *не видимо шта има лошег у постојећем међународном стандарду, у којем се сваком сугласнику, да би се нормално изговорио и писао, придружје одговарајући самогласник (е или а), како је већ речено.*

9. Драгослав Граочанкић неће нам замерити ако кажемо да нам уз *писмо* и *азбуку* није нужан и трећи термин, «словослед», јер би та кованица евентуално могла

послужити као замена за синтагму *поредак слова* или *редослед слова* (нем. die Buchstabenreihenfolge), а не као замена за *списак слова*, да не кажемо «словосписак» (нем. das Buchstabenverzeichnis). Ту нам је интернационализам *алфабет* већ на располагању као општи термин, док је термин *абецедна* погодна само зато да означи латиничко писмо. Штета је можда што алфабет не гласи *алфавит*, али у српском већ имамо *Хомера* место некадашњег *Омира*, *симболизам* уместо *символизма* итд. Тешко је данас успостављати доследност, али, у начелу, није добро умножавати дублетизме и триплетизме, којих ионако имамо превише. Не треба нам нпр. *хереза* уместо *јерес* нити *херетик* уместо *јеретика*, а камоли *Бетлехем* уместо *Витлејем*.

10. Није нам нужно питати се зашто су у хрватском језичком стандарду без назива остале графеме *č*, *ć*, *j*, *dž*, *đ* и *nj*, нити пак зашто су у српском сви називи слова средњег рода, док су у хрватском слова *b*, *il*, *j*, *k* и *il* мушког рода (судимо по *Rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića, *treće prošireno izdanje*, Zagreb 1998). Уосталом, српски и хрватски два су језичка стандарда, макар не били два стандарднојезичка система, два оделита стандардна језика.

Што се тиче српскога језичког стандарда, *битно је да у њему нема непотребног плурализма словних назива*, макар се дублетизам морао подносити. Уосталом, хрватски стандард није нимало склон ћирилици, а српском је латиница неопходна само као помоћно писмо.

Образложење

Образложење ове одлуке и није нарочито нужно, јер је све речено у њеном диспозитиву. Текст одлуке, с *Уводном напоменом* и *Одговорима*, испао је превише дуг. Одлуку бр. 41, као и претходне, ваља схватити као *препоруку*, а не као *уредбу* или *наредбу*, које би подразумевале законску обавезност. У складу с Пословником Одбора ову одлуку, као досад нерашчишћени заостатак из 2003. године, утврдила је Комисија бр. 7 (за односе с јавношћу и решавање неодложних питања) на својој трећој овогодишњој седници, одржаној 14. XII 2004. године, па се њој не треба враћати на осмој седници Одбора (средином фебруара 2005). Ове године утврђене предлоге одлука, предлог одлуке бр. 45 и предлог одлуке бр. 46, као и наредне предлоге одлука, Комисија ће уврстити у дневни ред наредне, осме, седнице Одбора.

Ваља још нешто рећи. Кад је састављан претходни текст предлога одлуке бр. 41, учињен је превид. Инсистирало се на називу *jota* за *j*. За то није било разлога, јер смо се испрва, док нисмо нашли и пажљиво размотрили ИСО/ISO 10646, повели за називима неких самогласника у другим словенским језицима. У Међународном стандарду ИСО/ISO 10646 постоји назив *je* за то слово у српском и македонском језику, а ниједан други словенски ћирилички језик нема тог слова у својој постави. Осим тога, слова *љ* и *њ* добили су називе *le* и *ne* по аналогији с називом *je* за слово *j*, јер се пошло од тога да гласови [љ] и [њ] настају јотовањем гласова [л] и [н], па то ваља изразити и у називима тих слова, постојећих само у српској и македонској ћирилици.

И још нешто. У међувремену, Одбор је упознат с Међународним стандардом ИСО/ISO 9, заправо с његовом новом верзијом из 1995. године, којом се утврђује одговарајуће пресловљавање појединих словенских ћириличких слова у латиничка, чиме се латиница успоставља као помоћно писмо где год је то у међународној комуникацији потребно. У нас је, док је постојала СФРЈ, верификована претходна верзија тог стандарда. Било је то 1986. Међутим, 1995. године донета је нова верзија ИСО/ISO 9, чија је логика да свако словенско ћириличко слово има свој једнословни латинички пандан. Било би пожељно да се Одбор изјасни и о овој новој верзији ИСО/ISO 9, да је прими к знању и да се заложи за њену верификацију. Међутим, то ће бити предмет једне од наредних одлука.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Комисија за лексикологију и лексикографију (Ком. бр. 4)
Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања
Ком. бр. 7, 2. фебруар 2004. г.
Одлука бр. 42
Београд, Буре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефакси: 183-175, 182-825

ВИШЕСТРУКО КОРИСНА КЊИГА И ЗА НАУКУ И ЗА ПРАКСУ

Уводне напомене

Ове године, 2003, у издању Филозофског факултета у Новом Саду, једнога од 14 оснивача Одбора за стандардизацију српског језика, појавило се ретко дело, с насловом *Семантичко-деривациони речник (Свеска 1: Човек – делови тела)*, чије су редакторке Даринка Гортан-Премк, председник Одборове Комисије за лексикологију и лексикографију, те Вера Васић и Љиљана Недељков. Пошто је књига значајна и за стандардизацију српског језика – у чијој се изради понајвише ангажовала Даринка Гортан-Премк, члан Одбора и председник једне од његових великих комисија – сматрали смо да би требало да и Одбор, без обзира на то што није била његов пројекат, каже своју реч о њој те да је тако препоручи стручној и широкој јавности.

Основни подаци о књизи

Књигу сачињавају ови одељци: *Предговор (7–22), Извори и консултована литература (19–21), Табела префикса и суфикса (22–25), Легенда и скраћенице (26–30) и Речник (31–373)*, чија је материја издељена на *семантичко-деривациона језгра (СДГ)*. Главни део књиге, Речник има четири таква гнезда: *СДГ именица (човек, људи, жена); СДГ именица којима се означавају делови људског тела; СДГ именица са малим бројем деривата и без деривата којима се означавају делови људског тела и СДГ изведених именица којима се означавају делови људског тела*.

У Речнику су лематизоване, тј. постављене као одреднице, основне, просте лексеме, а у речничком чланку сваке од њих дат је попис деривата насталих од основних речи и од њихових деривата и композита чији су саставни делови основне лексеме или њихови деривати. И код основних речи и код деривата издвојени су творбена основа и творбени формант, нпр. *главар-ски*; код сложеница су, такође, издвојени саставни делови. Леме нису акцентоване, осим у случајевима када је акценат битан за идентификацију посебних лема. Сваки речнички чланак прати кратка анализа процеса варирања – и у полисемји и у деривацији.

Вредност и циљеви књиге

Речници овог типа врло су ретки, а *Семантичко-деривациони речник*, мада има додирних тачака с неким од постојећих речника, концепцијски се разликује од свега што је до сада израђено и објављено у славистичком свету. О изворности и вредности његове концепције довољно говори чињеница да су је, са свим њеним елементима, преузели македонски и пољски лингвисти и започели рад на изради истих речника за своје језике. Др Даринка Гортан-Премк, идејни творац овог Речника,

говорила је о његовој концепцији много пута на различитим скуповима и у различитим земљама како би проверила основну замисao и, заједно са др Вером Васић, уклонила евентуалне недостатке. У ексцерпцији и обради грађе за Речник, осим Даринке Гортан-Премк, Vere Васић и Љиљане Недељков, учествовало је још десеторо млађих колегиница и колега, студената и постдипломаца Филозофског факултета у Новом Саду.

Круг корисника ове књиге знатно је шири него што се на први поглед може уочити. Поред лингвиста, првенствено дериватолога, семантичара и лексиколога, овај Семантички речник биће користан и другим језикословцима, професорима, студентима славистике и другим филолозима у учењу српског као страног језика, проучаваоцима словенских језика и свима који се буду дубље интересовали за српски језик.

Циљеви које су аутори себи поставили и у Речнику остварили бројни су и разноврсни. Мада је ово тек прва свеска, очигледно је да Речник пружа материјал и основу за врло значајна дериватолошка и општелингвистичка истраживања и закључивања. Многи ће се закључци, ипак, моћи извучити тек када се Речник комплетира. На основу Семантичко-деривационог речника могу се предузимати многа лексиколошка и дериватолошка истраживања која се тичу теоријско-методолошких проблема израде оваквих речника, могућности контрастирања семантичко-деривационих гнезда, лексиколошко-граматичких, социолингвистичких и методичких истраживања на основу тих гнезда. На темељу комплетног Семантичко-деривационог речника добиће се и потпун попис лексема које чине основу лексичког система, као и подаци о различитим типовима морфолошко-семантичког варирања. Речник омогућује и испитивања префиксалне и префиксално-суфиксалне творбе, као и творбе сложеница, на основу чега ће се моћи утврдити које су и какве лексеме више а које су и какве мање способне за обликовање композита (сложеница). Обрада лексема по принципу Семантичко-

-деривационог речника омогућује да се провери да ли тип и правац семантичких и деривационих модификација зависе од категорије речи у иницијалном положају, као и то да се провери претпоставка о већој продуктивности именица у семантичком и морфолошком варирању од других категорија речи. Лексички систем, овако испитан, омогућио би теоријски засновано лексичко нормирање. Даље, омогућио би разликовање окационализама од неологизама или разликовање застарелих творбених модела од оних који су у експанзији. А попис модела у експанзији помогао би терминолозима у стварању назива различитих струка, посебно оних нових.

Семантичко-деривациони речник несумњиво је специфичан и оригиналан лексикографски подухват. Његовом првом свеском започет је опсежан рад који ће – када буде, верујемо успешно, приведен крају – донети целовито лексикографско дело велике вредности, што ће допринети афирмацији српске лингвистике. Такође је врло важно да је радом на овом пројекту започето стварање озбиљне лексикографско-лексиколошке школе.

Наведени квалитети *Семантичко-деривационог речника*, а овде је споменут само њихов незнатан део, показују да се ради о веома вредном лексикографском и лексиколошком подухвату, који завређује пажњу и подршку Одбора за стандардизацију српског језика.

* * *

Нацрт ове одлуке припремио је др Ђорђе Оташевић, секретар Комисије бр. 4. Нацрт је размотрен и с мањим изменама и одговарајућом опремом прихваћен на седници Комисије бр. 7, 18. 12. 2003. Претворен је у предлог одлуке бр. 42, који је без примедба усвојен на седмој седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 29. јануара 2004. године.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 2. фебруар 2004. г.

Одлука бр. 43

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

ЗНАЧАЈАН ПОМАК У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНЕ РАДОВЕ И КЊИГЕ ИЗ ТВОРБЕ РЕЧИ

Уводне напомене

Када смо, 22. априла 2002. године, поводом изласка прве књиге *Творба речи (Део први: префиксација и композиција)*, доносили Одлуку Одбора бр. 25 (*Поуздана и научно утемељена аргументација*), напоменули смо, на самом крају текста, «да проф. Клајн управо ради на другом делу студије о творби речи у савременом српском језику, у којој ће бити обрађена деривација», али – нисмо могли ни претпоставити да ће се други том појавити већ наредне године, 2003, на октобарском сајму књига у Београду. Срећом, десило се оно што нисмо ни претпоставили. Сада имамо и други том. Оба од њих носе исти наслов – *Творба речи у савременом српском језику*, а другоме је поднаслов – *Део други: суфиксација и конверзија*. И издавачи су исти: Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, Матица српска, Нови Сад, и Институт за српски језик САНУ, Београд. Исти су и рецензенти: Живојин Станојчић и Мирослав Николић, чланови Одбора за стандардизацију српског језика. И поново стоји: припремљена у оквиру Одбора – као дело 2 «Прилога граматици српскога језика», у којој ће се наћи већи број књига.

Основни подаци о књизи

Иза краћег Увода (стр. 5–15) – који спада у одељак *Суфиксација* (стр. 15–378) – следи девет поглавља (1. Именички суфикси – домаћи, 2. Именички суфикси – страни, 3. Придевски суфикси – домаћи, 4. Придевски суфикси – страни, 5. Заменички суфикси, 6. Глаголски суфикси – домаћи, 7. Глаголски суфикси – страни, 8. Глаголски суфикси за промену вида и 9. Прилошки суфикси). Други одељак – *Конверзија* – неупоредиво је краћи, непуних двадесет страница (379–388), а издељен је на пет поглавља (1. Термин и дефиниција, 2. Поименичење, 3. Попридевљење, 4. Прелазак у прилоге и 5. Прелазак у предлоге).

Цео овај том знатно је дужи од претходнога. Сачињавају га још: *Литература* (389–396), потом *Регистар суфикса* (397–401), устројен у пет поглавља (I. Именички, II. Придевски, III. Заменички, IV. Глаголски и V. Прилошки), и, најзад, опсежни *Регистар речи* (402–514), издељен на три главе (I. *Српске речи* [502–512], II. *Руске речи* [512] и III. *Речи из латиничких језика* [512–514]), однео је петину књиге. Та два регистра битно олакшавају налажење оног што се тражи и добро сналажење корисника ове књиге, која је и иначе прегледна и читко писана.

Ауторове дилеме, отклоњене у сарадњи с рецензентима

Рецензенти, од којих се преузима оцена књиге, имали су првобитно приличан број примедба на понуђени рукопис, које су готово у потпуности

прихваћене. Оне су се односиле првенствено на број и распоред суфикса, тако да су сви сродни суфикси (као нпр. *-аник*, *-еник*, *-беник* и др.) груписани на једном месту. Аутору је изворна намера била да све суфиксе поређа строго по азбучном реду. Међутим, од тога се одустало, али корисник има на располагању Регистар суфикса, који помаже да се лако нађе сваки појединачни суфикс поменути у књизи, међу којима је многи опширно приказан, описан и илустрован.

Оцена књиге

Другом књигом *Творбе речи у савременом српском језику* обухваћене су *суфиксација* (извођење, деривација) и *конверзија* (претварање, преобликовање), најпродуктивнији и најнепродуктивнији тип творбе речи у српском језику, па и у оном језичком корпусу који је донедавно називан српскохрватским језиком. Одмах ваља рећи да је ово најобухватнија, најсадржајнија, најкомплетнија и најкомплекснија студија о овим типовима творбе речи, која у сваком погледу представља значајан помак у односу на претходне радове и књиге из ове области.

Што се комплексности књиге тиче, она је условљена, с једне стране, комплексношћу саме материје коју обрађује (а ту се пре свега мисли на суфиксацију) и, с друге стране, тежњом аутора да обради и објасни готово све из суфиксације и конверзије у српском језику. Комплексност суфиксације потиче делом из њене изузетне продуктивности, а још више из често тешко утврдиве границе између творбене основе и суфикса, што је последица различитих и неретко вишеструких фонетских промена извршених током историје нашег језика управо на тој граници, одн. многобројних морфолошких алтернација, као и честих (понекад недовршених или лексички ограничених) померања границе између основе и суфикса изазваних перинтеграцијом (обично аналошког порекла), тј. појавом сложених суфикса. Понекад, чак, није јасно шта је од чега изведено нити пак да ли је уопште изведено (и то не само код речи страног порекла, код којих је тај проблем најизраженији).

Аутор се храбро и надасве поштено суочио са свом том сложеностју, не прескачући и не заобилазећи чак ни појединачне спорне случајеве. При томе није остајао само у равни творбе, тј. утврђивања творбених форманата, начина њиховог комбиновања и значења творенице (рецимо код *финеса* наводи «првобитно 'финоћа', али данас у значењу 'појединост, ситна разлика, нијанса'»), већ је често залазио и у друге језичке домене. Тако су уз многе речи или категорије речи дате опсервације етимолошке, социолингвистичке, нормативистичке, граматичке, историјскојезичке и/или културолошке нарави (нпр. да је *сифилистичар* «несумњива грешка [замена суфикса]», да је генитив од *Христос* – *Христа* и да ном. *Христ* «није у традицији српског књижевног језика», да је *нимфета* «од фр. *nymphette*, али популарисано преко енглеског *nymphet*, захваљујући Набоковљевој 'Лолити'») и тако даље и томе слично). Све то допринело је појави појединачних (истина ретких) случајева који изазивају недоумице и захтевају накнадно промишљање. Накнадно промишљање решило је многу дилему, али је, вероватно, понека и остала. Овом књигом добили смо дело знатне вредности и опсежности, ретко и у словенском свету и изван њега.

* * *

Садржај предлога ове одлуке утврђен је на седмој седници Комисије бр. 7, одржаној 18. децембра 2003. године. Седници су присуствовали сви чланови Комисије: Иван Клајн, Бранислав Брборић, Новица Петковић, Слободан Реметић и Драго Ђупић. Иван Клајн, председник Одбора и аутор књиге, није се бавио ни разматрањем ни дотеривањем текста ове одлуке, који су припремили Драго Ђупић и Бранислав Брборић консултујући рецензије. Предлог је без примедба прихваћен на седмој седници Одбора, одржаној 29. 1. 2004.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике (Ком. бр. 5)

Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања

Ком. бр. 7, 1. фебруар 2004. г.

Одлука бр. 44

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 183-175, 181-383, 635-590

Телефакс: 183-175, 182-825

ПРЕЦИЗИРАЊЕ И ОСНАЖИВАЊЕ ПОСЛОВА ОКО НОВЕ РЕДАКЦИЈЕ ПРАВОПИСА

Уводне напомене

Иако је пре две године донета Одлука Одбора бр. 23 (*Озваничење новог правописног пројекта*), није се много напредовало у пословима око реализовања нове редакције Правописа српскога језика, што је било планирано за крај 2003. године, тако да би ново издање Правописа угледало светло дана током 2004. године. Последња седница Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике (Комисија бр. 5), одржана 28. новембра 2003. године, пружила је прилику њеним члановима – а нарочито четворици чланова редакторске групе (Мату Пижурици, руководиоцу редакторске групе, те Милораду Дешићу и Живојину Станојчићу, док је одсутан био Бранислав Остојић, који је и сам инсистирао на прецизирању послова и њиховој интеграцији), као и председнику, потпредседнику и секретару Одбора (Ивану Клајну, Слободану Реметићу и Браниславу Брборићу) – да реално сагледају ситуацију, да рашчисте и прецизирају све што је неопходно како би рад несметано текао и окончао се током 2004. године. Ново издање Правописа имало би бити објављено у наредној, 2005. години у екавској и ијекавској верзији истовремено.

После конструктивне и одговорне расправе свих присутних, прихваћен је документ под насловом *Правопис 2004 (Шта је рашчишћено и оснажено)*, који је – под насловом *Подсетник за даљи рад на Правопису и око њега* – саставни део ове Одлуке. Прецизно је рашчишћено шта ко ради и ко се с киме «укршта» и преплиће (ко је коме «дублер» за поједине правописне одлуке).

Даље следе закључци који се односе на *обавезе свих четирију чланова редакторске групе, на чијем је челу Мато Пижурица*, пренесени, с мањом изменом, из Белешке са седнице Комисије бр. 5 одржане 28. новембра 2003. године.

Послови и њихови носиоци

1. ИНТЕРПУНКЦИЈА

Приређивач Живојин Станојчић
Укритање с Матом Пижурицом

2. ОДВОЈЕНО И САСТАВЉЕНО ПИСАЊЕ РЕЧИ

Приређивач Милорад Дешић
Укритање с Браниславом Остојићем

3. „ГРАМАТИЧКЕ ТЕМЕ“ У ПРАВОПИСУ (ЕКАВСКИ И ИЈЕКАВСКИ ИЗГОВОР, МОРФОФОНОЛОШКА ПИТАЊА)

Приређивач Бранислав Остојић

Укритање с Милорадом Дешићем (посебно око одвојеног и састављеног писања речи)

4. ВЕЛИКО И МАЛО СЛОВО, РЕЧНИК И ОСТАЈЕ ТЕМЕ ФОРМАЛНОГ ПРАВОПИСА (ТРАНСКРИПЦИЈА, ТИПОГРАФСКА ПИТАЊА)

Приређивач Мато Пижурица

Укритање с Милорадом Дешићем (посебно када је у питању Правописни речник и акцендовање одредница)

5. ТРАНСКРИПЦИЈА СТРАНИХ РЕЧИ

➤ *За ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК Твртко Прћић*

➤ *За ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК Душанка Точанац*

➤ *За РУСКИ ЈЕЗИК И СЛОВЕНСКЕ ЈЕЗИКЕ Богдан Терзић*

➤ *За СКАНДИНАВСКЕ ЈЕЗИКЕ Љубиша Рајић*

6. СКРАЋЕНИЦЕ

Приређивач Вељко Брборић

Укритање са Живојином Станојчићем

7. КОНАЧНА РЕДАКЦИЈА

Мато Пижурица

8. РЕЦЕНЗЕНТИ НОВЕ ВЕРЗИЈЕ ПРАВОПИСА

Иван Клајн и Драго Ћутић

Напомена: Сви приређивачи дужни су прочитати рукописе других, а не само оних с којима се укритају.

Завршне напомене

Секретар Одбора преузео је обавезу да се обрати породици Митра Пешикана, те да је упозна с радом на новој верзији *Правописа српскога језика* (припреманог у тешким годинама распадања бивше СФРЈ и изашлог из штампе 1994. године, с годином 1993. на насловној страници, када је штампање отпочело, али је због помањкања финансијских средстава довршено наредне године) и условима под којима ће се извршити редакција Правописа. Текст Правописа биће знатно прерађен и престилизован, најмање двоструко краћи и умногоме приступачнији ширем кругу корисника, ослобођен од позивања на Правопис из 1960. године, с допунама у одељку који се бави транскрипцијом страних властитих имена и у Речнику уз Правопис. Пошто се неће уносити нова правописна правила – већ ће се неке дублете уклонити док ће неки одељци претрпети дерегулацију (нпр. спојено и одвојено писање речи) – стало се на становиште да на корицама и на насловној страници Правописа, као сведочанство о постојању континуитета и уважавању заслуга за дубље научно осмишљавање правописних правила, остану имена његових приређивача (Митра Пешикана, Јована Јерковића и Мата Пижурице). Наравно, додаће се имена чланова редакторске групе, на чијем је челу Мато Пижурица, с тим што приређивачи и суприређивачи (чланови редакторске групе) задржавају и преузимају (ко)ауторска права у складу с приложеним *Подсетником*.

У међувремену, већ 24. децембра 2003. године, и породица Пешикан и Јован Јерковић дали су писмену сагласност да се нова верзија Правописа може припремити у складу с предлогом Одлуке Одбора бр. 44, који је допуњен овом

констатацијом и обавезом издавача да нову верзију Правописа објаве истовремено на екавском и ијекавском изговору. Тако ће се без сметње приступити даљем раду на новој верзији Правописа, који, у складу с овом одлуком, остаје понајвише везан за Матицу српску, једнога од изворних оснивача Одбора, традиционалног носиоца организације послова око Правописа српскога језика и других језичких подухвата те главног издавача Правописа. Одбор ће настојати, колико год се покаже могућим, да Правопис буде првенствено стручно питање, а то значи да никада више не буде јабука раздора међу стручњацима нити монета за изванстручна поткусуривања, без обзира на то што се увек подразумевају улога и значај социолингвистичког миљеа у којем се развија и стандардизује сваки језик, па и српски, најважнија комуникацијска и симболичка делатност претежне већине грађана Србије, Црне Горе и Српске.

* * *

Предлог ове Одлуке припремљен је у сарадњи секретара Одбора и секретара Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, како је и предложено на седници Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике одржаној 28. новембра 2003. године. Предлог је унеколико дорађен на седници Комисије бр. 7 (18. децембра 2003. године), која обавља послове Одбора између његових седница, а усвојен је на седмој седници Одбора, одржаној 29. јануара 2004. године. На седници Одбора је саопштено да су Јован Јерковић и породица Пешикан дали писмену сагласност да се на новој редакцији Правописа ради у складу с предлогом одлуке Одбора, у којем је додата, на крају пасуса Уводне напомене, синтагма у *екавској и ијекавској верзији истовремено*, што и није било спорно с обзиром на то да је Правопис из 1993. године у исто време објављен у обема тим верзијама.

Приложени Подсетник саставни је део ове одлуке.

ПОДСЕТНИК ЗА ДАЉИ РАД НА ПРАВОПИСУ И ОКО ЊЕГА

1. *Правопис српскога језика* (2004) није нови правопис, него ново издање претходнога.
2. Правопис није *ауторско дело*, него *колективна конвенција*, коју устројава овлашћена група *приређивача* (3 сарадника) а у конкретном случају и овлашћена група *супприређивача* (4 сарадника). Да би се даљи посао несметано обављао, потребно је обезбедити *писмену сагласност* Јована Јерковића и породице Минтра Пешикана.
3. Кад се добије писмена сагласност под 2. постаје јасно да у овом издању учествује 6 супрерађивача, с тим што стара тројка (М. Пешикан, Ј. Јерковић и М. Пижурица) стоји где и сада, док за нову четворку уз прерађено издање Правописа (Б. Остојић, М. Пижурица, М. Дешић и Ж. Станојчић) ваља напоменути да је посреди *радна група редактора прерађене верзије текста Матичиног правописа*.
4. Утврђен је предлог за проценат учешћа у финансијској страни ауторских права прве тројке и друге четворке приређивача (М. Пешикан и М. Пижурица по 30%, Ј. Јерковић 10%, а остали, према обиму учешћа у раду, преосталих 30%).
5. Прецизирано је и написмено утврђено шта ко ради, ко је коме дублер (ко се с ким «укршта») за конкретни прилог, с тим што је Мато Пижурица, као руководилац групе редактора, дужан стилски и на други начин ускладити све прилоге.
6. Рок за предају готовог рукописа јесте: најкасније 30. септембар 2004. године.
7. У октобру 2004. године, чим група редактора доврши рукопис, Одбор се обраћа трима министарствима у Србији, Црној Гори и Српској најављујући ново издање и евентуално тражећи одговарајућу помоћ.
8. Пожељно је да, уз Матицу, суиздавачи Правописа 2004. године буду и три завода за уџбенике и наставна средства, као и Институт за српски језик САНУ, с одговарајућим учешћем у укупном тиражу и трошковима око припреме прерађене верзије (Матица 60%, остали по 10% учешћа у трошковима и тиражу). Уговор с приређивачима и издавачима припремиће Матица српска кад за то дође време.
9. Деривати Правописа могу се слободно приређивати и објављивати уз позив на Правопис и обавезу да сваки дериват буде с њиме нормативно усклађен. Сваки дериват имаће наслов ПРАВОПИСНИ ПРИРУЧНИК (уз поднасловни додатак, нпр.: за основне школе, за средње школе, за најширу јавну употребу, за било шта друго...).
10. Овај документ саставни је део Белешке с прве седнице Комисије бр. 5 одржане 28. новембра 2003. године и биће објављен у Списима Одбора VI, као прилог тој белешци. Белешка је послужила као основа за одговарајућу одлуку Одбора, чији је предлог био упућен на разматрање и усвајање на годишњој седници Одбора крајем јануара 2004. године. На тој седници, 29. 1. 2004. године, усвојен је као Одлука Одбора бр. 44.

**VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА,
ЧАСОПИСА И КЊИГА**

Жокежа - ивица, „правилник“
својо-принципа - ивица писма
вспречно се-рашију, усаврша
воју; постају његови жигобски сг-
путник, чак вестима - чувар,
каткид с ауторитетом на којем би
им и државна принуда могла позва-
вати.

А како стоје ствари с кодексом
ма српског језика, с његовим пра-
вилама писанја?

Игледа да и самој институцији
правилника у српском језику и дру-
штву, већ више од пола века онада
мало виђестало, морално, не-
прикосносно зрачење. Чиница
која томе допринела вероватно су
у највећој мери екстралингвистич-
ки. Оваде ће се, међутим, размо-
трити неколико претежно интра-
лингвистичких, јер се питања, ако
буде сагласности о њиховом неце-

шта од свега тога?!

Али, како онда, у проценту што
је зазначајно, жичке де-реда-
тата која се огледају у томе да по-
тешљиви и најпожељнија кори-
сници знају да правилима долазе
као преназиви предмет из школ-
ског програма, као бачке, школар-
ско питање које је одраство и шко-
лован човек изданао (не приличи
му), као „материју“ којој је враћа-
ње, у коју је погледавање, чак је
само изрававање захорно (руни и
самоуздање) — макар се поуглаво
и не знаде: о чему та „материја“
збори, је ли ваља иста, има ли бит-
не разлике између ПРАВОПИСА
и КРАСНОПИСА!

Невоља се наставаља када може-
лимо да свакамо онитом имену-
ном (која означава изрицона не-
ког посла — Чинила вјешће) онко
ко правилник обликује, саставља,
приређује. Урадио ли то како

сваког - исленика - који се бави
правилним-писанима? („Јези-
кно-критички“ „...“ - ићи како на
донекудом месту.

Благо закондацима, стано-
вацима и бројним другим „цима,
која која нема забуне! На ни гра-
тва за адекватнијом реча.

Не морамо овде разматрати и
проблеме која настају при поку-
шајима грађана жемског рода
именице „правилник“.

Али, како ће постоји правили-
сноуређена списолика (и јавна и
нејавна) писана прилика, ако
правилнојезички уређена није и
говорна, нарочито у њеним јавним
сегментима.

Представљајућа окњиљени,
„раздрљани“ језик, његову гласив-
ну реализацију, његова вазиљна
„директни иреник“ (чак и када се

ГОБОРИМ, а ети-таким, ара
ица ПРАВОГОВОРОМ. Без (по-
штовања) таквих норми, говори-
лац је, а некому говорник, „исни-
смер“ — „НЕГОВОРАНИ“!

Такви ће бити и говорилаци и
говорник сваког језика који смеће
с ума недовољност, односно честу
и логичку неспривљивост право-
писних норми „у савним другим
медију“ говорном. Ономо ко у не-
га активно закорачи неће помоћи
ни најбештавије, „чисто“ оратор-
ство (испуњење свих услова које
она захтева), ако не поштује пра-
вила ЈЕЗИКА, када се он говорио
манифестује.

Пошто говорника/говорника о
језику међају у којем се исказује
не може ипитуно обавестили ску-
пица правила о нормирању писанја
(правилник), он изнад тога што му
правилник може дати — остаје пре-
пуштено самом себи, својој есенцу-

привила не могу пригнурезити,
једна друта могу допуњавати — али
норату искљивати посебности оба
ова вида језика. Свака од ових ску-
пина читљива је и примењива пот-
пуно — само у језичком виду којем
је намењена.

И још ова: мноштво је функци-
оналних стилова, и у писану и у
говору. Пожељно је да кључне на-
сане и говорне одлике ових изјава-
жанијах, најчешћих функционал-
них стилова, такође буду предмет
српске језичке стандардизације,
односно да оне, тако стандардизи-
шки верификоване, постају са-
ставна део поменутог целовитог
језичког кодекса.

По томе или због свега тога
могли бисмо постати, што је мање
важно, и национално и културоло-
шки препознатљивији, и, што ва-
жно јесте, додуше уз икњиљске и
други услова, грађани.

У ПОДГОРИЦИ САОПШТЕНИ РЕЗУЛТАТИ ПОПИСА
 ПОЛИТИКИ, држ 32377/ВЕК први, 24. 12. 2003, А1-А14.

Црногораца само 40,4 одсто

Као Срби изјаснило се 30 одсто грађана, Бошњака је више од девет одсто, Албанаца седам одсто, Муслимана више од четири одсто...

Мзванички пољаци показују оно што је саопштено незванично: 40,4 одсто становника Црне Горе на овогодишњем попису се изјаснило као Црногорци, тридесет одсто као Срби. Бошњака је више од девет одсто, Муслимана нешто изнад четири, а Албанаца седам процената. Пораст број Срба, у односу на попис 1991, веома је велик: више их је за 140.000, док је Црногораца стотину хиљада мање.

За демографа мр Горана Пенева није изненађење то што је повећан број национално изјашњених Срба, а смањен број Црногораца. Од првог послератног пописа 1948. године тај је тренд, каже, присутан, осим 1981, кад је, у односу на 1971, број Црногораца повећан, а Срба смањен. Овог пута, међутим, изненађује величина промена.

Смањење удела Црногораца је регистровано и на попису у Србији, с тим што је нарочито било изражено у централном делу ове републике. Пенев каже да кретање броја становника по националности зависи од природног прираштаја и миграција, али и од „етничког трансфера“, што значи да се исти људи на два пописа различито изјашњавају. Да је у овом случају реч о „етничком трансферу“ говори податак да су Црногорци и Срби на пописима 1991. и 2003. у Црној Гори заједно чинили нешто више од седамдесет одсто становништва. Али, пре дванаест година, однос између њих је био 62 према девет, а сад је четрдесет према тридесет!

(Наставак на страни А11)

Број Срба и Црногораца на пописима у Црној Гори

Година	1948. год.	1953. год.	1961. год.	1971. год.	1981. год.	1991. год.	2003. год.
Црногорци	342.009	353.695	383.983	355.662	400.474	260.484	273.366
Срби	6.707	13.864	14.087	39.512	19.407	57.176	201.892

Црногораца само 40,4 одсто

Политика, Београд, 24. 12. 2003. АМ.

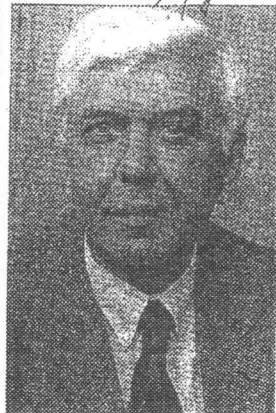
(Наставак са 1. стране)

Напомињући да се демографија углавном не баве разматрањем питања због чега долази до етничких трансфера. Горан Пенев ипак износи утисак да је „политичка ситуација утицала на промене у изјашњавању“. Досадашњи пописи су, наике, показали да је удео српске популације растао у време погоршаних међународних односа, док је црногорско учешће повећавано кад је у Југославији јачала југословенска опција. Тако је 1971, у време пораста национализма (хрватског, пре свега), удео Срба у Црној Гори, у односу на попис 1961, видљиво повећан. Међутим, кад је, после Титове смрти, 1981, порастао број Југослована, расте и удео Црногораца. На следећем попису у ратној 1991, у Црној Гори се поново повећава учешће Срба. Коначно, ове године, вероватно као реакција дела становништва на тежње за осамостаљењем Црне Горе, дошло је до још већег опредељивања у прилог српске нације. Што се Црногораца тиче, Пенев наводи да су они и даље најбројнији у мањинској држави, али и једини од бивших ЈУ народа с уделом испод десетог одсто у становништву.

Плиме и осеке

— У околностима у којима живимо, у време кад је државно питање отворено, а изглед и величина државе промењиви, готово да је нормално то што се бројност припадника појединих нација на пописима чак драматично мења — примећује социолог др Живко Сурчулија. Он каже да живимо у такозваној недовршеној држави, у којој постоје и нације чији процес формирања још траје. И зато готово сваки попис на овим просторима доноси и неке веома крупне промене. Пример за то су Муслимаки који су се на недавним пописима у Србији и Црној Гори у великој већини изјашњавали као Бошњаци. Исти је случај: с Југословенима, којих је 1981. године на простору тадашње Југославије било више од милион, а сад их је десетак пута мање.

Што се црногорског пописа тиче, на велике промене у националном изјашњавању свакако је утицало драматично отварање питања

ЖИВКО СУРЧУЛИЈА

ГОРАН ПЕНЕВ

НЕБОЈША МЕДОЈЕВИЋ

осамостаљења Црне Горе. Власти у Црној Гори су, подсећа Живко Сурчулија, већ најавиле да ће референдум о самосталности бити одржан, „а мени се чини да је ово нека врста одговора дела становништва на такву могућност“. И реч је о одговору не само властима Црне Горе, него и међународним институцијама које су инсистирале на стварању државне заједнице Србије и Црне Горе.

Професор Сурчулија, при том, упозорава да између резултата пописа и става према заједничкој држави не треба стављати знак једнакости. Јер, не изјашњавају се сви национално опредељени Срби за заједничку државу, као што ни сви Црногорци нису за самосталну Црну Гору.

Опомена за референдум

Али, резултати пописа несумњиво показују да су били у праву они који су упозоравали на опасност ој драстичних подела на референдуму, поготово што се, према интерпретацијама неких политичара, и бошњачко-муслиманско становништво на простору СЦГ веома обазриво односи према заједничкој држави, између осталог и због Сандака као целине, на чијем простору живи велики број припадника ове националне групе.

— Они не желим да ме било ко сврста у оне који оспоравају грађанства Црне Горе да живе у самосталној држави. Ако су друге републике, па и оне које никад нису биле самосталне државе, после распада СФРЈ, то постале, не видим разлог зашто не би и Црна Го-

успешним земљама у транзицији званична политика се бави питањима грађанског и индивидуалног идентитета и социјалним темама, а у Србији и Црној Гори кључно питање за политичке елите јесте ко је Србин, ко Црногорац, ко којој држави припада и којим језиком говори. Напомињући да у бићу Црногораца постоји дуалитет у националним осећањима, Медојевић каже:

— С тим у вези су и резултати најновијег пописа. Од 1990. до 1997. године Црна Гора је била изложена агресивним нападима српских националиста, који су желели да збришу црногорску нацију као идентитет. Реагујући на те нападе, људи су били Црногорци малтене из protesta. Међутим, од 1998. године до данас грађани Црне Горе су изложени агресивној кампањи невокомпонованих црногорских националиста, из разних званичних институција, тако да резултате најновијег пописа, с великим бројем изјашњених Срба, треба посматрати и као израз резултата protesta њих. Реалне показатеље националне опредељености грађана код нас — закључује Медојевић — зато можемо очекивати тек на неком будућем попису, кад политика не буде толико окренута нацији као инструменту за остваривање интереса политичких елита.

Б. Радивојша

Најчешће српски

Према подацима Ревулацијског завода за статистику, од укупно 670.000 становника Црне Горе, 401.000 се изјаснило да за српски као матерњи језик, 145.000 за црногорски, 49.000 за албански, 29.000 за бошњачки, док за њих двадесет хиљада не постоји податак.

ра ишла тим путем — уколико то њих народ жели. Али мислим да су овај попис и нагли скок броја оних који су се изјаснили као Срби, својеврсна опомена носиоцима идеје самосталности — констатовао је Сурчулија.

Директор подгоричког Центра за транзицију др Небојша Медојевић каже, међутим, да резултате пописа треба довести у везу и с преовлађујућом политиком која се на нашим просторима води. У

Неопходност одступања од редоследног (азбучног) начела у речницима српског језика

Дали су у до сада објављеним назре-
вима и најзначајнијим једнојезичким
речницима српског језика заступље-
не речи оба српска изговора: и екавске и
јекавске, или, пак, само једног?! (Ко-
лет?!)

Занимљиво би било знати број проце-
нат тачних одговора на овакво питање ...
нарочито у случају када би се могло доћи
до одговора свих оних (међу говорницима
српског језика) који су ради да своју упу-
ћеност у ову чињеницу покажу.

Не би било на одмет знати и број пита-
них који би одговор ускратили – било из
којег разлога.

Подразумевао би се спонтани, неравни
одговор – као у случајевима када свима по-
требе за претмишљањем јер су посредни ни-
тања и, по правили, неосредни одговори,
иа пример о имену и презимену, адреси,
датуму рођења, полу, занимању, брачном
статусу и(или) осталим круцијалијама из
општих статусних – белоданих области
упитаних.

Не би било збогет знати број (проце-
нат) тачних одговора на ово питање ...
много манег узорка: случајног или стра-
тификованог. Код овог потоњег одговори
би могли бити најрелевантнији, или бар
најиндикативнији!

Можда би резултати ове минотетичне
„анкете“ били сасвим другачији када би се
селективно примењило, модификовано
једино освештано, само по себи логично, и
у светским размерама прихваћено, опште,
ла и лексикографско правило ... којег се
српски речници одвајкада, не чинећи ни-
каке изузетке придржавају.

Реч је о правили на којем се заснива ре-
дослед реч/обредница у свим, па и у срп-
ским речницима. То владајуће правило ...

које одређује редослед развођања, исписива-
вања реч/обредница у речницима сваког
језика – покудерно је са утврђенима одгов-
следом сваког појединог језика.

У српском језику је то, наравно, след
подударан утврђеност следу слова српског
језика – дакле азбучни принцип. Треба ли
у нему, међутим, у српском случају, начи-
нити нека одступања?! (За одступања у из-
вансрпскојезичким случајевима – тешко
да има и најмање потребе!?)

Најважнији једнојезички речници срп-
ског језика, нарочито они с почетка овог
размишљања, бележе оба изговора срп-
ског језика: и екавске и јекавске реч/ли-
кове.

Али, они се ликови не налазе једна по-
ред другог, нису напоредно утврђени
(азбучни принцип сасвим ретко омогући
да се таква случајева збиву), него – једна-
развођена места, она која им следе по
азбучном принципу и ред, те ове, и се-
мантички и морфолошки, исте истицајке,
истозначне речи, уистину ликови исте
речи, постају развођене, различане, раз-
деле, незнани једна другој, отуђене једна
од друге – некада и по неколико речнич-
ких странаца, не лако уочљиве као потпу-
не истозначнице-двојнице, одазиви једна
другој у једномском зрцаљу.

Овако испреметане, ове речи постају
распонућене, разбраћене, разарабене, без
могућности да се симултано утврде, уоче
и лакше запамте, да се запамте елементи
њихове међусобне танане изговорно-испи-
сне, различитости и истости, те стечке на-
поредан утврде у њихову ортографску, одно-
сно стандардоношку верификацију!

Драгослав Граоцикић

Књижевне новине, број 1097-1098, јануар 2004.

Ово одређивање и удржавање екавских
и јекавских ликови – речи српског језика,
заправо: ова самонаметнута сегрегација
свих речи – са исте, двоверне медаље,
представља развођивање властитог је-
зичког ткива и основа – и наноси већ гото-
во два века непроницајиву штету и српском
језику и српском народу.

Наносиће и убудуће – ако у српским
речницима те двојне, истозначне ликове
истих речи оба српска изговора, не учини-
мо суседним! То ће вредети незнатно, он
ако оних мишљања која указују на по-
требу стандардоношке верификације само
једног српског изговора (и једног писма) у
јавној/службеној комуникацији.

Овом речничком сегрегацијом сечемо
трагу или у прстину упрених у друге, које
знамо да и неоправдано дигнемо на шпе-
дестал виновника властитих националних
недела.

У развијању свести о екавском и је-
кавском изговору српског језика као не-
говим природним, саставним, незаобид-
ним, конститутивним, историјски утеме-
љеним, легитимним и напоредним чинио-
цима – речници српског језика морају има-
ти основну и истовремено пресуднообра-
зову и стратегијску улогу. Поготово због
тога што је српско школско однесивање
ње, а касније језичко и друго образова-
ње и усавршавање, одуке (с изгледима да
се тако настави) углавном: или на једном
или на другом од ова два српска изговора
... тако да један од њих остаје и најобразо-
ванијама у сфери једна овлашћеног знања и
непоузданог препознавања.

На прсте се могу избројати, и међу нај-
бољим српским лингвистима, они који су
истовремено и у једном и у другом срп-
ском изговору доброга и поуздана опи-
сменили.

Безуштевно држање за уобичајено ре-
доследно начело при исписивању речи ...
поменути могућу и моћну, драгоцелну уло-
гу – српским речницима ускраћује. Одува-
ма им у исти мах и могућност подјатне, зна-
чајне, веома пожељне мислије у свескопи-
ма изванјезичких процесама и сегментаци-
ма укупуног српског националног живота.

Не би био мали корак када бисмо за
почетак учинили да се увидом у сваки не-
вообјављени српски речник, и онај најста-
рни и најнепретенизнији, могле увек по-
уздано, недовољено с лакоћом утврдити ко-
је речи имају исту вредност и у једном и у
другом српском изговору: јасно, односно
које унутар њекавског изговора могу има-
ти поред јекавског и екавски лик!

Валда би нам и позебан речник таквих
српских речи – „безатитив“, односно оних с
неутралним рефлексима јасна.

Ако у новим српским речницима, и у
једнојезичким и у осталима, реч из једног
српског изговора одмах буде следно лик
те речи из другог српског изговора ... поче-
ћемо да отставујемо не само поменуто
значајне учинке (и мислије) које смо до са-
да прегото пропунгали него ћемо и упо-
требу српских речника, себи и целом све-
ту, учинити лакшом, бржом, ефикасно-
јом и многоструко поузданијом.

Београд, 19. 2. 2003.

Писма прате језике, 17. 1. 2004, БС.

Писма прате језике

„Ђирилица је већ пописнута”, 29. 12; „Неприхватљиво двоазбучје”, 30. 12. 2003.

Обе реакције на мој интервју („За гласове толерације”, 13. 12) веома муштрују тамо наведени начини мишљења (свој на својем, на-ме-гуре, јасне границе, непристај-ност према другом, одбијавање мешавина).¹ Драгољуб Ђирић, београдски Историјски одбор „Ђирилица” из Новог Сада, сплет-ана како је раније мислио као и ја, а сада мисли другачије. Негао је право да мења мишљење, на чак и да верује како ми сад имамо јед-но писмо у језици, а друго у слу-жбеној употреби. Моје је, на-к, право да свој начелни став не ме-њам због црковне попултичких околности. А Б. Весич из Новог Београда изјаве потпуно пред-ставља моје ставове, што је лако утврдити првостим употребљеним текстовима, а вођом деликује несоб-чан и на слободних асоцијација, не-повезаних с мијриј речима, на нема потребе да их коментаришем (на-

ли језици у Хагу, Србе сви и сви-де, толерација српског језика у Ивици, Понеља Уједињених наци-ја о језику — угред неисторична, писане српског српском ђирица-ном, утврђивање „рсона Г аде на-цизма” у српску латиницу, ком-пјутерска недовољна, потпуна писма наших толикома емле-ским латиницом).

Радиме ту, у интересу читалаца ове рубрике, у најкраћем указати на саж проблемима с националним раздржаним ђирицама и латинице, да које се залажу моји оно-ленти (а и многи други њени са-радници). У науци, за разлику од политичке, писма се везују за јези-ке а тек посредно и службено за-марке, без обзира на народе који њима пишу. Тако српска, фран-ска или француска латиница „ђи-рица” свака који говоре одговара-јуће језике — а то ошто нису само-Билези, Шпанци и Французи. Ако

неки језик промени писмо (нпр. турмушки, турски), ново писмо, како крулесто, постаје и дество. Ако нас, користи два писма, оба су у том смислу његова, иако само једно може да буде изворно и угу-лико он симболичке вредности. Док је значајно постојао српско-хрватски језик изградио се гово-рино и српскохрватској ђирици, односно латиници, којима је писа-но неколико народа. Јамак, ништо су удружени националимама раско-марали и латиничку државу и њен највећи језик, иако нема самостра-је, јер се хрватски језик иако на-тинички, а српски ђирицима и латинички. Дакле, ђирица јесте српска, али латиница није само хрватска. Ту не пресудује неспор-но хрватско покрсно латиниче ве-то целома јанашња рашчленост на-целом српскохрватском језичком простору.

Стога не би требало ставио ин-

систирати из националним озна-кама ових писма и класификују над њима, докључно је гворити просто о ђирицима и латиници. Посебно је неуместан и штетан обичај да се латиница, и кад се ко-ме пише српски језик, употребу на-зна хрватском, или језицима, чак хрватским државним писмом, тиме се, наиме, пресудајућем брзоју Срба у Србији и ван ње који се, неогорченима националистич-ким доктринама и сувишном пошти-завишом, снаковично служе латиницом као својим српско ономфе-ним антидржавним писмом не-авосмислено наручује да су лоши Срби, заправо већ напона расф-рбени и похрвабени употребом „ђирицког писма”, те да их латини-ционалне чистоте треба заво-ном натерати да се брже-боље врате „свом једином писму”...

Ранко Ђурић,
Београд

ми намера да се пачам у по-сво музичких критичара, још мање да узимам хлеб психолозима Фројдовцима.

Реч је о једном етичком преступу, разочарењу што нам у овом времену општих девалвација приређује и Здравко Чолић. Здравко, који је импонувао својом постојаношћу, јер је и после толиких дешенија у метрополи, својим певачким провинцијским дијалектом задржао шарм сарајевске „раје“. Не мислим уопште да је учинио преступ посегнувши у заоставштину давно упокојеног песника. И жив би му Бранко то, онако сремачки великодушно и безусловно допустио, али сигурно не би пристао на било какве измене, поготово не на ијекавски „превод“. Какви су му били

мотиви, а узвишени тешко да могу бити, најбоље зна сам починитељ - Здравко Чолић. Пре доста година поступио је слично са једном другом Радичевићевом песмом, али му је публика то прогледала кроз прсте ваљда зато што је било први пут и при том музички врло успело.

Садашње пиратско насиље учиниће је у поврату и утолико је мучније што, изгледа, постаје уобичајено у односу према беспомоћној жртви, давно упокојеном песнику.

Бранко Ђурица,
Београд

Зар и ти, сине Здравко!

Нин, број 2769, 22. 1. 2004, 31.

Из богате заоставштине великог песника Бранка Радичевића једна минијатура еротичног садржаја, „Клетва“ из 1845. по сажетој форми налик на јапанску хаи-каи поезију, ових дана нам пробија уши из маркетиншких ТВ-емисија поводом пуштања у продају најновијег диска „Чаролије“ Здравка Чолића.

Пробија, не зато што је непрекидно

понављају, већ зато што љубавна јеленска рика коју тако често дочаравају Здравкове интерпретације, у овом случају представља чист промашај; речи Бранка Радичевића од којих је саздана ова лепа и духовита песмица о девојци уснулој на зеленој трави захтевају шапат и „пијанисимо“. Екскламовани „фортисимо“ сваде делује као прерана ејакулација. Но није

RTV POLITIKA

Pogled u prošlost

Srbija 1965-91

ponedeljkom u 22h, repriza utorkom u 14h

autor: Izabela Kisić

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

Do jeseni novi pravopis srpskog jezika

*Tanjug, br. 2311/VIII,
16. januar 2004, A, 17.*

Beograd - Novi pravopis srpskog jezika, koji pripremaju najveći poznavaoци jezičke problematike kod nas, okupljeni u Odboru za standardizaciju srpskog jezika, trebalo bi da bude gotov do jeseni ove godine. Komisija za praćenje i istraživanje pravopisne problematike već je odredila rokove i način rada na novom pravopisu, koji će, u stvari, biti baziran na Pravopisu Matice srpske iz 1994. godine, tročlanog autorstva

Mitra Pešikana, Jovana Jerkovića i Mata Pižurice. Uz rad više stručnjaka za različite jezičke oblasti, glavni redaktori novog pravopisa su profesori Milorad Dešić, Živojin Stanojić, Branislav Ostojić i Mato Pižurica, kome je, kao rukovodiocu redaktorske grupe, poverena završna redakcija. Recenzenti će biti predsednik Odbora za standardizaciju dr Ivan Klajn i dr Drago Čupić. *Tanjug*
Strana 17

Do jeseni novi pravopis srpskog jezika

Bez „jabuke razdora“

Nastavak sa 1. strane

Novi pravopis srpskog jezika trebalo bi da bude gotov do jeseni ove godine. Priredivači su najavili da će tekst novog pravopisa biti najmanje dvostruko kraći od sadašnjeg, znatno prerađen i prestilizovan, i umnogome pristupačniji širem krugu korisnika. Novi pravopis će, takođe, biti oslobođen od „pozivanja“ na stari „novosadski“ iz 1960. godine, koji je nosio oznaku srpsko-hrvatski, a sadržaće i posebne dopune u odeljku koji se bavi transkripcijom stranih vlastitih imena, kao i u pravopisnom rečniku, koji je sastavni deo izdanja. Neće biti novih pravopisnih pravila, ali će neki dubleti biti uklonjeni, a pojedini odeljci, na primer spojeno i odvojeno pisanje reči, pretrpeće deregulaciju. Predviđeno je da na naslovnoj strani novog „starog“ pravopisa ostanu imena priredivača izdanja iz 1994. godine, kao svedočanstvo o kontinuitetu i uvažavanju njihovih zasluga za naučno osmišljavanje pravopi-

snih pravila, uz dodata imena redaktorske grupe, s tim što oni čadržavaju i preuzimaju (ko)autorska prava. Priredivači su istakli da će i novi pravopis ostati uz Maticu srpsku, koja je jedan od izvornih osnivača Odbora za standardizaciju srpskog jezika, tradicionalni nosilac organizacije poslova oko pravopisa srpskog jezika i drugih jezičkih poduhvata i glavni izdavač gotovo svih desetašnih pravopisa. Odbor će, kako je naglašeno, nastojati da pravopis bude prvenstveno stručno pitanje, a to znači da nikada više ne bude „jabuka razdora“ među stručnjacima, niti „moneta za izvanstručna potkusurivanja“. U pravopisu je to najvažnije, bez obzira na to što se prilikom uređivanja pravila podrazumevaju uloga i značaj sociolingvističkog miljea, u kojem se razvija i standardizuje svaki jezik, pa i srpski, kao najvažnija komunikacijska i simbolička delatnost većine građana Srbije, Crne Gore i Republike Srpske. *Tanjug*

POLEMIKA Prva reagovanja na standardizaciju srpskog jezika iz Crne Gore

Pravopis kao jabuka razdora

"Centar", Beograd, 28. 1. 2004, 23.

Jevrem Brković, osnivač Dukljanske akademije

Novi pravopis srpskog jezika, koji pripremaju najveći poznavaoči jezičke problematike u nas, okupljeni u Odboru za standardizaciju srpskog jezika, trebalo bi da bude gotov do jeseni ove godine. Recenzenti će biti predsjednik Odbora za standardizaciju srpskog jezika dr Ivan Klajn i dr Drago Cupić. Šta znači to što je Odbor istakao kako će nastojati da pravopis bude prvenstveno stručno pitanje, a to znači da nikada više ne bude "jabuka razdora" među stručnjacima, niti "moneta za izvanstručna pokušivanja", za Centar objavljuje dr Ivan Klajn:

Izvanstručne svade

- I nije reč o pravoj jabuci razdora, jer većina stručnjaka smatra da je jezik jedan - srpski, kao i pravopis. Iako je to pokušao da ospori Vojislav Nikčević kada je pre nekoliko godina objavio takozvani crnogorski pravopis, koji je zasnovan samo na crnogorskim dijalektalnim celinama - kaže Klajn.

Na istu temu za Centar govori i Jevrem Brković, osnivač Dukljanske akademije nauka i umjetnosti.

- Sve dok crnogorski jezik ne bude priznat kao zvaničan jezik našeg naroda, moram da kažem da će "jabuka razdora" među stručnjacima za standardizaciju jezika postojati. Mislim da se iza standardizacije srpskog jezika krije dosta toga. Naime, takvu standardizovanu varijantu podržaće nesumnjivo Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, jer ona nije ništa drugo do filijala Srpske akademije (SANU). Standardizacija nastoji da u sebe uključi i takozvanu crnogorsku varijantu jezika. Problem je, međutim, u tome što srpski lingvisti neće da priznaju tezu crnogorskih lingvista da su srpski i crnogorski isti jezik. I to lingvistički posmatrano - kaže Brković. On se zala-

Većina stručnjaka smatra da je jezik jedan - srpski, kao i pravopis. Iako je to pokušao da ospori Vojislav Nikčević, autor crnogorskog pravopisa

Ivan Klajn, lingvista

Vuk Karadžić

Dodavši da se ne radi o novom jeziku kojim Crnogorci govore, već o nečemu što postoji od vjekada, naš sagovornik je naglasio da crnogorstvo nije antisrpsvo.

- Kad shvatimo to na taj način, možda ni standardizacija srpskog jezika neće biti shvaćena kao takozvana jabuka razdora - kaže Brković.

Ipak, Brković se ne slaže sa tezom da će se po standardu srpskog jezika nadalje učiti i u crnogorskim školama. Kao dokaz takvom mišljenju, on ističe podatak da čak ni u Povelji državne zajednice SCG pitanje jezika nije definisano.

Na Institutu za srpski jezik ne žele da komentarišu bilo šta pro godišnje sednice Odbora za standardizaciju koja će biti održana sutra. Marija Bračkočević

že za priznavanje imena crnogorskog jezika, za koji se, kako kaže, na poslednjem popisu izjasnilo 144.000 građana Crne Gore, mada ne spori da je reč o istim jezicima.

Narod, jezik, ime

- Svaki narod ima pravo da svoj jezik naziva svojim imenom, jer i sami Srbi su to odavno uradili, kao i ostali narodi na prostoru bivše SFRJ.

ЧУДНА ОБРАЗЛОЖЕЊА ПРЕДЛАГАЧА ЗА ПРОМЕНУ НАЗИВА
УЛИЦА И ТРГОВА У ПОДГОРИЦИ *Београд, Невестић 1. 2.*
2004, 5.

ХАЈДУК ВЕЉКО ИМ СИЛЕЦИЈА!

Хајдук Вељко и други јунаци из Првог српског устанка, по тврдњи чланова Дукљанске академије, "били обичне силеције". "Брисати и Вука и Даничића јер нису узели у обзир црногорски језик". На мети и Гаврило Принцип

ПОДГОРИЦА - Најава промене назива улица у главном граду Црне Горе узбуњала је духове Подгоричана поново васкрсавајући црногорско-српске поделе. Аутори овог пројекта су углавном чланови Дукљанске академије, који сматрају да Немачки немају никакве везе са Црном Гором, осим што су "били окупатори". На мети су се нашле многе историјске личности из далеке или ближе историје, знаменити јунаци, песници, уметници и политичари, који су и те како утицали да везе Црне Горе и Србије одоле немирним временима.

Пре три године књижевници Јеврем Бркић, Зуљвија Коџић, Рајко Церовић, Вукић Пулевић, редитељ Пеђа Бабовић и публициста Стево Вучинић, упутили су писмо Миломиту Мугоши, градоначелнику Подгорице, издећи му имена чак 85 подгоричких улица и тргова "којима треба променити назив".

Међутим, у најмању руку су чудна образложења предлагача. Тако, рецимо, они захтевају брисање имена улице Цара Лазара, јер "кнез Лазар никада није био цар. Заму улица с његовим именом, требало ли и даље да подржавамо косовски мит?". Нестала би и Карађорђева, јер како улозоравају, "не треба ребовати митологији из које се родило

КНИН

ПРЕДЛАГАЧИ промена имена улица сматрају да је назив Киниска улица више "изазов за савремену Хрватску" и тврде:

"Книн је био град хрватских краљева - Засимириов град, а у овом рату српских четника"....

великосрпство". Посебно се "грдно претерало" у имену Косовска улица, јер "имају Венац косов-

и на "хајдуке из Првог српског устанка који су били најобичније силеције и опаснашали Турке у сасму". За Немачкину обалу важи да тај подгорички локалитет нема везе са Немачком и Немачкимима!

- Плакирана промена назива улица у Подгорици најављена је безочне крађе идентитета и памћења, и историјске баштине Црне Горе. Нећемо дозволити понижење и диквишању наше најбоље традиције, поручно је предлагачима промена

И ПРИНЦ НЕПОЖЕЉАН

МЕЂУ непожељним историјским личностима нашао се чак и принц Михаило Петровић!

"Од свих Петровића само тај нема право на име улице. Тај је Петровић писао тако понижавајућа писма Александру Карађорђевићу, називајући га "Драги Сандро", молећи га да му повећа синекуру. Од свих Петровића Михаило је био декларисани Србин. Видети његове мемоаре. Да није, не би одбио понуђену му краљевску круну".

ских јунака, улицу Цара Лазара и толико других симбола истргнутих из косовског мита за модерно осећање човека овог поднебља није прихватљиво! Они се протиае и називају Буре Даничића тврдића да "ни Вук ни Даничић нису узели у обзир црногорски језик". За одстрел се нашла и улица Гаврило Принцип, јер треба "брисати имена свих згентаатора. па и Принципово".

Посебно су се окомили на Хајдук Вељка али

Желидраг Никичевић, шеф посланичког клуба СНС у Скупштини СЦГ.

У ишчекњању седнице подгоричког парламента (6. фебруара) на коју ће се расправљати о овој тачки дневног реда, политичка тензија у граду на Морачи расте. Глас протиае, не дижу само лидери политичких странака, него и интелектуалци, историчари, књижевници, обични људи...

В. КАДИЋ

ПРОФ. ДР МАТО ПИЖУРИЦА О ПРИПРЕМИ НОВОГ ИЗДАЊА ПРАВОПИСА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Вестерне Новости, 1. 2. 2004, 23.

Дорада уз прераду

Учинити Правопис функционалним и дугорочно одрживим је суштина новог издања. Није реч о новом правопису већ о темељној преради у скраћењу Правописа из 1993.

ВЕСТ да ће се само после десетак година откако је Матица српска објавила Правопис српског језика, штампати нови, изненадила је многе стручњаке за језик, па и поједине ауторе Матичиног Правописа из 1993. године.

Какав се "нови" правопис припрема и које новине ће садржати објаснио је "Новостима" проф. др Мато Пижурџа, који је поред проф. др Митра Пешикана и проф. др Јована Јерковића, творац најновијег Матичиног Правописа.

- Правопис српског језика, који ће се штампати до краја ове године, није нови правопис, него ново издање претходнога - истиче др Пижурџа, иначе руководиоца редакторске групе стручњака окупљених у Одбору за стандардизацију српског језика који ће заправо дорадити већ постојећи уџбеник. - На корицама и на насловној страници Правописа, као сведочанство о постојању континуитета и уважавању заслуга за дубље научно осмишљавање правописних правила, остаће имена његових приређивача (Митра Пешикана, Јована Јерковића и Мата Пижурџе). Наравно, додаће се имена чланова редакторске групе, профе-

сора: Милорада Дешића, Живјина Станојчића и Бранислава Остојића.

Учинити Правопис функционалним и дугорочно одрживим за др. Пижурџу је суштина новог издања.

- Потребно је да се Правопис српског језика из 1993. године темељно преради, престилизује, скрати, затим, ослободи позивања на Правопис из 1960. године, јер је он писан помало комплементарно - наводи професор Пижурџа. - Треба се

ослободити и релација према хрватској стандардизацији, не зато што се ми плашимо поређења са Хрватима, али хрватски Правопис није онај на који се ми позивамо 1990. Напросто, они имају пет издања једног правописа и не зна се који је правопис тамо - важећи. У том случају, ми бисмо стално тражили паралеле са непостојећим хрватским правописом, што је бесмислено.

Тиме је истакнути лингвиста покушао да укаже да је нужно да се Правопис ослободи "погледа уназад" (Правопис из шездесетих), али и "погледа око себе" (по принципу, како други регулишу). Ако, рецимо, једни пишу др или мр са тачком а ми без тачке, да ли ће то пољубити нашу норму, јер одашња деца читају титловане текстове на хрватском језику, читају се хрватске књиге и књиге штампане у Сарајеву, Бањалуци ...

Лиштити се непотребних двојстава једно је од начела за рад на Правопису

Обазривост

ПРЕПОРУКА проф. др Мата Пижурџе је да стручњаци у раду на новој верзији Правописа српског језика буду веома обазриви, јер "не треба се играти правописним реформама". Студент констатује: "Правопис се мора претрести, да би се одржао".

професора Пижурџе. Он упозорава да је ускраћивање двојстава интервенција у норми. Рецимо, у писању великог слова када су у питању тзв. неправна имена - британски лав (Белика Британија), горди Албион, или писање историјских догађаја - да ли је Кинеска револуција (пише се великим словом) важнија од кинеске резолуције (Правопис сада налаже писање малим словом)?

- Правопис се, дакле, мора претрести да би се одржао - нагласио је наш саговорник који ће у подели послова у раду на новом издању Правописа српског језика обрадити употребу великог слова и прилагодено писање на крају реда.

З. Т. МИРКОВИЋ
Фото Н. САВИЋ

31 Живоша Ђорђевић

„ПОЛИТИКА“ – СВЕДОК ВЕКА

Политика, Београд, 32917, 5. 2. 2004, 67.

Сукоби око језика

ПО
ВЕК
ПОЛИТИКЕ

Вера, обичаји (у велико одређеној верој) и државне традиције нису до 1914. године истицали као упоришта и карактеристике југословенског националног јединства, јер их није било. Од уједињавајућих фактора најчешће су помињани тло, крв и језик.

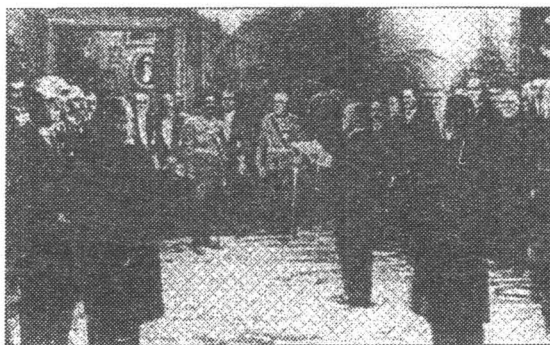
Тло је представљало нејасан појам да би могло бити коришћено као чинилац заједничтва; већу употребљивост није добило ни кад је прогучано синтагмом „географска блискост“: шта је територијално везивало алпско становништво на крајњем северозападу и банатско становништво на крајњем северистоку? Коју су територију дежили људи из Македоније и становници Истре? О заједници тла могло се, доклекле, говорити у Босни, Хрватској и делу Војводине, али то није било довољно да се територија прогласи за фактор интегритета у највишем реду, једним од три таква чиниоца.

Као и сама југословенска идеја, у језик је боловао од њених унутрашњих болести

Идеја о кривој вези потопљена је у мору крви насталом током петогодишњег ратовања између Срба, Бугара, Хрвата и Словенаца, па и у српском „линеменском“ корпусу. И није поклопа само на Балкану, него и ратовима царске Русије против Пољака, Чеха, Словака и Јужних Словена, и у њиховим ратовима против советске Русије.

Преостао је језик, прокламован јединственим 1850. године. Те прокламације се, погом, држала, упркос различитој говорној пракси народних маса, већина српских и добар део хрватских и муслиманских интелектуалаца и поли-

Неслагања политичара изазвала су оштре полемике око језика Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

ПРОГЛАШЕЊЕ КРАЉЕВИНЕ СХС 1. ДЕЦЕМБРА 1918. (ФОТОГРАФИЈА ИЗ КНИГЕ „ФОТО-ВРЕМЕНИШ“ ПРЕДРАГА МИЛОСАВЉЕВИЋА)

тичара. Као и сама југословенска идеја, он је боловао од тешких унутрашњих болести. Пре свега, није се знало да ли је он хрватско-српски и, ако јесте, шта, у том случају, радити са словеначким и бугарским. Евангуелијским проглашањем за југословенски језик учињено би било језичко (политички мотивисано) насиље и ругло: био би то језик који дотле није знао ни своје име! Осим тога, народни говор био је далеко од својега на хрватски књижевни језик и на српски књижевни језик, поготово далеко од идентификовања са српско-хрватским књижевним језиком, тим даље што је већина народа била нетиснена и далеко од књига.

Рудолф Хрват је 1922. почео чишћење хрватског говора и штапа од србизма.

Са књижевним језиком је повеља писмо, а писмом је краљевина прокламована 1. децембра 1918. била подељена од врха до дна ти-

сменог света и од свог настанка до свог нестанка.

Осим равноправне употребе ћирилице и латинице, ни један од ових проблема није разумно решен, нити је могао бити решен првим и другим уставом краљевине, било којим поступатним актом, било каквом просветно-политичком или културном политиком. Док је трајао такозвани парламентарни режим, обележен хаосом, трајао је и језички, алфабетски и правописни хаос. Као што се национално политички хаос међу Србима прикривао тошним и патристичким синтагмама: наш народ, наша држава, наша краљевина, тако се овај други покривао синтагмама наш језик, наша књижевност... Српски стручни и други писци чешиће су се користили свим фразама од хрватских, све у страху да не нашкоде новој држави и не онерасположе представнике српске круне.

Словенци су се користили сво-

јим језиком од почетка до краја, не изазивајући веће конфликте јер нису имали озбиљног разлика и представника за такве сукобе. Хрвати су најчешће свој језик сматрали хрватским, а латиницу својим писмом, с временом све више, не изобогатајући ни настраје на еквиваленту и ћирилицу као примитивизам, у чему је било извесног раширеног погледа: не толико српски интелектуалци, колико српски политичари (од Пашћина и радикала напред) сматрали су специфично хрватске елементе у језику и, поготово, латиницу за факторе којима неправославни свет уништава словенски карактер Хрвата и других Словена.

Све је то нашло одраза у *Политици*. Објављена је жалба из Војводине да тамо државна надлежна „уредују“ које како које: српски, хрватски, мађарски. Сарадници су заглавили да је, поред оноликих изважана из рата, језик постао кивалица у миру: без граматике, синтаксе, логике... Из западних крајева је стигла вест да политички чиновници неће да уче ћирилицу и маргинализују пошљаке које су њоме обележене. У Марибору је 1923. године, поћу, на злочиначки начин, уништена ћирилична штампарница. Ибис се штрпао са рекламом, закаченом настрпм редакције листа, која „југословенским“ језиком осплашавала земљанску „кровну љепотену“. Скуп хрватских професора у Загребу протествовао је против ћириличног писма у уџбеницима и њачким књижицама, мако су књижице штампане ћирилицом, латиницом и „словеначким начертаном“. Истовремено, у Београду је било професора који су од ученика тражили да набаве уџбенике штампане латиницом.

(Настава)

Бес у Скупштини

ВЕК
ПОЛИТИКИ

Нисмо са вама један народ! Са вама су Цинцари! – грмео је Павле Радић, синовац Стјепана Радића са говорнице

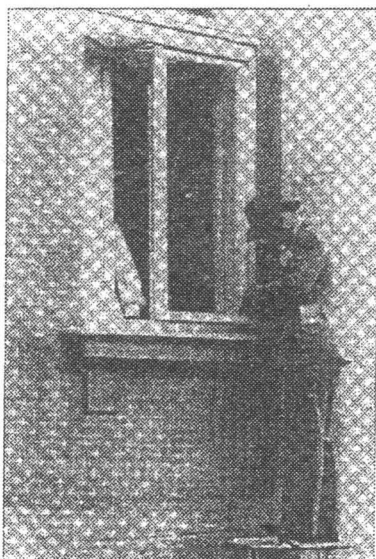
Друштво за српски језик и књижевност, основано 1910, остало је при свом називу. До 1925. одржало је 69 седница са око 200 реферата, на које је, због ратова, радно само девет година. Борило се за култивисање српског језика у Смедереву, Крагујевцу, Новом Саду... Председник Друштва и борац за решавање лексичких и, уопште, језичких проблема био је Павле Поповић, иначе професор југословенске књижевности.

Расуте и притајене тензије сакупљене су и ојачале уласком посланика Хрватске сељачке странке и Стјепана Радића у Народну скупштину. „Ни једног записника нема који би био писан у хрватском језику“ протествовао је Стјепанов синовац Павле Радић. „Ниш хрватски језик није никакав дијалект, него је књижевни језик хрватског народа.“ Вођа и стрци био је још одређенији: „Нисмо са вама један народ! Са вама су Цинцари! Ми смо један народ са

Лисц је пренео сва мишљења из Скупишине и објавио козерију „Један садржај на шри језика: српском, хрватском и црногорском...“

српским сељакма а са Цинцарима нисмо... Све сте поканили и трилицу увести свуда! Глупе дијалекте сте увели!... Жаргон књишарски! Ваљда су Даничић и Карашић ауторитети! Ми говоримо њиховим језиком, а ви говорите књишарски... Кемал паша уводи латинцу. То и Турска ради.“

Говорима уочи погибије, Стјепан и Павле Радић су и на језичком плану поставили политичку стратегију окупљања свих ижеваца, укључујући муслимане, Црногорце и друге, па и српске противнике екавштине

ФОТОРЕПОРТЕР „ПОЛИТИКЕ“ СИМА КРОЗ ПРОЗОР, СА БОЛНИЧКИХ КОЛИЦА, СТЕПАНА РАДИЋА, РАЂЕНОГ У АТЕНТАТУ У СКУПШТИНИ

у западним крајевима, а против екавштине као србијанско-војвођанског и, специфично, београдског „динишарског“ говора. Са јаким ослоном у одређењима Вука Карашића и Ђуре Даничића, они су покушали да себи привуку све ижеване и зауставе њихов прелазак на екавски „динишарски“ говор. Процес преласка нису могли зауставити, али су ижеванским обележјима подручје хрватских аспирација и у њему многе политичке везе за антисрбијански, па и за антисрпски курс.

Ефекти су се видели одмах, у истој седници, у истој скупштинској сали. Скупица Дрљевић је асистирвао Радићима: „Кад је Вук Карашић са Кукуљевинцем, Димитријем Деметром и Мажуранићем примио јужни дијалект као књижевни језик, Вук Карашић и његов дијалект службено су били проscribeвани у Србији. Кад је Вук Карашић био почасни грађанин града Загреба... у исто време правосни Вук Карашића службено је био забрањен у Србији све до 1862. То ви све нисте знали“, грмео је динишарци показујући елоквентношћу комичањем речи.

Коректно пренести сва мишљења из Скупиштине, *Политика* је објавила козерију: „Један садржај на три језика: српском, хрватском и црногорском...“

За лични режим краља Александра језички простор био је први на коме треба учврстити национално јединство трију „лемења“ и то брзо, кроз школу. Правосно упућство за основне, средње и стручне школе, публиковано 21. августа 1929. са ревију „мартељем“, само је потерало стање. Окончањем рада комисије, створене крајем 1927. оно, упркос до-

пуцама упућства, није поправаљено. Александар Велић је 1920 објавио Правосни српскохрватског језика, који је Главни просветни савет препоруком школама и наставницима. Нарочита пажња поклоњена је интерпункцији, за шта је било крајње времје јер је запету користити како је кхтео. И Вељко Петровић је настојао да помогне објавивши збирку о дијалектима. Ништа, међутим, није помогло, па ни краљев лични режим.

Кад се 1929. пијавио „Српско-хрватско-немачки речник“ Светислава Ристића и Јована Канкрге и навишао на оштру критику Томе Маретића због недостатка хрватских речи на српско-хрватској страни, Ристић је морао да му одговори: што што Маретић не зна неке речи из Србије, па их зато покушава заменити хрватским, тако он и Канкрга не знају неке речи из Хрватске, али их покушавају да их замене „српским превелима“. Бес који је појавио ваљаног лексикографског дела изазвала не може се објаснити само у полемичким изјављивањима. По свој прилици, Маретића је наљутило дрски покушај београдских лексикографа да у свету немачког говора стварачу представу о Југославији и о Србији у којој, што су културни Хрвати сматрали својим монополима и успевали да га наметну.

У међувремену, прве београдске зидне новине, настале у Трећој београдској гимназији, биле су исписане латиницом, што *Политика*, такође, није пропустила да забележи.

Језички проблем је изазвао приличну пометњу у редовима српских филозофа.

(Наставиће се)

Накарадни Новоговор

„Чистим“ хрватским језиком нико не говори не само у Хрватској него чак ни у канцеларијама када се чиновници разговарају, писао је лист

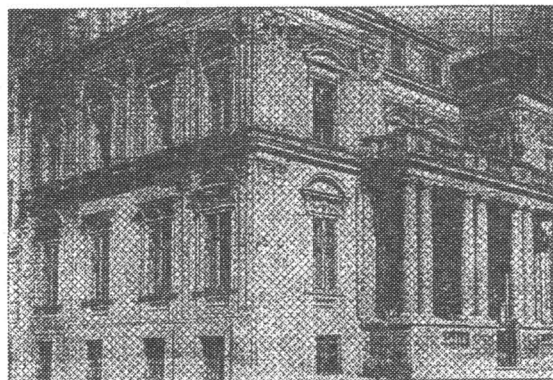
Иницијативом Стојана Новаковића, Српска краљевска академија је још у првим годинама свога живота, а крајем 19. века, почела израду речника народног и книжничког језика српског. Писао Лексикографски одељења, под надзором методичног, радног и истражног Новаковића, брзо је напредовао, али је, са напретком, било све очигледније да је поље истраживања знатно шире него што се претпостављало. Зато су преране најаве публиковања капиталног дела морале да се суспендују. Ка-

**Загребачка власић је
Позвала власнике
радни да фирме
и рекламе дошерају
„у духу правој
народној језика“**

ко Академија ни после рата није прекинула са претплетим најавима. Политика се почетком 1921. налазила шта ће тај језик кад имамо нов језик. У извештају са седнице Академије 1933. године лист је пренео дебату о потреби да се посао убрза.

У Југословенској академици знаности и умјетности ствари су стајале брже: неколико месеци касније саопштено је да је Речник хрватског и српског језика, који уређује Т. Марешић, стигао до слова Р и завршио 47. свеску.

Истовремено са овим саопштењем ЈАЗУ, „Загребачка општина је објавила рат за језик и правопис“. У чланку са овим насловом (и са поднасловом „Борба на фронту још није почела“) Политика је објаснила да је загребачка власт позвала све власнике радња да фирме и рекламе дошерају „у духу правој народној језика“. Позив

ЗГРАДА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ НА КОСАНЈИЊЕВОМ ВЕНЦУ (ФОТОГРАФИЈА ИЗ КНИГЕ „ФОТО-ВРЕМЕШЛО“ ПРЕДРАГА МИЛОСАВЉЕВИЋА)

је био веома императиван. „Ко се огреши о чистоћу језика платиће глобу.“ Настала је забуна: трговци и обртници нису знали шта је чист народни језик и ко ће то одлучити. Постоји значајни правник, али се њега не држе ни книжевни часописи. Јавили су се, одједном, многобројни „експерти“... Предлагала се цензура професора филозофије која ће одобравати радове фирмописаца. Ипак, највеће користи имали су фирмописци: посао је био велики, исход неизвесан, а паре сигурне. Лист је закључно: „Ретко који Југословен би умео сложити многе загребачке фирме“.

То није био први пут да се Политика срдала са загребачким „новоговором“. Још 1921. писала је да „овако нико не говори не само у Хрватској него чак ни у хрватским канцеларијама кад се чиновници приватно међу собом разговарају“.

У то време је Александар Бешић изабран за ректора Београдског

универзитета. Међу његовим научним резултатима, које је дала Политика, није поменуто рад на дугочеканом речнику који је започео Новаковић.

Лист је маја 1940. објавио текст Милорада Панића са надсловом „Један грех Српске краљевске академије“ и са насловом који представља пре пола века изговорене Новаковићеве речи: „На Академији данас лежи целокупна одговорност за све њене дужности према језику и науци о народности српској“. Панић је период између 1920. и 1930. оценио као „време лепих обећања“, а следећу деценију као „време мударог ћутања“.

У међувремену, Политика није губила време у овој области, као и у много других, и почела је акцију. Живоша Бата Вукадиновић покренуо је у листу курс Српски у 100 наслова „за Србе који воле свој матерњи језик“, који је Геца Кон, потом, објавио као књигу.

М. Московљевић је био највишу

оцену овом раду, не одолевши да се подсмехне државним правописним утутствима и књигама професора Бешића и професора Вукадиновића. Истовремено је запазио да се оговарајући београдски часопис зове Наш језик, а загребачки Хрватски језик. Ж. Б. Вукадиновић је покренуо и питање позоришног језика.

Још 1921. Велизар Јанковић дао је оставку на место министра саобраћаја зато што бан Томљеновић није увео о року табле са ћирилицом и табле са латиницом на железничким станицама. Бан Шубашић је, у Бановини Хрватској, био бруталници од бана Томљеновића. Програмима, утутствима и убедљивим сликама бан утеривао је у популацију ове полудржаве у „новоговор“, при чему су „саветима помагали неки од идеолога уставског покрета попут др Блажка Јуришића, Фране Цигре, Миле Булаха“.

Неке од наука почале су пуштањем корена међу Србима, Хрватима и Словенцима у 19. веку, али се стабло са неколико грана формирало тек почетком 20. столећа. Нешто плодова, зрелих али ретких, било је у оба периода. Највећи српски научници између два рата углавном су се идентификовали пре Првог светског рата, али је до практиковања већине наука и научних дисциплина дошло тек у Краљевини Југославији. Утрос штетама које је донео рат, од њега је било и нешто користи: током рата су малобројни српски научници интензивно радили не само за потребе државе, него и у великој интернационалној заједници, а знатан број школаних младих људи највише образовање је проузидио или довршио у иностранству, локалним језиком у Француској и Швајцарској.

(Наставиће се)

"МАТЕРЊИ" КОРАК ДО - ДУКЉАНСКОГ

Вечерње новости, 27. 3. 2001, 10.

Станка Вучинић, члан Савета за опште образовање: српски језик је својевремено у црногорске школе уведен - војном присилом. Књижевник Тодор Живаљевић Велички: на делу је непочинство режима које је прекинуло сваку везу са стварношћу

ПОДГОРИЦА - Савет за опште образовање уче је, после двочасовне расправе, одложио одлуку о усвајању наставних програма за основне школе у Црној Гори за наредну школску годину - јер члановима свог тела није било јасно да ли треба да усвајају план за "српски" или "матерњи" језик. У међувремену је, како је јуче потврђено, министар просвете др

МИНИСТАР Слободан Баčkовић

не жели да укине српски језик, већ само да се свима омогући да јасно кажу којим језиком говоре - рекао је на седници Радован Дамјановић, помоћник министра просвете. - Сваки од језика којим се говори у Црној Гори треба да има свој део у наставном плану и програму за матерњи језик. Овде се не говори о називу језика, него о називу предмета...

Члан Савета Станка Вучинић сматра да српски језик у црногорске школе својевремено није уведен "демократским путем и владавином права" - већ "војном присилом"!

Недопустиво је да се некакав "матерњи језик" уведе у школски систем као утешна награда за провалу кампање црногорског, односно дукаљанског језика. Баčkо-

вићеве министарство користи се као средство напредне индоктринације и силесинјски идеолошки инструмент - каже магистар књижевности Будимир Алексић, један од потписаника петиције којом се захтева заустављање акције преименовања српског језика у "матерњи".

И књижевник Тодор Живаљевић Велички сматра да је на делу "непочинство црногорског режима".

- Војим се да сте кренули као гуска кроз маглу, само што гуска иде по инстинкту, а Ви сте, очигледно, са прилично отуђеним висином прекинули сваку ве-

ПРАКТИЧНА ПИТАЊА

САДА се намећу бројна практична питања - стоји у реакцији НВО "Академска иницијатива". - Како у наставном процесу избећи конфузију због чињенице да највећи песник нашег језика каже: „Српски пишем, српски зборим“? Било би логично да Савет коригује Његоша и донесе закључак по којем ти стихови треба да гласе: „Матерњи пишем, матерњи зборим“, а да, у фусноти, наведу да је песник у свом незнању подразумеваво српски. Уствари, било би им неупоредиво лакше да одједном избаце Светог Петра Цетињског, Његоша, Марка Милановића, Стефана Митровића Љубишу или Михаила Лалића... Јер, ти писци ће и даље „кварити“ омадину, тако што ће имбудити саосећајност према Косову, поштовање према својој цркви и традицији и што ће кроз њихова дела уако имати доказе о свом идентитету.

надлежни органи против Ђукановића, Баčkовића и других који су учествовали у покушају полициштавања српског језика покрену кривични поступак - инвизирао је јуче потпредседник СНС Новак Радуловић. - Позива-

ХАЈКА

ВЕЋЕ народних окупштина јуче се, писмом, обратило црногорском председнику Филипу Вујановићу са захтевом да „свагом функције и свог ауторитета заустави антицивилизацијску хајку на историјске и културне вредности“.

- Последњи се тренутак да заштитите законе које сте ви донели у Устав, свето писмо цивилизованих народа. Заштитите вољу народа, јер 70 одсто грађана, по најдањем попису, говори српским језиком...

Слободан Баčkовић потписао наставни план по којем ће од 1. септембра, у дневницима за основне школе и опште гимназије бити уписивано „матерњи“ а не, као до сада, „српски“ језик!

У јавности се дигла непотребна бука. Нико

ЦРНОГОРСКО МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ БРИНЕ ИХ БУКА

ЦРНОГОРСКО Министарство просвете и науке је забринуто због тога што се у јавности дигла бука због промене назива предмета српског језика и књижевности у матерњи у појединим школама, речено је јуче у том министарству.

Није у питању никаква промена имена језика, као што се то у јавности жели представити, већ се ради о промени назива предмета, кажу у Министарству.

зу са стварношћу - стоји у писму које је Живаљевић упutio министру просвете.

Већина опозиционих политичких странака затражила је оставку министра просвете.

- Тражио да

мо народ да сабранно српски језик, његошевску и лозћевску Црну Гору од дукаљанског блата и лепота. Оптужујемо Милу Ђукановића за геноцид над Црном Гором! ●

Ч. ПРЕЛЕВИЋ
Д. ШИЉАК

**НИКШИЋКИ СТУДЕНТИ ОДЛУЧИЛИ
ДА БРАНЕ СРПСКИ ЈЕЗИК И - ГЛАЂУ**

"КАД УМРЕ ЈЕЗИК УМРО ЈЕ И НАРОД"

**Професор Владенка Ковачевић: Попис је
показао да се преко 400.000 људи у Цр-
ној Гори изјаснило за српски језик, па је
сада на делу терор мањине над већином**

НИКШИЋИ - У граду под
Требињем, не стишана се
револт због званичног пре-
крштавања српског језика
у матерњи.

Студенти Филозофског
факултета не пристају да
им на дипломама пише
професор „безименог“ је-
зика. Одлучни су да српски
одбране и - глађу. Списак
огорчених професора који
такав потез тумаче као
„сулуду, свету непознату
идеју“ свакодневне расте.

- Ако један језик умре,
умро је онда и народ, писа-
ла је Исидора Секулић.
Стога се надамо да ће срп-
ски језик преживети и ову
назови реформу министар-
ства просвете, каже за
„Новости“ професор срп-

што нас обавезује. Они
који га крше морају бити
свесни да носе кривичну
одговорност за учињено.
Попис је показао да се
преко 400.000 људи у Цр-
ној Гори изјаснило за
српски језик, што говори
да је сада на делу терор
мањине над већином, ка-
тегорична је Ковачеви-
ћева.

Професор српског је-
зика у никшићкој Гимна-
зији Весна Тодоровић:

- Која је брига за зајед-
ницу оних који кроз пре-
именовање језика хоће
да униште, потру векове,
а да свет почиње од њих,
њихове памети, доброте
и лепоте. Преименовање
српског у црногорски је-

**ПРОФЕСОРКЕ (слева) Весна Тодоровић, Драгана То-
доровић, Владенка Ковачевић**

ског језика у никшићкој
Гимназији Драгана Тодоро-
вић.

Весна колегиња Вла-
денка Ковачевић подвучи
да је језик старији од
државе те „нема тог
државног апарата који
може да га мења“.

- У њиховој одлуци да
промена назива српског је-
зика у матерњи крије се
идеја о промени суштине -
идентитета. То нема ни
лингвистичко, ни социоло-
шко, а понајмање правно
оправдање Устав је нешто

или још горе у матер-
њи је један антикултурни
процес и незрела нацио-
налистичка фрустрација.
Краљ Александар Кара-
ђорђевић је у време ше-
стојануарске диктатуре
предвидео укидање ћири-
лице у интересу југосло-
венства, али је након
„словоа“ угледног профес-
ора Александра Велића
одустао. Да ли ми као на-
род имамо професора од
ауторитета, чија би реч у
овој сулудој полемици
била коначна?! ●

М. ПАПОВИЋ

РАТ ЗА ЈЕЗИК КОЈИ СЕ НЕ МОЖЕ ДОБИТИ
(Изјава за Радио "Светигору" на Цетињу)

Вама је познато да је Одбор за стандардизацију српског језика крајем априла 2003. године донио Одлуку бр. 33 одређујући се према *језику Црногораца* са стручног, културноисторијског и социolingвистичког становишта. Одлука је обзнањена и у Спарти и у Атини, и на Цетињу и у Новом Саду, гдје часопис "Језик данас" уредно објављује све одлуке Одбора.

Као што је познато, одлуке Одбора упућују се јавности као препоруке, ставови, мишљења, исправке и сл., јер Одбор нема управних надлежности нити их прижељкује. Немам поузданих информација о томе колико одлуке Одбора – који већ шест година окупља стручњаке из 14 институција са целокупног говорног простора српског језика – стижу до оних који говоре српским језиком, али поуздано знам да је нашу одлуку у вези с језиком Црногораца имао прилике прочитати министар просвјете Црне Горе г. Слободан Бацковић, јер је она као и свака друга упућена владама Црне Горе, Србије и Српске а преко њих и надлежним министарствима. У конкретном случају била је упућена и штампи, али се она, пошто је била формулисана мирно и разложно, о њу мање-више оглушила. Штампана воли сензационализам а тема о преименовању језика Црногораца не изазива сензације од времена откад се њоме бавно Бенито Мусолини (1941) и Владимир Бакарић (1977). Не изазива сензације, али изазива забринутост свакога оног ко озбиљно размишља о било каквом складу између прошлости, садашњости и будућности.

Бојим се да господин Бацковић боље чује "аргументе" дукљанистичког гласила "Црногорски књижевни лист", који, иначе, од самог почетка излази на "четири језика". Том листу је мало што је неуспјешан у залагању за "црногорски језик", па се лађа и "босанског језика", заобилазећи и формалну логику, која би налагала да се језик Бошњака назове бошњачким именом. Тако би га звали и носиоци идеје о трећем *истом* језику кад не би сањали унитаристичке снове о "босанском језику", под којим би се окупили Срби, Хрвати и Бошњаци у Босни и Херцеговини. Дукљанисти бију противуставне и сумасишавше битке о стандарднојезичком упосебљивању Црногораца, мада би им могло бити познато да је тешко ваљано се бринути и о стандардизацији српског језика, којим ипак говори десетак милиона људи, а камоли о стандардизацији новог језика за неколико стотина хиљада људи.

Међутим, најгоре је то што ни дукљанистичко гласило ни г. министра не занима шта о њиховом настојању мисли народ у Црној Гори, који се прошле године импозантном већином изјаснио против идеја о цијепању српског језика, макар се оно тичало само његовог имена. Они се држе "научног" кроја у складу с идејама неких аграрских надрилингвиста, у које одавно спада Бакарићев ученик В. Никчевић, кривотворитељ имена и дјела владике Рада, који је о овим стварима једнако мислио и кад се завладично и кад се сучелио с одласком на онај свијет.

Ко не слуша ни Његоша, ни струку, ни свој народ – а тобоже је забављен европским реформистичким заносом и тежњама ка свеопштој европеизацији јавног живота у Црној Гори – у озбиљној је егзистенцијалној кризи. Објављујући не "рат за српски језик", завршен средином 19. вијека, него рат властитом народу, дукљанисти свједоче о томе да су они, а не народ у Црној Гори и студентска младеж у Никшићу, у тешкој кризи. Нису они само у кризи идентитета, него су у кризи властитог опстанка. Иначе, не би рат објавили и народу и његовом подмлатку, на чије се интересе тобоже позивају.

Рат за нови језик у Црној Гори, бојим се, не може се добити, којим год се оружјем водно. Он се не води ни оружјем здравог разума, а камоли оружјем науке, културе, истине и слободе. Једино што је зајамчено тим ратницима јесте пораз.

У Београду, 29. март 2004. г.

Бранислав Брборић,
секретар Одбора за стандардизацију
српског језика

БУРА У ЦРНОЈ ГОРИ СЕ НЕ СТИШАВА

Прогон српског језика

Први пут је Аустроугарска укинула српски и ћирилицу, други пут су Италијани 1941. године наложили да се уведе матерњи језик, а сада то чини црногорска власт

Подгорина, 30. марта
Студенти Филозофског факултета у Никшићу одлучили су до петка штрајк главоу који су започели у знак протеста због одлуке да им се укине српски језик, односно да се у образовним установама уместо њега, уведе одређена „матерњи језик“. Очекује се да ће Савет за образовање Црне Горе још једном да преиспита своју намеру, односно захтев министра просвете, познатог дукљанског академика, физичара професора др Слободана Башковића.

Подршку студентима Одсека за српски језик и књижевност, којих је

бацил прецизније, не само које би значили, већ и подсећале на било какве корене са српством.

Разуме се да то носи опасност прекрајања историје, с једне, и убијање духа, бића и стваралаштва народа, с друге стране.

Ваља подсетити да се, и поред евидентних притисака, јесенас у Црној Гори на попису 31 одсто становништва изјаснило као Срби, а близу 70 одсто је навело да им је матерњи језик српски.

Последњих година жестоко еуропизирање црногорског утранацио-нализма, догађања су довела и до поремећаја, у кинговору, а створен

су Италијани окупирани ове крајеве. Италијани, додуше, нису забра-нили ћирилицу, али су укинули на-зив српског језика – каже нам ака-демик Миомир Дашкић из Црногор-ске академије наука и уметности.

Јединствен језик

Пре изласног времена, када је у Црногорској академији наука и уметности одржан округли сто „Нови устав и конституисање Цр-не Горе као државе владајуће пра-ва“, професор др Војислав Никче-вић је рекао да се више од ве-ценије записује да службени језик у

тврдим, а то научно аргументова-но доказују и лингвисти, да не по-стоје научни, лингвистички, исто-ријски и социо-културни разлози за преименовање српског у црно-горски језик.

Српским језиком у Црној Гори говоре, осим Црногораца и Срба и муслимани и Бошњаци. Ако би дошло до уставног преименовања језика, могле би да наступе неже-љне последице, чак и правне при-роде. Како би то реперкусије има-ло, на пример, на школовање и кул-туру, да не говоримо.

„Теза др Никчевића о томе да црногорски језик постоји десет ве-кова и да су њиме говорили Црно-горци још у време дукљанске др-жаве је историјски недржљива и бесмислена. Јер, говорити о црно-горском језику у време када није постојало име Црне Горе ни Црно-гораца спада у домишљање. Не-давно сам негде прочитао да је Љетописац попа Дукљанина из 12. века написао на црногорском јези-ку! А зна се да је његов текст сачу-ван на латинском! Данашња црно-горска држава разлика се време-ном из језгра насталах у другој по-ловини 16. века, којим су владали војводе Црнојевићи (Стефан, Иван и Ђураћ), а које се касније називало Иванбеговина, или Стара Црна Гора (четири нахије) – каже академик Дашкић.

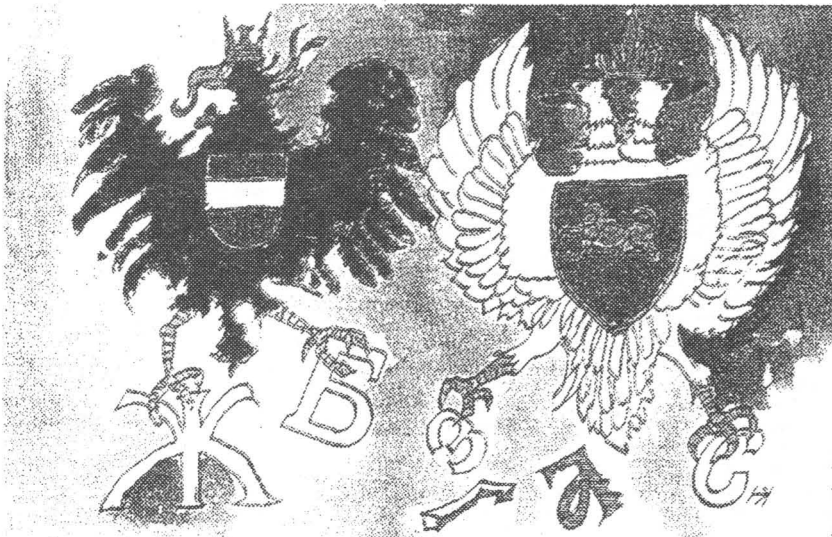
„Куд пукло да пукло“

Дашкић још подсећа на друге историјске чињенице, па каже:

– Језиком јужнословенске срп-ске рецензије написана је Миро-слављиво јеванђеље (највероват-није у Вијелом Пољу), штампан је „Октоих“ на Цетинју 1493, срп-ским језиком су писали Његош, Дамило, Сава, а Василије је о сла-вено-српском црногорском народу написао прву Историју о Црној Го-ри, српским језиком је написан Да-нилов законик, књаз Никола пише законе и школске програме, неспе и све друго на српском, на српско-м језику Дашкић, Зоговић, Мирко Ба-љавић, Радован Вељковић, Миодраг Булатовић, Новак Кшићарија, Јан-ко Ђоковић и сви други...

Без обзира на чињенице „за“ и „против“, садашњи министар просвете Слободан Башковић, након што професор из многих школа као и студенти са Филозофског факулте-та траже оставку, изјављује да ће српски језик бити преименован у матерњи, па „куд пукло да пукло“. Остаје још неколико дана да се ви-ди да ли ће знаста успелити трећи изгон српског из Црне Горе.

Драгомир Бећаровић

стотинак на Филозофском факулте-ту у Никшићу, дано је ово знамену студената других одсека овог фа-култета. Избацивање српског јези-ка из знамените наука и комуникаци-је у Црној Гори, односно да се изгради у своју супротност и да изазове нежељене последице.

Убијање духа

Студентима су се већ придру-жили многи професори основних и средњих школа у Црној Гори, гра-ђани, као и већина професора срп-ског језика и филозофских наука на факултату у Никшићу.

Многи се и не чуде, јер у свој чињеници више да знаст, која ства-ра паралелно цркву, другу акаде-мију и укида језик, историју да све у Црној Гори „аутоматизује“, са ци-љем да се слуша из Црне Горе из-

је и црногорски „књишки“ језик, аутора професора др Војислава Никчевића. Он је направио и нова два слова за два гласа, који се могу чути у црногорским дијалектима.

То је, међутим, узето као основ популитивне удурме за стварање са-мосталности, односно потпуног укидања језичког родослова са српством. Из тог корена је израсла и садашња намера просветних од-носно званичних власти да истера-ју српски из школе, надлежства, а сутра и из Устава.

– Два пута у историји Црне Горе српски језик је прогнан и претва-рен у аустроугарски. Први пут је то ура-дила Аустроугарска 1916. кад је окупирала Црну Гору. Тада су за-брањени употребу и мањина ћирилице. Други пут се то догодило 1941. године, па све до 1943. године, кад

Црној Гори буде црногорски језик. Тада му се нарочито супроставио академик Дашкић, побеђујући њего-ве тезе као неутемељене.

– Сви историјски извори, књи-жевност и целокупна културна ба-штина Црне Горе ћирилице су првотијенације и сведоче да је јези-к Црногораца био и јесте српски језик. Компетентни стручњаци, лингвисти од научног ауторитета, још од времена Вука Караџића, творца књижевног српског језика, тврде да је језик Црногораца, од-носно Срба јединствен језик – об-јашњава академик Дашкић.

– Језик може бити, а не мора, на-зван и по држави. Не спорим право онима који желе да свој језик назива-ју црногорски, јер свако г-а прво да језик којим говори назива по свом уверењу и осећању. Само

РАЗГОВOR О ЈЕЗИКУ: Са трибине у Народној библиотеци

КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК Наш часопис излази 10. 11. 2004. г. СЕ МОРА УЧИТИ

● О „Српском језику у матичним земљама и дијаспори“ говорили наши врхунски језички стручњаци - мр Бранислав Брборић и др Слободан Реметић ● Велике и озбиљне заблуде о језику, однос српског језика према другим истим језицима, према ћирилици... биле су неке од тема за разговор

ЈЕДНИМ кратким „исказом о језику“ водитељ Тајана Лазаревић - Милошевић најавила је у четвртак, 25. марта, трибину посвећену темељним питањима наше данашње лингвистичке ситуације, коју је Народна библиотека у Смедереву организовала у оквиру својих редовних књижевних програма. На тему „Српски језик у матичним земљама и дијаспори“ говорили су двојица наших несумњиво врхунских језичких стручњака - мр Бранислав Брборић и др Слободан Реметић. Трибина је почела једном значајном констатацијом о „троземаљности“ српског језика, чије су матичне земље данас Србија, Црна Гора и Република Српска, да би се потом заиста позабавила поменути темељним питањима.

Српски језик је, дакле, према објашњењу др Слободана Реметића, тросратница у којој се на првом спрату налазе дијалекти, народни говори, који се сами формирају. На другом спрату су субстандардни (градски) говори, такође спонтано формиран, док је на трећем спрату стандардни књижевни језик, где је неопходан уплив стручне руке. - Књижевни језик се мора учити свакога дана - рекао је др Реметић говорећи у општем смислу, али и посебно о предавачима, наставницима и професорима у основним и средњим школама на којима је велика одговорност, али врло често не и одговорна знања.

Др Слободан Реметић говорио је, такође, и о великим и озбиљним заблудама о језику које задиру и у саму терминологију. Једна од крупнијих заблуда је кад се каже да се у неком крају говори правилно, у неком

неправилно. - Не постоји правилан и неправилан говор. Сви су дијалекти равноправни, сви су леви, на свим се дијалектима може писати, може се изразити оно што се жели рећи - рекао је др Реметић напомињући да су, заправо, нека од најлепших уметничких дела (Боре Станковића, Стевана Сремца, Матије Бећковића) настала управо на дијалекту. Наравно, када је реч о заблудама, једна од највећих свакако је и позната заблуда да све почиње од Бука Стефановића Караџића.

Са трибине о језику као један од најзанимљивијих делова издавајмо и излагање мр Бранислав Брборића о односу српског језика према другим истим језицима, а мисли се на хрватски и на бошњачки, мада, са некаквог светског становишта није нормално да се један језик растаче, и то на имењу - рекао је мр Брборић, додајући да ми „нисмо имали тумбања у језику као Хрвати, али нисмо ни неговали језик као они“.

- А однос српског језика према ћирилици? Нећу рећи катастрофалан, јер не волим да користим такве речи, али ћу рећи ступидан, глуп. Има Срба који верују да ће их странци више ценити ако се служе латиницом, па су латинични натписи преплавили градове - рекао је мр Брборић, нагласивши да би пример Грчке за нас могао да буде врло поучан. - У Грчкој сам приметио да је све исписано најпре на грчком, а испод тога на енглеском, али код нас Срба има несхватљивог и глупог народа. Научимо ми сви енглески, али никада не заборавимо српски.

Гладни студенти прошетали Никшићем

Два дана 150 академица протестује због
намера црногорских просветних власти

Никшић, 15. априла

Око 150 студената Одсека за српски језик и књижевност, који већ два дана штрајкују глађу у знак протеста због намере црногорских просветних власти да српски језик замени матерњим, данас су изашли у шетњу градом. На транспарентима, исписаним студентском руком на жутом папиру, писало је: „Наш језик је српски“, „Матерњи и лингвистички дудаци“, „Ко се одриче Вука и Његоша“, „Лако ћемо ако јесмо људи“... Међу транспарентима је био и „Остојић – Никчевић 10:0“. Реч је о професору синтаксе Браниславу Остојићу, који подржава студенте и сматра неопростивим промашајем покушај мењања назива језика и пензионисаном професору Војиславу Никчевићу који је заговорник „црногорског језика“ за кога је написао речник „нову азбуку“ и друге „специфичности црногорског језика“.

Мала студенти нису званично најавили полицији протестну шетњу, полиција их није ометала, само је регулисала саобраћај. Истина, начелник никшићке полиције боравио је јутрос у деканату Фило-

зофског факултета, не да спречава протест, већ да би сазнао правац шетње како би полиција обезбедила протест. Са студентима је протестовало и више професора овог факултета, а Саво Лаушевић, шеф катедре филозофије нам је рекао да су студенти увек у праву и да њихове протесте подржавају многи професори.

Студенти који већ два дана штрајкују глађу, иако су исцрпљени, упорни су да ствар истерају до краја. Сматрају да у експертској групи, која треба да сагледа насталу ситуацију и оцени под којим ће се називом изучавати језик, треба да буду стручњаци за језик, а не људи из других области, чиме се покушава да нестручност нагласа струку. Синоћ су студенти због глади падали у несвест, па су никшићки лекари дежурали и давали им инфузију. Студенте су подржали и бројни професори никшићких средњих школа. Студенте Одсека за српски језик и књижевност подржавају и њихове колеге са одсека за предшколску наставу. Они не штрајкују глађу, али бојкотију предавања.

Д. Бећировић

У бој за језик свој

Политика бр. 12508, 10.5.2003, АБ

Уколико прође закон о јавној употреби словеначког језика, „Меркатор“, „Петрол“ и „Фруктал“ биће „Трговац“, „Гориво“ и „Воће“

Ор ништа савално радисима

Љубљана, маје... У бој за језик ипак, јавим је ни ветућих логина који упозоравају на покушај приватизације многих словеначких предузећа која носе страно име: Намера је министарства ове акције – осам посланика осам парламентарних странака – да словеначка предузећа, фабрика, ресторани и трговинске одабне стране имене као нешто туђе и непримерено сопственом националном поносу и идентитету. Да икоме знаме, парламентарно оснивана фирма, ни на креј памети не пада да иницијале сопствени језика. А узаложно се већ прекрсно да се поново крсти и врати словеначки имену.

Тај предлог није ништа ново и ни сада непознато словеначкој јавности. Још 1996. године парламентарни језиколози Јанез Дулар у то време министар за културу, покренуо је сплету коментара, али са њом није успео. Сада је подржава а ништа против ње нема ни словеначка влада. Послава је парламенту – обезбедиће да је Закон о јавној употреби словеначког језика „примена одговарајуће за издатак дискусије о тој теми“. Има влада и неке резерве у вези са осам парламентарних странака да би могла да било каква одлука у вези са језиком и његовом употребом наштетити словеначки као државни интегритет у јавности – удружених европских држава. Влада је исто тако за очување домаћег језика, али при том тражи „најбоља стручна решења“ и упозорава да „законотворци да поседују“ парламент „не би смео да буде у супротности са европским начелима слободног трговинског, капиталног, робе и услуга“. Влада акција која је у функцији очувања сопственог језика жели да да демократски отвор и омогући јој демократску процедуру.

Јасна позадина

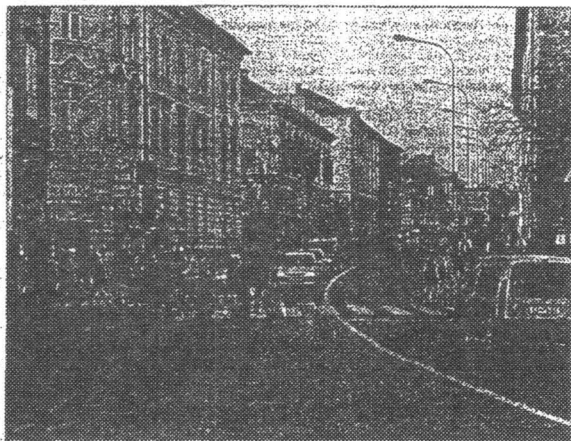
Ко добро познаје карактер економских дужа словеначке државе знаће да је то ипак јасна позадина једне овакве владине реакције. Такав ће државни ризик да посматрају како је јавности стидљива развојност – присутна приликом тумачења предметног закона – више ствар стратегије неголи коначног одређења. Мало их ће међу таквома да поверује у економску силност приватизатора Антона Роба да без резерве прихвати оно што гуде језиколози, а са резервом велики отпор који су језиколозима због намера на који њихових предузећа пружају познат словеначки привредници. Дана у словеначки економски медијум и странака мучећу на маршу своје изјаве све крајним извором који не дели са парламентар-

них избора. Па је тако, вероватно, и са владином вербалном изјавом када је реч о „чувању свог језика по сваку цену“ и њеним резервама спрам актуелне иницијативе извршних режимова – модерне Европе. А колико се и овом приликом тактизира због избора можда најбоље потврђује чињеница да је потписивалима актуелне језичке иницијативе у парламенту колело и парламентарних странака. Из чега седа следи и питање, значи ли то да су све странке против романизације или германизације словеначког језика и за промену имена Словеначких предузећа ако им је име узето? Одговор је: Јесу! Али уз то следи и додаток – само у онојкој мери колико тежице може за њим потпис странакаог представника под једну такву истину. Будућа па је по овом питању формирани чланови парламентарних странака – пран пут у самосталној Словенији и некипе и песнице – ни за језику странку бирани неће моћи да кажу да не поштује иницијативе

владема и ТВ комерцијалним емисијама... тражи да све то скупа тиме редоследом и у закону буде наведено, него прашању и казне за неистинитост. Према њиховом предлогу онова који би и даље упорно игнорисали домаћи језик у називу својког предузећа требало би из њих узети од 1,5 до 15 милиона словеначког толара (1 евро = 238 СИТ).

Здрава памет

Четири људи великог словеначког предузећа на предлог неких политичара и језиколова дословно су – истинити. Мислим да ће превагати здрава памет и да закон у складњем облику неће бити прихваћен“, изјавио је председник управе „Меркатора“ Зоран Јанковић. Према иницијативи председника управе „Петрола“ Јанеза Лотина, „петитивни“ имене није примерено за дискусије о таквој очиним питањима“, а председник Привредне коморе Словеније Јанко Чул сматра да би „добра употреба имена садашњих

ЉУБЉАНА: ЧУВАТИ СВОЈ ЈЕЗИК ПО СВАКУ ЦЕНУ

интересе. Стране су се са те стране обезбедила.

Очигледно је онда да ће главнина све прече свој настави да добије изван парламентарних круга. На релацији муштери језичке баштине – приватизација (или боље речено директори великих предузећа). Сва тражи да је управо улази Совеније у Европску унију прави миманат за повратање одбрамбених механизма у корист оригиналне словеначки Јанез Дулар је изјавио: „Све док смо потписивали словеначког језика из јавности и стварања утицаја о Словенији као подалској провинцији без аутоктоног језика, културе и самосвести. Прештејте главном улазима Трета или Грца и видећете да тамо ни приближно нема толико натписа на туђим језику као у Љубљани“. И не само да предлажу закони о језичком чишћењу великог пенос, пронаћи на улицама, индустријским постројењима, сајтовима, раскрсницама, иницијалима и трговинама, заглава меморандума, рекламског простора у но-

фирма била у супротности са изредом правне сигурности“. Предлози словеначки медији тражили у овим дискусијама више емоција за селективност. Имали су при том на уму није да старим фирмама остане стари назив а да се нове фирме законски обавезује на словеначко име. Међутим, не прође ли ова иницијатива ни због тога бирани икоме прешине неће замишлети. Поготово буду ли привредници ти који ће да оборе акцију језиколоваца и њиховог политичког ментора.

Мало је оних који би могли да поверују у озбиљност приговор на њихову адресу када животног стандарда оваквим грађанима већ годишња подмору управо „Меркатор“, „Петрол“, „Фруктал“ и бројна друга предузећа међу којима је много и оних странаог имена. А не стручњаци за језичка питања који би могли да се помислију ствари словеначке привредне привреду у „Приват“, „Гориво“ и „Воће“.

Милан Јакшић

Srpski, zvanični jezik Porte

I evropski savremenici govore o korišćenju četiri jezika u Carstvu: turskom, arapskom, na trećem mestu je Ilirica i, najzad, konstantinopoljski grčki

■ OLGA ZIROJEVIĆ

Davne 1936. godine turski lingvista Ahmed Džaferoglu skrenuo je (u jednom svom kratkom radu) pažnju naučnoj javnosti na „jedno delo koje ima fundamentalni značaj za istoriju srpskog i turskog jezika“. Poziv Džaferoglua naučnicima Srbije i Turske da kritički izdaju ovaj tekst realizovali su tek pre petnaest godina (1989), nemački lingvisti.

U pitanju je arapsko-persijsko-grčko-srpski udžbenik konverzacije (razgovornik, rekli bi Bugari), koji je nastao na sultanskoj Porti u 15. veku. Reč je o dva rukopisa koji se čuvaju u biblioteci Muzeja Aja-Sofije u Istanbulu, koji uprkos velikim sličnostima, nisu identični. U njima se znatno razlikuje slovenski deo teksta, jer njihovi prevodioci pripadaju različitim narečjima; u jednom je štokavsko-ijekavski, a u drugom štokavsko-ekavski. Priređivač Werner Lehfeldt opredelio se za ovo drugo narečje budući da je ono arhaičnije.

Polazni tekst udžbenika je arapski i iza svakog arapskog retka sledi njegov prevod na persijski, grčki i srpski jezik, a celokupni tekst napisan je arapskim pismom (pojava poznata u naučnoj literaturi pod imenom aljamiado odnosno alhamiado).

Udžbenik je napisan kao dijalog dva lica, pa se smenjuju pitanja i odgovori. Celokupni tekst može se podeliti u više odeljaka u kojima se razmatraju različite teme: trgovina, obaveze dece prema roditeljima i vaspitačima, studije Kurana, poseta džamiji, pitanja o porektu i zanimanju sagovornika, vreme, rad u vinogradu, na polju i dr.

Budući da udžbeniku nedostaje turski, maternji jezik sultana i osmanskih prinčeva, za koje je, po mišljenju Džaferoglua i napisan, čini se da adresate udžbenika pre treba tražiti u knugovima uglednih srpskih, odnosno grčkih, preobraćenika.

Smisao ove knjige je da rukopis učini dostupnim nauci i omogućiti njegovo dalje izučavanje, pri tom se, kako smatra priređivač, u „centru pažnje nalazi srpski tekst budući da predstavlja dragoceni izvor za proučavanje istorije ovog jezika“. I grčki tekst je od velikog značaja s obzirom na to da do sada nije poznat nijedan ovako obiman grčki rukopis pisan arapskim pismom. I upravo činjenica da

SULTAN SULEJMAN I

U Istanbulu su, sve do vremena sultana Sulejmana II (Veličanstvenog), postojale slovenske kancelarije koje su vodile prepisku sa balkanskim provincijama, Dubrovačkom republikom, pa i samom Ugarskom. Zna se i da su čak sultani Mehmed II i Sulejman II naučili naš jezik

su i grčki i srpski tekst ovdje fiksirani arapskim pismom, predstavlja, za istoriju jezika, posebnu vrednost ovog izvora. Treba istaći i to da je arapsko pismo za pisanje oba jezika modifikovano tako da je omogućilo veoma precizno fonetsko fiksiranje grčkog i srpskog jezika.

Na sadržaj rukopisa upućuje naslov na prvoj strani: „Arapsko-persijsko-grčko-srpski rečnik“. O njegovom sastavljaču ili pisaru nema nikakvih vesti. Arapski tekst je pisan jakom crnom bojom, ispod njega, manjim slovima, persijski, crvenom, grčki zelenom i srpski, narandžastom bojom. S malim izuzecima celokupni tekst je vokalizovan (bu-

dući da je arapsko pismo konsonantsko), što, očigledno, ukazuje na to da imamo posla sa jednim udžbenikom.

Iako nema datuma, Džaferoglu pretpostavlja da je rukopis sačinjen „za sultana Mehmeda II i njegove prinčeve“.

Treba istaći da su u 15. i 16. veku Sloveni, pretežno Srbi, zauzimali najviše položaje u Carstvu, a tu su bile i rodbinske veze (sultanija Mara u haremu Murata II). Sve je to doprinelo (što se odavno zna) da se srpski jezik koristio kako u upravi tako i u diplomatskoj korespondenciji. U Istanbulu su postojale slovenske kancelarije koje su vodile prepisku sa balkanskim provincijama, Dubrovačkom republikom, pa i samom Ugarskom. Ove kancelarije postojale su u carskoj prestolnici sve do vremena sultana Sulejmana II (u Evropi je nazivan Veličanstvenim, a za Turke je I. 1520-1566). Zna se, takođe, da su čak i neki sultani (Mehmed II, Sulejman II) naučili naš jezik. I evropski savremenici govore o korišćenju četiri jezika u Carstvu: turskom, arapskom, na trećem mestu je Ilirica i, najzad, konstantinopoljski grčki.

Ovaj poslednji jezik imao je veliku ulogu. Sultani i dvorski velikodostojnici koristili su ga u diplomatskoj korespondenciji sa Evropom. Poznato je da je sultan Mehmed II (Osvajač) govorio grčki, a posedovao je i grčke rukopise.

Da je rečnik, odnosno udžbenik, nastao najverovatnije u drugoj polovini 15. veka potvrđuje i dijalektološka analiza srpskog teksta sa svojim mnogobrojnim arhaizmima. A sve se zbiva u vreme kada su turska osvajanja izazvala migracije stanovništva u zapadnim zemljama Balkanskog poluostrva. Otuđeni, od 15. veka dolazi na području štokavskog narečja do mnogobrojnih promena i ovaj rukopis, upravo zahvaljujući tome što je pisan arapskim alfabeta, predstavlja izuzetno vredan izvor za proučavanje istorije našeg jezika, ali i grčkog. Utoliko više što je u ovom udžbeniku sastavljač ili pisar uspeo da besprekorno adaptira arapsko pismo za srpski jezik (to se u kasnijem vremenu nikad više neće ponoviti), pa je moguće proučavati i glasovne promene u jeziku. Najzad, nema sumnje da je sastavljač u izvesnoj meri vladao crkvenoslovenskim jezikom. ■

Одвојеност државе од језика и ауторска преобележеност правописа

Књижевне новине, 1. јун 2004. бр. LVI, 1-30. јун 2004. 2.

Драгослав Грачанић

Мало је творевина људских које свој традицији цивилизацијски, национални или културолошки значај и поштовање што се указује – дугоу ауторитету свог несвесног творца, креатора, аутора. Најчешће, значај и трајање тих творевина – изиру из њихове непосредне снаге, аутономне и аутоктоне вредности или домета.

Али, има ли изузетака? Је ли правопис један од њих?

Бројне су људске творевине којима је из најважнијих друштвених или најважнијих националних разлога и интереса нужно прибавити додатни, чак највећи ауторитет и осигурати им најконсеквентнију примену. Тада иза њих и уз њих не стаје, макар био најмоћнији, најстручнији или најраслужнији за њихово настајање – одређени појединач (нити више њих) институција заједница, оличена у органу, институцији која је представља.

Др језик сваког, па и српског народа, следствено томе и његов правопис, ице у ред таквих творевина, у категорију националних доbara највишег, најдрагоценијег реда, нема двојбе – не само у науци него ни у интуитивни најширих слојева народа. Међутим, све то снаго помаже, и науци и нашем (на)роду, када треба довести правила што српски језик и његов правопис уређују и штите.

Или нешто изравније да укаже на свог фаворита међу увек занетим, колајућим, конкурентским, такође ауторским, верзијама правописа. А догоди се и да се неки од тих пржавних, олет извршних (а не законодавних) делова одобривоље, па, на пример, ПОМОГНУ ШТАМПАЊЕ одређеног правописа, те тако (себи) изборе меценатско право да се називи њихових државних тела на полесни предлиста таквог правописа истаку испред осталих помагата у таквају: „добротвора, дародавца и приложника“. Управо је такав случај са нашим најновијим правилима радом, Правилима српског језика (Матрица српска, 1994).

Овакав степен залагања/залагања државе и њених поменутих органа за правопис изазива нежелену преобележеност његовог ауторства, те оставља престога у свести већег дела јавности, оних којима је овај врховни језички нормативни акт намењен – за доживљавање пролазног правописа као изрза личне, арбитражне воље, укуса, тогото хира његових аутора! Широк круг потенцијалних корисника знамти правописе више по именима његових аутора него по њиховим правилима решенима!

Идеју и циљ институције правописа, која тако назире стуби основу своју улогу, смисла и мисије: НОРМАТИВНОСТ. Правилници нам по слови јаче на антологичарске: свако има право да, упркос истој „теми“, своју антологију сачини по свом укусу.

У таквом, неувећеном друштвеном мисау, ни угледа најважнијих националних културних институција – чије прегнуће исходи каткад издавање, боље рећи: штампачке правописа, овом језичком, за сада несубвену нормативном акту – не помаже одвећ. Ауторима проглашеног правописа (и правопису) не помажу ни нередко одсуство анонимности у креирању норми ни послонична неспреченост (и научна и лична), која се огледа и у томе што себе означавају као приређиваче, извршаваоце, чланове комисија...

Долази до „надаока“, аутор правописа, макар колико био стручан и научно ауторитативан, објективно – одмаже ауторитету правописа! Одмаже му, заправо, усамљено ауторство (само ауторство се превагашава из различитих разлога и мотива од стране чинилаца који су изван аутора), неподурго другачијим друштвеним контекстом.

Књижаре неће добити нешто од 1107-1108, 1109, 1-30. 18. 2009, 2

бо помаже, и научи и нашем (на)роду, када треба донети правца што српски језик и његов правопис уређују и штите.

Је ли српски правопис довољно заштићен, најчешће несумњивим научним ауторитетом својих творца, аутора, помаже ли му ова стручна и морална димензија макар у голем опстојавању – или, можда, чак одмаже?!

Као да смо инаугурисали или прихватили (непостојећу) доктрину о одвојености ЈЕЗИКА од државе! Дакле, не само када је правопис посредни! Ваљда умишљајући да је то одбрани демократски и цивилизацијски домет, само што нисмо овај „осебујни“ концепт и у Уставу записали!

Држава се, међутим, и без таквог записа – у питања језика не пача, чак ни онда када треба донети, најблаже речено, најоперативнији акт о језику: правопис. Она на то не троши свој мали или велики ауторитет, „целу ствар“ великодушно препушта „струци“, лингвистици и ауторитету њених поменутих посленика.

У најбољем случају ту је високи државни чиновник који хоће каткад у име органа у којем делује, конклузивним радњама, околношћу

правопис више по именима његових аутора него по њиховим правописним решењима!

Поменути „корисници“ за та решења, по правилу, сазнају „из друге руке“, она непосредно до њихових руку и очију мало кад стигну. А они, нешто описмененији, знају добити посебно надахнуће, нарочито за естрадна „не-елитања“ с предложеним решењима аутора проглашеног правописа, супротстављајући им, најчешће, свој идиолекатски модел језика.

Сличан је учинак и оних што машу, на своју руку сачињеним, и најчешће о свом трошку и на свој трговачки ризик одштампаним и објављеним(!), конкурентским правописима, који чекају свој час (срећни обрт који би довео до жуђевог, „правог“ штампача, што ће далеко надмашити првобитни, пробни, рекламни тираж).

За то време: усред Европе ЈЕДАН правопис важи у три државе – „не зна се“, која је од њих давнија и угледнија, а и богатија. А ми, на неупоредиво мањем, српском језичком простору, имамо правописних дела готово на претек.

Ова замашна и замршатија правописна продукција – не само што збуњује него, а то је много опакије, извитоперава, обезвређује саму

Све ће ово, међутим, важити само до оног тренутка када из правописа (нужно ауторског) стане нескривена воља државе – али онда њеног институционалног сегмента овлашћеног за нормативно уређивање најзначајнијих друштвених и националних питања.

Има ли друге, кад досадашње српско искуство током читавог минулог века показује да из бројних разлога који би могли бити предмет проучавања, не само лингвистике и социolingвистике, ни најбољи правопис не може само снагом научне вредности и ауторитетом самих творца изборити остваривање своје неопходне улоге и мисије.

Због тога: ексклузивног права, монопола на доношење и надгледање примене правописа – мора бити! То ексклузивно право мора имати држава, као што га има кад год уређује и штити све друге, малочас поменуте, виталне интересе друштва и нације.

Овакав начин доношења правописа подразумева и све оне механизме спровођења и заштите, без којих ниједан државин нормативни акт не може бити.

Може ли тако бити?!

УЧЕСНИЦИ ЦЕТИЊСКОГ НАУЧНОГ СКУПА "ВУК КАРАЏИЋ И ЦРНОГОРЦИ" ПОРУЧИЛИ

ВУК НАМ ОТЕО ЈЕЗИК!

Вук је Црногорцима, језик записао и отео им га, да би ми, ево, после готово два века, свој језик морали од других отимати, вратити му своје име и значење, сматра Јеврем Брковић, председник такозване Дукљанске академије

ПОДГОРИЦА - "Црногорци су вазда својим језиком и оружјем говорили, кликтали, кликвали, којевићезали, клекали, делскали, у кам заступали и своје душмане и себе у свим нуждима и тмушама, када им се чинило да им је мркло без свјатана и да ће им се гроб на тај свијет пропати! А онда је Вук Караџић досио преко Котора, уз которске стране и право на Цетиње. Језик је записао и схватио да је то другачији језик и од оног "гонедарског" јадарског и левачког и од оног ученог и појног, карловачког и новосадског. Вук је Црногорцима језик записао и отео им га, да би ми, ево, после готово два века, свој језик морали од других отимати, вратити му своје име и значење."

Ову констатацију изракао је Јеврем Брковић, председник тзв. Дукљанске академије на научном скупу "Вук Караџић и Црногорци", одржаном на Цетињу у организацији Института за црногорски језик и језикословље, повodom 140. годишњице од Вукове смрти.

Професор Војислав Никчевић је тврдио да је Вук узимајући црногорски језик као подлогу за свој модел "српскохрватског језика" негирајући Црногорце као народ и нацију, нанео огромну штету и оставио их без језика, док др

"Дукљани" му крсти преврћу. Вук Караџић

против Црногораца да назову језик својим именом - рекао је Клибарца.

КАО КИНЕЗИ

НЕКА "Дукљани" уведу 33 или 66 слова, нека се такмиче са Кинезима, ја лично против тога немам ништа. У Црној Гори их има свега 20 одсто и нека им држава, ако има пара, омогући да отворе школе на свом "језику". Видите, према последњем попису српски језик је већински у 17, од 21 црно-

Новак Клибарца сматра да је језик данас државно политичко питање. Чудим се неким људима што су се објемили

горске општине, а "црногорски" је у предности само на Цетињу, подсећа Будимир Алексић. - У Нишковићу имамо 20 одсто говорника "црногорског" језика и за то језику мањину треба отворити школу исто као за нашу српску мањину на Цетињу (4,6 одсто), што је заиста демократски.

Вук је српским означавао целокупно народно стваралаштво, које је сакупио, без обзира на то да ли је реч о Хрват-

ској или Албанији, иритурајући све оне који су били за то да се скупила народно благо, али под уопштеним народним именом - став је историчара Радослава Ротковића.

Књижевник Будимир Алексић сматра да је потпуно деласирано полемисати са ставовима "дукљанских" идеолога.

- То је прича која траје дуго и дојала је Богу и људима. На том скупу није речено ништа ново, осим да је "српски народ геноцидан, да је докоравао Црну Гору, увек изражавао свој великоsrпски империјални пројекат. Ако тако мисле нека уче фалсификате и

зашто би се убеђивали да ли је Вук био аустријски шпијун и да ли је Црногорцима отео језик, да га дао Србима. Све су то постале апове приче са којима треба престати - каже Алексић за "Новости". - Циљ овог скупа био је да се створе претпоставке за увођење "црногорског језика" у нови устав Црне Горе.

Алексић сматра да би овај проблем у Црној Гори могло да превазиђе формирање културно-просветне аутономије.

ЧОВЕК СА ШТУЛОМ

ЈЕВРЕМ Брковић верује да би Србија била другачија да се определила за Доктеја Обрадовића, од самоуког Вука Караџића са дрвеном шутом и турским фесом.

- Не би је сматрали земљом ратова, злочина, етничког чишћења, шовинизма, земљом идеологије каме и заставе с мртвачком главом, земљом четништва и великоsrпства као константног националног програма од Герашанина до Ђошунчице, мада су својина сумњивог српског порекла - каже Јеврем Брковић.

- Она би подразумевала да све националне заједнице у Црној Гори имају посебне уџбенике из историје и књижевности, друштва и хуманистичких књига за све заједнице, јер све оне имају историју својој, а не само српској. Прво је важно испитати резултате пописа, који су показали да у Црној Гори нема никакве друге језичке већине осим српске (преко 60 одсто) и верске осим православља. Нема националне већине, ни етничког народа, него четворица народа који могу бити конститутивни - истиче Алексић.

НЕКАДИН

НАШИ НАУЧНИЦИ ПРВИ У СВЕТУ ПАТЕНТИРАЛИ АПАРАТ ЗА СИМУЛАНО ПРЕВОЂЕЊЕ

ТЕЛЕФОНИРАЈ "СРПСКИ" ДА ТЕ ЦЕО СВЕТ РАЗУМЕ

Створио српских научника, разноразних професија, конструисао су апарат за симулано машинско превођење директног разговора на различитим језицима. И после провета и практичне примене, патент је издао под именом "Телефон-преводац" заштићен у Београдском Заводу за интелектуалну својину. А о чему је реч, каже је то идући, зашто га стручњаци већ сада сартавају у револуционарне пројекте од општег светског значаја? Изајм коју државу Србаји може да донесе толико дешавана представа да се са њима могу омаха исплатити целокупни тренутни инострани аутови - тврде економисти. Саудијски искушава оспеху и његовој несметаној комуникацији, без обзира на знање, или непознавање страног језика, без обзира где се саговорници налазе, у неодржани, планини, пустињи, граду, континенту.

Он игра и улогу телефона, компјутера, преводаца. Потребно је само да оба саговорника носе сају ову чудесно "умну" машину која најбоље прекоштаји го-

- Економисти тврде да би ова чудесна справа могла да донесе Србији профит којим би био исплаћен целокупни инострани дуг
- "Телефон-преводац" могуће је прикључити на рачунаре и мобилне телефоне, објашњава један од творца овог апарата, др Слободан Јовић, професор Електротехничког факултета у Београду

категорија речи.

- Билингво речник је један од кључних елемената у овом систему. Уколико се он направен квалитетно, тајност превођења је већа. Ми смо у томе успели, па наша машина са лакоћом анализира реч по реч, анализира врсту речи, њено место у реченици, улогу, функцију, анализира семантику и синтаксу, а све у оквиру логичке реченице. Та граматичка и језичка анализа реченице у стручној англистичкој литератури нарзива се нарзивом или српски нарзива и изузетно је компликован процес, који до сада у свету није био афирмативно решен - објашњава професор Јовић.

ШИРОКА ПРИМЕНА

После оваквог граматичког прекоштавања машина креће у другу фазу анализе. У фазу прекоштавања типа реченице - познатије, уштане, одречне и свих других објанка који се могу појавити у датом језику. Отуда, поставља се и питање колико је потребно времена овој машини за све те операције. И одговор је задовољајуће.

- Саговорник ће у тренутку истраживања прекоштавати реченицу по реченици, а не по речима, објашњава др Јовић.

Више од 150 радова

Професор Слободан Јовић рођен је у Београду 1948. године. После основне школе и гимназије у Београду, завршио је Електротехнички факултет. Једно време радио је у Институту "Михаило Пупин", али је истовремено наставио усавршавање. Магистровао је, а потом и докторирао на Електротехничком факултету, чији је данас редовни професор. До сада је објавио више од 150 научних радова, од тога трећину у иностраним часописима, а објавио је и неколико књига. Са супругом лектором и доцентом живи у Београду.

Интересовање светских компанија

Након стицања обедашњег успешног компаниог завршетка на пројекту "телефон-преводац", омаха су регистровале светске компаније које се баве телекомуникационим проблемима. Два највећа већ су издала велико интересовање за овој патент. Ме-

Научни поданик: Др Слободан Јовић

Први покушаји

40) je samo da sba sagovornika is-
seamu odu zuckeno "umnu" mashin-
vnu koja naprave prikazivati go-

Prvi pokušaji

pre dvadeset godina po-
čelo je da se radi na pravo-
lenu glavne konverzacione
a ne i preobrazbu teksta. No,
nemacki projekat pod ime-
nom "ver. mobil" do sada je
bilo najobimniji u ovom je-
stvom od 1993. do
2000. misle da 700 naučnika i
30 instituta i fakulteta u
SAD, Engleske i zapadne
Evrope je 188 miliona
mopraci, dak, komercijalno
rešenja nisu najbje.

kor prestaje u, resimo, engleski
tekst, da bi se on potom sruha
sintetisao u glas. Cijel ova ope-
racija ovlada u glas, kako su izumi-
telnj navedeni, u realnom pre-
metu", a to znaci da proces pre-
tvaraka rečeniце u listani
tekst, a zatim u glas traje kraće
nego što sagovornik izgovori
tu istu rečenicu koja može da
se istovremeno čita i kontrolir-
ne preko malog ekrana. Slična
na može da se nosi oko vrata
kao, na primer, mali fotoapar-
at. Takođe, u rukovođenju je vo-
na praktična i jednostavna, ko-
mande prima na dva načina - is-
hanjčica, preko tastera, ili go-
vorom.

TRI CEMENTA

Ovakvo se u svetu uspešno
prave sruha za malinško pre-
loboće teksta. No, zastao se kod
konstruisanja aparata i za isto-
vremeno malinško preloboće
govora. E tu smo, ovaj ekviva i mo-
da maleništvo napravljeni korak
dalek, izumislal smo patent koji je
obse onerativne sferanino. A da li
je ta naša malinška resolućino-
narija, o tome nikada nismo raz-
mišljalo. Ja sam samo naučnik i
istraživač u još manje mogu da

Foto: F. Korčanić

uspešno skomponovano završetku na pro-
jektu-telefon-čuvanim-odmak su
razgovore svetске kompanije koje se
bave telekomunikacionim problemima.
mo. Dve najbolje reš su korisnike veli-
ko interesovanje za ovaj patent. Me-
đutim, tvorci ovog izuma čekaju da Ar-
dija Sroba napravi pravi korak i
omoguću da se ovaj patent komercijal-
izumuje tokom gde je nastao.

reputira" u sa vakum se lakobom
vome rukuje može se proceniti
iz Jovčičevog saslušet obja-
šnjenja.
- Sagovornici Srbija-Englez,
kao i u normalnoj komunikacij-
ji, mogu jedan drugog da zamole
da ponovo izgovore rečenicu,
kada uslovom da je nisu valj raz-
meda, ili dobro čuju. Takođe,
kada primete grešku u svojoj iz-
govorenoj rečenici, koja se ne-
vinsuje na ekranu mogu odmah da
intervenciju glasom ili taster-
rom, pa se sve automatski pon-
avlja bez ikakvih problema. Po-
sle ispravljavanja greške laje se

svakim tri osnovna segmenta -
preloboćanje govora, zatim pre-
loboće teksta sa sruškom na sin-
taksi i treći - mašina prelo-
boće teksta sintetisuje u glas. I
sve se to odvija u realnom vreme-
nu, što znači, čim Srbijan izgo-
vori rečenicu, ona se ispisuje u
na ekranu i potom prestaje u
glas, a sve to traje tekstu i no,
dakle kraće no što se izgovori
jedna rečenica - objašnjava pro-
fesor Jovčič.

Kidavko je ova sruha "integri-
TRI SNOVA
Na srpskom projektu "te-
lefon-čuvanim-odmak" radimo
se manje od dve godine, od
čega veći deo vremena upro-
šeno je na pripremanje i od-
ministrativnim rešenja-
ma. Tim je bio sastavljen od
samo četvero ljudi. Idejni
tvorac bio je Aleksandrof
Živorod Miroslav, a u
ekviva su stručnjaci za am-
tomske obrade govornog sig-
nala do Zoran Šorabi,
stručnjak za engleski jezik
Sloboda Tomosavljević, na čer-
lu sa profesorom Ar Slo-
bosanom Jovčičem.

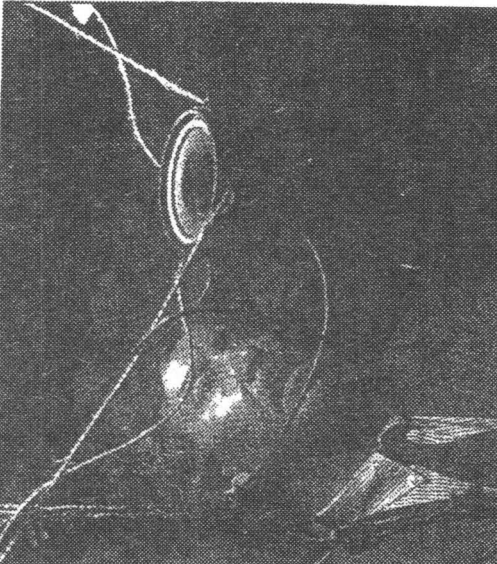
rešeno je da se razvija mašinski jezik
trebno-čuvanim-odmak mashin-
sruha-čuvanim-odmak. Sagovornik je za-
anlajujuće
- Sagovornik ne utvrđivati va-
šne vremena prav izgovaranju re-
čeniće no što be je računat ob-
ređati, prečisti, ispraviti na
skranu i prečisti sa izgovorom na
stranom jeziku - pravi Ar Jov-
čič.

Koliko je zadovoljavajuća priroda
o prenosu i preloboćanju govo-
ra, toliko je interesantna pri-
ča o primeni ovog patent, čer-
ča o njegovu izumu-
nju univerzalnima.

Upravo tako se greške da je se komanda za razgovora

- Malinška je nam-
isna čovoku i nistek-
tućijaka, ali najini-
še be služajiti komu-
nikacijama ljudi. Po-
stoje se naš izum sa-
stoji ne od hardvera,
već od softvera, može se prikazu-
čivati na velike računare, na
vorku računare, xembuku raču-
nare, na kućne računare, na In-
ternet, na elektronsku poštu, na
mobijne telefone. Dakle, mogu
na srpskom izgovorenu rečeni-
cu, preko softvera naša malinška
preloboće preko bilo kog teleko-
municacionog puta (bežični,
Internet, satelitska veštaja),
na bilo koju tačku Zemljane ku-
gac čovoku koji, naravno, na dru-
toj strani poseduje naš jezik, u
to prevodenu na engleskom - objašnjava
profesor Jovčič.

Na kraju dolazimo do ekono-
mskog aspekta, u kome se naš sag-
ovornik anksalno nije snalazio.
- Ekonomija mi je Slobija sru-
na, ali ovaj patent je u ravni sa
IBM softverskim proizvodima,
koji se danas nalaze u svakom raču-
čunaru. Vrlo brzo i naš izum
biće ugrađivan u svaki računar,
mobijni telefon, na tu lekn ve-
rovalno odgovor na zarade izu-
mitela i države - rekao je na
kraju Ar Slobosan Jovčič.

Tomislav Zecević

Vešica [Korčanić, Englez, i Arčević], 18. VI 2000 [Arčević, Srbija, Arčević], 13.

Референдум за придев српски

Политика бр. 32588/СИ, 29. VII 2004, 2.

Од нашег сталног дописника

БАЊАЛУКА, 28. јула – Чetrдесет три посланика из једанаест српских странака у Народној скупштини РС, предвођених српском Демократском странком, као најбројнијом парламентарном партијом, и коалиционим партнерима Партијом демократског прогреса и Српском радикалном странком, покренула су данас иницијативу да се парламент РС одреди око иницијативе Сулејмана Тихића, члана Председништва БиХ и лидера Странке демократске акције, а коју је код Уставног суда БиХ покренуо за измену епитетских симбола у РС, химне и празника.

Тихићеву иницијативу за оцењивање усаглашености са Уставом БиХ уставног закона о застави, грбу и химни РС, затим закона о службеној употреби заставе, грба и химне, као и закона о славама и светковинама у РС, српски посланици сматрају да је „утемељена на неубедљивој и увредљивој аргументацији, којом се инсинуира да ова обележја РС вређају људска и грађанска права грађана који ни-

су српске националности и да сретчавају повратак избеглица и плаше повратнике у РС”.

Посланици из српских партија позивају међународну заједницу да у БиХ зауставе радикализацију међунационалних односа кроз овакве иницијативе које могу да нашкоде напретку и постигнутом степењу поверења међу народима. Уз позив Тихићу да повуче захтев, српски посланици наглашавају да ће искористити сва права и политичка средства, па и право на референдум грађана Републике Српске да би одбранили своје интересе и сачували идентитет потврђен Дејтонским мировним споразумом.

Посланици Народне скупштине РС затражили су од представника српског народа у Председништву БиХ и парламенту у Сарајеву да покрену поступак оцене уставности свих одлука донесених у крмем парламенту Федерације БиХ, у коме нема Срба и да покрену питање – на основу ког акта је подигнута тужба и допуњена тужба коју је БиХ поднела против Југославије.

Д. Кеџман

Промењена имена 13 градова

БАЊАЛУКА – Парламент Републике Српске касно синоћ је утврдио нове називе 13 градова Републике Српске, чиме је испоштована одлука Уставног суда Босне и Херцеговине да из назива тих градова буде избрисана реч српски.

Српско Сарајево преименовано је у Сарајево Републике Српске, Српски Дрвар у Дрвар Републике Српске, Српски Сански Мост ће се звати Општра Лука, Српски Мостар ће постати Источни Мостар, Српско Горажде се мења у Горажде Републике Српске, Српски Кљуш ће бити Рибник, Српска Костајница је добила назив Костајница, а назив Српски Брод је замењен Бродом. Српска Илиџа ће се звати Илиџа Републике Српске, док је Српско Ново Сарајево добило име Ново Сарајево Републике Српске, Српски Стари Град је преименован у Стари Град Републике Српске, а Српско Орашје ће убудуће бити Доњи Жабар.

Пошто се одлука Уставног суда БиХ односила и на назив Србиње, посланици су прихватили предлог да та општина носи двојни назив Фоча – Србиње.

Против утврђивања нових назива градова РС били су посланици бошњачког народа, који сматрају да називи „вређају” конститутивност појединих народа у БиХ због чега ће тражити заштиту виталног националног интереса.

(Танјуг)

ко би се „избегла конфузија“ која сада влада у земљи.

Њихови критичари су управо ту дивљину узели као опшњуљку: тек се потезом који су попуцали „Шпрингер“ и „Шпикл“ ствара конфузија, у којој се више не зна ко шта ради.

Док су једни дигли руке од нових правила и пишу по старом, други се, тврдећи да то, такође, чине у име и у интересу садашњих и будућих генерација, држе доследно нових језичких стандарда.

Колико је реформа правописа заиста поделила нацију, најбоље се види управо у свету медија, чији је утицај на јавност огроман. Уз „Франкфуртер алгемајне цајтунг“, новине које су се прве одрекле правописне реформе, сада су и два преостала надрегионална дневника, „Велт“ и „Шпрингерове куће, и миленски „Зидојче цајтунг“ то учинила.

„Франкфуртер рундшау“, „Латесцајтунг“, „Фокус“ и „Штерн“ остају, до даљег, верни новим прописима, док велике новинске агенције чекају шта ће одлучити велина њихових корисника.

Општа подељеност постоји и у свету политике, пошто је читав пројекат правописне реформе од

жана у Вуковом делу „Делик ка-ко говорити“, уместо да ствара поједноставу, како тврде њени критичари, претворила се у своју судирителност, коју носи асома утледили писци (најугицајнији немачки књижевни критичар, „диртјарх“, Марсел Рајх Раницци, на пример) означавају као „националну катастрофу“!

Иако се страшу и мање упућеном може учинити да се не ради о тако радикалним променама – фамозно немачко „општро се“ мења се у два „сс“, неки сложени

Политикау

У НАРЕДНИХ 20 ГОДИНА 10. VII 2004, 5 (2014) Ишчезнуће 60 одсто језика АЕО

ПАЛЦИЦ – Процес глобализације и давање приоритета у учењу млађих енглеском језику могло би довести до тога да кроз 20 година 60 одсто језика наше планете постане мртви, закључили су учесници међународне конференције лингвиста која се одржава у Лајпцигу.

Према подацима Балгаза Бикела с Лајпцишког универзитета у најновије време надила се опасност над 4000 наредња различитих народности наше планете. „Довољно је на пример навести да на Кавказу постоје језика којим говоре три до четири човека“, нагласио је научник, ирсела је агенција Итар тас.

Експерти сматрају да је једина могућност да се спасу ретка наредња да се преноручи лингвистима који изучавају те језике да направе речник и граматику. Затим би на том књигама било могуће непосредно обучавати доморочачко становништво и спасити језик од заборава.

(Бета)

Правосна остаци Е-Групи до краја реформе Четири државе

Све је, иначе, почело 1986. године („Велт“ конститује да је то био „логотак несреће“) када су се представници четири земље у којима се говори немачки – Немачка, Аустрија, Швајцарске и Лихтенштајна – договорили да формирају заједничку међународну комисију која би, у неким лингвистичким подручјима, унедела заједничке језичке стандарде.

Нова правописна правила, која

јаву.

Противници реформе су се по-том умножавали. Из једног спонтаног протеста створена је читав мрежа организација и институција која је мобилисала јавно мишљење и загоравала живот поборницима промена.

Велика писци, међу њима и нобеловац Гантер Грас, демонстративно су саопштили да ће наставити да пишу онако како они то желе, а не по „бирократском диктату“. Издавачи су поштовади њихову вољу. Њихова нова дела штампана су по старом правопису.

Једино су баци и учитељи били прикљубени да прихвате оно што је другима препуштено као питање њихове воље, али само до 1. августа 2005, али ни они без гуњања. Формирали су се снажна удружења родитеља који су, такође, стави против реформе.

Како ствара тренутно стоје, чини се да је враг однео шалу. Највећој правописној реформи прети крах!

Аустријски и швајцарски писци, иначе, саопштавају да неће следити пример „Шпигла“ и „Шпрингера“. Настаће да се штампају – по новом правопису.

Марселас Стојановић

Причај како ти се нареди

Играње осетљивим осећањима народа у чијој је средини потекло језик који власт својом уредбом негира

ПОЛИТИКА бр. 32620 30. VIII 2004

ПОДГОРИЦА – Професори српског језика никшићке гимназије „Стојан Церовић”, упозорили су Министарство просвете да неће отпочињати наставу 2. септембра, уколико Министарство не повуче спорну уредбу о преименовању предмета српски језик и књижевност у матерњи језик. Никшићким просветарима, прикључили су се и предавачи српског језика других никшићких школа, као и студенти ошвацког факултета за српски језик и књижевност.

Због непотпуног и незаконитог ангажовања Министарства, учени почетка школске године, никшићки професори су одржали састанак на којем је формиран Актин, чији је главни циљ отпор неуставној и незаконитој одлуци Савета за опште образовање. На састанку је изабран и Извршни одбор, за чијег је председника именован професор Веселин Матовић. Професори су се међусобно обавезали и то потврдили својим потписима, да у школске дневнике неће уписивати ниједно друго име предмета осим оног који им стоји у дипломама. Такође, сваки члан актива се обавезао на међусобну солидарност, услед очекиваних отказе.

Да подсетимо, спорна уредба је донесена током прошле школске године, али је после уторног и ошвацког факултета за српски језик и књижевност, а на који начин студенти супротставили „национални” одлукама Министарства просвете. Струњаш је највише и покретање кривичних пружања против Министра Слободана Бацковића, као и председника Савета за опште образовање проф. др Благоја Церовића.

– Судећи по реакцијама из Министарства просвете и Савета за опште образовање, стиче се утисак да министар Бацковић и професор Церовић и не знају шта су потписали – изјавио је Бојан Струњаш.

– Савет није компетентан да врши било какве измене у језику, па макар то било само његово име. Струњаш је, у име Штрајкачког

Савета, позвао професоре српског језика из других црногорских градова да се прикључе никшићким колегама у одбрани професионалне чести.

Председник синдиката просвете, науке и културе Звонко Павићевић је пружио подршку колегама и ставио на располагање синдикалну адвокатску канцеларију, уколико Министарство крене са мерама давања отказе.

Новостворена ситуација у црногорском школству, помрсила је, бар привремено, намере ресорног министарства да силом и злоупотребом положаја наметне школској омладини и црногорским просветарима, накардно преименовање језика којим говоре. Променом назива српског језика у матерњи, односно српски, црногорски, бошњачки и хрватски, Влада и Министарство просвете, преназме грађанину својих осећања и играју се осетљивим осећањима народа у чијој је средини потекло језик који власт, оваквим начином негира.

Ова уредба је директно усмерена у негирање суштине народног бића. Уместо правила „Пиши као што говориш”, намеће се правило „Причај како ти се нареди”. У даљинама који следе, видеће се да ли је то изводљиво

Министар спрема отказе

Професор српског језика и књижевности никшићке гимназије Светозар Ђираковић рекао је овдашњим медијима да министар просвете Слободан Бацковић већ спрема отказе свим просветарима који ће учествовати у протесту.

– Ми смо се на такав развој ситуације већ припремили и намеравамо да идемо на суд, јер нам одузимају право да обављамо посао за који смо квалификовани. Ђираковић је у име својих колега пренео медијима да они бране људско и професионално достојанство и „неће прихватити да предају језик који не постоји” и за који нико од њих није квалификован.

Н. Ђурић

Новоговор и балканофобија

У Хрватској, Срби и други источни народи више нису представљани на такав радикално негативан начин, иако се и даље представљају као гора, мање цивилизована група која припада другој култури. Реторика се међа и мање је агресивна, више је имплицитна

Професор славистике на Одсеку за јужнословенске студије Јагелонског универзитета (Uniwersytet Jagielloński) у Кракову, у Пољској, 28-годишњи социјалингвиста Мачеј Червињски (Maciej Szwedowski) истражује промене идеолошког дискурса у балканским земљама. Докторирао је на теми „Језичко планирање и обликовање лексичке норме у хрватским медијима“, а као истраживач се бави „критичком дискурзивном анализом“, која дискурс види као начин на који идеологије шире своја уверења – комуникацију, интеракцију, идеологију и културни код. Недавно је, на семинару „Демократија и људска права у мултиетничким друштвима“ у Кошицу, представио истраживање о конструкцијима панбосанског и етничких идентитета у језику медија у БиХ. За НИИН говори о променама у језику на Балкану.

На који начин је језик учествовао у ширењу националних идеологија у последњих десет година у бившим југословенским републикама?

- Као и све друго, и језик се у рату радикално мења, а сопствена нација приказује као много боља од „непријатељске, друге“. Појачава се употреба погрдних речи на рачун другог и употреба речи којима се велича сопствена нација, што понекад иде до комичног. Такви су случајеви када српска штампа (то је пример који сам прочитао код Бугарског) пише да Срби имају право да руше муслиманска села, јер је и Бог Србин, па ће им опростити, или кад у Хрватској, где је посебно изражено дистанцирање од источних суседа, штампа пише да је Туђман, у време кад је политички био потпуно изолован, током боравка у Америци добио поздравку да је Хрватска у Европи, а не на Балкану. Такве су ствари, наравно, комичне.

У том важном тренутку за реконструкцију нација била је потребна мобилизација и језик је опет добио снажну симболичку функцију. Стварање опозиције ми-ви догодило се, можда пре свега, на пољу дискурса као најважнијег оруђа идеологија и он је усмерен ка ширењу дотичних идеја митова... То је била национализација језичног израза ради мобилизације и потребе борбе за нешто – за отаџби-

ну која постаје апсолутни императив или против нечега – против свих који негирају ту потребу. Тако се појачава идеолошки непријатељ који, свакако, већ постоји.

Докторирали сте на језичком планирању и стварању лексичких норми у хрватском језику. Шта су кључни закључци ваших истраживања?

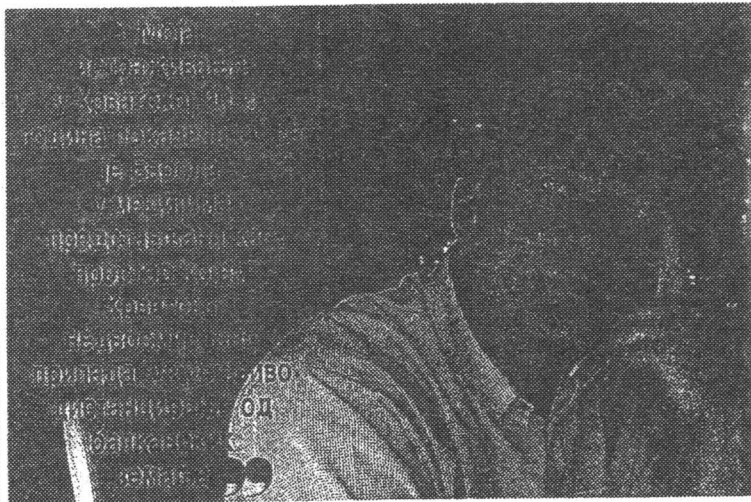
- У дисертацији сам покушао да реконструишем хрватску језичку политику и да укажем на савремени језик медија као ефекат тих процеса. Показао сам да се пуризам језику наметкао као ефекат доминантних идеологија. Он није имао један извор и најчешће је био промовисан од инте-

нији облик „чистунства“ у језику никада није заживео у стварности, како због прекратког времена које су националисти провели на власти, тако и због врло снажног противљења хрватске елите (не само лингвистичке) том процесу.

То, наравно, не значи да процес пурификације није променио структуру језика, јер јесте и јер је, ако упоредимо лексички ниво 80-их и 90-их година, уочљива разлика у свим стиловима. Ипак, оживљен је само део лексичког блага, а новостворене речи углавном нису прихваћене, сем у неким ултранационалистичким медијима или код неких фасцинаната-дилетаната. Уочљиво је, такође, да је тај процес у паду сада када национална мобилизација није више толико потребна и разлика у језику се види.

Каква је ситуација била у Србији?

- У српској лингвистици смо, такође, осећали покушај потраге за аутентичним, као што је било у одређеном времену и код одређених интелектуалаца „окамењивање“, петрификација ћирилице и инсистирање на њој као изворном и једином српском писму. Ипак, у Србији тај процес није био толико сепаратистички. Српска лингвистика негирала је да је српски језик (били варијанта) имао хегемонистичку позицију према хрватском и сматрала је да су оба језика, заправо, један језик, онакав како га је, с неким променама, кодификовао Вук Караџић. У том слу-

лектуалаца-дилетаната, уз подршку политичара. Истраживао сам сто парова „стarih“ и „нових“ или оживљених речи и израза, у односу на савете језикословаца, и само у осам одсто случајева постоји иста норма код свих, што говори да пуризам није био консеквентан.

Тај процес је, недвосмислено, био снажан и у великој мери се покушавало да утиче на развој језика, али би било превише једноставно и донекле нетачно рећи да су „Хрвати мењали и променили свој језик“. Најрадикал-

чају у језику се види његова комуникациска функција. И, опет, у српској науци имамо бар неколико, добро познатих приступа том питању. Истакао бих овде и да су дискусије о језику толико идеологизирание да је потрага за истином готово и немогућа.

Бавили сте се и медијима у БиХ. Ваше истраживање је показало да медији знатно мање користе термине „Босанац“, грађанин, држављанин, а много више оне који одражавају националну припад-

дност као што су Србин, Хрват, Бошњак.

Иван, 2. IX 2004, 62.

- Ту треба развојити писање медија уочи последњих избора у Босни и после њих. Недељу дана пре избора, у медијима као што су „Дневни аваз“, „Ослобођење“ и „Независне новине“, реч Босанац није употребљена ниједном, што значи да та категорија уопште и не постоји у перцепцији људи који пишу, него да су ти људи везани уз националне колективитете. И то доминира у свим новинама које сам истраживао, и у Федерацији и у Републици Српској. У „Дневном авазу“ се, на пример, ниједном не појављује наднационални човек. За мене је донекле било изненађење што се у бањалучким „Независним новинама“, иако само у 35 одсто употребе термина чију сам заступљеност истраживао, ипак најчешће појављују наднационални идентитети као грађанин, држављанин. То ме је изненадило, с обзиром на то да је српској елити у БиХ највише стало да брани њен садашњи поредак, задржавање ентитета, да не залазим у то да Хрвати желе да створе трећи, а да бошњачка либерална елита жели да укине оба ентитета. Ипак, важно је нагласити да су „Независне новине“ блиске либералним, умеренијим политичким снагама, а да су „Дневни аваз“ радикално бошњачке новине.

Колико је потребно да прође времена да се језик „врати у нормалу“ и примери новим условима?

- Таква врста виђеног, експлицитног новоговора већином је нестала. Национализам је замењен политичком коректношћу. Моја истраживања у Хрватској 90-их година показала су да је Европа у медијима представљана као простор којем Хрватска недвосмислено припада, уз уочљиво дистанцирање од балканских земаља које су експлицитно врло негативно представљане. Туђман је на тај начин Хрватску удаљио од Европе и од вредности које ЕУ промовише - толеранције, отворености, разноликости и, пре свега, сарадње. Туђманово уверење и опсеција довели су Хрватску на ивицу европских интеграционих процеса и мислим да је то највише утицало да ХДЗ изгуби на јануарским изборима 2000. Након тих избора, уз велику подршку независних медија, мења се слика о суседима с истока. Срби и други источни народи више нису представљани на такав радикално негативан начин, иако се и даље представљају као гора, мање цивилизована група која припада другој култури. Реторика се мења и мање је агресивна, више је имплицитна.

У хрватским медијима данас доминира идеологија која промовише европске вредности као много прихватљивије него балканске, иако ниједне нису тачно дефинисане. За либерални дискурс, демократија и међусобно разумевање између досадашњих непријатеља, при чему су Срби наравно најважнији, јесте најзначајније што због захтева ЕУ, што због њиховог идеоло-

шког става, док националистичка идеологија и даље настоји да јача разлике између две нације. Ако је елита одговорна за конструисање идентитета, када посматрамо ставове према тренутном политичком оквиру Европе, можемо да уочимо две групе. Балканофобија је заједничка за оба приступа, а еурофилија је различита. Либерална струја се у том случају брине о политичким и концептуалним аспектима, док је националистичка искључиво концептуална и, у политичком смислу, еурофобична.

На који начин се у бившим југословенским земаљама у језику исказује политичка коректност? Тај се појам овде најчешће потпуно погрешно тумачи.

- Дискурс у ратном и послератном времену се потпуно променио и то је сигурно питање консолидације. Питање политичке коректности у том смислу значајно је као постигнуће европске хуманистике. На пример, зашто Санадер сада жели да изручи хрватске генерале, укључујући и Анту Готовину када је пре годину дана говорио да он не може у Хаг? Или зашто Вук Драшковић који није био за изручења, сада има подршку своје партије да се сви изруче. Или зашто је Томислав Николић дошао у цамију? То јесте у сфери политике, али то сви ми осећамо. До тога долази на основу очекивања хегемоних идеологија. Не појединих политичара као што је Солана или неко други ко каже „Изручите Готовину у Хаг“ или „Ухапсите Караџића“ и који само преносе став идеологије којој припадају.

Човек када постане део једног система, мора тако и да се промовише. Може се рећи да Норац неће бити изручен, али само док нисте на власти и то је та снага политичке коректности, која такође може бити опасна. Драго Јанчар, на пример, указује у једном есеју да политичка коректност убија спонтаност, израз, експресију. али не бих сада улазио у то да ли је важнија спонтаност; од тога се Срби и Хрвати међусобно не убијају. Најважније питање је да ли политичка коректност, као средство промене стереотипа и других предрасуда, може бити „алатка“ у процесу поправљања света. Да ли је могуће да, на пример, кад престанемо да употребљавамо негативне називе за неке расе после извесног времена престанемо и да их квалификујемо према том расном моделу? Да ли кад престанемо да говоримо да су убице углавном црнци, какав је случај, на пример, у Енглеској, истовремено престанемо да их видимо као зле? То не знамо. Знамо, ипак, да је језик аксиолошки одраз тога што се у друштвима догађало. Ако, на пример, Пољак за Немце звучи негативно, онда то значи да се тај стереотип проширио у друштво и одразио у језику. У свему томе, питање је да ли је то заиста хумано и етички прихватљиво, јер је то начин, можда у добром правцу, мада, на крају крајева, манипулативан.

■ АНА ЛУКОВИЋ

bcg 202

fm mreža ritam vašeg grada

БЕОГРАД 202
МИЛАНДРАСКА 2
11000 БЕОГРАД

БЕОГРАД: 98,5 101,8 104,0 FM

НОВИ САД, ЗРЕНЈАНИН,
БЕЧЕЈ: 101,8 FM

КРАГУЈЕВАЦ,
ЈАГОДИНА: 101,0 FM

УЖИЦЕ, ЧАЧАК,
КАРАЈЕВО: 101,6 FM

НИШ, КРУШЕВАЦ,
ПРОКУПЉЕ, ЛЕСКОВАЦ: . . 103,5 FM

БОР, ЗАЈЕЧАР: 100,4 FM

НЕГОТИНСКА КРАЈИНА: . . . 98,9 FM

РАШКА, КОРАНИК: 102,1 FM

СЕКРЕТАРИЈАТ: +381 11 3229729
ПРОГРАМ: +381 11 3249202
ФАКС: +381 11 3229712
МАРКЕТИНГ: 064 1 999 202
E-MAIL: 202@BEOGRAD202.CO.YU
WWW.BEOGRAD202.CO.YU

НЕ ГАЗИ ЋИРИЛИЦУ

С Г И Ћ

Протест
Београд,
2004. г. IX

СРПСКА ГРАЂАНСКА ИНИЦИЈАТИВА

УЗ СТРУЧНУ ПОМОЋ УДРУЖЕЊА „ЋИРИЛИЦА“, НИКОЛАЈЕВСКА 2, НОВИ САД, 021/527-018

П О З И В А В А С

НА КУЛТУРНИ ПРОТЕСТ

ПРОТИВ МАСОВНЕ ОКУПАЦИЈЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА ЛАТИНИЦОМ У СРБИЈИ

ОКУПЉАЊЕ: ИСПРЕД СКУПШТИНЕ ДРЖАВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У БЕОГРАДУ У ПОНЕДЕЉАК, 6. СЕПТЕМБРА 2004. ОД 11-11.30 САТИ, А ОДЛАЗАК ПРЕД СКУПШТИНУ СРБИЈЕ У 12 САТИ

Зашто културни протест?

Зато што – најпре смишљена од непријатеља, а онда и од нас самих захваљујући заблудама – окупација српског језика латиницом траје већ неколико деценија, уз нарочито убрзање такве окупације у последње три-четири године.

ОСЛОБОДИМО ЋИРИЛИЦУ

Како вратити српско писмо у српски језик?

Српско давашње писмо (вуковску ћирилицу) можемо вратити у српски језик једино високом културом, учењем ћирилице и обнављањем свести о томе да је продор данашњег хрватског латиничког састава у српски језик започето окупацијом Србије од Аустроугарске 1915. године и стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (касније Краљевине Југославије, а нарочито комунистичке Републике Југославије после 1945. године), када је српска држава (без народног референдума) утопила себе у неприродан (од почетка антагонистички) савез народа који су се касније, после 1990. године, у крвавом грађанском рату раздвојили уз издашну помоћ и нарочиту и сваковрсну сарадњу иностраног фактора с домаћим лоповима и сепаратистима. Кад се направи таква државна историјска грешка, она се касније тешко исправља.

Како тече окупација српског језика латиницом?

Окупација српског језика латиницом тече и тако што су све српске институције и многи српски језичари после 1940. године некритички или издајнички прихватили смишљену непријатељску теорију да је једино за српски језик могуће очување свог миленијумског (ћириличког) писма кроз двоазбучје и најсулудију смишљену теорију да је то – једино за Србе и српски језик – „богатство“. Тако испада да су Срби „богатији“ и од Енглеза, и од Американаца, и од Немаца, и од Француза, и од Швеђана, и од Грка, и од Руса, и од Бугара... (који сви имају само једно писмо) и од свих других народа на свету само зато што у свој језик уведе конкуренцију у виду хрватског абедног састава. Та се заблуда мора раскринкати и схватити зашто сваки језик и сваки народ може (са)чувати своје писмо у свом језику само кроз природно језичко једноазбучје (неизмењива теорија: за један језик – једно писмо).

Срби не смеју више да се баве сталним измишљањем „топле воде“ и „хладне зиме“, да не би убрзо нестали! А нестaje се најбрже и најлакше губљењем себе и своје душе затирањем свога језика и писма.

ПРИГРЛИМО ЋИРИЛИЦУ

CRNA GORA NA IZMAKU LETA

Неверица, туга и збуњеност

Пажњу Црногораца највише привлачи истрага убиства главног уредника листа „Дан“ Душка Јовановића, трагедија у Осетији и расправе о језику

ПОЛИТИК 2, бр. 21/32627, 6. септембар 2004, 16

БАР – У Црној Гори пет догађаја су привукли сву пажњу јавности овог лета – убиство главног и одговорног уредника листа „Дан“ Душка Јовановића, трагедија са тлоцима у руском граду Веслану у Северној Осетији, још један раскол у Либералном савезу Црне Горе, протест инквизицких професора српског језика и ванредни локални избори на Жаблаку.

Свирепо убиство Душка Јовановића вије расветљено, иако је од лета прошло равно стотину дана. По анкети коју „Дан“ спроводи, грађани Црне Горе сматрају да је истрага све даље од откривања извршилаца и нагодеваца овог гнусног злочина. То у намању руку чуди, јер је осумњичени Дамир Мандић више од два месеца у рукама полиције.

Безумље чеченских терориста и потресне слике страдања невиних деце у Веслану дубоко су потресле Црну Гору. Црногорци су традиционално привржени Русији. Половином прошлог века жестоко су проистисли због те своје љубави на једном хрватском острву и другим затворима у одашњој Југославији.

У Либералном савезу Црне Горе поново је дошло до раскола. Завидници су се политички лидер Миодраг Живковић и председница партије Весна Перовић, око начина продаје пола милиона квадратних метара у Грбљу, уз море. Упитану је велики новац.

Програм ЛС о независности Црне Горе готово у потпуности је преузела Ђукићева Демократска партија социјалиста, која не може да опрости либералима то што они стално указују на „превртљивост и корумпираност власти и њену везу са разним врстама криминала“. Либерали су замрнули своју причу о суверености Црне Горе, јер је, пре него самосталну, виде као демократску и правну државу. Овим сукобом либерали су много изгубили у очима просечних Црногораца, који су их сматрали истинским брцима за бољи живот свих у Црној Гори.

„Пре два месеца, у време школског распуста, Савет за опште образовање пиратски в изаседе, газети Устав и закон, газети научне и педагошке при-

шће, газети правила демократије и светињу дате речи, преименовао је наставни предмет српски језик и књижевност у научну и лингвистичку наказу – материјал језик. Тиме је извршен кукавички атентат на духовно биће 68 одсто грађана Црне Горе који су се на илегалном попису становништва недвосмислено изјаснили да говоре српским језиком“, речено је, поред осталог, на протестном скупу у препуној инквизицкој сали „18. септембар“.

Ипак, само шесторо средњошколских професора у Никшићу одлучило је да не држи настава у знак протеста, јер се, кажу, „од Ивана Црнетића до министра Слободана Бацковића у Црној Гори говорило српским језиком, а не матерњим“. Остали професори српског језика у Црној Гори ћуте.

На ванредним изборима на Жаблаку победила је, у лицу свог кандидата за градоначелника Исанила Шљиванчанина, Демократска партија социјалиста. До ових избора веровало се да је Жаблак упориште црногорске опозиције, државствено Социјалистичке народне партије. Барани који не мисле као актуелна власт у Црној

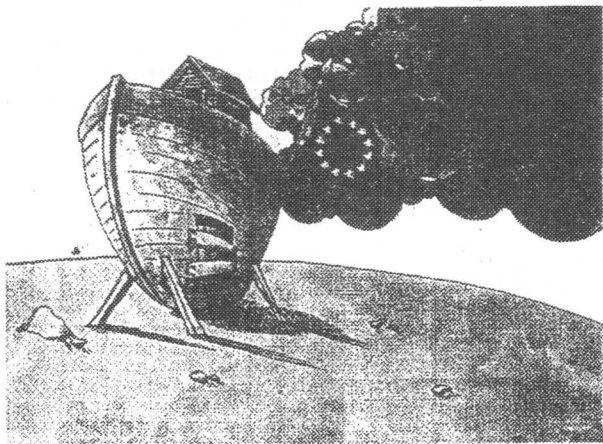
Осуђено иступање министра Бацковића

НИКШИЋ – Актив професора и наставника српског језика и књижевности инквизицки основаних у средњих школах осуђено је јуче иступање црногорског министра просвете и науке Слободана Бацковића у уреднику и водитеља емисије „Жива истина“ подгоричке ИИ телевизије... Њихово примитивно и бескрупулозно бладење Српске православне цркве, професора и студената српског језика и књижевности Филозофског факултета, а посебно безочно позивање на лични митрополита Амфилохија, оставиће у историји Црне Горе као срамни пример злоупотребе државне функције и јавне речи“, наведено је у саопштењу које је потписао председник актива Веселин Матовић.

(Танјуг)

Гори и њиховом граду, јерко прилећују да опозиција нема шта да тражи у Бару када губи позивнице и у Жаблаку и да је „најбоље да се сви упишемо у ДПС као некада у Савез комуниста“.

Милан Вујовић

НИКШИЋКИ ПРОФЕСОРИ УПОРНИ У ПРОТЕСТУ ЗБОГ ПРЕИМЕНОВАЊА ЈЕЗИКА

ПОЛИТИКА, 22. 2. 1955. 12. 2001. Ю. Отказ професорима или министру

ПОДГОРИЦА — Професорима никшићке гимназије „Стојан Церовић”, јуче нису уручена решења о отказу, иако је директор гимназије Милут Божовић то најављивао током целе протекле недеље. Разлог за „ломљивање”, по свему судећи, јесте летција 870 Ђака гимназије и њихових родитеља, којом су запретили да ће изаћи на улице у знак протеста.

Шест професора српског језика и књижевности никшићке гимназије одбија да изводи наставу по одлуци Министарства просвете и Савета за опште образовање да се њихов наставни предмет преименује у матерњи језик, односно српски, црногорски, хрватски и босњачки. Професори имају подршку и 37 колега из гимназије, а одскоро и више од две трећине Ђака.

Поред свих притисака у претходне три недеље да се поинују неразумној одлуци ресорног министарства, никшићки професори не одуштају од обуставе наставе. Директор је, по налогу ажурне просветне инспекције, најавио да ће непослушне професоре заменити новим предавачима, али је своју одлуку пролонгирао за један дан, не

наводећи зашто се предомислио.

Професор српског језика Светозар Ђураковић рекао је за наш лист да њему и његовим колегама „не пада на памет да одустану од својих захтева”, да се одлука Савета за опште образовање поништи и да се настави по старом плану и програму.

— Нас шесторо остајемо при своме. Тражимо само да радимо оно што умемо и за шта смо нападним дипломама оспособљени. Уколико се директор ипак одлучи да нам уручи отказе, мораће то да уради и са тридесетседморо наших колега из школе, који су се потписима обавезали да ће бити солидарни са нашим захтевима, али и да се сучи са општом литражом Ђака гимназије — рекао нам је Ђураковић.

Иначе, сукоб директора и професора српског језика најлакши на све општрије реакције јавности и просветних радника широм Црне Горе, и све отвореније прети да прерасте у општу обуставу наставе. На недавно одржаној трибини у Никшићу, којој је главна тема била противустанва одлука министарства, огласио се и митропо-

лит црногорско-приморски, Амфилохије.

— Поново стварају деобе, стравичну мржњу, зло које нема у себи исконског и правог садржаја — каже он.

— Иако је из тога просудити онакле се сада рађа и смишља нови језик. Узмите дијалекте, или изговор неког слова у том дијалекту и на томе инсистирајте, а ако вас у том науку подржи и Министарство просвете, па онда и власт, онда твоја глупост постаје закон и црвенило живота. У садашње време, то постаје маљ, којим се разбијају главе никшићких професора и тешико томе ко се супротстави том маљу — сликовито је описао ситуацију митрополит Амфилохије.

Општински одбори Народне странке, Српске народне странке, Демократске српске странке и Социјалистичке народне партије издали су саопштења у којима општо осуђују насилничтво Министарства просвете и свих других структура власти који их у томе помажу, уз упозорење да ће, уколико се професорима уруче најлакши откази, организовати опште протесте у Никшићу. Н. Ђураћ

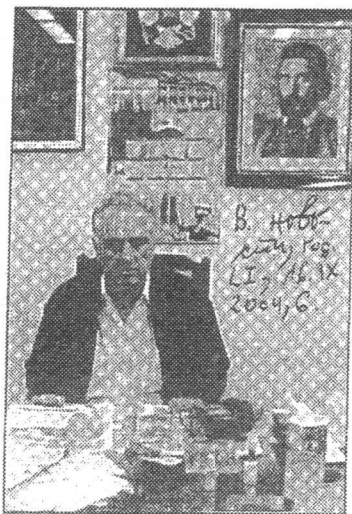
У НИКШИЋКОЈ ГИМНАЗИЈИ ШЕСТОРИЦА ПРОФЕСОРА ДОБИЛИ ОТКАЗЕ

БЕЗ ЈЕЗИКА И - ПОСЛА

Одбили да приме решења о отказима од директора Мијата Божовића, па ће им она бити упућена на кућне адресе

НИКШИЋ - У никшићкој гимназији шест професора српског језика који се бојкотом наставе противе преименовању свог наставног предмета, јуче је остало без радног места. Професори су одбили да од директора Мијата Божовића приме решења о отказима, па ће им бити упућени на кућне адресе. Према речима чланова Актива српског језика отказани су најважнији и за још три професора из осталих никшићких средњих школа. Професори ће се на решења о отказима жалити школском одбору и неће престати да редовно долазе на своја радна места, где су српски језик предавали годинама.

- Не бавим се политиком, - кажу професори - већ бранимо струку, науку и људско

ОТКАЗИ Мијат Божовић

отпунствених професора Весна Годићковић казала је да их то не интересује, показавши своју диплому и награду коју је добила као најбоља студент никшићког Филозофског факултета у 86/87. години и потврду са Београдског Филозофског факултета о положеном стручном испиту са највишим оценом.

Иначе, у никшићкој Гимназији настала се, према речима директора Мијата Божовића изводи поновично, док професори који бојкотују наставу и тврде да их је већина у школи, кажу да у учи-

оницама борави највише десетак ученика. Они указују да њихове колеге које рашкосе и по два - три дановника, спајајући часове јер директор тако „ствара привид да се настава одржава“. У Гимназији је јуче одржан састanak синдиката, коме су присуствовали и чедници синдиката просвете Звонко Павићевић, Предраг Ракијатић и адвокат Никола Булатовић. Договорено је да се пред Уставним сушним покретним иницијатива за оштру законитости рада Савета Синдикат ће се обратити и канцеларији ОЕБС и ЕУ у Пош-

рци, како би им „предочили“ ситуацију у коју их је Министарство просвете доvelo“.

На другој страни, професори који држе мистава затражили су од директора да им обезбеди нормалне услове за рад и позвали ученике да се врате у учионице јер у претходном биће повређен јавни интерес школе, који за последицу може имати и увођење - вишедневних мера. Они истичу да у гимназији има тек 41 професор који ће да раде.

М. ПАПОВИЋ

ПОДГОРИЧКИ АДВОКАТИ: БАШКОВИЋ ПРЕКРИШНО УСТАВ

БРАНИЋЕМО ПРОФЕСОРЕ

ПОДГОРИЦА - Неколико подгоричких адвоката јавно је протествовало поводом преименовања српског језика у Црној Гори, солидаризујући се са професорима никшићке Гимназије. Они су се обавезали да без накнаде штите њихова права - пред домаћим и пред међународним органима.

- Преименовањем српског језика у школским програмима, просветна власт и министар Башковић угрожавају службени језик, који је Уставом и законом прописан и заштићен као добро од општег интереса, неотуђиво и неповредливо средство јавне комуникације. Очекујемо да државни тужилац (као чувар јавног интереса), предузме законом предвиђене мере према носиоцима државних функција који наведеним одлукама угрожавају јавни интерес, истичу адвокати у саопштењу које су потписали Млађен Мићовић, Војислав Ђуришић, Борислав Вукадиновић и Лидија Божовић.

Б. К.

ВИРУС МРЖЊЕ

МИНИСТРУ просвете Слободану Башковићу обратило се и 150 здравствених радника никшићког Медицинског центра у коме га позивају да не „шири вирус мржње, раскола и подела у свом народу“.

достојанство. Нећемо поклекути ни под каквим притисцима а spremни смо да пожртвуемо и наше жртве.

Олгаварајући на нонпарско питање, шта мисле о стручним квалитетима оних који су их заменили, један од

ДОМ ЗА СТАРИЈЕ ОСОБЕ "ЛУГ"

МОДЕРАН ЦЕНТАР ЗА НЕГУ И ЗДРАВСТВЕНИ НАДЗОР

са комплетном услугом за боравак покретних и непокретних особа у Младеновцу

Контакт телефони: 064/3331-366; 011/8215-901, 8213-982

ИЗ ОТВОРЕНОГ ПИСМА ДИРЕКТОРУ НИКШИЋКЕ ГИМНАЗИЈЕ МИЈАТУ БОЖОВИЋУ

ЈЕЗИК СТАРИЈИ ОД ОТАЏБИНЕ

Министар Бацковић даје противустановне и противнародне налоге о „замјени“ уставног назива језика матерњим, којим говоре писмен и неписмен, пишу чланови Одбора за стандардизацију српског језика

ОСИОНА власт увијек рачуна с послушношћу својих поданика и њиховом (разумљивом) егзистенцијалном зебњом. Па ипак, подсећамо Вас на то да се и војна наредба може одбити кад је посредни издаја отаџбине. Језик није отаџбина, али је у неком смислу изнад ње или је, барем, старији од ње.

У уторак, 14. IX 2004, одлучили сте да „замјените“ професоре који предају српски језик. Сјутра ћете би можда и отпустили извршавајући налог министра просвјете и науке. Слободан Бацковић, министар, даје и противустановне, и противнаучне, и противнародне налоге о „замјени“ уставног назива језика — „матерњим“, а заграда се користи да се поброје и они језици који постоје и они који не постоје. Матерњим језиком говори свако, био писмен, полуписмен или неписмен. У школи се, у свим предметима, а не само у језику и књижевности, учи књижевни и стандардни језик, који има своје име, као што и директор и министар, и сваки човек, и сваки предмет, има своје име.

Је ли могуће замисли предмет под називом „мој завичајни земљовид“, с називом географија у загради? Уосталом, и „матерњи језик“, увијек различит од књижевног или стандардног, има свој назив, свакад подударан с именом књижевног језика.

„Замјеном“ назива језика и професора који га предају вријећа се народ Црне Горе, сав народ, а поготову онај његов дио (60 одсто) који се, упитан на попису становништва 2003. године о своме језичком идентитету, изјаснио да говори српски. Пребацивањем назива језика у заграду гази се све: и Устав, и већинска народна воља, и културна историја огромне већине Црногораца, па и права оних који никад нијесу били ни Срби ни Црногорци, јер сви имају свој књижевни језик. И сваки језик има свој назив. Стога се Вашом одлуком о „замјени“ газе људска права, и појединачна и скупна.

Одбор за стандардизацију српског језика — у чије Вам се име обраћа његова Комисија за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања — молим вас да копију овог нашег писма уручите професорима које сте „замјенили“. Тиме ћете се бар дјелимично искупити за гријех који сте починили — и према професорима, и према српском језику, и према његовој књижевности.

Својим професорима и ученицима принесите, и усмено и писмено, изразе наше искрене солидарности.

Бранислав Брборић, с. р., Иван Клаји, с. р., Новица Петковић, с. р., Слободан Реметић, с. р., Драго Ђулић с. р.

Вечерње Новости, бр. LI, 17. септембар 2004, 6.

Говорите ли матерњи?

Наш, 30. IX 2004, 18-19.
Власти су, како професори кажу, одлучне на „историјском путу реформи“. Истог дана је Миланка Оташевић-Бурђевац добила отказ у Машинској школи, а Николина Костић, ђак генерације, прешла из никшићке у требињску

Наш, бр. 2805, 30. IX 2004, 18-19. ГИМНАЗИЈУ

Према Уставу, српски језик у Црној Гори је службени језик, а постоје и подаци последњег пописа, који кажу да се више од 60 одсто грађана Црне Горе изјашњава да говори српским језиком. Поменуто је изгледа занемарено и неколико дана прије почетка нове школске године спроведена је одлука о преименовању предмета Српски језик и књижевност у матерњи (српски, црногорски, бошњачки и хрватски). Активности у језичкој реформи нијесу потекле из научних кругова, јер се велика имена науке, а прије свега лингвистике, нијесу позабавила овом наканом. „Историјску одлуку“ донио је у јулу мјесецу црногорски Савјет за опште образовање, чији састав чине историчари биолози, математичари, социолози и један професор српског језика (Љубомир Ковачевић). За матерњи језик не постоје ни удбеници нити наставни програм, не постоје ни дипломе, ни конкурси по којима ће професори бити примљени...

Преименовањем српског језика у матерњи, црногорска власт је елегантно уклонила све техничке и стручне проблеме који би се изродили због увођења новог(их) језика и избјегли мучну процедуру промјене Устава, као и дуготрајно мучење правописа и домишљање осталих језичких стандарда. Шест професора никшићке гимназије „Стојан Церовић“ добило је отказе због неприхватања преименовања српског језика у матерњи. Предсједник Актива никшићких професора српског језика Веселин Матовић, из Електрометалуршке школе, коме је отказ откуцан, добио је „замјену“. Око 40 професора из других средњих школа, заједно са поменутом гимназијом, очекују ових дана „замјене“ и губитак радног мјеста. То нијесу само професори српског језика, већ и професори из других струка.

Ова јефтина буџетска замисао црногорских власти тренутно има и озбиљне препреке. Поред свакодневних протестних шетњи у организацији професора и родитеља средњошколаца, које примјетно добијају на масовности, близу 900 гимназијалаца

од укупно 1 300 уписаних у гимназији „Стојан Церовић“, потписало је петицију подршке професорима српског језика и обуставило наставу. Родитељи, представници Школског одбора гимназије, упутили су апел свим надлежним органима да се не крше права њихове дјеце, јер су својим потписима потврдили да је „преименовање језика насилничко и неуставно“. По-

Шербо Растодер, члан Савјета за опште образовање који је ових дана боравио у Цириху, и поред обећања да ће нам објаснити мотиве и суштину одлуке о преименовању језика, ипак је одустао.

водом избацаивања српског језика из црногорских школа СНС, НС, СНП и ДСС су позвале на бојкот наставе и најавиле покретање питања уставности одлука ресорног министарства, али и питања кривичне одговорности свих актера „срамне фарсе“. Странке су обавијестиле дипломатска представништва страних земаља о кршењу елементарних људских права у Црној Гори. Проблем је интернационализован и тиме што ће шеф канцеларије СЕ у Подгорици Владимир Ристовски, на основу контакта са професорима који су у штрајку, предати 1. октобра документацију о преименовању језика Савјету Европе, гдје ће се расправљати и о никшићкој гимназији. Штрајк професора подржали су 150 здравствених радника у Никшићу, многобројне невладине организације, универзитетски професори широм Србије и Републике Српске...

Изражавајући незадовољство и згражавање над мјерама притисака, уцјена, отпуштања са посла и другим репресивним поступцима званичне власти у Црној Гори „против људи који бране своје језичко биће и свој културни идентитет“, нагласили су да је „научно произвољно и историјски неосновано“ преименовање српског језика у безимени матерњи језик.

Преименовању језика највише се успротивио Никшић. Поред отказа које је уручио директор Мијат Божовић, против шест професора никшићке гимназије Министарство просвјете поднијело је и кривичне пријаве јавном тужиоцу у Никшићу, због

„отпора који pružaju ре-
формни образовања”. Про-
фесор никшићке гимназије
Весна Тодоровић каже да,
немајући никаквих аргумен-
тата којима би поткријепи-
ли своје тврдње и намјере и
не желећи да озбиљно и ле-
гитимно ријеше проблем,
„просвјетне власти су ми-
слиле да ће нас унутрати да-
јући нам отказ, не речуна-
јући да ће тиме изиритира-
ти још многу људи”. „Наши
откази су израз једне репре-
зивне, тоталитарне власти
која може да чује само се-
бе. Директор Божовић је чо-
вјек који нема свога мишље-
ња и урадиће све што му
ДПС, партија којој припада,
нареди. Да му је партија на-
редила да нас поубија, вје-
роватно би и то без разми-
шљања урадио. Према ње-
му осјећам сажаљење, јер је
на себе навукао осуду свих
мислених људи града Ни-
кшића.”

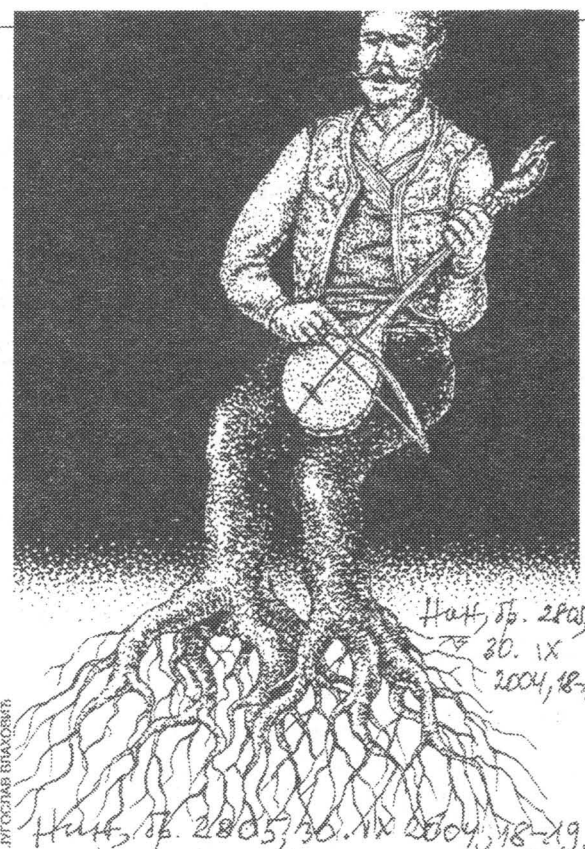
Одлука о преименовању
предмета Српски језик и
књижевност у матерњи (ср-
пски, црногорски, бошњачки
и хрватски), како истиче Ве-
сна Тодоровић, има несга-
диве посљедице, „а и сам ми-
нистар просвјете се понаша
као да су црногорске школе
његова прџија и у њима вла-
дајућа олигархија може да спроведе у
djела свој уски национализам и поли-
тичку хистерiju. Језик је старији од др-
жаве и то што желе није ни добро ни
паметно, а нас су, као „ретроградне
снаге које наносе дугорочну штету Цр-
ној Гори, скинули са платног слика”.

„Ако као примјер узму нас који смо
јавно рекли шта мислимо и остали без
посла, онда је испуно разумљиво жу-
тање других људи, пошто сви заједно
једва преживљавамо. Забрињавајуће је
то што жуће интелектуалци, они који
би морали да проговоре. Но, све су
прилике да Црна Гора нема правих
интелектуалаца.”

Професорка Тодоровић примјеђује
да се отпор јавио у Никшићу јер је то
говорно подручје - источнохерцегова-
чка ијекавитица - постојбина српског
књижевног језика, док „остали дио
Црне Горе жути због страха”.

„Источнохерцеговачка дијалекат
који је у основици стандардниог јези-
ка, овдје се најбоље осјећа, његује и
чува. Никшићка гимназија има бога-
ту и дугу традицију, расадник је сло-
бодоумних људи. Вјероватно и други
људи у Црној Гори осјећају дубоко
шта се дешава, али је страх основна
кочница”, истиче Владенка Коваче-
вић, један од професора.

Утисак Владенке Ковачевић је да
када човек слиједи свој став и прин-
ципијелно брани истину, чак и по ци-
јену отказа - срећнији је од оног који
тај отказ потписује. „Садашња просвјет-
на власт тежи да јој се вјерује у
поступности”, како каже професорка

ИГОСЛАВ ВЛАДОВИЋ

Ковачевић, а ако јој се то задовољство
не пружи, доживљава то као прије-
тњу свом опстанку. „Матерњи језик
је општа категорија, а не име језика и
ко има право да једном језику одузме
име. Име језика може бити предмет
језичке политике као лингвистичке
ране, а не дневнополитичко питање”,
каже Владенка Ковачевић.

За професора Радинка Круланови-
ћа трагично је све што се ових дана
дешава у Никшићу. „Као помоћник
директора добио сам разрешење и
кривичну пријаву, а и једно и друго
је један тоталитарни притисак којим
могу да плаше неке друге људе. Ја се
не плашим јер је уз професоре српског
језика вишевековна истина, биће на-
рода и језика, и не стати у одбрану
свега тога само би могао онај који је
сулуд или равнодушан.” Сви директо-
ри у школама, како каже Крулановић,
политички су инструисани и на-
ступају са позиција владајућег еста-
блишмента.

„Они воле само послушнике а све
оно што је креативно и мудро за њих
је потенцијална опасност. Ја као не-
страначка личност и жигосани Србин
нијесам уливао повјерење владајућег
режима и директора Божовића као
представника тог режима. Директор
Божовић се осмјелио да у једној еми-
сији изјави да не зна којим језиком
говоре његови синови, иначе студен-
ти у Београду. Апсурдно, зар не? Ина-
че, господин Божовић има само још
три мјесеца до пензије и питам се да
ли је све овако морао да уради, да

уручи неоправдано, и по
божјим и по људским за-
конима, откаже професор-
има српског језика.”
Проблем је и у томе што
ова одлука изазива сти-
гматизацију, она гјера дје-
цу да се национално изја-
шњавају, што овако уза-
врелу ситуацију само још
више може да разгори, а
што би некима можда и
одговарало, или нијесу
свјесни опасних посљеди-
ца које су реалне”, говори
Крулановић.

Декан Филозофског фа-
култета у Никшићу, Бојка
Ђукановић, иако су преда-
вања за бруцоше почела 13
септембра, није се огласи-
ла и ако је Вијеће Одсека
за српски језик и књиже-
вност 6. септембра упути-
ло захтјев декану за литно
одржавање седнице На-
ставно-научног вијећа. Ја-
сно је да је ескивирање се-
днице још један вид зане-
маривања мишљења стру-
чњака о језику. Студенти
доменутог Одсека су се већ
изјаснили око проблема
„преименовања језика” да-
јући безрезервну подршку
професорима у штрајку.
Студенти Одсека за српски
језик и књижевност ука-
зали су да је мишљење
професора са Одсека већ упућено
управи факултета и довољно јасно рје-
шава проблем преименовања језика.

Посљедњи пут представници Ми-
нистарства просвјете посјетили су ни-
кшићку гимназију у понедељак, ка-
да су одржали састанак са директо-
рима, Штрајкачким одбором и про-
фесорима. Трочасовни сусрет није дао
резултате, нити отворио пут за ком-
промис. Власти су, како професори
кажу, одлучне на „историјском путу
реформи”. Истог дана је Миланка
Сташевић-Ђурђевић добила отказ у
Машинској школи, а Николина Ко-
стић, ћак генерације, прешла је из ни-
кшићке у требињску гимназију.

„Част је добити отказ од оних који
су отказали послушност смислу и
људскости. Да ли безнађе, сиромаш-
тво и успаваност овога народа треба
да се изговара на четири језика како
бисмо заборавили да смо понижени
и увијеђени. Можда тек сада схва-
там њихову истребу да за свој језик
мржње нају име, али ја ту мржњу
не могу предавати на српском јези-
ку. Пошто свакодневно добијам те-
леграме подршке, посебно молим
професоре у Црној Гори да нам више
не пишу, и да као слободни људи ко-
начно изађу на улице својих градова.
Тек тада ћу им веровати да су до-
стојни позива оних који васпитавају
омладину”, коментар је Миланке
Сташевић-Ђурђевић. И професори у
никшићким основним школама на-
јављују одлагање дневника.

■ ТАТЈАНА НИКОЛИЋ

Никшићани бране језик

Неколико хиљада грађана већ неколико дана организују протестне шетње у знак подршке професорима српског језика

Политика, бр. 11/22654, 30. IX 2004, 9.

ПОДГОРИЦА – Штрајк просветних радника никшићке гимназије „Стојан Церовић“, ни после месец дана није окончан, иако ресорно министарство и директор Мијат Божовић настоје да преко медија створе привид нормалног одвијања наставе. Шест професора српског језика који су одбили да предају преименовани предмет, који се по одлуци Савета за опште образовање, сада назива „матерњи језик и књижевност“, добили су отказе. Претња отказом надвила се над још тридесетак просветара који подржавају протест, тако да списак професора који ће остати без посла изгледа још није коначан. Училиште никшићке гимназије је су готово потпуно празне, док је дворитиште испред школе кришато ђацима и њиховим родитељима, који не желе да им деца похађају наставу на „матерњем језику“.

У одбрани српског језика, професорима су се придружили и колеге и ђаци, али и грађани Никшића, који већ неколико дана организују протестне шетње. Неколико хиљада грађана Никшића, већ пети дан упућује поруку са јавних скупова да Министарство просвете не очекује од грађана Никшића да ће прихватити „срамну одлуку о преименовању језика“ и своју децу слати у училиште, све док се таква одлука не поништи и доведе у сагласје са Уставом Црне Горе.

Представник Одбора родитеља ученика гимназије, Рашко Ђор-

вић је најавио да ће протестне шетње бити настављене све до прихватања захтева професора, ђака и грађана Никшића.

У самој никшићкој гимназији, претњама отказом и уведена, директор Божовић је успео да врати десетак професора на наставу, али 19 професора, укључујући и два заменика директора, није успео да застраши и они и даље не одустају од подршке колегама и њихових захтева. Осим претњи отказом, професори и ђаци се суочавају са свакодневним деловањем „непознатих лица у цивилу“, који буквално утерују ђаке у училиште из школског дворита и помно прате све шта се дешава у школској згради. Професори претпостављају да су то припадници Државне безбедности из Подгорице, послати да „дисциплинују“ просветаре и њихове ђаке. Подсетимо да су се недавно у разбијању протеста ангажовале и владајуће странке, избацујући из авиона над Никшићем летке са лажним садржајем о тобожњем Андрићевом признавању постојања црногорског језика и црногорске књижевности.

Иначе, пре два дана, у просторијама Гимназије, одржан је и састанак Штрајкачког одбора, директора Мијата Божовића, помоћника министра просвете Радована Дамјановића, представника Републичког синдиката просвете и синдикалне организације школе. Са-

станак није дао никакве резултате, а већина „лобујених“ професора је напустила састанак, незадовољна ставом помоћника министра и „његовом причом о реформама“. Дамјановић је по окончању састанка оленоно разговоре „коректним“, али и истакао да он није „компетентан да да било шта мења, или обећава професорима!“ Таква став изазвао је додатни револт код професора, који се са правом питају зашто је помоћник министра уопште долазио, ако не-

Подршка из Херцег Новог

Подршку никшићким колегама, упутили су и просветна радница из Боке Которске. Пред препуном салом Дома за културу, просветари и неколико невладиних организација, упутили су недвосмислену поруку Министарству просвете, да ће се у Боки „бранити и одбранити језик предака“. На скупу је затражена оставка свих који су одговорни за доношење Одлуке о преименовању језика.

ма овлашћења да преговара! Председник републичког синдиката просвете Звонко Павићевић, казао је да ће синдикат и даље подржавати колеге и давати им помоћ „у складу са статутом и законом“, што изазива недоумице око решености синдиката и начину на који ће помоћи професорима.

И студенти никшићког Филозофског факултета, Одсека за српски језик и књижевност, сви до једног, као нам је рекао представник студената Бојан Струњаш, планирају да опструирају почетак новог наставног семестра, све док се не удовољи њиховим и захтевима професора гимназије.

Н. Ђурић

Ђак генерације иде у Требиње

Неколико ученика Гимназије „Стојан Церовић“ је већ затражило исписницу из школе и најавило да ће школовање наставити ван Црне Горе. Ученица првог разреда Николина Костић, која је на претходном школовању показала ванредан успех и била ђак генерације, своје школовање ће наставити у Требињу. Костићева је медијима потврдила да је разлог њеног напуштања Гимназије у Никшићу, одлука о преименовању језика и сви наредни догађаји, због којих се разочарала у црногорску просвету. Наравно, никшићку „лучоношу“ оберучке су примили у требињској гимназији, а Николиним стоплама, ових дана креће још више ученика из Никшића.

Поводом једне термилошке недоумице

ЗАКОНСКА (НЕ)ПРЕЦИЗНОСТ

О проблематичној законској формулацији језика којим се изводи настава у основним и средњим школама

Очекивао сам, а уверен сам да у томе нисам усамљен, да ће неко позванији реаговати на оно о чему ће бити речи у овом тексту. Бад кажем неко позваније, мислим првенствено на катедре за српски језик филолошких факултета, али и на друге институције које се баве српским језиком.

О чему је, заправо, реч?

У новом (исто је било и код претходног) Закону о основама система образовања и васпитања, члан 7, у првој алинеји стоји следеће: "Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику." (Ово је, а и све друго, подвукао Ж. С.) И шта је ту спорно? - васпитање се немо. Споран је сам термин српски језик, а у контексту образовања и васпитања. Међутим, ако ме не vara памћење, ранији закони о основном и средњем школству, пре ова два последња, ову су материју прецизније регулисали.

Па, да би се боље схватило о чему је реч, морам направити, само привидно, дигресију од онога о чему желим да пишем. Најма, језички стручњаци за наш језик, а и, толико, лингвисти, добра знају термилошку разлику између општег имена неког језика, шта он у себи подразумева, и његовог стандардног (књижевног) идиома. Односно, она се да се први термин, правилно схваћен, односи на сва наречја, дијалекте, изговоре и говоре неког језика, а да се под другим подразумева "језик који се у одређеној језичкој заједници употребљава као општи језик припадника те заједнице у култури - књижевности, науци, техници, новинарству, привреди итд.". Такође, наши језички стручњаци добро знају, и не само они, да се у основица нашег

данашњег језичког стандарда налази штокавско наречје, екавски или ијекавски изговор, а у оквиру тога шумадијско-војвођански или источнокерпеговачки говор.

Дакле, будући да је у питању законска одредба, мислим да је она морала бити прецизније формулисана, тј. да је у њој морало стајати да се у настави основне и средње школе обавезно користи стандардни (књижевни) српски језик. Јер, поставља се питање: да ли од наставника, онда, можемо захтевати да на часовима говоре и пишу држећи се норми стандардног (књижевног) српског језика, или им се, с обзиром на законску употребљен термин, може дозволити да се користе својим локалним говорима? Или, ко их во, онда, може привалети, ако се држимо свако формулисана законске одредбе, да у настави употребљавају стандардни (књижевни) српски језик? Зар, овако, не изгледа да законодавац свим законом, небу рећи намерно, руши стандардни (књижевни) српски језик уводећи, на малу врата, локалне говоре у наше школе? И, на крају, с којим би то правом, јер оно није законски утемељено, онда, наставници српског језика смели да траже од својих ученика да, са становишта језичке стандардне норме, говоре и пишу правилно?

Због свега тога сматрам да би, с обзиром на чињеницу да законску формулацију није могуће брзо и лако изменити, Министарство просвете и спорта Србије требало да пошаље свим школама један допис у коме би се рекло да постојећи термин (српски језик) треба, обавезно, схватити у ужем смислу, тј. да је реч о стандардном (књижевном) српском језику те да оу, према томе, наставници, при навођењу наставе, дужни да се држе његове норме.

Жарко Симеуновић

ШКОЛСВЕТАНА ПРЕТРЕГ, LIX, 30 IX 2004, с. 7

У НОВОМ ПАЗАРУ ШТАМПАН ПРВИ УЏБЕНИК БОСАНСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

ПОВРАТАК ПОСЛЕ 97 ГОДИНА

Вечерње новине, год. LI, 3. X 1997, б.

Министарство просвете још није дало „зелено светло“ за старт босанског. - Челници Бошњачког националног већа затражили интервенцију Коштунице и Тадића

Из штампе је изашао први уџбеник босанског језика у Рашкој области, чији су аутори професори Алија Цоговић и Ходо Катаи. Уџбеник би, ако Министарство просвете дозволи увођење босанског у наставу, требало да, као изборни предмет, користе ученици првог и другог разреда основне школе који би недељно имали по три часа босанског, са посебним акцентом (један одељак у уџбенику) на бошњачку културу и народну традицију.

Један од аутора уџбеника професор Алија Цоговић изјавио је да је босански коначно закорачио у Санџак, да је уџбеник историјски документ, а његова промоција историј-

ски датум. Овај уџбеник, нагласио је Цоговић, треба да буде и инспирација за све наредне пројекте у овој области.

Председник ЈО Бошњачког националног већа у СЦГ Есад Џуџевић сматра да ће већ од идуће године босански бити на свим нивоима образовања (од обданишта до факултета) и да ће постојати један цент образована за све Бошњаке: од Суботице до Херцег Новог.

Џуџевић се обратио премијеру Коштуници и председнику Тадићу од којих је затражио да Министарство просвете промени планове и програме за ову годину и током овог месеца омогући да се босански језик

изучава, као изборни предмет, у првом и другом разреду основне школе. Џуџевић наглашава да је све спремно за старт - босанског, матерњег језика - Бошњака, који се у наставу враћа после 97 година „изгнанства“. Иза целог пројекта стоји Бошњачко национално веће у Србији и Црној Гори које помаже и обезбеђује потребног стручног кадра.

Доскорашњи министар просвете Љиљана Чолић на сличан захтев Џуџевића одговорила је: да су наставни планови и програми раније урађени и да се са увођењем босанског у наставу закаснило.

М. НИЋИФОРОВИЋ

Следеће недеље излази књига Босански језик са елементима националне културе, намењена основцима

Бошњаци чекају увођење босанског језика

БЕОГРАД. - За недељу дана из штампе ће изаћи уџбеник Босански језик са елементима националне културе за први и други разред основне школе. Како је за Југ изјавио Есад Дуцевић, председник Извршног одбора Босанског националног одбора у Србији и Црној Гори, уџбеник за прваке биће штампан ћирилицом, док ће уџбеник за други разред бити у латиничном издању.

Хајвар мехлем

У Правописку босанског језика аутора Сенахида Халиловића наведено се многи изрази у којима доминира слово х. Хајвар - хајвар, алка халка, ороз - хороз, мелем - мелем, лупати - хлупати, удовица - худовица, протува - протуха, лак - лахак. Глас је уместо уњкав, хуњкав, а рђа је хрђа, оран је хоран.

Тираж од 10.000 примерака

Штампање уџбеника који ће се појавити у тиражу од 10.000 примерака финансирао је Босанско национално веће у Србији и Црној Гори, а књига првостепена за први разред на педесет и три стране објекта примерака малицама тог узраста, садржати пуно илустрација и испунавати међународне стандарде у тој области. Уџбеник су написали професори Алфа Додовић и Хорго Капаи. Велики разлика између српског и босанског језика у лингвистичком смислу нема. Осим појединих израза и реченица те разлике су незначиле, што омогућава

КАКО СУ СЕ ИЗЛАШЉАВАЛИ РОДИТЕЉИ О БОСАНСКОМ ЈЕЗИКУ?

Назив општине	Број анкетираних		Салтасан	
	1. разред	2. разред	1. разред	2. разред
Нови Пазар	982	832	790	681
Љутић	483	508	449	480
Сјеница	347	307	296	288
Укупно	1812	1647	1535	1449

ду језика. Национално веће већ је организовало и семинар за учитеље који би требало да предају босански, а анкетирани су и родитељи у општинама Нови Пазар, Љутић и Сјеница где је овај језик, олуком локалне самоуправе, добио статус службеног.

Према Закону о мањинама стekli су се сви услови за увођење наставе. Неопходно је да се најмање 15 родитеља у једној школи изјасни да жели наставу на босанском. И тај услов је испуњен. Планове и програме смо већ спремили, из штампе излази уџ-

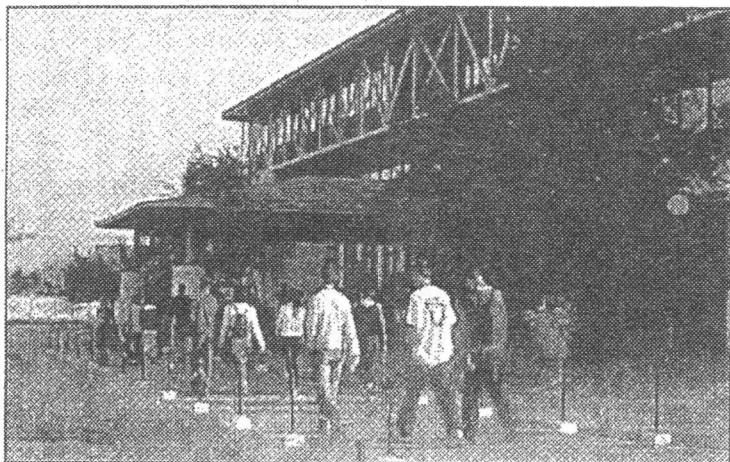
беник. Такође, у писму се тражи да в.д. министар просвете професор Милан Бридар објави измене и допуне правилника о наставном програму за прво и други разред и накнадно уврсти босански са елементима националне културе као изборни предмет. Програм је, како напомиње Дуцевић, упућен бившој министарки још у јулу месецу.

Писмо премијеру

Новинар Гласа је поводом поменутог писма, односно иницијативе за увођење у наставу босанског језика, затражио јуче значајну реакцију Министарства просвете и контакта са в.д. министром, али одговора није било. Изгледа да су докључно је закључили, у Министарству одлучили да ћуте, у Министарству одлучили да ћуте, а председника парламента. И то морало бити разумљиво, али одлуку сигурно неће оваквим поводом доносити сам премијер нити први човек скупштине. Без одлука владе и ресорног министарства.

И. Сидоровић

до Глас јавног мнџа, уторак, 5. октобар 2004. с. 7.

ПРОТЕСТИ Зграда Никшићке гимназије

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЋИРИЛИЦЕ ПОЗВАЛО НАСТАВНИКЕ И РОДИТЕЉЕ

НЕ ИДИТЕ У ШКОЛЕ!

Борислав Ђоковић, бр. LI, 7. X 2004, 7.

ПОДГОРИЦА - Удружење за заштиту српског језика и ћирилице позвало је све просветне раднике али и родитеље који не желе како су навели да им деца буду предмет експеримента министра Бацковића да сутра не долазе у школу. Како су истакли председник Удружења Тодор Живаљевић и новинар Марина Јочић, позив је уследио након великог револта просветних радника и родитеља који им се свакодневно обраћају али и као гест подршке отпущеним никшићким професорима.

- Удружење за заштиту српског језика и ћирилице у Црној Гори има потребу да још једном скрене пажњу јавности да смо једини народ у Европи кога у 21. веку власт тера да тумара у потрази за сопственим језиком, вером и државним симболима. Под плаштом демократије ова власт покушала да силом промени резултате пописа, а у том походу се не устручавају да деле отказе, саслушавају професоре, малтретирају студенте. Да су свесни озбиљности у овом науку да мењају назив српском језику говори и податак да је за петак Савет за опште образовање заказао састанак

МИЛО ЂУКАНОВИЋ О ПРОТЕСТУ ПРОФЕСОРА И УЧЕНИКА

ОТКАЗ И ЋАЦИМА

У Црној Гори није на дневном реду промена језика, него назива предмета у наставном плану. Реч је о чисто техничком питању. Погледао сам своја сведочанства током школовања и видео где пише да сам учио матерњи језик. Овде није реч да је било ко оспорио неком грађанину Црне Горе да говори српски, бошњачки, хрватски или црногорски, него је реч о амбицији лидера опозиције да афирмишу ексклузивно право да бране српство и српски језик, оспоравајући право другима да тај језик назову именом којим они желе. Па и Новосадским договором из 1954. године у називу језика легитимно је фигурирао српско-хрватско-црногорски. Ово није тема о којој се може разговарати само са

лингвистичког аспекта, рекао је Ђукановић, и истовремено изразио безрезервну подршку министру просвете Бацковићу поводом одлуке о преименовању српског у матерњи.

- Око тога им не замерам ништа, али замерам због чега се доследно и немилосрдно не примењују прописи. Ако неко своју потребу да ради и питање своје egzистенције стави у функцију политичких и партијских интереса немим ништа против, али према њима треба применити закон. Онога ко не дође пет дана на посао треба отпустити, без било какве сентименталности, јер је то његов избор! Исти је случај и са децом. Треба констатовати да се заокружи број неправданих часова и година је изгубљена.

на коме ће одобрити уџбеник за таковани матерњи језик за први разред основне школе, рекла је Јочић.

Јочић и Живаљевић су најавили да ће се у поне-

дељак у организацији њиховог удружења у Подгорици одржати протестна шетња и трибину под називом "У Црној Гори српски се збори"

Љ. БОЖАНОВИЋ

У МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЕТЕ СЕДНИЦА САВЕТА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, А ИСПРЕД ПРОТЕСТ

ЈАВНИ ЧАС СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Вечерње Новине, стр. 11, 9. X 2004, 7.

ПОДГОРИЦА - Док је у згради црногорског Министарства просвете заседао Савет за опште образовање, окупљени противници преименовања предмета српски језик у матерњи, који су у највећем броју дошли из Никшића, држали су час протеста. Окупљенима се обратила Марина Јочић из Удружења за одбрану српског језика и ћирилице у Црној Гори.

Она је саопштила да су поред никшићких, у штрајк ступиле и две средње школе у Плевљима, док је две трећине ђака гимназије у том граду бојкотовало наставу. У Беранама чак око 25 професора у првој смени штрајкује.

Слично је и у Бијелом Пољу. Ни у Бару није било наставе у Гимназији у Средњој пољопривредној.

- Овим чиним желимо да пробудимо савест ми-

ОСУДА Протест противника преименовања српског у матерњи

нистру Слободану Бацковићу и другима који су учествовали у хитним преговорима о предмету српског језика у матерњи. Почетком наредне седмице у Подгорици, као и широм Црне Горе организоваћемо протесте, казала је Јочић. - Да би спречили ученике да

дођу на протест, неке школе су чак организовале кроосис. Јуче је полиција на новом мосту код Љубовића разбила колоку ученика који су кренули у протестну шетњу.

Испред улаза у зграду Министарства било је држано полицијско присуство. Окупљени грађани носили су пароле са патосима "У Црној Гори се српски збори, Бацковић лаже, српски се каже", "Нека Блажо учи "црногорски". Цијена 6000 евра", "Крос језик и право".

В. КАДИЋ

СЕДНИЦА

НА СЕДНИЦИ Савета за опште образовање јуче није било речи о првом црногорском уџбенику на матерњем језику за прваке, већ је компетитивна Комисија која ће уџбеник да одобри. Председник је др Рајка Глушица са Катедре за српски језик и књижевност на Филозофском факултету у Никшићу, а остали чланови Божана Јелушић, Јанко Вујић, Мирко Букановић и Анка Мујић.

ГРАДОНАЧЕЛНИК ЗА БОЈКОТ

БЕРАНЕ - Јучерашњи протест против преименовања српског у матерњи језик предводио је Реља Јовановић, градоначелник Берана, а дан пре тога са седнице СО Беране упућен је позив за бојкот наставе и протест против неразумне одлуке министара просвете Слободана Бацковића.

М. С.

■ Конференција za штампу OO ДПС

О ЈЕЗИКУ - ЛЕГИТИМНИМ ПУТЕВИМА

Д. Милосавић Новине, 15. 10. 2004, 5.

Дјечи и просвјетним радницима - мјесто у школама

Поштовани суграђани, дјечи и просвјетним радницима је мјесто у школама, никако на улици, а демократско дјеловање у институцијама је пут ка решавању свих проблема, демократских изазова и укупног живота. Зато овом приликом апелујемо на ученике, просвјетне раднике и родитеље да се крајње одговорно и принципално одnose према својим обавезама и да сва отворена питања на и она најслабија, решавају преко надлежних институција, на принципима демократских начела која познају и спроводе начела демократског друштва у Беоани и свијету.

Анатолија Ивановић, члан Извршног одбора Демократске партије Социјалиста, на конференцији за новинаре, OO ДПС, одржаној 13. октобра 2004. године, говори о карактеристикама најновијег дешавања на нашим просторима укључујући и да је још увијек јак јули, политичант од завјата, који воде рачуна само

о својим личним интересима. Још увијек нису раскривали са богатом политиком којој се данас суди пред међународним судовима коју је без остатка осудио читав напредни свијет.

ДПС недвосмислено прихвата став да нико и никада, не може и не смије, да људима на било који начин ускрати било какво људско и демократско право, на ни оно на употребу сопственог језика. Али то и сва друга права морају се остварити на легитиман легалан и законски процедуром прописан начин, при том не задирући у туђа права и не дирајући у одређена друга. Посебно не непријатељским средствима и манипулацијом језика.

Д. Милић

■ Конференција за штампу OO СНС

БОРБА ЗА ЈЕЗИК И ГОЛИ ЖИВОТ

Д. Милосавић Новине, 15. 10. 2004, 5.

Поред гушења српског националног бића, прича о језику скреће пажњу са егзистенцијалне кризе и приватизације Телекома

— Од када уредба неког свјета може бити јача од Устава? Значи ли то да грађани Пљевља због свих могућих права која су им утврђена, могу да оскују свијет и одлуче да се одвоје од Црне Горе? Да ли би онда, то јестим зрелима, и та уредба била јача од Устава, закључао се Драган Палдрмић, члан OO СНС, на конференцији за штампу, одржаној 13. октобра 2004. године.

— О вољама једног народа не може се говорити само аритметички нити могу о њој само говорити живи, већ гласови и мртви, гласови и велика прошлост, црквице на камењу, надгробни споменици, стари списи и књиге. Ако сагледамо ствар са те стране, Пљевља суштински имају два идентитета: један је јач и бидеца. Пљевља су за Црну Гору само крвава музара и територија за депонију смећа. Поред свега што нам се отима, сад нам

се жели отети језик, а калашнике и црква. Када би Пљевљани покретили причу о отцепљењу од Црне Горе, онда би нас онуздужили да рушимо уставни поредак, а они збуђени би нас они који су га већ неколико пута срушили и опет га рупе. Они би се у том случају забрињили за нас, не зато што нас воле, или што нас српски језик, поред тога што треба да угуши српско напредовање, треба да скрива неважну грађана са тошкор егзистенцијалног положаја.

Телеком се не продаје због државног интереса, већ због предстојећих финансијских избора, као што је Југословенско својерачење продат због парламентарних. Потребно је још једном прерадити народ, а нека сви они који су насили на ту прераду, Бацковић директору, неко Бацковићу, људи се плаше Бацковићу, људи се плаше и компромитују због плате за сљедећи мјесец.

— Бацковић не види оно што види Брисел и Масари, а то је да у Црној Гори 60% људи говоре српским језиком. Можда долази вријеме

Српки језик је задужбина српског народа

Ово што се данас у Црној Гори збива око српскога језика део је једне шире кампање против српскога народа у којој актуелна црногорска власт здушно учествује већ дуже времена. Она то чини на велику својој срамоту и народну штету, пресећи целокупној духовној прошлости и садашњости и своје државе и свога народа. Та је власт из пет-њих жила запела да овај на-зликани, изгладнели и слу-зљени народ нагера да се, најзад, одрекне и самога се-бе. Све је то, и још много другог, урачунато у цену њеног даљег опстанка на народној грбачи. Удружи-ли се плахи и лакоми са не-зналицама и бескрупуло-зним трговцима властито

свешћу, па заиграли опа-сно антирпско коло, све уз задовољну цинку и подвир-скивање српских неприја-теља, који и не покушавају да сакрију своју радост због тога што оне најважније ан-тирпске послове обављају Срби сами.

Ти наши непријатељи знају боље од Дукљана да су корени српства у Црној Гори и јаки и дубоки, да су бројни и интелектуално моћни они који су тога све-сни, да, према томе, Црној Гори због оваквог рада ње-не актуелне власти прети хаос, да лако може враг Ђа-нову доћи у сватове, али то њих ни најмање не брине. Напротив, они се томе раду-ју, те планирају и прижељ-кују. Зашто би Србе на вр-

бе кад је, и онај што се јав-но хвалио да је докрајчио Југославију, говорио да је много боље: Србе на Србе. И уз свесрдну помоћ дела Ср-ба сатана свој план оствару-је. Постајемо полако, али сигурно, заморчићим, жртве властитога користољубља и властољубља, кратковидо-сти и глупости. За туђи ра-чун одржимо се свога име-на и свога језика, а преди су нам и једно и друго, уз сил-не жртве, сачували и заве-штали. А и они су се више бојали "од зла домаћег", него од опасности споља. Непријатељ је увек рачунао на нашу неслогу и похлепу. Један је од њих, ударајући се шаком по колену, гово-рио:

"Докле ми је у ћеси новача, и у Црној Гори изобиља, који су ми лакоми на блато: иродаће ми лопку Гору Црну".

Све ово показује да није никад било лако бити Ср-бин. Да је то било лако, не би се тога имена и порекла одрицали неки јуче, а неки данас. Сад се неки одричу и језика, тек да се својим по-кривитељима што више умиле и што више заслуга стекну. Стварају се, најпре, наказе од држава, а потом, као њихова природна по-следица, и наказе од језика. У Хагу је већ проглашен БХС језик, а у Црној Гори на делу је још смелији изум, такзвани матерњи језик. У њега не спадају само они које је навела умна глава ресорног министра, него сви језици света. Нека ме неко увери да није тако. И све се то покушава упаковати у демократске магле. А стаје друго, осим магле, и остало снима који су дали умље за безумље, који за наум иза кога су залегли својим бирократским ауторитетом, јер другога и немају, не мо-гу понудити ни један логи-чан и здраворазумски раз-лог. О научним да и не говоримо. А те робе, демо-кратске магле, они поседу-ју у изобиљу. Многи је изво-зе и јуде бесплатно, а рачун ће испоручити накнадно. Давно је речено и у срећним народима вишеструко по-тврђено, даје знање снага и моћ, а ми заплнемо из пет-њих жила да докажемо ка-ко је незнање још јаче...

Државна заједница Србија и Црна Гора
Кабинет Председника
Н/р г-дина Светозара Маровића
Београд

Плевњске Новине, 15. X 2004, 15

Поштовани господине Председниче,

Ми, ученици III, одељења плевњске гимназије „Танасије Пејајовић“, ујркос ирчијетњама, великом ирчијетњу и застирацивањима остијетимо доследни ирчијет-стију ирчијетња покушаја неустайавног ирчијетњеновања српског језика у матерњи у на-стијавним илановима и ирчијетњима школа у Црној Гори.

Поштовани Господине Председниче Државне заједнице Србија и Црна Го-ра, обраћамо Вам се као особи од које очекујемо да нам може ирчијетити помоћ и подричку.

Као што јеровајино знајте, министар ирчијетње и науке у Влади Републике Цр-не Горе обико је одлуку о ирчијетњеновању ирчијетња српски језик и књижевности у матерњи језик и књижевности, што ирчијетњавља ирчијетњеновања члана 9. Устава Републике Црне Горе.

Сигурни смо да сте Ви, поштовани Председниче, демократски оријетњисана личност, да имате снаге и ирчијетња и да ћете ирчијетити у заштићену најиријетња ирчијетња Републике Црне Горе.

Ми плевњски гимназијалци сматрамо да имамо јуно ирчијетња да Вас на што ирчијетњимо и да што ирчијетњимо од Вас, јер се ни по чему не разликујемо од наших ирчијетњака широм Србије и Црне Горе иа и Европе. Можда се разликујемо само иа штоме што су нас све недаће које иамитимо најиријетња да разликујемо зрелије од свих, иа и од наших ирчијетњора, јуди из ресорног министарства, а за-што да не - и од наших родитеља. Ми, једноијетњиво, више нећемо да живимо са ирчијетњима који нам се ирчијетњиво намећу. Хоћемо будућности, Господине Пред-седниче!

Да је наш ирчијетњет основан ирчијетњет Вам, надамо се, и нешторна чињени-ца да вам ово ирчијетњет ученици најбоље разреда једне од најбољих гимназија у ко-јима се изучавао и изучава српски језик и књижевности од Вука и Досићеја до данас.

Поштовани Господине Маровићу, пошто сте Ви Председник свих ирчијетња Ср-бије и Црне Горе, била би нам изузетна част и задовољство да нас ирчијетити како би Вам директно ирчијетити наше мишљење, не само о овом већ и о мно-гим другим ирчијетњима који ирчијетња науку и генерацију.

Одељење III,
Гимназија „Танасије Пејајовић“
П л е в њ а

Председнику Републике Србије господину Борису Тадићу
Председнику Владе Републике Србије господину Војиславу Коштуници
Председнику Народне скупштине Србије господину Предрагу Марковићу

Поштована господе,

Већ пола године црногорска власт кроз djelовање свог Министарства просвете несмањеном жешћином води кампању за укидање назива српски језик у наставним плановима и програмима црногорских школа, као што је то у великој мјери већ учинила покушавајући га из службене употребе у раду државних органа. Иако је у Уставу Црне Горе записано да је службени језик у овој Републици српски, иако је последњи попис становништва (чији су резултати недавно објављени) утврдио да у Црној Гори живи 31 одсто, или 200 хиљада Срба, а да се 60 одсто становништва, или више од 350 хиљада, изјаснило о српском као матерњем језику, власт насилним путем, кроз наводна институционална средства, покушава забранити српском народу у Црној Гори право на име сопственог језика.

Навикнути на хирове црногорске власти која под косом цивилизоване Европе, сем својих етногенетских спроводи и друге квазиполитичке и квазидемократске експерименте и пројекте, не можемо да схватимо нити прихватимо чињеницу да нико од званичника србијанске власти није нашао за сходно да реагује овим поводом. Обзиром да смо исказали завидно стрпљење и до краја уважили и поштовали чињеницу да држава Србија има довољно проблема да би јој се они догурали са стране, сада се, не без огорчења, питамо шта то треба да се догоди српском народу у Црној Гори да би реаговала званична Србија?

Поштована господе председници,

Осиромашени, обесправљени и понижени народ у Црној Гори све теже одољева суровим настрјајима власти на елементарна људска права. Признајемо да смо били у заблуди вјерујући да на почетку трећег миленијума нове ере нико нормалан и са моле политичког стила и одлука, без обзира на увјерења и намјере, неће посетнути за укидањем темељних вриједности које дефинишу национално биће и достојанство једног народа. Преварили смо се. Зарад политичке користи врши се беспризорна инструментализација и манипулације основним људским потребама, све до уцјена које значе одрицање од основних националних тековина и обилежја, међу које, свакако, спада и српски језик којим говоримо. Дешава нам се, на жалост, оно што је незамисливо и немогуће у нормалном свијету.

Ту смо гдје јесмо, али не можемо дозволити да праг достојанства буде прекорачен. Приготови ми у Пљевљима, у којима живи 60 одсто српског становништва а 80 одсто говори српским језиком. Да се одбранимо од бијеле натоварене нам мимо наше воље и знања формирали смо Одбор за одбрану српског језика у Пљевљима. Одбор ће постојати све док буде постојала потреба да се штитимо од настрјаја модерних црно-

горских варвара. За то, сем бројки које неумољиво дезавуишу проскрибоване просвјетне власти у Црној Гори, имамо много разлога. Овдје у Пљевљима, још 1903. године формирана је Српска гимназија, под окриљем турске власти, иако нас је тада било и бројем и процентима много мање на свим просторима него данас. Данас, послије више од стотину година, наша држава, покушава нам узети не само нашу школу, већ украсти и забранити сопствени језик. Посебно боли што то никога не интересује у држави Србији, без чије помоћи Српска гимназија у Пљевљима не би била основана и која је истој годинима обезбјеђивала кадар, учбенике, плате и заштиту сваке врсте.

На који начин, поштована господе, да на вас рачуна српски народ у Црној Гори данас? Наши професори српског језика остају без посла, професори из Србије непожељни су у Црној Гори. Гдје је држава Србија да брине за своју дијаспору, ако то јесмо, или за дио свог народа ако смо још увијек у истој држави? Коће ли данас Министарство просвете Србије показати макар мале бриге за Србе у Црној Гори, макар онолико колико је мађарски председник показао за Мађаре у Војводини?

Поштована господе председници, признајете ли ви нас уопште у своје сународнике, опхрани актуелним проблематиком односа са својим црногорским политичким партнерима? Ако признајете, и познајете, ставите то до знања и нама, и црногорској власти и јавности али и народу и јавности Србије као и релевантним међународним институцијама.

Шта год да одлучите рециите нам, јер морамо знати шта нам је чинити.

С поштовањем,
Одбор за одбрану
српског језика
Пљевља

У организацији Одбора за одбрану српског језика из Пљеваља

Организована четири протеста грађана

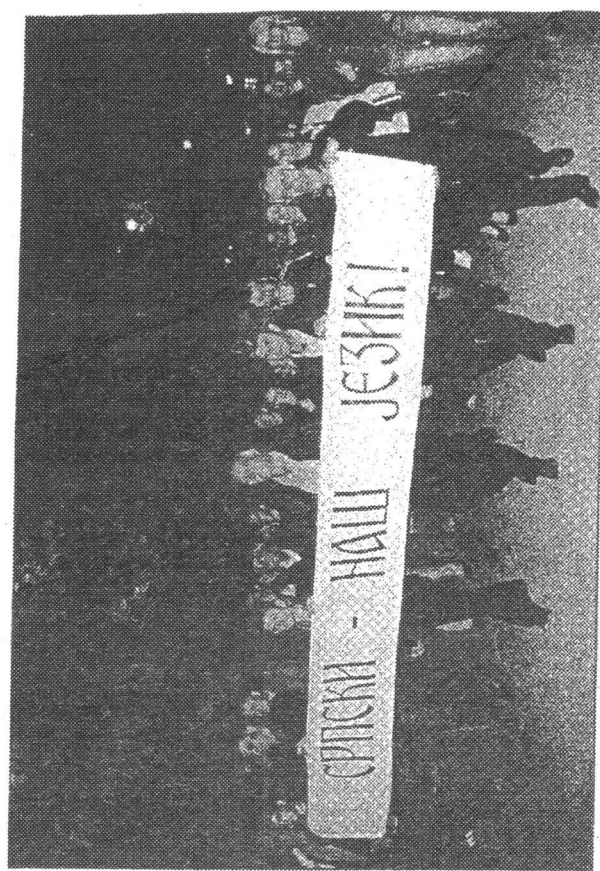
Пљеваљске Новине, 15. X 2004, 15.

Прва протестна шетња грађана Пљеваља у организацији "Одбора за одбрану српског језика", који је основан 19. септембра окупивши око 200 мителектуалаца из нашег града (од чега су половина просвјетни радници) а поводом насилног и неустановног преименовања назива српски језик у матерњи, кренула је 1. октобра, симболично, из улице Бука Карацића, испред Средње стручне школе и Основне школе "Ристан Павловић". Грађани су носили транспарент на коме је писало "Српски - наш језик". Протестанти су се зауставили на трептак на тргу Патријарха Варнаве, када су се огласила и звона са цркве Свете Петке. Поворка се неколико десетина метара даље поново зауставила, свога пута испред гимназије "Танасије Пејатовић". Крајње одредите протеста била је улица Краља Петра Првог. Ту су се грађанима обратили професори Чедо Терзић, Миливоје Ирић и Зорица Бајић.

Друга протестна шетња, организована је 4. октобра, ишла је истом маршрутом и почела је у исто вријеме као прва. Грађанима су се на крајњем одре-

дешту шетње обратили песник Миљун Шиљак и академик професор доктор Љубомир Зукловић. Вијест да је "Одбор за одбрану српског језика" из Пљеваља упутио отворено писмо Премијеру Србије Војиславу Коштуници, Предсједнику Србије Борису Тадићу и Предсједнику Народне скупштине Србије Предрагу Марковићу, које је прочитано 7. октобра на трећем протестном окупљању, проијеле су све веће новинске агенције и радио и телевизије из Србије и Црне Горе. Та вијест није се учинила довољно занимљивом и актуелном већини уредника црногорских аудио-визуелних и штампаних медија, који су још једном пали на испиту који се зове - објективно информисање. На трећем протестном окупљању говорио је и професор српског језика и књижевности Миљко Непадић. Четврта протестна шетња организована је 11. октобра, а говорили су директор Завичајног музеја у Пљеваљима, дипломирани етнолог Ристо Манојловић, док је професор Миливоје Ирић прочитао писмо Одбора пљеваљским родитељима.

М.Ц.

Разговор са мр Михаилом Шћепановићем

Православље, 15. X 2004, 12-14.

Терор језичких нез

Жуда иде језичка политика у Црној Гори? Министар просвете у влади Црне Горе Слободан Бацковић донио је одлуку, која је изазвала бурно реаговање, да се у наставном плану за основну школу и гимназију предмет српски језик назове матерњи језик. Прво су штрајковали студенти у јуну, а сада су у одбрану српског језика устали професори и ученици Гимназије „Стојан Церовић“ у Никшићу. Професори који су одбили да преименују свој предмет добили су отказе, а у школи је уведена принудна управа. Ученици штрајкују и бране права својих професора па се догађаји из ове средине преносе на иначе исполитизовану позорницу Републике.

О овом веома озбиљном проблему затражили смо мишљење од мр Михаила Шћепановића, професора дијалектологије на Катедри за српски језик и српску књижевност Филолошког факултета у Београду, врсног познаваца и критичара уџбеника тзв. црногорског језика и актуелне језичке политике у Црној Гори.

- Ми смо познати по томе да, у политици, обично радимо оно што не знамо. Уосталом, где би нам крај био да смо послушали Вука Караџића, који је саветовао да у српским земљама треба да људи раде послове које знају и у којима се могу исказати, па ће земља напредовати. Колико знам језичку политику су код Срба, у претходној власти, (пр)водили педагози и психолози, који нису хајали за наше приговоре. У Црној Гори су то, ваљда, хемичари, математичари и ко зна ко све из дукљанске памети, па им је и језичка, изгледа, као и дневна политика. Граматике им пишу недоставни загребачки ђаци, који ни до пензије не савладаше, чак ни ужестручну терминологију. Под некаквим плаштом "европске демократије" српски језик секу и калем на некакве труле патрље, покушавајући да тако остваре ишчашене замисли о досањаној самобитности. Пошто им је и саму помисао да српски језик прозову црногорским еколошкијем језиком, који је напошљетку и наста од једне ваљде амебе" - народ из главе "ишћера", сад, ваљде, добро би дошла хабзбуришка памет!

Није тај несрећни назив (матерњи језик) измислио црногорски министар просвете, већ га је, очито, позајмио од аустроугарске администрације. Она је тим називом на поробљеном простору Босне и Херцеговине хтела пошто-пото да склони име српског језика

и тиме, још више згоглави своје поданике, а све о циљем да направи погодно тле, да на просторима српског језика засади пелцера неких будућих језика. Тај је, услужени назив склоњен, касније Бечким, па затим Новосадским договором, да би се поново повампирео у време комунистичких огледа, на истим просторима, за кратко време, после Другог светског рата. Заменио га је скраћенички ХС/СХ назив, из којег је, уместо хабзбуришког, дејтонским чекићем, изван Републике Српске, искован босански и хрватски језик. Више је, дакле, него прозирно најновије атаковање на биће српског језика у Црној Гори, што је, нормално је, и изазвало такве реакције јавности. Све је то, у историји српског књижевног језика, већ виђено.

Терор који нове црногорске власти, путем језика, данас проводе над српским народом у Црној Гори је нечувен у светској историји. Познати немачки лингвиста Б. Грошал је показао да нема тог правног акта познатог ОУН, УНИЦЕФУ или било којој светској организацији, који омогућаје било ком народу да преименује постојећи језик. То и не познаје светска лингвистика. То ни Американци, на које се трком угледамо, не урадише, и свој енглески језик не поамериканише! Тако да ове де сви аргументи лингвистике, логике и здраве памети отпадају. Бахатост и кратковидост актуелне просветне власти у Црној Гори, очито осоклољена извана, не признаје науку и струку, поништава историјско памћење, прекраја генетски код српског бића, ништи цивилизацијско устројство српског народа на просторима који је одвајкада био српски, гази елементарна људска права као што су то право на језик и писмо, морално срозавала сопствени народ. То су једино радили Шинтари у Сјеверној Албанији и усташки клер! Обезглављени, осиромашени и прелашени народ трпи ли трпи. Замислите данашњег кукањег гимназијског директора у Никшићу који не сме да каже на ком му језику студирају синови у Београду! И шта онда очекивати од обичног мученика, већ да заиште прво хлеба па онда језика!

■ Да ли је преименовање, у данашњој ситуацији, могло бити условљено развојем самог језика или је у питању, демократски заодевен, политички мотив?
- Не постоји ни један параметар језичке структуре српског језика у Црној

Гори, и не само на том простору, који би иницирао његово преименовање. Чак тај чин не познаје ни светска социјалистичка пракса. Ваљда је свакоме јасно да се говорници из Никшића, Ужица, Ниша, Београда, Новог Сада не споразумевају преко преводиоца! (Узимам само простор Државне заједнице). Што се демократијности саме одлуке тиче, то питајте оних осамдесет и нешто посто Црногораца који су се на референдуму изјаснили да се њихов језик зове српски, а то је, по чистом рачуну, преко шездесет посто становништва! О политичкој позадини такве одлуке, одговорни ће поднети рачун онима пред којима се такви рачуни и износе - биранима.

Даље, уопште не замерам оној популацији у Црној Гори која је монтењегрински усмерена, не признавајући сопствено српско порекло. Али самом тврђом да је само Црногорац (ваљда му је црногорство пало с Марса), остаје питање зашто му је неопходно да преименује српски језик у црногорски. Овом би следило контрапитање, како то да се такав Црногорац не угледа на Американца (из велике љубави, рецимо), Канађанина, Бра-

вићем, професором дијалектологије

алица у Црној Гори

Граматику у Црној Гори пишу недотавни загребачки ђаци, који ни до пензије не савладаше чак ни ужестручну терминологију.

алица, Швајцарца, Аустријца, Аустралијца и сл.? Него на брата Хрвата! А знамо да водећи хрватски лингвиста (проф. др Сњежана Кордић) не признаје термин хрватски језик. И то је тако кад је научник варник научне чињенице. И овде скоро разголићемо офанзиву о преименовању српског језика у Црној Гори, остављајући је читаоцима на промишљање.

■ У јавности се тврди да је то само почетна фаза преименовања српског језика у тзв. црногорски језик?

- Паушална галама дукљанске браће и њихових јефтиних телала о некаким језичким реформама заглашавала је јавност до одржаног референдума. Пошто су стручне анализе њихових лингвистичких достигнућа показале, да су то само товари несусветлости, а пошто их је народ јавном, референдумском оценом, скинуо с врата - досетили су се лукавства аустралијских администратора. Тако би назив матерњи језик могао бити само мостина преко које би неко хтио у еколошку лингвистику да залупи сопствено недоношче олично у тзв. црногорском језику. Смешно, али и опасно!

■ Ипак, морате признати да су и неке Ваше колеге у Црној Гори, предлагале промену имена српског језика у српскоцрногорски односно црногорски?

- Знате, већ сам више пута рекао, одговарајући на овакво питање, да плава боја остаје плава и онда кад је: небоплава, отворено-плава, затворено-плава, загасито плава, тамно-плава и сл. Тако је и са српским језиком. Шта му год дописивали, и где га год уврадили, зна се његово име, које проистиче из његове, историјским развојем, оформљене структуре.

Колико знам, од стране мојих колега, у лингвистичким часописима не постоји ни ретка о подржавању преименовања српског језика у тзв. црногорски. Не пратим дукљанске србомразачке и шовинистичке купусаре. Уколико се мишљења која помињете

појаве на адекватним местима, бар ћу имати, колико-толико, квалификоване саговорнике за озбиљнију политику.

■ Према неким анализама и у Србији се према претходној форми тежило разграђивању програма српског језика?

- Само да би се поменуле глупости које је претходни српски министар Гаша Кнежевић изговорио, урадио, саветовао и пропацирао, требало би уступити простор за фељтон. Штета коју је нанео српској просвети тек ће се утврђивати, а саме програме српског језика је свео на некакову комуникативну функцију, сматрајући да је довољно да наш средњошколац познаје свој језик колико и калнер гастарбајтер. Његовом заслугом сад су правци постали нерешив проблем учитеља, а збуњени родитељи не знају зашто им дете иде у школу. Али то је, на срећу, само прошлост, и надам се да таквих огледа неће бити у скороје време. А сви најскорији су били и кратковекни!

■ Како тумачите сталне и озбиљне притиске Министарства просвете Црне Горе на професоре, ученике, студенте и јавност?

- Министарство просвете у Црној Гори је дубоко забраздило и бојим се да не остане у сопственом живом благу. Сетимо се само оних спискова и кажњавања ученика који су отишли да запале свећу српским жртвама на Косову. То је више од слепола. Већто су министарска мастила избегла судар са студентима, сачекали раслушт и шутнули име српског језика из дневника.

Али, нису рачунали да има младих и паметних професора са довољно храбрости и мудрости да одбране образ професије, достојанство сопственог имена, а кости предака заштите од прекршавања и љускињања. То су професори никшићке Гимназије, који се одупиру бестијалности политичких одлука просветних власти. Они и имају шта сутрашњици поручити. Они знају да наспрам себе имају само пролазну, накарадну садашњост, која

се може и мора победити снагом аргументата научне истине. И баш зато сам чврсто убеђен да ће ученици и професори никшићке Гимназије успети да спасу образ српског имена оличен у одбрани језика српскога данас у Црној Гори.

Саако, коме нису верићи испеглани мждане вијуге, зна да ни Велика Русија није могла забранити Дробњацима, Ускоцима, Пивљанима, Бањанима и инима - да припомогну Карађорђевићу у дизању, како вели Ранке, Револуције. Тако да су и бацакања претњама и страхањима, несрећнога министра Башковића, без обзира на његово политичко заплете, само капљице по лучини јасног и још увек незабрљог историјског памћења народа у Црној Гори.

■ Студенти су претили штрајком главу уколико дође до промене имена српског језика? Сада су професори остали без поља? Колико ту има демократије, а колико закона толускога?

- Истина је да се ниједан режим у историји цивилизације није прославио у судару са студентима и здравом интелегенцијом. Тешко оним политичким вођдима, а посебно министарствима кад се оглуше о захтеве ученика, студената и професора. Сетимо се само изнуривачких шетњи студената у Београду, док су Он и Она мислили да су уз кољено Господу. Па њаво однесе шалу!

Никад нисам схватао бахатост власти у контексту саме ограничености људског века. Истински верујем да ученици, студенти и њихови професори, и не само у Никшићу, неће морати да залажу и сопствено здравље како би заштитили своје достојанство, име свога језика и своје струке - и тако уверили власт да је непромишљено поступила!

■ У саопштењу Института за црногорски језик и језикословље истиче се да је истекао рок српском језику. Ваш коментар?

- О "научности" њихових незнавеника довољно сам говорио и написао, тако да ми је досадило да им више објашњавам да Божји не долази у априлу, као што ни Васкрс не долази у јануару. Нека се они слободно пребаче (по њиховом би било другачије али тај израз није за лист какво је "Превославање") у сопствене духовне торине, само нека одале оставе пријелаз за оне загребачке пријеноснике, ▶

који су им пријеводили особни сузстав како да упријестоле, на истом месту, своју дукљанску лингвистику, а онда нека преврну љесу с унутрашње банде да се тај кастиг у свијет не помала и не срамоте име Црногорско.

Знате, с озбиљним лингвистичким проблемима морате имати озбиљна саговорника. Полемирати о лингвистичким проблемима са дукљанским алакачима, исто је као и шапутати пећини. Верификована научна критика тих, назови књига о тзв. црногорском језику, је одавно отишла у све светске лингвистичке библиотеке, уз коначну оцену да у њима нема ништа научно, и да је то аветна лингвистика. И та оцена стоји и остаје!

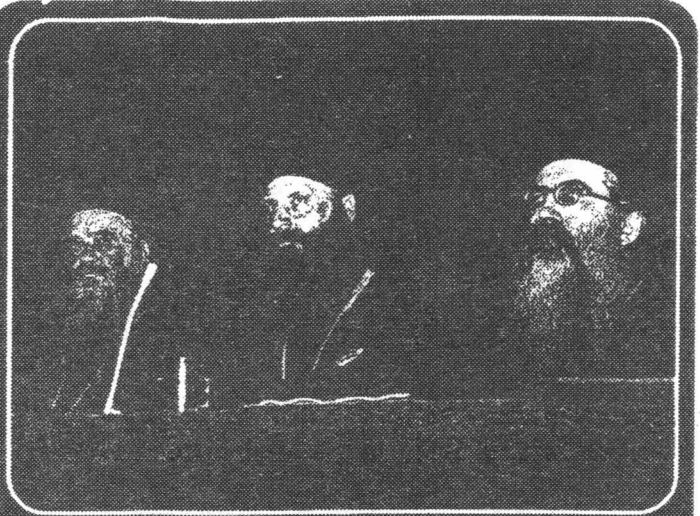
Зато треба оставити проблематику српског језика, једног од најважнијих предмета за обликовање духовног и националног идентитета овог народа - стручњацима. Они, пак, који имају само жељу да буду лингвисти, под топлином самозване дукљанске кабанице, нека своје наспаке програме примене у оним срединама које им верују. Само бих волио да сретнем родитеља који ће своје дете осудити да наук стиче из њихових граматика. Они, који су факултетске дипломе (ако их и имају!) стизали на српском језику или на неком другом светском језику, сад хоће да педагошки тероризу сиротињу. Али, направили су озбиљан превид - и сиротиња има мозга.

■ Пошто сте родом из Црне Горе, шта мислите да ли је тамо споран језик или они што га говоре, тј. Срби, и колико се у свему овоме сударају власт и опозиција?

- Ја јесам Црногорац, али не с Марса, већ Србин из Дробњака, и облик славске свеће коју сам уз прабабино крило залаптити, проналазио сам у етнографским записима из Призрена, Пирота, Такова... И колико ја не жалим да некога убавујем ко је, толико имам аргумената да штитим своју српску свећу и свој српски језик. То је само научно, а не никако политичко и самоуправно питање. Остало остављам народу који бира своје политичаре. Тако, да уз оно што сам Вам већ рекао, мислим да овде није проблем сам језик, јер он по својој суштини то и не може бити, нити су проблем његови говорници Срби и Црногорци и остали, већ је по сриједи похлепа политичке врхушке да на сопственој земљи проведе туђу језичку политику и њене интересе. То је врло опасна и веома озбиљна накана, тако да сва политичка муљавина у којој се не зна ко је где и с ким, само још више подгрејава моју забњу о веома вештом манипулисању црногорском политичком сценом на којој је језичка политика доживела свој слововрат.

Народ види једино мариснете, а можда так назире држаче конаца! Ко зна?

СПИРИДОН БУЛАТОВИЋ

Анегдотје са промоције јубиларног 900. броја „Православља“

НИЈЕ СЕ ДОЧЕКУЈУ ВЛАДИКЕ

Пред почетак промоције јубиларног броја „Православља“, учесници су се окупили у деканату Машинског факултета. Приликом уласка тројице архијереја, хор храма Светих цара Константина и царице Јелене громогласно је запевао „Ис роди ети деспота“. Очи ледно пријатно изненађени, гости су реаговали осмехом. Ушавши први, владика Иринеј је са одобраванем рекао: „Е, овако се дочекује епископ бапки!“ Окренувши се ка митрополиту Амфилохију, који је улазио за њим, владика је додао: „А кад у госте долази митрополит црногорско-приморски отварају се сва врата и прозори, ваде пиштољи и кубуре и пуца се!“

ХИМНА, НИЈЕ ТРЕБАЛО

„Православље“ је на специфичан начин успевало да прати све актуелне догађаје који су на било који начин имали везе са Српском православном црквом и верским животом. Тако је, између осталог, пропраћен и долазак Васељенског патријарха Атинагора 1967. године у Србију, односно Европу. Врачарици још памте анегдоту везану за посету васељенског патријарха Београду: тада су зидови започетог храма Светог Саве, делећи судбину свог народа у комунистичком ролству, били зарасли у коров, а на платоу, чувеном „Савинцу“, дечади из краја су играли лопте. По Брозовој наредби, једног дана је изненада дошла војска и полиција, разирурили су децу и доувукли грађевинске машине да би изгледало као да се ту нешто гради. Лукави диктатор је желео да, попут „Потемкиних села“, обмане свог госта. Наравно, патријарху Атинагори није било непознато да се од завршетка II светског рата на Храму ништа није радило, да ту није уграђена ниједна једина цигла, па је, када су га довели у обилазак тобожњег градилишта, рекао: „Хвала, господине председнице, али ја нисам заслужио да се ови људи оволико труде због мене!“

„МИРОТВОРАЦ“

Сведочећи о тешком опстанку „Православља“ у доба комунизма, митрополит Амфилохије присетио се многих незгодних ситуација. Посебно му је у сећању остао дан смрти Јосипа Броза 1980. године и невоље у којој се тада наша читава наша Црква, па и уредник „Православља“ протојакон Радомир Ракић: „Побјегнемо нас двојица на кров Патријаршије, да бисмо саставили некакав текст. Шта да о њему напишемо, а чим да не напишемо! Цијела нација плаче, небеса се од њихових суза отворила, а нама сваку ријеч мјери УДБА и нека (з)јерска комисија! И написасмо, информативно: родно се, живио, био... Написали смо да је био „миротворац“, а сва је земља у крви била. Платисмо и ми дуг своје времену...“, сећа се митрополит Амфилохије.

„Мајерњи” је иолишичка којештарија

Дат., Погортань 42, 20. X 2004.

Егон Фекете

— U Sarajevu i u Crnoj Gori govori se istim jezikom. Na jeziku je i najprirodnije jezik u jeziku u Crnoj Gori, ali na srpskom, i to ne iz istog razloga kao u Srbiji, nego zato što je lingvistički situacija, kaže lingvista Egon Fekete.

Стручњак чије је име незаобилазно када се говори о језику сигурно је и др Егон Фекете, лингвиста. Научни је саветник Института за српски језик САНУ, а у овој установи је и уредник. Језички српскохрватског књижевног и карактерног језика и члан Одбора за стандардизацију српског језика. Такође, члан је Матине српске из Новог Сада, као и Мађународног тјелца за творбу ријечи. Био је професор на међакадемском Филозофском факултету, као и на катедри за нови језик у Франкфурту. Публиковао је преко 200 стручних радова у различитим часописима у земљи и иностранству. Коаутор је дубље књиге „Само о језику”, а међу насловима издвајају се његове „Језичке доумнице”.

— Можете ли објаснити шта је језик и како добује име?

— Језик је средство споразумјевања. Питане именовања језика је сложеније. Он обично добија назив према нацији која се служи тим језиком, али то није увијек правилно. Односно, много изворно име не мора припадати и име народа који се њиме служи. Код нас је специфична ситуација. У име некако квазидемократично проглашавају се или боље протурени припадници да сваки народ треба језик знати и имати своје нације. Проста да га зову како желе. То можда јесте демократски принцип, али не и научни. Јер, ако исти језик зовемо на неколико начина, стиче се утисак да имамо неколико језика. Међутим, практично, то је само неколико различитих начина за некадашњи српскохрватски језик. Њиме су говорили алуци у четри републике, Србија, БЈХ, Хрватској и Црној Гори. По алуци ствари није исправно именовање језика до нечејем личном изабору. Циљал ствар ово питања именована језика као нас, није компликована лингвистички, већ политички.

— Да ли је био исправан и Шаћан казивао мајерн прешторнај забрничкој службеној језику — српскохрватској?

— Тај назив је био договоран, а сада је превазиђен. Са значајске тачке је сувиш, ако се анализирају елементи српски и хрватски, јер су њиме говорили и Црногорци и Муслиманци. Тај термин и данас стоји у мени као исправан ако се мисли на језик који се говори у ове четри републике о којима смо причали. Највише га је Хрватска препријемала у хрватски. По аналогно то је урађено касније и у Србији. Сада, колико видим то покушавају и у Црној Гори. Међутим ради се само о различитом именовану једног језика. Да би се то оправдало таче се ти систематско умножавање посебности и разлика, да би се та језички ситуација међусобно што више разликовале, и временом развили у посебне језике. То се постиже формирање кроз школски систем, истраје нал говор политичари. Ми смо то до сада у науци називали варијантима. Међутим, њима се сада даје статус језика. То не значи јер је њихова структура остала иста, док лексичка структура које се у неколико разликује, не само бити схваћена као својство које даје језику посебност. У тим случајев сваки дијалект се може назвати језиком. Тако бисмо у Црној Гори могли имати и високојезички језик.

— Значи ли Ша да неко језик икак може делати Шаћанка називајући „црногорски”?

— Иако усвојени политичким принципима, усвојено речено, он има право. Међутим, питање је да ли је то оправдано. Тренутно, мислим да није, јер су суштина и садржај језика исти. Да то треба врломе. Лингвистички гледано тај језик још има исти систем — падеж, глаголски промјена, синтаксика. Исто вршење и за лексичку и заједном броју случајева. Ника

основа да се гледају једн једма и за исти језик. Ако погледамо од принципа да је језик средство комуницирања и споразумјевања, онда вјерујемко првакљње разлика у језику је супротно томе принципу. На тај начин само се удаљавамо и затварамо у један језички круг који је разумљив само одређеном броју људи. Само именоване језика по националним критеријумима је просто сувишно.

Маглашњак да „црногорски” нема основа у реалним лингвистичком погледу на језик, а који има унитарно у Вуковој реформи. У суштини назив „црногорски” је политичко—осенсационалистичка логика, а која је протекла из тога што се и заједничка држава, у којој је српскохрватски био јединствени језик, распадала. Свака од република онда је одлучила и да језик другачије именује. По тој логичи и Црна Гора то може. Али то је кривотварња. Помијшана су са политичким погледом на питање именовања језика, који је несвојим са лингвистичким.

— Да ли заборављају „црногорски” имају лингвистичку основу да Шаћан казивао?

— Немају. Они само могу вјеритички да творе језик који нема легитимност у општој говорној ситуацији. Ви можете језик да мијешате силама, да уводите неке елементе, али је питање да ли ће то бити прихваћено. Ако политички стварате нови језик, у принципу стварате змигозасте између ситуација, и само идете у правцу језичког неспоразумјевања, а то нијеу су савремене трендове. Инсистирање на „црногорски” је непродуктивно и непрактично. Треба имати на уму да савремени говор у Црној Гори јесте на високу књижевном стандардног српског језика. Наравно, у Црној Гори постоје дијалекти, али они нису на високој књижевном језика. И у Србији и у Црној Гори говори се истим језиком. Најбољешће и најдиректније је да се језик у Црној Гори казива српским, и то не из историјских разлога, већ због савремене лингвистичке ситуације. То не мора да значи да је до ових дана и најдиректнији назив Мајерњи, исти језик „матерински” и ставити ње четири одређене у заграда је чиста бесмислица и прагматично и лингвистички.

Ж. ЈАЊУШЕВИЋ

Шта у језику није српски

— Како рефлексити питање језика у Црној Гори?

— Очигледно да су измијешане различите емоције и политички приликом сагледавања једне исте ствари. Овом проблему треба приступити без отрости, сјесте и направити на неком научном скупу или расписати реферандум, па да се промјени његово име. Међутим, проблем је што још нико није успео да дефинише шта у овим језику није српски, иако се може звати другим именом ако се то неком свија. Језику се на жалост даје статус политичко—национална вриједности. Проблем у Црној Гори је у несавтању научно—лингвистичких елемената који творе језик, као и политичко—виционалних која су тргнуто у меди, а који иду за тим да се створе што већа разлика између јужно—словенског народа.

ДАК 20. X 2004

У ПОДГОРИЦИ ПОЗИВОМ ЗА ОДБРАНУ ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА ПОЧЕО МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

Вук отео, они враћају!

Јеврем Брковић: Вук је Црногорцима језик записао и отео им га. Ђорѓић Никчевић: Потомњи је час за спас црногорског језика од потпуног разура. Драган Куковић: Питање језика је питање народа и нације

ЦРНОГОРЦИ су вазда својим језиком и оружјем говорили, кликали, кли-ковали, којевицегази, кепили, лепекали, у кам затуцали и своје душима не и себе у стаму жуздали и тискали. Када им се чинило да им је мртно без српства и да ће им се гроб на њих рашир про-пасти! А онда је Вук Ка-раџић досетио првену Ко-тоза, уз которске стране и прело на Цетиње. Ст-хрио је Црну Гору и у кој изворни народни језик и христовула из минутих времена, утиснаних у ма-настирској ризници као меда у сабу. Језик је зави-сао и схватио да је то другачији језик и од оних "говедарског јадарског и пеначког, и од оних уче-ничког и појних, карповачког и новосадског.

Овако се Јеврем Брко-вић, председник Ду-кљанске академије објудио учесничкима на-учног скупа о црног-орском језику који је јуче почео у подгоричком КИЦ. Будио тошорич и трајане два дана. А онда се, у своје стилу, обу-дио на великана из Ср-пима:

Вук је Црногорцима језик записао и отео им га, да би га он, после го-тово два века, морали од-других стикати, братићи! Своје има и значење! Иркунабуле и христову-је је из Цетињске ризнице утиснано, та његовошчу

помоћ, па чраво с њима у Бечу, да их тамо протоп-куће, проучи и ректажу-ране врати на Цетиње. Језик нам је пратио као штва 2003. у односу на и над језиком црног-орским литовић. Довољ-но је навести податак да је на пољску становни-штво у језик дописа хрватског народа.

Они је подсетио да је у Хрватској савезној др-жави Брковић и Мирша Дедић. "Брковић је у Врежжину прочитао лексу-иктенство оца Милоша, док се Милово престо-жртвама, казао је Филшер.

Хвата их паника

ЕРНЕСТ Фишер, председник хрватско-црног-орског друштва "Слободна-Медитерана", поручио је да оне који су дуго остваривали црногорског народа, њиху и језик дописа хрватског народа.

Они је подсетио да је у Хрватској савезној др-жави Брковић и Мирша Дедић. "Брковић је у Врежжину прочитао лексу-иктенство оца Милоша, док се Милово престо-жртвама, казао је Филшер.

српски, а инкунабуре и христовуље је, за велике паре, по Бечу распродано. Вук је све то радио како би угодни једној Србији која још није била из ола-нака и фреска изашла. Да-нас је ситуација клентич-на. Група црног-орског које устоје бесгрду да та-кулпацима језиком, што је изван сваке научности.

Др Ђорѓић Никчевић, једини учесник са Кате-дре за српски језик и књижевност у Нанкшју, готово алармантно по-звао је учеснике у одбра-ну црногорског језика.

Потомњи је час за спас црногорског језика од потпуног разура! Већ око столбеа и по над Црну-горцима се ваши етнопи

св његово име нагази на пријем месту. Али то и ни-је битка за спасавање српског језика, већ је то процесна покушај да се Црна Гора одржи у кор-пусу так српских зема-ља, да се вредности цр-ногорске културе и даље прикисују фонду српске културе, да се негира и само постојање Црног-орца - сцена је Српство-Перовића, председника црногорског ИЕН центра.

Да ово није само лин-гвистичко, него и поли-тичко питање савишито је Драган Куковић, пот-председник црногорско-скупштина. Он је поно-рио да ће црногорски грађани приредити пут којим ће Црна Гора кћи ка Бјелци.

Питање језика је па-тање народа и нације. Према последњем попи-су близу 150.000 грађана испривало је да говори црногорским језиком и ту реалност морамо уважити. Они ће свој је-зик звати својим именом - казао је Куковић.

Скуну је присуствовао и "поглавар" канонски мегрјанат црногорске православне цркве Ми-раш Дедић, док је Ми-лета Булатовић из саве-за црногорског удруга Хрватске пречитао ин-сичо, који је скуну угутио Драшко Радуловић.

Надамо се да ће цр-ногорци писати како зор-ре...

Е. КАДИЋ

Polemički tonovi obilježili drugi dan međunarodnog naučnog skupa o normi i kodifikaciji crnogorskog jezika

Naučnici se raspitivali za porijeklo Nikčević ustvrdio da su svi Srbi u Bosni i Hrvatskoj etnički Crnogorci!

Prijest, Podgorica, broj VIII/2004, 30. X 2004, IV. časopis, 4. broj

Radmila Marojević:
Ovakve skupove
organizovati i dalje

Zamoljen da za "Vijesti" prokomentariše rad Međunarodnog naučnog skupa, prof. dr Radmila Marojević kaže:

Međunarodni naučni skup je pokazao da je dijalog veoma prisutan na našem terenu svezi sa srpskim književnim jezikom i njegovim regionalnim varijantama. Ino su bile postavljene saoo da je skup konstant, doljezant i svakako pokazuje da bi ovakve skupove trebalo organizovati i dalje, ali uz veće učesoonih koji smatraju da je srpski književni jezik jedinstven, da krenemo od najstrože svoje koncipije – kazao je Marojević.

Njegov kolega i istomišljenik, makar kada je u pitanju crnogorski jezik, o planiranju skup komentariše naravno drugačije. Zapoljan sam naučnim skupom u Podgorici, sve je ovo mlađe više, bilo i za očekivati. Nije dan se jezik za svojih autononija nije izborio na lak način, pa to neće, vjerovatno, ni crnogorski standardni jezik, ali bitudnost mu ide u prilog – kazao je mr Ernest Barić.

sudenicama i njihovom statusu u normiranju bosanske leksike na modelu poredenja pravopisnih rječnika bosanskog, hrvatskog i crnogorskog jezika. [U crnoj gori, 2004, 4. broj]

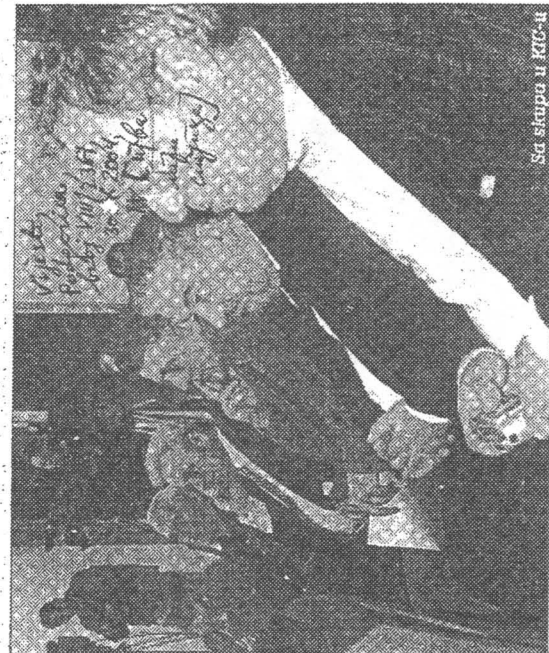
U poslijepodnevnim časovima održana je četvrta sjednica Naučnog skupa na kojoj su izlagali prof. dr Radmila Marojević na temu "Srpski književni jezik i njegovi istorijski i konfesionalno-geografski varijeteti", docent dr Branimir Belaj koji je govorio o nekim aktuelnim problemima pravopisne i leksičke norme u hrvatskom jeziku", dr Ernest Barić iz Pečuja "Pitanje naziva i normiranje jezika hrvatske manjine u Mađarskoj". O jezičkim savjetnicima kao o čuvarima norme hrvatskog jezika govorila je mr Milica Lukić iz Osijeka, a referat koji je zaokružio izlaganja na Međunarodnom naučnom skupu o jeziku je rad "Uloga i značaj Razlikovnog rječnika srpskog i hrvatskog jezika Vladimira Brodnjaka u normiranju i standardizaciji jezika" naučnog asistenta iz Osijeka, Jakova Sabljica.

Sinoć je održana i promocija knjige prof. dr Milorada Nikčevića "Ogledi/ Susreti apologetika crnogorskoga jezika" u Zelenom salonu hotela "Crna Gora". Za danas je predviđen izlet svih učesnika Međunarodnog naučnog skupa na Cetinje i Lovćen. Jelena PAVIČEVIĆ

Fodgonica - Treća sjednica međunarodnog naučnog skupa "Norma i kodifikacija crnogorskog jezika", održana je juče u Kulturno-informativnom centru "Budo Tomović". Sjednica je otpečela naučnim radom "Neke istovjetnosti crnogorskoga normiranoga jezika i južnohrvatskih govora", prof. dr Stjepana Mijovića Kočana iz Zagreba, koji zbog rediteljskih aktivnosti u Hrvatskoj nije bio u prilici da prisustvuje skupu. U radu sa autobiografskim pristupom, ali ne izvan činjenica i poštujet: naučna istraživanja, kočan piše o nekoliko zapazanja u govoru Konavala, Dubrovačkog primorja i Dubrovnika, jer je to njegov materijalni govor a sve to, u svom referatu, upoređuje sa crnogorskim govorom. Naučni rad pročita je prof. dr Milorad Nikčević koji je prenio i slijedeće riječi Kočana: "Isinski vjerujem, da su Crnogorci bili prvobitni agresije nad Konavlima i Dubrovnikom. Da nije tako moj referat ne bi bio čitan na ovom skupu".

Drugo naučno izlaganje bilo je akademika Radoslava Rotkovića na temu "Tridjevske i zamjeničke promjene, sa posebnim osvrtom na dužine u crnogorskom jeziku" koje kako Rotković ističe nalazimo u našim najstarijim sačuvanim pisanim ispravama, navodeći za primjer "Moračku povelju" iz 1242. Da su dužine bile prisutne i u književnim djelima Rotković to argumentuje primjerima kod Andrije Zrnajevića, 1657, Vladike Danila, 1714, Vladike Vasilija, 1767, Ivana Nenadića, 1768.

"Jezik u crnogorskim pravnim spomenicima" je naziv naučnog referata sudije Ustavnog suda Crne Gore, dr Čedomira Bogičevića u kojem pokušava da dokaže tezu da je crnogorski jezik, naučno i pravno utemeljen, navodeći da su crnogorski pisani, pravni spomenici naistavna i najpouzdanija vrela jezičke k-

Sa skupa u istu-u

Ernesta Pišera, koji to komentariše na sledeći način:

- Na Međunarodnom naučnom skupu sam u dvostrukoj funkciji, kao referent i kao predsednik hrvatsko-crnogorskog društva prijatelja "Croatia Montenegro", sa sjedištem u Varaždinu, gdje živim i radim. Glavni sam uređnik nezavisnog nedeljnika "Varaždinske vijesti", koje izlaze punih 60 godina. Za sobom imam objavljenih 13 knjiga, sto pjesničkih, sto esejističkih. Referirao sam o jednoj temi koja nije samo lingvistička, o mojim pogledima na jezike nacionalnih entiteta u svjetlu deklaracija o položaju i nazivu hrvatskog književnog jezika. Nisao sam puno podudarnih i-acki sa crnogorskom situacijom. Ja-ko me je začudilo reagovanje profesora Marojevića koji se prvo interesovao šta sam ja po porijeklu, što je na jednom naučnom skupu apsolu-

tio neprimjereno jer je to potpuno nevažno po mom mišljenju. Hrvat sam, na što sam tako ponosan i drago što mi je zasmetalo u Marojevićevom izlaganju je negiranje porijekla kajkavskog narječja unutar hrvatskog jezika, koji je i jezik i narječje i koji nikako nema veze sa slovenskim jezikom - kazao je Pišer.

Polemički tonovi su obilježili i istupanje dr Branislava Brborića:

- Narodni jezik je mogao u Hrvatskoj 18 godina biti hrvatski ili srpski, a književni jezik nije mogao biti srpski. Toliko o srpskoj hegemoniji i toliko o velikosrpskom nacionalizmu u bivšoj Jugoslaviji. Toliko i o činjenici da je narodno izražen velikosrpski nacionalizam bio i na Kosovu i da je on proterao Srbe. Ne bih se osvrtao na referat Bankovskog (lingvista iz Poljske koji se predstavio referatom "Crnogorski referat i Poljskoj"), ali me iznenadilo što je bio toliko jedностран. Što se tiče kolege Nikčevića, i jednog i drugog, koji su navijali za tu tezu da su osobeni glasovi svojstveni samo Crnogorcima, ne slažem se jer je to glas moje majke koja nikada nije bila u Crnoj Gori. Kolega Nikčević je juče proterao sve Srbe preko Drine, i sve Srbe izvan Srbije, kojih danas ima tri puta više nego Crnogoraca. Nikčević je juče bio pošan jer je izričito rekao da su svi Srbi u Bosni i Hrvatskoj etnički Crnogorci. To niko nije primijetio jer taj crnogorski nacionalizam izgleda da je nekome dobro došao. Nedopustivo mi je da su Hrvati Sibama ukrali jezik. To je besmislica - kazao je Brborić.

Na trećoj sjednici Međunarodnog naučnog skupa svoje radove izlagali su Zarko Đurović, profesor i književnik sa Cetinja, Streten Zeković, književnik sa Cetinja i univerzitetski profesor dr Rašid Đurić iz Bohuma. Njegov referat posvećen je orijentalizma, tudicama ili po-

Без српског – боље да нас нема

У даниловградском Центру за културу синој је, у организацији Одбора за заштиту српског језика, одржано Веће српског језика и еписке поезије. Славен Фатић, професор српског језика из Даниловграда, Светозар Ђираковић и Весна Тодоровић, отпуштени професори српског језика из Никшића, као и Слободан Чуровић, књижевник и професор српског језика из Подгорице, истакли су да је у Црној Гори на делу стварање новог човека, и то на антисрпским темељима. Славен Фатић нагласио је да се сви који у Црној Гори говоре српским језиком морају одупријети намјерама црногорских Дукљава да измијене националну личну карту Црногораца. Весна Тодоровић сматра да актуелни режим грађане тјера да се одрекну сами себе, а да они за то не смију пристати. Слободан Чуровић поручио да, ако изгубимо језик, губимо и сами себе, а то је као да умремо прије смрти. Светозар Ђираковић сматра да се професори српског језика у Црној Гори не смију сломити а, ако се то деси, боље је да нема Црногораца.

У Даниловграду су синој уз струне гусала шеквали народни гуслари Раде Радовић и Миленко Калезић.

И.М.

Велика Трешта са народном страном и народном страном Републике Српске, 18. 10. 2003.

NS - Portparol NS Budimir Dubak ocijerilo je juče da ono što se čulo

na međunarodnom skupu o kodifikaciji crnogorskog jezika, za koji tvrdi da je nepostojeći.

"nije čulo još nigdje u normalnim državama i narodima, niti je ikad toliko mržnje izliveno prema jednom jeziku i narodu, kojemu sami Crnogorci

organski pripadaju i kojom od kad znaju za sebe i govore i pišu".

On je u saopštenju naveo da je tim "pirom dominirao zloduh Sekule Driljevića".

- NS će upoznati međunarodne institucije koje se bave ovim pitanjem sa karakteristikom i porukama ovog skupa koje dalje doprinosi destabilizaciji Crne Gore, državne zajednice i cijelog regiona, kazao je Dubak.

СНС - Srpska narodna juče je osudila hapšenje i privođenje na informativne razgovore sveštenika Mitropolije crnogorsko-primorske Rada Radovića i člana Glavnog odbora te partije Dragana Bulatovića.

- Očekujemo da se povodom tih hapšenja oglasi ministar policije Dragan Đurović i ponudi adekvatno objašnjenje, jer su hapšeni crkveno lice i potpredsjednik opštinske Skupštine, što je skandal bez presedana, kaže se u saopštenju SNS-a.

Ukoliko oni koji su naredili i izvršili ova privođenja ostanu nekažnjeni, SNS će smatrati da je režim otvorio Pandorinu kutiju i da je počeo obračun sa neistomišljenicima i Mitropolijom crnogorsko-primorskom.

Dubak: Falsifikatori sramote Crnu Goru

Dubak

Свакака сушност заслужује да буде третиран са стране међународних институција, будући да Црна Гора није правна држава и да је несамостална држава. Институт овог „националног језика“ је уопштени међународно не признати језик, који се баве овим питањем са карактером и порукама овог скupa које даље доприноси destabilizaciji Црне Горе, државне заједнице и цијелог региона, казао је Дубак.

„Када већ не могу да пононе Скупуни подвиг, нејавно су ослучили да му трајно положе заклетву на вјерност, прогласивши њихов његовом бијелим флашификата за црногорски химну“, казао је Дубак.

Према његовом мишљењу,

Без икаквих фалсификатора и срамбраски настављају да срамне Црну Gorу, организовавши њек некаког међународног скupa о кодификацији непостојећег црногорског језика, омијено је јуче из Народне стране.

„Оно што се тамо чуло није се још никад чуло у нормалним државама и народима, нити је једна толико мржње изливено према једном језику и народу, којему и сами Црногорци органички припадају и којом од кад

ПОДГОРИЧКИ НАУЧНИ СКУП О ЦРНОГОРСКОМ ЈЕЗИКУ ОБЕЛЕЖИЛЕ ЖУЧНЕ РАСПРАВЕ

Дукљанисти са Балтика

Вечерње Новосте, 108. 11, 30. X 2004, 27.

Црногорци воде „подријекло“ са обала Балтика, а преци су им Пољаци, истакли заговорници црногорског језика. Дукљанисти су у сукобу са важећим Уставом и вољом огромне већине Црногораца који говоре српски, одговорио мр Бранислав Брборић

ЦРНОГОРЦИ нијесу Срби, нити су икада зборили српским језиком. Све до појаве Бука Караџића Срби нису могли писати народним језиком, јер га нису ни знали. Срби у преводу са језика Ромеја значе робове. Етимологија српског имена значи „зависни људи“. А Ви Брборићу, каните се Херцеговине и намојте је преносити на с'евеозападну Црну Гору! Језик није банана или твист па да га увозимо. Црногорци воде подријекло са обала Балтика и преци су им Пољаци. Војо Никчевић је црногорски „Људевит Гај“. Александар Белић је лично забранио дуже облике придјевских и заменичких промјена.

Ово је само део атмосфере која је највећим делом одисала антисрпством међу учесницима научног скупа „Норма и кодификација црногорског језика“, који су у подгоричком КИЦ „Будо Томовић“ осветили и београдски професори Бранислав Брборић и Радмил Марковић

Чак је и дух Матије Бећковића просвећивао салом. Радослав Ротковић читао је неке његове стихове у којима Матија „лелече браћу Црногорце“.

У поеми Бећковић вели, да је лако бити Црногорац било би их колико и људи. Ето зашто нас је данас мало у овој сали - рекао је Ротковић.

Да ли се скуп кренути „другом партином“ знало се после читања реферата одсутног др Стијепана Мијовића Кочана из Загреба у којем говори о „истовјетностима црногорског нормираног језика“ и јужнохрватских говора. Осим тога Кочан се осврнуо и на „велико-српске претензије“ према Конавлима.

Хрватски језик у Конавлима посебно је и понаврно изложен велико-српским пресецањима, посебно САНУ и након недавне нечуване велико-српске беспризорности налажа и прогонања свега хрватског са овог територија. Неки су од тих пљачкаша пре-

стављани Црногорцима, међутим, добро је познато да су исти-ти Црногорци били противници те агресије - истине се у Кочановом реферату, који је прочитао Милорад Никчевић.

Заговорници црногорског језика доновили су да s, z' и z' су стари гласови који су постојали у црногорском језику, а за које су коришћени у дијалектологији графема и то у примерима - s'екира, s'утра, z'аs'ада, из'елица, из'ћипати, z'инз'ула, бронz'ин... Рекао је Бранислав Брборић који је нагласио да те три фонеме не могу да представљају искључиво својство Црногораца, пошто постоје много више и много чешће изван Црне Горе него у њој, него су у поседу Срба изван Црне Горе.

Нема, дакле, ни Војислава Никчевића ни Јеврема Брковића, ни неколико десетина људи који су се окупили око ДАНУ и Матије црногорске да Црногорцима „раздане“ смрачене вла-

дике, које су им на небу оставили њихови преци. Видици смрачени јесу, у свему па и у језику, али само код дела потомака, а не код предака нити у главама цела народа језиконаказном етикетом, под називом „црногорски језик“. Никог међу дукљанистима не брине то што је цела ствар у сукобу са културним историјом и културним перспективама свих Црногораца (оних у грађанском смислу), осим наравно, Арбанаса. Дакако, Арбанаси се не мире са селидбом учитељског факултета на арбанашком језику из Никшића у Подгорицу. Они га хоће у Улцињу, јер су дукљанистички пројекат и грађански концепт за њих само привремена и тактичка варијанта - казао је Брборић. Дукљанисти су у сукобу и с важећим Уставом и с народном вољом већине Црногораца, која је јавно и нејавно, и службено и неслужбено, и књижевно и некњижевно, гласри српски. В. КАДИЋ

Корисна сазнања о савременој правописној проблематици

Никчевић: Било је много сувроштва њених мишљења, и сва гледишта биће нам веома драгоцјена основа за писање службеног црногорског језика. Маројевић: Не може се занемарити чињеница да двије шрећне стишовишка у Црној Гори говоре српским језиком и школа именује

Подојега, Петровић, др. LXV/1377, 30 X 2004, 7.

Подојега, 29. октобра — „Огроман је успех окупили у Црној Гори лингвисте са разних страна, поготово са територија које су биле захваћене ратом. Али, комуникација и размена научних мишљења на овом скупу је била на правом академском нивоу. Увид у домете самозвијума моћи ће комплетно да се сачине дају и саопште након што сви реферати, припремљени за зборник који слиједи, буду достављени, хвала је, након завршетка десетдневне међународне скупа „Норма и кодификација црногорског језика“ проф. др Војислав И. Никчевић, директор Института за црногорски језик и језикословље. Никчевић је подсетио да је сврха организовања самозвијума да се „виде своја гледишта која могу бити од користи приликом припреме правилине кодификације и оцјена за писање службеног правописа црногорског језика“. — Доб-

Никчевић: Узурпација језичке ситуације разумљиво је одсуство појединих професора

Узурпација језичке ситуација у рочишту са Филозофског факултета у Црној Гори је разлог што појесу доноси неки скрућени који су познани. Мислим на тројну познатих лингвиста из Сарајева, од којих ћемо добити реферате, али на универзитетске професоре, али ома веома важна знања где се сада налази на савремена правописна граматика што ће нам и те како добро доћи приликом писања нашег правописа, казао је Никчевић. Данас су иначе говорили академик Радојак Ротковић, др Стјепан Милић Кочанин (Загреб), Сретен Кочанин, проф. и књижевник са Цецика, универзитетски професор Рачић Ђурић, др Ернест Барћ, др Бранимир Белат, др Ђурић, др Бранимир Ротковић, универзитетски професор Радојак Маројевић... Свој реферат имао

је и Черковир Багићковић, судија Врховног суда Црне Горе који је говорио о језику у црногорским правним споменицима. Приједлогенима био рада био је у знаку дискусује др Бранислава Ђурић из Београда који је казао да је „овдје ријеч о дукљанској лингвистици“, о којој он не може имати своје мишљење, нарочито не о „фалсификатима помоћу којих се та лингвистика служи“. Професор Ђурић је коментаришао јучерашње излагање председника ДАНУ Јеремија Ђурића (дако неговог реферата у којем го-

ио је да се једне стране мора дати свакој средњој књижевници и језику норму, али да се, с друге стране не може занемарити ни чињеница да двије трећине становника у Црној Гори говори српским језиком, односно тако га именује, казао је професор Маројевић. Организатори скупа Института за црногорски језик и језикословље највише су током наредне недеље конференцију за штампу на којој ће изјавити своје виђење о кодификацији црногорског језика.

Церовић: Специфичност црногорског језика је неспорна

Тoliko колико је иницијативу израчунавајући заједничког башњачког и хрватског језика. Сасвим је друга ствар да ли ћемо то прихвати, да ли ћемо се даљим службеним пројекцијом о језику и тој страници. Радје ме ат што ћим да устоји све више самозвијума за писање. Финик разлика. На знам да је професор Никчевић увијек у праву, и да се, уколико дође до кодификације са њим у мисли чему нису сложити, али је специфичност црногорског језика неспорна, казао је Рајко Церовић.

На свом самозвијуму окупили су се иначе лингвисте из бивших југословенских држава, али и Норвешке, Пољске, Мађарске, Украјине.

К. Шофран

ДР БРАНИСЛАВ БРБОРИЋ, ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА ЗА "НОВОСТИ"

Дукљанистика - велика обмана

Сумњам да је дукљанизам, као баштина компаратизма и титоизма, у интересу народа Црне Горе, већине њених грађана. То је, заправо, насиље над идентитетом већине грађана у Црној Гори, незабележено у свој њеној историји - каже Брборић

СПУШТЕНА је ролетна на подгорички међународни научни скуп "Норма и кодификација црногорског језика" на којем су Дукљани упирали из петних жила да докажу своју тезу да је гатњик (каши) само црногорски термин, корота (жалост), ћирија (кирија), грип (инфлуенца), пасуџ (Фазона)... Скуп је искакао из оквира науке, јер су се појединци више ослањали на политику, него на лингвистику.

Све се то одиграло и пред очима др Бранислава Брборића, који је рефератом "Позиционо, домети и одмети лингвистичке ментенегристике" у поту (зноју) и на бухмету (ветрометини) оставио дукљанисте

српску народну свест његових носилаца.

Напротив, црногорско одређење увек је било чврсто основано на српски идентитет, профилисан у дугом низу претходних векова. Црна Гора је, дакле, тономим српског језика који се среће током пет протеклих столећа, али му озбиљније етатондо (не могу рећи државно) значење није старије од два века. Суштинско државноправно значење тај тономим стекао је тек с Берлинским конгресом 1878. године, дакле пре 126 година, каже Брборић.

О смислености теме "норма и кодификација црногорског језика, наш саговорник указује на њену слабост.

Било би нетачно па и неправедно главном сазивачу овог скупа др Бојиславу Никчевићу приписивати кривилу за досад неуспело прекрштавање српског језика у Црној Гори, око којег се он труди готово четири деценије. Никчевић то чини са таквом упорношћу и страшћу да човеку понекад буде жао кад помисли на то у шта се све може утростити људски живот испуњен научним претезијама без покрића, оних претензијама које се не слажу с чињеницама нити пак с вољом народа на које се позивају. У новије време, др Никчевић и не скрива да су му идеолошко-политичку и "сцијентистичку" инспирацију дали Секула Дрљевић и Савај Марковић Штедимлија, црногорског усташе и сарадника Анте Павелића. То је било јасно и од раније: он је студирао у представителском, социјалистичком, Загребу одбранивши дисертацију о младом Његошу пред комисијом за коју је ташко рећи да је могла познавати преврелога, а камоли младог Његоша, његово дело и његов језик.

У Загребу се и инспирисало дрљевићевскоштедимлијским антисрпским деловањем и језикословљем, којим се понешто бавио и Бенито Мусолини када је накратко заповео Црну Гору 1941. године, додаје саговорник. - Није искључено ни то да је сарађивао с Владимиром Бакарџићем, Титовим вице-дешенијским гувернером

СР Хрватске који је био правник и "експерт" за пољопривреду у ЦК СКЈ. Бакарџић је изашао с идејом о "црногорском" и "босанском" језику као својом теоретичарском доприносу развоја братства и јединства народа и народности СФРЈ и продубљивању социјалистичког самоуправљања те њему примерене демократије.

Што др Бакарџић није стигао (умро у зиму 1983), наставио је др Никчевић и после распада СФРЈ и пропасти самоуправљања. У томе му у новије време свесрдну помоћ пружа Јеврејем Брковић, који је попут Дрљевића и Штедимлије, тешке године рата, провео у Загребу радећи за "врховника", бившег

лим м) поделили су се на Муслимане (с великим М) и Бошњаци, али кад се сабере број оних којим су се изјаснили за те номинално две етнографске категорије и кад се пореди број оних који су одабрали "босански/бошњачки" језик (29.380 људи или 4,39 одсто грађана Црне Горе) с бројем Бошњака (63.272 или 9,41 одсто) или Муслимана (28.714 или 4,27 одсто) сазнаће се да је само трећина Муслимана/Бошњака одабрала нови, "трећи језик", док су остали пригрлили српски језик или његову дукљанистичку замену - црногорски језик.

Кад се још помније промотре бројке, исплада да је 91.986 грађана у Црној Гори изјаснило не српску и не црногорску националност, али је само њих 29.380 прихватило инојезичност, тј. две трећине Бошњака/Муслимана остало је при првезијичности, српској, или се нашло у "чаторојезичности", црногорској, док је занемариво мали број црногорских грађана декларисало хрватску језичку припадност. Пошто су се Муслимани/Бошњаци, са својом двоубом "трећејезичношћу", бошњачко-"босанском", нашли у преливи сложености ситуацији, очекивало се да ће то обескуражити дукљанистичку "невојезичку" инспирацију.

Међутим, сазивачи скупа у Подгорици као да се не обазирају на то шта народ каже нити на то што је досадашњи дукљанистички подухват око четвртог језика толико компромитован да се о њему на рационалан начин уопште не може разговарати, а камоли научно проубавити. Разговор о норми и кодификацији "црногорског језика" за 17 одсто становника Црне Горе (114.836 људи) - које није ни мало лако излучити из "остатка" њеног становништва, није сам по себи толико тежак колико би тешко било смислено устржити нову, разликовану норму, имплицитну (системску) и експлицитну (конвенционалну или арбитражну), док за њено далекосежње диференцијално кодификавање нема никаквих услова. Нема их ни у народној ни у науци, а дукљанистика није наука, него лош политички пројекат, закључује Брборић.

Велиша КАДИЋ

Струка

ОНИ који су стручни за српски језик у Црној Гори не делују у дукљанистичком контексту, па неће ни бити криви за безочно угрожавање, комадање и међусобно сукобљавање оних делова становништва Црне Горе који су знали као им се зове "матерњи језик" и пре него што су полазили у основну школу, истиче др Брборић.

који се до тада нису ником кркнули (померили).

ИНСПИРАЦИЈЕ ИЗ ЗАГРЕБА

СУМЊАМ да је дукљанизам, као баштина компаратизма и титоизма, у интересу народа Црне Горе, већине њених грађана. Које може бити у интересу разарање једног идентитета који има традицију од више стотина година? То је, заправо, насиље над идентитетом већине грађана у Црној Гори, незабележено у свој њеној историји, каже за "Новости" др Бранислав Брборић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика.

На основу свега што је чуо и видео, а било је много тога што одудара од здравог разума, он подсећа да ширење црногорског имена никад није потирало

Бранислав Брборић

партизана и бившег противника свога претходника, који се звао "поглавник".

ПОДЕЉЕНА МАЊИНА

БРБОРИЋ наводи да се ствар у Црној Гори посебно усложњава после пописа становништва који је објављен прошле године.

Формално гледано у Црној Гори је носећи језик српски, јер се за њега на попису определило готово 60 одсто људи. Остали идиноми (бошњачки или "босански", као и "црногорски") "постали су" мањински језици. Кад је о Бошњацима реч, може се казати да њихово новозјезичње није успело ни у БиХ, а камоли у Црној Гори. У Црној Гори муслимани (с ма-

МИЛО ЂУКАНОВИЋ О ДВОСТРУКОМ КОЛОСЕКУ, ХАГУ И ЈЕЗИКУ

Да не будемо таоци

Политика 2. број СИ/32083, 1. XI 2004, 7.

Да је Црна Гора наступала у Истанбулу као самостална држава, већ би била у Партнерству за мир, каже црногорски премијер

Иако сматра да је за Црну Гору „апсолутно прихватљив предлог“ из Србије да се о „двоструком колосеку“ разговара на седници Савета за европске интеграције, Мило Ђукановић, председник владе Црне Горе, којег смо у разговору за наш лист, у Подгорици, питали у вези са изјављивањем председника Марковића о сусрету политичких ченика, каже:

— Тему о којој желимо да разговарамо са нашим партнерима у Србији можемо да дефинишемо на различите начине. Али, она немачки подразумева питање који је најкраћи пут до остварења наших стратешких националних интереса и циљева. Они су идентични и за Србију и за Црну Гору: чланство у Европској унији и евроатлантским интеграцијима.

Ако стварамо ту тему, не можемо побећи од питања да ли нам postoје лив институционални оквир обезбеђује максимално динамичак ход ка тим циљевима или би, можда, у неком измењеном аранжману, то могли брже и лакше да остваре.

Занимало нас је и да ли постоји опасност да се због фебруарског избора за парламент СЦГ пресудно криза у Црној Гори и да то буде повод за још већа тамошња политичка неслагана. Ђукановић тврди да таква опасност не постоји. Мисли да околности и то, као и многа претходна питања, покушава да искористи само за одржавање у животу једне своје ипунје: да се кроз разне иницијативе може напредовати изградњи политичког ауторитета, рутирају систематски изборним поразима, а још више од тога неодговорном односом према кључним темама политичког живота у Црној Гори.

— Вођени Милошевићевом мисаоном и политичком матрицом, своје неслагање и успавана обновљене политичке стабилности, они покушавају да прикрију вестичким изјављивањима медијима. Нема смисла да то — тврди он. Пратећи које је опозиција претрпела организацијом разних рушевних власти резултирали су расулом у околности.

Да ли је Хаг само унутрашње питање Србије, а не зна да свет испи-

стира на томе да СЦГ мора да погину своје међународне обавезе и ако се зна да је једна генерал из Црне Горе, Павле Стругар, отпуштен прећ Хашким судом?

— Ту се враћамо на питање односа форме и суштине. Услед специфичне структуре државне заједнице, са извесним степеном самосталности држава чланица, а, ипак, једним међународним субјективитетом, долазимо у ситуацију да је једна држава чланица талац друге. Такву ситуацију смо имали на самцу НАТО-а у Истанбулу када је, због несарадње са Хашким трибуналом и инсистирања на тужби против земаља НАТО, изостао пријем СЦГ у Партнерство за мир.

— Ниједан од тих разлога се не односи на Црну Гору, па се логично намеће закључак да би Црна Гора била приљубљена у Партнерство за мир да је у Истанбулу наступила као самостална држава — каже црногорски премијер.

Јасно је, објашњава он, да је формално, институционално гледано, партнер у сарадњи са Хашким трибуналом државна заједница СЦГ. Али то не значи да је једна држава чланица дужна да трајно трпи штету, због тога што друга чланица не извршава међународне обавезе. Представници Црне Горе су иступили

ли из Савета за сарадњу са Хашким трибуналом управо зато да би се јасно идентификовала адреса одговорности за кашњење у остваривању наших европских и евроатлантских циљева. Можда пола одговорност није на влади Србије, али добар део свакако јесте.

Према Уставу Црне Горе, службени језик је српски дијалекат наречја. Око 60

одсто грађана на последњем попису свој језик назвали је српским. Да ли је презименовање у супротности са овим чињеницама.

— За сада у Црној Гори није било иницијатива за промену назива језика, који је дефинисан Уставом. Те питање ће верујем доћи на ред, организовано и демократски у процедуралној промени Устава — онећаје он и додаје да је сада на последњем реду промена имена једног предмета, чиме се бави нашески савет у Министарству образовања и то је питање наставног плана.

— Претпоставимо, теоријски, да из формално правних разлога постинемо већемократички консензус да дискриминишемо преко 20 одсто људи који су се на последњем попису определили да говоре црногорским језиком и да им поручимо да ће на остварење својих права морати да чекају до промене Устава. Али,

како да пренебрегнемо чињеницу да се један број људи у Црној Гори изјаснио да говори бошњачким и хрватским језиком, језиком који постоје као званични језик у нама суседним државама и да мишљење из тих држава живи на простору Црне Горе. Таквом кратковидношћу бисмо веома брзо пошлели у ситуацију да о истим питањима говоримо из угла поштовања мањинских права у Црној Гори — каже Ђукановић. — Зато, мислим да је назив предмет матерњег језика адекватан израз мултилингвалне, мултикултурне и мултиетничке Црне Горе.

Којим језиком Би говорите — питамо га, а он сигурно:

— Црногорским.

Српскохрватски језик пратио је, каже, судбину Титове Југославије. Његов назив био је такође политички. Касније су настали други језици пратећи настајање нових држава. Ако је то тако, онда, кај који захтео би се само у Црној Гори мислили иницијативу српском, хрватском или бошњачким, који су се изјаснили из српскохрватског језика.

— Зашто не бисмо и ми могли имати свој — црногорски језик? А питањено је јасно да је, лингвистички гледано, то један језик.

Наш саговорник је дучо на политичкој сцени. Да ли је уморан?

— Логично је да се свако ко одговорно обавља посао умори и у знатно краћем периоду него што је деценија и по — колико се да бавим државним пословима.

Иначе, никада своју судбину и сам назив за политику без алтернативе. Напротив. Као економиста, са посебним интересовањем за економичку туризму и као особа која има предузетничке афинитете, радио бих себе видео у неком другом послу, који би био изазов и освежење после дугих и напорних година пренадежних у политици.

Али, претходно желим да неке ствари у државној политици Црне Горе узимам извесним, поузданим за будућност Црне Горе. Након тога је све отворено — усерава нас Мило Ђукановић.

Блажа Чвајан

МИЛО ЂУКАНОВИЋ

Маровић коректно обавља посао

• Јесте ли задовољни како Светозар Маровић обавља свој посао председника СЦГ?

— Мислим да г. Маровић одговорно обавља свој посао. Врло често постоје ирреална очекивања од њега, јер се занемарује околност да је он човек који је политичком вољом архаив Србије и Црне Горе у улози председника државне заједнице, коју смо заједно креирали, и у посебно одговорној улози према нашем трећем партнеру — Европској унији.

Сматрам, дакле, да тај тежак, често незачиван, посао он обавља на коректан начин — наглашава црногорски премијер.

ЛИТЕВИСТА ДР МИЛАН ШИПКА ЗА "НОВОСТИ" О РАДУ НА НОВОМ РЕЧНИКУ СТРАНИХ РЕЧИ И ИЗРАЗА ЧИЈЕ ЈЕ ЈЕДАН ОД АУТОРА

Вујаклија иде у пензију

Иницијатор и финансијер Речника је новосадски "Прометеј". Нови Речник биће штампан на 1600 страница и садржаће 30.000 терминолошких одређеница, 40.000 више него Бујаклијин у којем нема многих речи које је доносило ново време

УПРКОС неколицини латинских и мањих речника страних речи, где се обавио и озбиљношћу одреде издвојено Бујаклији и Кравићу, миста нове речи већ одлаже укључење у лексички списак стандардне речнице остале су на одређеном. За чиницама хламзунда је употребу за изразом обавијен, савременог и фруидо-халнијег речника страних речи и израса, који би одговарао актуелним За свако наше културе.

Овако замислен, Вујакли Речник страних речи требало би у потпуности да замени постојећи Невосадски страних речи и израза Милана Бујаклије, први пут објављеног 1937. године, који садржи више од 50.000 терминолошких јединица, а од тада око 4.000 нових речи и израза.

С садржају новог речника и пројекта са којима су лексикографи у раду сузбаву, за "Новости" говори др Милан Шипка, истакнути лингвиста из Сарајева, један од аутора тима стручњака, коме је израчка кућа "Прометеј" из Новог Сада, власника и директора Зорана Крљачића поверила израду овог капиталног пројекта.

Господин Колунџија је иницијатор и финансијер пројекта, а биће издана Речника - крај Шипка. Израда овог дела требало би да се заврши 2006. године до Сарајева књижарне радње. Пршто је реч о обимном лексикографском делу, којим се да и планирано време претесно, али се ипак надам да ћемо, поготовто, ако се сви позвани лексикографски одласку да помоћу у раду, ипак одржати задате рокове.

Осим Вас, ко чини тим стручњака аутора новог Великог речника страних речи и израза? Израда великог оштер речника страних речи сама је по себи крупан и тежак лексикографски подухват, постојећи као као крива резултат очекивања, темерањ то дело које би требало да својим обимом и садржајем па и начиним

обрасле, надмаши досадашње истраживачке тога типа (као што је у нас Бујаклијин Лексикон страних речи и израза). Стога то не може бити дело једног аутора, већ плод савесног тимског рада. Осим академика Ивана Кравића и мене, који носимо највиши терет одрже, па само због кога означава као аутор, на овом пројекту ангажована су и

ти речи консултант: проф. др Дара Гербић-Фреки из Београда и проф. др Данко Шипка са Државног универзитета у Сарајеву, др Борбе Станковић, секретар пројекта и сарадник за пројекат етимолошког одела. Осим тога, израда ове године на дефиницијама значења ангажована се и већи број квалитетних лексикографа.

По чему ће се нови Речник разликовати од Бујаклијиног лексикона?

То место чему - истице наш сарадник - Пре свега, по количини, затим по обиму, штампано се на 1600 страница великог формата, па ће садржати - уз главни део са око 30.000 одређеница дата су и два додатка: Изворни изрази и израке и Изворне латиничне еквиваленте. И што је најважније, по начину обраде (аналитично одређивање, појашњавање, проверене етимологије,

карактеристични облици променљивих речи, нормативност, нормативност и неформалност или приватност појединих лексема, потпуно и актуелно дефинисање значења). Укратко, корисник ће ту наћи много више информација, него велики број нових речи променљива. Сада је било да се израва значења појасно а те рече сакупити, пописати, списати и актуелно...

Неформална промена у нашим (стандардном) језику захватају углавном негов лексички слој (речник). С једне стране, снажан развој науке и технике, посебно кинематике и информатике, али и спорта и уметности с мноштвом нових израза доноси и мноштво нових стручних израза и термина као њихових ознака. Са друге стране, следи омај нејасне речи из других језика, прецизно из енглеског, наше лексикографија, с чарским изразом Е. Васина, Т. Грбића и Г. Ђејанура, који су исписали и лексикографски обрадили близу 1000 нових израза, мије, најжалост, досада пратила нити прати тај развој.

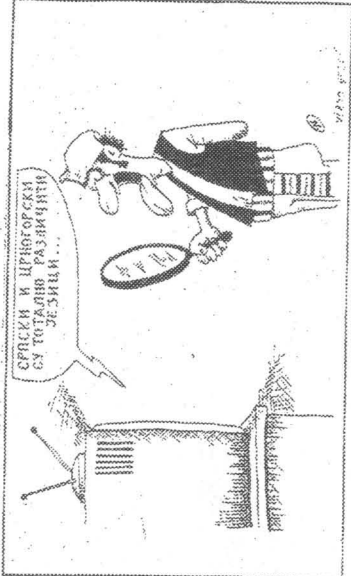
Др Шипка наводи примере да и поред вишеструких досада, Бујаклијин лексикон не доноси израз кака и дава сарајеву компјутерима речи као што су: атаман, антеј, андегнат, апликација или верификација, биоинформатика, бизнисмен, бонк, блогова, бинго, бизнисмен, профитабилан, омаж, па чак и "криминал", или англицизме "ин" (у значењу: који је пилуларан, актуелан, који је у моди) и, суштинско, "аут" ("који више није популаран, актуелан, у моди"). Ауторско су те речи код нас "ин" (амак, неформалност) страних речи има на стотине и стотине.

Ма ћемо настојати да сисним Речником појасно те празнине, појасно је овај стручњак Зорана Т. МИРКОВИЋ,

АКАДЕМИК ПРЕДРАГ ПИТЕР О ПРЕДЛОГУ ЗВАНИЧНЕ ПОДГОРИЦЕ ДА СЛУЖБЕНИ ЈЕЗИК ЦРНОГОРАЦА БУДЕ ЦРНОГОРСКО-СРПСКИ (3)

И ЦРНОГОРСКИ ЈЕ "ДИВЉА ГРАДЉА"

Политичке вође и њихов саветнике који предлажу да се црногорско-српски озакони не занимају аргументи него, пре, свега, лични политички интерес

РАСПРАВА о вишера-ма да се у меду словенских језика упрта још један вештачки језик - "црногорски", која се од почетка педесетих година све уосталом појави, има за предмет залажања која су тежила даљско и од чинења и са могаке да не би задржали ваљку. Како не би истурани изгледи на се она и остали, каже за "Новости" академик Предраг Пинер.

Политичке вође и њихов саветнике који предлажу да се таква нова закон не занимају аргументи него, пре, свега, лични политички интерес. Нама не требало било би улази и творешке вредности и хитности. Они ој којих се очекује да су во изврши свога посла да добро обавишени о томе шта је то књижевни језик, и чиме се он разликује од дијалекта, а чиме он другачије од других књижевних језика, имају ис-

касије "некриво" тврдињом да је то само историјско мишљење, он је ипак тој вери о нечеку на свој срца, макар се то разликизило са релативним стањем ствари. Ако је проф. Веселин Вукотић, економиста, он несвесно познати црногорски језички арха, дозволно себи све јесени да изјави да би у Црној Гори и епископ требало да постане службени језик (како су објавило познатије, он је очинствено извршио на традиционалне самонастојале изворе у Црној Гори, али се, можда, напуни то изјаву, руководе неким сумњавим економским размислима. Ако је проф. Војислав Никодић саопштио, иначе, кривље контрострахој књига Црногорски језик, дао артикуларне подјавој Од артикуларне говора до 1360, што је само једна од неких философских ске-

САМОПОШТОВАЊЕ

ПРЕДО што пада у очи, настајала академик Предраг Пинер, јесте неким претендирајућу који се залажу да "црногорски" језик. Ако је министар Бачковић овага лета подновио себи да јавно изјави, не тавио да се у Црној Гори неће бити језик, и чиме се уроченија и логична одржавања и пројекција сваки и бираници на се

неутричности, он је ипак црногорски филолог (професор словенских књижевности, докторирао у Загребу на милоша Његу, а отцепљиву "црногорског" језика од српског), којег нико не узима сабачано, те на једни побијави, док се други зграбачују, а он се без разлике смеје.

ПОЛИТИКА ВОЉА

АКАДЕМИК Пинер нешто ишта - ишта филирибујавио, актуелиза вијест у Црној Горија председник, зна о разликама између српског и "црногорског" језика. Који су то конкретни саветници на чије се мишљење ослањају? Наравно, ни он ни они (ако их има), не ослањају се на чинињена, немо на преносу да је ова политичка ошортину подржавају ипак а "Цр-

ОПШТИНСКИ ЈЕЗИЦИ

НЕКОЛИКО дијалекатских специфичности - каже Пинер - које воже тек на мањем делу територије Црне Горе, а ни оне нису само црногорске (нпр. начин изговарања меког Ш у речима као сјумра, секира и сл.), неколико граматичких - архангама (нпр. нашијех, новијех и сл.) и нешто регионалних дијалекатских лексика, не могу бити основа да се говори о самобитности "црногорског" језика. Јер, тада би скоро свака општина могла прогласити свој језик - каже академик Пинер.

иом иштају, оцида ће и "црногорски" језик, слично бошњачком, постоје да значајно историје, па ће се и у Србији његов катив постоји писати без наводника, али ће му уред бити сачиан "уједну" бошњачки језика, тј. биће то још један пројекат на текстуј тражи фабриковања вештачки језика, добрићан политичко-лингвистички имажеријом у формалној језичкој теорији и преиспитавања, после чега се таква дивља граматика изјавије у свјетлим добује подршку тзв. међународне заједнице. ●

Slavista Robert Grinberg u Institutu „Vudrou Vilson“ u Vašingtonu promovisao knjigu „Jezik i identitet na Balkanu“

RAZMNOŽAVANJE JEZIKA fenomen nepoznat u modernoj lingvistici

Ubrzano udaljšavanje novonastalih jezika, hrvatskog, bošnjačkog i srpskog, bilo je posljedica takozvanog jezičkog inženjeringa čija je osnova bila politička, smatra autor

Jezik je osjetljivo emotivno pitanje za narode Balkana, ali hi premošćivanje. Hrvatskih podela i ograničavajućih jezičkih normi pomoglo etničkom pamiranjn u regionu, ocenio je Robert Grinberg.

Grinberg, koji godinama proučava preplitanje jezika, nacionalizma i etničkih politike na Balkanu, putovao je kao Fulbrightov stipendista devadesetih godina po Jugoslaviji i prisustvovao jezičkim fenomenim koji nije nauka u modernoj lingvistici. „Bio je rat. Svi znamo šta se dešavalo, ali za mene je bez presedana bio raspad jednog jezika, koji sam smatrao jezičnim, na tri, a potencijalno i četiri jezika - srpski, hrvatski, bosanski i eventualno crnogorski. Ova knjiga pokušava da to objasni“, izjavio je on za radio „Class America“.

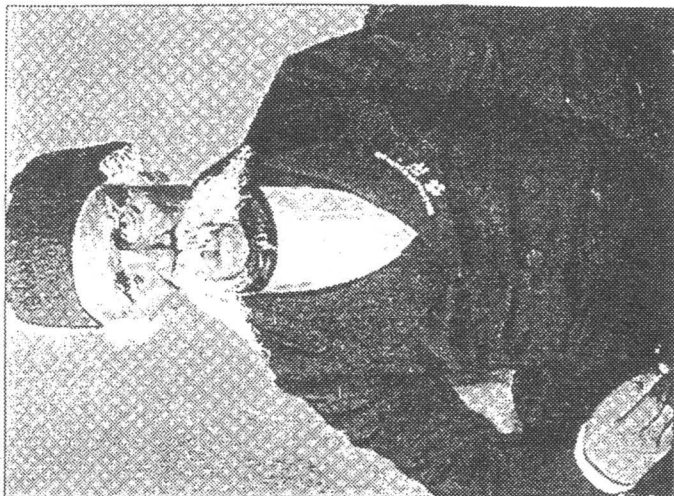
U srpskohrvatskom je jedinstvo jezika bilo postignuto kroz priznavanje i prihvatanje razlika, da možete reći krbi ili hieb, i zavisnost od varijante. Zaprta osporavani tvrdnje izvele posle 1991. godine da srpskohrvatski nije bio jedinstven, da je bio nametnut ljudima, da je bio ikakova kompromizna ili prve Jugoslavije, jer

Raspad jedinstvenog jezika srpske lingviste, za razliku od hrvatskih, zatekao je nespreme i danas postoje kontroverze u vezi sa standardnim srpskim jezikom s obzirom na postojanje ekavske i ijekavske varijante, smatra profesor Njujorškog univerziteta Suzan Vudvord.

„Bliku u Srbiji za sada dobijaju lingvisti koji se zalažu za status kvo. U novom komitetu koji reguliše srpski jezik su predstavnici Srbije, Crne Gore i Republike Srpske. Kao posledica, dominira ideja da postoji standardni jezik, ali da se nastavlja sa dva zvanična izgovora. Takav slučaj se, međutim, ne toleriše u većini evropskih zemalja i biće zanimljivo videti da li je ovo trajno rešenje ili će se promeniti“, dodaje ona.

„Bliki u Srbiji za sada dobijaju lingvisti koji se zalažu za status kvo. U novom komitetu koji reguliše srpski jezik su predstavnici Srbije, Crne Gore i Republike Srpske. Kao posledica, dominira ideja da postoji standardni jezik, ali da se nastavlja sa dva zvanična izgovora. Takav slučaj se, međutim, ne toleriše u većini evropskih zemalja i biće zanimljivo videti da li je ovo trajno rešenje ili će se promeniti“, dodaje ona.

će, iako zavisi od opstanka zajedničke države i napomenuto je da to borba koju više od lingvista vode pisci i političari. (Tanjug)

НА СКУПШТИНИ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ УРУЧЕНЕ ЗАХВАЛНИЦЕ

Дом оца Ћирилице

Најављена изградња Вуковог дома у Тршићу чији ће генерални спонзор бити Компанија "Новости". Черупање српског језика последица велике лакомислености, истакао др Мато Пижурица

ДЕЛО "Ново брдо" аутора Војислава С. Јовановића у издању Републичког завода за заштиту споменика овегодно је наградом Вукове задужбине у науци, а сликар Душан Оташевић понао је признање сав установе у области уметности за ретроспективну изложбу у Музеју савремене уметности, саопштено је на јучерашњој, седамнаестој скупштини Задужбине. На скупу су уручене захвалнице великим добротворима, међу којима су и "Вечерње новости".

Изражавајући задовољство што је ово велико признање "Новостима" додељено у драматичном тренутку, када многи у нашој земљи покушавају да омаловеже дело Вука Караџића, директор и главни уредник наше компаније Манојло Вукотић примивши захвалницу рекао да ће наш лист наставити да помаже Задужбину и најавио генерално спонзор-

ство изградње Вуковог дома у Тршићу.

Предлог за изградњу Вуковог дома изнео је у свом извештају академик Дејан Медаковић, председник Скупштине ове установе, уз напомену да не би требало посебно указивати у којој мери ово култно место заслужује такав дом. Он је истакао важност довршења изградње Вуковог задужбине, као и израде предлога букварско-ћириличног и латиничног, књижног, техничког и калиграфског стандарда за угрожену ћирилицу, у којој би учествовале и друге значајне институ-

ције које се баве језиком. Он је најавио проширивање Вуковог задужбине, због проблема српске дијаспоре, посебно када је реч о језику, на огранке у расејању - у Швајцарској, Немачкој, Мађарској, Румунији, САД...

Говорећи о "новом рату за српски језик и правопис" др Мато Пижурица је указао да су кривчења и черупања српског језика, спорења око ћирилице, еквиције и ијеквиције вештачка, а да је све што се ових дана догађа у вези са тим последица велике лакомислености.

Д. Б. М.
Новости, 9. XI 1988, С. 27

У надлежности Скупштине Србије

Политика, бр. 32693/С, 11. XI 2004.г.
Пише: Коста Чавошки*

Србије од 1990. „АП, преко својих органа... доноси одлуке и спште екте, у складу с Уставом и законом, којима уређује поједина питања од интереса за грађана у АП у областима: културе; образовања; службене употребе језика и писма народности; јавног обавештавања; здравствене и социјалне заштите; друштвене бриге о деци; заштите и унапређења животне средине, урбанизма, и у другим областима утврђеним актом“, што значи да више није власна да оснује нову ВАНУ.

Занимљиво је да је ова тачка 3. ст. 1 чл. 109. Устава Србије дословно пренета у чл. 10. тачку 3 Статута АП Војводине, што значи да ни по свем Статуту Скупштине Војводине није надлежна да оснује ВАНУ.

По новом Уставу Србије од 1990. аутономне покрајине изгубиле су статус државности и све оне елементе који су том статусу примерени. Стога не само да нису више могле имати своје академије наука и уметности, него нису биле власне ни да их изнова оснивају, како је то иначе 23. октобра 2003. учинила Скупштина АП Војводине

У овој ствари посебну пажњу заслужује Закон о научноистраживачкој делатности и Закон о утврђивању одређених надлежности АП (таз. омибус закон), чл. 7. Закона о научноистраживачкој делатности („Сл. гласник РС“, бр. 52/1993) утврђено је да се „оснивање и рад САНУ, универзитета и факултета и Матице српске уређује законом“, што значи да се академија наука и уметности као јавна, односно државна и национална установа искључиво оснива законом, никако одлуком.

Такође ваља приметити да се и Матица српска, чије је седиште у Новом Саду, такође искључиво оснива законом, што је по доктрину овог Устава Србије било и учињено Законом о Матичи српској („Сл. гласник РС“, бр. 49/1992).

Управо ову важну чињеницу имају су на уму творци и доносиоци Закона о утврђивању одређених надлежности АП („Сл. гласник РС“, бр. 6/2002) када су чл. 5. тач. 4 и 6, којима се утврђује надлежност АП у области културе, изричито изузели Библиотеку Матице српске из надлежности АП.

Тако би сигурно изузели и академију наука и уметности из надле-

жности АП да је неким случајем тзв. омибус закон пренео републичком надлежност у области наука на АП. Међутим, иако је овим законом Република пренела на АП део своје надлежности у 33 области, она то није учинила у области наука. А то само значи да ни по Уставу Србије ни по Статуту Војводине ни по важећим законима АП Војводине нема надлежност за доношења одлуке у области наука, а тиме и за оснивање нове ВАНУ.

Остаје још да се оспоре неки од навода у допису Одбора за прописе Скупштине АП Војводине Уставном суду Србије, којима се иначе поткрепљују наводна уставност и законитост Одлуке о оснивању ВАНУ.

Једини привидно уверљив разлог

боду органа власти да чине све што није забрањено. Смишљено ове уставне одредбе је управо супротан и то се може закључити на основу контекста у којем се ова одредба појављује.

Ова одредба је ст. 1. чл. 3. а после ње следи став 2. који гласи: „Уставом се јачају и признају лична, политичка, национална, економска, социјална, културна и друга права човека и грађанина.“

Реч је, дакле, о слободи и правима човека и грађанина, а не о слободи органа власти. То је заправо чувано Локова (John Locke) замисао о ограниченој влади (limited government), гледи која је ограничена својом сврхом и својим методама и која не сме да задре и непосредноствено сферу људских слобода и права.

А то у духу војвођанске правне (rule of law), коју отеловљује чл. 1. Устава Србије, само значи да је сфера деловања органа власти строго ограничена, док су грађани као појединци слободни у свему што није изричито забрањено. То такође значи да Скупштина Војводине, као орган власти, може да чини само оно за шта је изричито надлежна, а да једино грађани као појединци могу да чине све што није изричито забрањено.

Такође је потпуно бесмислено позивање овог скупштинског Одбора на слободу стварања и објављивања научних и уметничких дела, научних открића и техничких изума, зајемљено ст. 1 чл. 33. Устава Србије. Јер, овде је реч о слободи научних истраживача и стваралаца као појединца, а не о слободи Скупштине АП Војводине као органа власти.

Конечно, поменути Одбор допустио је саби чак и историјску грешку кад је написао да не постоје никаква ограничења да у Србији постоје САНУ, Српске и друге академије, попут Инжењерске академије која није основана законом, а њена делатност није оспорена ни пред јавним органом, ни ни пред Уставним судом“

Ако се овај изјав доловно схвати, извесна ограничења ипак постоје: друге академије, поред САНУ која је основана законом, могу постојати само ако нису основане законом или одлуком неког органа власти, какав је, рецимо, Скупштина АП Војводине.

Нико други осим Скупштине Србије не може оснивати академију као јавну, односно државну установу која се финансира из јавних прихода, односно државног буџета.

* Професор Правног факултета у Београду

Поводом неколиких уставно-правних питања које су значајни поставили судије извештај др Боса Менаџић и саветник Суда Невенка Ковачевић-Јакољевић, разматрајући уставност и законитост Одлуке о војвођанској академији наука и уметности („Сл. лист АПВ“, бр. 15/2003), по нашем суду посебну пажњу заслужује чињеница да је Законом о Српској академији наука и уметности („Сл. лист РС“, бр. 49/1992.) изричито укинута дотадашња Војвођанска академија наука и уметности (ВАНУ).

Како је поменути Закон, чијим је ступањем на снагу престала с радом ВАНУ, донет скоро непосредно по проглашењу новог Устава Републике Србије, а у поступку усаглашавања дотадашњих републичких закона и покрајинских општих аката са тим новим Уставом, све нас то упућује на закључак да су све покрајинске академије укинута зато што су по новом Уставу Србије аутономне покрајине изгубиле надлежност за оснивање академија наука и уметности. То се лако може доказати.

Оснивање и улога академија наука и уметности почињу на двема традицијална. По једној, академије су националне, а по другој државне установе. У нас је прихваћена ова друга традиција, тако да само оне политичке заједнице које имају својства државности могу оснивати академије наука и уметности.

У тренутку када је 1973. основана ВАНУ, АП Војводина је по Уставу СФРЈ и Уставу СР Србије од 1974. имала елементе државности. Србија је тада, баш као и сада, била држава, а покрајине су (изузев мањег броја послова који су се, сходно чл. 300. Устава СР Србије од 1974, законом јединствено уређивали за целу територију Републике) имале малтене истовану надлежност као и републике, тако да се највећи број републичких закона примењивао у такзваној, уједно Србији без ове АП.

По новом Уставу Србије од 1990. АП су изгубиле статус државности и све оне елементе који су том статусу примерени. Стога не само да нису више могле имати своје академије наука и уметности, које су републичким законом убрзо по проглашењу овог Устава укинута, него нису биле власне ни да их изнова оснивају, како је то иначе 23. октобра 2003. учинила Скупштина АП Војводине („Сл. лист АПВ“, бр. 15/2003).

Други по значају разлог који се оспорава уставност Одлуке Скупштине АП Војводине о образовању нове ВАНУ, а који је већ наведен у иницијативи Владимира Кретец, јесте несумњива чињеница да покрајине ипак немају никакву надлежност у области наука. Према Уставу Србије од 1974. и по њему донетом Уставу САН Војводине, Војводина је као аутономна покрајина (АП) имала у области науке истовану надлежност као и Република Србија. И зато је могла да оснује ВАНУ.

Према чл. 109. ст. 1. тач. 3. Устава

Broj 94, subota, 13. 11. 2004.

NEZAVISNI DNEVNIK

Vijesti

Art

RAZGOVOR: Akademik ČAVUŠ, lingvisti Branislav Ostojić, jer nije da se u našojgovorinstitim državamo jezika, ponovo zvali - srpskohrvatski

Imenovanje jezika je domen lingvistike, a može biti i predmet političkog dogovora

strane VI I. 212.

Predan od najuglednijih profesora jezika u SCG, akademik CANU Branislav Ostojić smatra da će se na eksjugoslovenske prostore, odnosno nekadašnje republike u kojima je bio standardizovan, vratiti - srpskohrvatski jezik.

U razgovoru za "ART Vlasti", on je saopćio svoje gledište na preimеноvanje predmeta srpski jezik u maternji, na načine kako do preimеноvanja jezika može doći, pravo crnogorskih građana da imenuju svoj jezik, odnosu CANU prema političkim, pravnim i lingvističkim aspektima aktuelne jezičke problematike.

Kakvo je lingvističko shvatanje pojma maternji jezik i koliko je u našim uslovima prihvatljiva odrednica srpski, crnogorski, bosanski i hrvatski uz taj termin?

Pitanje termina maternji jezik i teorijski i praktično znatno je složenije, nego što to izgleda. To je jedno apelativno ime - opšte ime upućujuće na planina, jezero... Kao što svaka rijeka, planina i jezero moraju imati svoje ime (Tara, Durmitor, Crno jezero), tako i maternji jezik mora imati svoje ime (srpskohrvatski, ruski).

Promjena imena predmeta, a u vezi sa tim i jezika, u kovitlacu raspoloživih emocija i umevno-političkih interesa pokazala se kratkovidnom i nepromišljenom. Resorno Ministarstvo i njegov Savjet doslovno su prepisali bosansko-hercegovačka rješenja o upotrebi jezika. Tamo se jezička standardizacija vodi u okviru svake nacionalne skupine posebno izdvojena su tri posebna nacionalna jezika, proklamovana je i uzakonjena njihova službena upotreba, standardizacioni procesi su već krenuli različitim pravcima. U BiH je ustavno potvrđena posebnost triju nacionalnih standardnih jezika. Međutim, u BiH je stanovništvo u većini ostalo teritorijalno integrisano. Ni tamo nema teritorijalno odvojenih područja, ako se uzme u obzir zakonsko-ustavna klauzula da stanovništvo mora da se povrati na svoje ranije teritorije. Oni su, dakle, tamo i onako zamršenu situaciju učinili još zamršenijom, a sprovodeenje ovih odluka komplikovanijim i skupljim.

Naše ministarstvo je preuzelo te odluke kao da i u Crnoj Gori postoje četiri enklave, kao da su i u Crnoj Gori formirana posebna nacionalna kulturno-prosvjetna društva, kao da je došlo do takvog nacionalnog razdvajanja u svim sferama društvenog života i da ne žive jedni s drugima nego jedni kraj drugih kao posebni entiteti u svakom pogledu, kao da postoje posebni nacionalni školski programi u uslovima funkcionisanja nacionalnog školstva s posebnim nastavnim jezicima, programima i udžbenicima.

Ovakvim pokušajima rješavanja jezika izazvace se nepovjerenje i ojačati političke netrpeljivosti.

Tuđe greške ne treba ponavljati nego se na njima valja učiti pameti.

U Savjetu za obrazovanje i Ministarstvu kažu da su preimеноvali predmet, a ne jezik i da su izmjenile te vrste u njihovoj nađležnosti. Šta kažete o tome?

Savjet i Ministarstvo mogu da promijene ime predmetu *geografija* u *zemljopis* i to samo na osnovu mišljenja specijalista za tu oblast, ali ne i ime jeziku, jer se ime toga predmeta mora podudarati sa imenom jezika u službenoj upotrebi, što znači da je taj termin ustavno ukočen. U školama se uči službeni jezik i on nosi ime koje je zapisano u ustavu.

Kako se jedan jezik imenuje i ko odlučuje o tome?

Naziv jezika može se posmatrati kao čisto lingvističko (terminološko) pitanje, kao politički problem i kao ustavno-pravno ili uopće pravna kategorija.

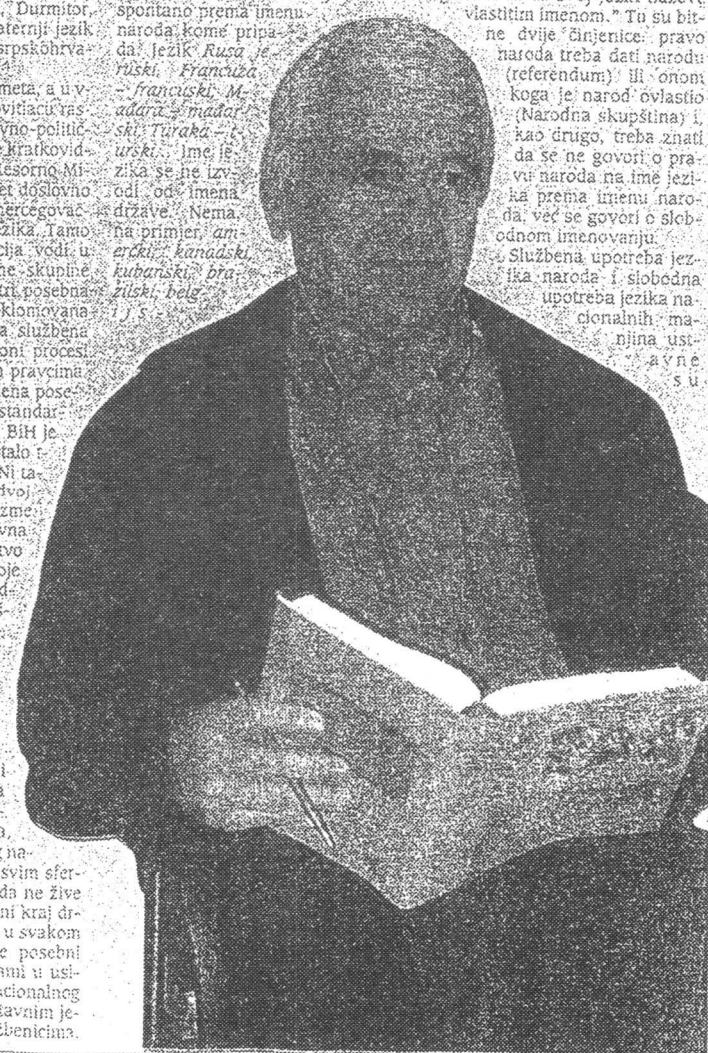
Ime jezika obično nastaje spontano prema imenu naroda kome pripada. Jezik *Rusa* je *ruski*, *Francuza* - *francuski*, *Madara* - *mađarski*, *Turaka* - *turski*. Ime jezika se ne izvodi od imena države. Nema, na primjer, *američki*, *kanađski*, *kubanski*, *brazijski*, *belgijski*.

ki... Iako postoje države s tim imenima. Postojala je i Jugoslavija ali nije bilo jugoslovenskog jezika. Što se u nekim slučajevima ime jezika podudara sa imenom države, dokaz je da je ime tih država postalo od imena naroda. (Francuzi - Francuska - francuski jez.;) Može ime jezika postati i na koji drugi način, ali ni tada se ime jezika ne vezuje za ime države. Ime jezika, dakle, ne nosi teritorijalno obilježje. Postoje države s više jezika. Danas u svijetu postoji 200 država i oko 5.000 jezika. Prosječno svaka država koristi 25 jezika. Ime jezika u domaćim i drugim jezicima ne mora se podudarati. Slovenci, na primjer, svoj jezikovu *slovenski*, tako ga zovu i Hrvati, a mi ga zovemo *slovenački*. Mi kažemo *holandski jezik*, a Hrvati *nizozemski*.

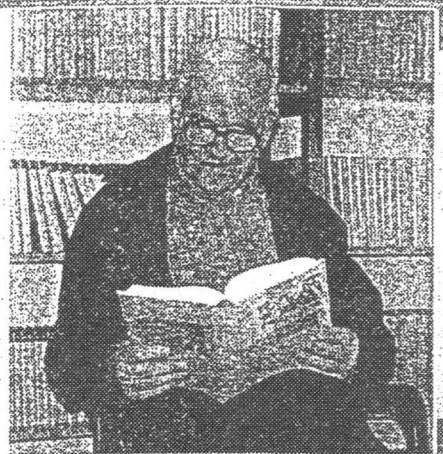
Zar svaki narod, pa i crnogorski, nema pravo da svoj jezik nazove svojim imenom?

U vezi sa imenom jezika kao političkim pitanjem obično se govori kao o "neotuđivom pravu svakoga naroda da svoj jezik nazove vlastitim imenom." Tu su bitne dvije činjenice: pravo naroda treba dati narodu (referendum) ili onom koga je narod ovlastio (Narodna skupština) i, kao drugo, treba znati da se ne govori o pravu naroda na ime jezika prema imenu naroda, već se govori o slobodnom imenovanju.

Službena upotreba jezika naroda i slobodna upotreba jezika nacionalnih manjina ustavnim zakonom.

Zašto su nikšički profesori ignorisali skup u Podgorici

Zašto, ni Vi ni kolege sa katedre, niste učestvovali na Skupu o normi crnogorskog jezika koji je nadavno održan u Podgorici?

- Skup nije organizovala naučna institucija. Organizator, programski i organizacioni odbor toga skupa nemaju u svom sastavu nijednog lingvistu. Sudionici skupa su uglavnom nekompetentni da govore o normi i kodifikaciji. Nekolika kompetentna referenta - lingviste udaljili su se od struke i uplovlili u politiku. Iz tih razloga ne želim da komentarišem taj skup. Sljedeće godine CANU organizuje šesti lingvistički skup "Boškovićevi dani" na kome će biti podneseno oko 30 referata o temama: *Standardizacija - sinhroni i dijahroni aspekti i Jezik medija*. Na tom skupu će podnijeti referate i 11 lingvista iz Crne Gore koliko ih Crna Gora svega i ima (10 na Filozofskom fakultetu u Nikšiću i jedan u Zavadu za školstvo); i svi su oni uključeni rad na lingvističkim projektima CANU.

kategorije, pa onda i jezik postaje ustavno-pravna kategorija. Ustav ne propisuje ime jezika, on ga uzima kao govoru kategoriju da označi jezik čiju upotrebu reguliše. Imenovanje je domen lingvističke terminologije, a može biti i predmet političkog dogovora.

Pravo naroda na ime svoga jezika je i demokratsko pravo.

Tačno, ali je tačno i to da demokratsko pravo naroda na jezik u javnoj upotrebi nije ugroženo imenom, nego od onih koji u nekim međusobnim sporovima izmisljaju svoje konvencije pa iz ovih ili onih razloga odlučuju koji će riječ do kojeg dana proglasiti nevaljalom.

Ustav i zakon nemaju pravo da se mlijesaju u javno opštenje koje nije službenog karaktera, suprotno je demokratskom duhu savremenih država i najboljim tradicijama društva. I to je ono demokratsko pravo svakoga naroda na svoj jezik. *Službeni upotrebu jezika* koji je u obaveznj upotrebi na teritoriji jedne države propisuje ustav.

Kako se može doći do promjene naziva jezika?

Jezik u školama je najprijetljiviji primjer službene upotrebe jezika. Ustavne promjene, siguran sam, ne vrše se dekretima. Na tim pi-

tanjima kod nas u Crnoj Gori radi Savjet za ustavne promjene. Dalji postupak u promjenama ustava, ustavno-pravno je propisan, i ja dalje o tome ne znam ništa. Znam samo da ustavi mogu da se mijenjaju i preko noći, ali standardni jezik ne.

Oduvijek ste se zalagali za termin srpskohrvatski jezik. Koje su prednosti toga termina nad ostalim jeziku su mijenjali naziv i zvanično i nezvanično na različite načine, ali je svako ime pokrivalo jedan te isti sadržaj, bez obzira na to što je mislio korisnik termina. Svi su termini usloveni. Termin *srpskohrvatski* bio je s obzirom na našu stvarnost najprikladniji. On upućuje na objejeočinu istinu - na isti jezik. Taj termin je najbolji i zbog toga jer je brisao sve nesporazume pogotovu one koji se javljaju u inostranoj javnosti. Brisao je dileme i sumnje u to da li je to jedan jezik. Različita imena sugerisali različito, a iz toga protizlaze problemi.

Termin *srpskohrvatski jezik* ima 150 godina dugu tradiciju u slavistici. Srpskohrvatskoslovenački, na koji se poneko poziva, nije nikada ušao u nauku o slavistici i nikada nije izasao izvan granica političke države koja ga je uvela i u kojoj je neuspjelo pokušao konkurisati prvome u kratkom vremenskom isje-

ku. Današnji narodski nazivi političkih jezika nadam se da su samo trenutno u konkurenciji jednočanom terminu. Bolje je, dakle, da se ostane s imenom jezika *srpskohrvatski* jer se ostaje u društvu sa svim evropskim i svjetskim katedrama srpskohrvatskog jezika gdje je to ime očuvano, nego da se priklonimo BiH. Srpskohrvatski je od početka bio isključivo standardni jezik i to polcentrično jer je bio nadregionalan; bio je s uprostavljen dijalektima i ovim kodifikovan (u gramatikama i rječnicima 19. vijeka). On je jedini priznat u svjetskoj nauci i kod nas, od ima lijepe tradicije, simboliše i zajednička stravljenja najumnijih glava srpskog, crnogorskog, hrvatskog i muslimanskog naroda od Vukka, Gaja i Daničiča pa do danas. Ovaj naziv uspostavlja mostove prema mnogim Crnogorcima izvan Crne Gore koji su na njega navikli.

I nazad, Crna Gora je građanska država. Po Ustavu, riječ je o državi koju na prvom mjestu čine građani bez isicajna njenog voćinskog naroda ni dijelova drugih naroda i narodnosti koji u njoj žive. Ja kao lingvista, pa ako hoćete i kao građanin jedne ovakve države, vidim u terminu srpskohrvatski jezik pravo rješenje.

U Ustavu Srbije i danas piše srpskohrvatski jezik, a u Hrvatskoj

se intelektualci poput igora Mandića nikada njesu odrekli tog jezika. Kako su lingvisti sa prostora bivše domovine raspoloženi prema bivšem nazivu jezika?

- U SANU se i danas radi na velikom rečniku srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika. Taj termin je u nauci inače veće frekvencije od konkurentnih narodskih i političko-administrativnih imena jednog jezika. Svi oni koji vode računa o lingvističkom jedinstvu jezika i koji su svjesni da promjena naziva povlači i promjenu sadržaja, općenito nazivom srpskohrvatski jezik.

I neki hrvatski lingvisti čvrsto istrajavaju na terminu srpskohrvatski jezik. Pozamašna je bibliografija danas vodećeg hrvatskog lingviste Sažefana Kordić o prednosti termina hrvatskosrpskog jezika nad terminom hrvatski jezik. Jedan drugi u evropskoj lingvističkoj poznati i priznat hrvatski lingvist Dubravko Skljanić je nedavno objavio knjigu u vezi sa ovim problemom. Živa se poetika danas vodi o ovom terminu.

Kakva će biti sudbina tih ideja? - Kada bi se sažmo lingvistički mislilo, a politika se ne bi mlijesala, ne bi bilo teško predviđjeti ishod. Ovakvo teško je prognozirati kakav će biti kraj.

Kao član Predsjedništva CANU sigurno nam možete reći zašto se vaša institucija nije oglasila u vezi sa aktuelnom problematikom o jeziku?

- CANU, kao sve nacionalne akademije, čine ljudi različitih naučnih profila i orijentacija. Svi smo se mi, članovi akademije, kao individue na posljednjem popisu izjasnili u vezi sa jezikom. Akademija bi, doduše, mogla da prihvati stavove Odjeljenja za jezik i književnost i da ih javnosti predstavi kao svoje. Međutim, CANU nema takvo odjeljenje. Mi smo maia naučna ustanova. U njoj sam ja jedini lingvista i organizaciono pripadam Odjeljenju umjetnosti, a ja sam, više puta govorio u vezi sa aktuelnom jezičkom problematikom da i sam sebi postavim pomalo desudan.

Sladjan BLAGOJEVIĆ

Crnogorski jezički izraz je osvijetljen

- Izvinito, ali mi smiješno djeluje kad čujem da kažu CANU se nije izjasnila. To shvatam kao da kažu da CANU nije glasala, kao da akademici moraju i žbirno da glasuju. Ne. Politikari se izjašnjavaju, a naučnici umate i objašnjavaju. A mi smo to, kao što rekoh, već uradili. Radili smo to i proteklih 30 godina publikovanjem preko 20 knjiga i zbornika radova o crnogorskoj jezičkoj i književnojezičkoj problematiki - narodnim govorima crnogorskim, njihovoj leksikologiji i leksikografiji, genezi i leksičko-stilskom raslojavanju i standardizaciji. Dalj smo u tim knjigama i na naučnim skupovima zaokruženu istinu o udjelu crnogorskog predstandardnog i standardnog jezičkog izraza u razvoju nekadašnjeg srpskohrvatskog književnog jezika na sistemskom i dijasistemskom nivou. Pokazali smo kolika je uloga njegova u stvaranju Vukova modela književnog jezika. Time je crnogorski književnojezički izraz osvijetljen u mozaiku razvoja srpskohrvatskog književnog jezika. Utemeljili smo lingvističku naučnu misao u Crnoj Gori. Ugradili smo vrijedne i nezaobidne rezultate koji joj obezbjeđuju ugledno i trajno mjesto u serbokroatistici i slavistici upotrebe.

КАКО ЂАЦИ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА УЧЕ У СРБИЈИ

Настава на матерњем језику

Порчићева, др. З. З. 13. XI 2004, 10.

Бошњаци се боре да просветне власти у Србији њиховој деци у Тугину, Сремци и Новом Пазару омогуће да у првом и другом разреду као изборни предмет уче свој матерњи језик са елементима националне културе.

Из Бошњачког националног већења у СЦП кажу да ђаци у неким тамошњим основним школама већ похађају часове из свог матерњег језика али само у оквиру факултативне наставе. Имену само један час седмично. Ако би предмет постао изборни, онда би деца добила још два часа неделно резервисана за њихову традицију, културу и језик.

На први поглед ништа спорно. Не би ни било проблема да они, Бошњаци у Србији, свој матерњи језик не називају босански. Просветне власти у Србији не могу да им допусте да у школама уче босански све док језикословци не признају постојање тог језика.

У централној Србији и Војводини живи око седам и по милиона становника. Од тога је око 136 хиљада Бошњака, а око 62 хиљаде Албанаца и 70 хиљада Хрвата.

Највише Албанаца живи на југу

Србије, у општинама Премено, Меслеба, Буђанован. Наставу на албанском похађа око 12 хиљада основача и средњошколца, што значи да они седмично имају пет часова албанског. Они, као и све остале мањине које у Србији похађају наставу на свом матерњем језику, морају у школама да уче и српски. Само пет средњошколца албанске националности у Медвеђи похађа наставу на српском, а свој матерњи језик учи као изборни предмет.

Албанска деца на југу Србије албански језик и математику уче из уџбеника уведенх са Косова. Увоз тих школских књига одобриле су просветне власти у Србији.

Да не би било забуне, у нашој земљи је припадницима националних мањина омогућено да уче из страних уџбеника и да похађају двојезичну или наставу на свом матерњем језику, с тим да уче и српски. У оба случаја деца свој матерњи језик уче као обавезни предмет.

Ученици, припадници националних мањина у Србији могу да уче сав предмете на српском, али тада могу свој матерњи језик да уче као избор-

није подршку Друшка Организација за европску безбедност и сарадњу — Мисија у Србији и Црној Гори и више комесар за националне мањине.

Наставу на хрватском у Србији похађају 72 ученика у четири основне школе, а изборни предмет, хрватски језик са елементима националне културе, изучава 131 ученик у шест осмотетки. У средњим школама за сада не постоји настава на хрватском језику.

Према подацима добијеним из Министарства просвете у Србији живи око 20.500 Бугара. Ученици ове националне мањине у Дримитровграду уче у основним школама и гимназијама бугарски као изборни предмет.

У Боснијеграду и Сурлуци основно образовање ученици бугарске националне мањине стижу кроз модел двојезичне наставе. То значи да бугарски уче као матерњи језик и да на бугарском слушају лекције из историје, географије, музичког и ликовног. Средњошколци уче на српском, а бугарски могу да уче као изборни предмет.

До 1985. године бугарски мањинаци у Србији могли су да похађају наставу на бугарском језику. То је измешано ошуком родитеља бугарске националности. Они су желели да деца похађају или двојезичну наставу или наставу на српском с тим да могу да уче и матерњи језик као посебни, додатни предмет.

Александра Бркић

УКРАТКО

ОЕБС У СЦГ СЕ ДИСТАНЦИРА ОД
РАСПРАВА О БОСАНСКОМ ЈЕЗИКУ

БЕОГРАД - Мисија Оебса у Србији и Црној Гори саопштила је јуче да „ниједног тренутка није подржала тврдње о увођењу босанског језика у школе у Санџаку“. Мисија Оебса се у саопштењу дистанцирала од дискусија које се воде у Санџаку око увођења босанског језика у тамошњим школама. Оебс подсећа да је у мају 2004. организован округли сто у Новом Пазару о питањима школског образовања бошњачке мањине. Округли сто су организовали Министарство просвете Србије и Мисија Оебса у СЦГ. У саопштењу се наводи да су се после округлог стола „често чуле изјаве“ да ће у школама у Санџаку, које похађају ученици бошњачке националне мањине, бити уведен босански језик. Додаје се да је Мисија Оебса на том округлом столу подржала увођење изборног предмета „Матерњи језик и елементи националне културе“ за Бошњаке, у складу са законима у Србији. Мисија Оебса наводи да не учествује у дискусијама о специфичностима босанског наречја у поређењу са осталим наречјима у бившој Југославији. „Мисија Оебса не подржава издвајање различитих заједница унутар друштва у Србији и Црној Гори, а нарочито не поделу друштва по етничким линијама на основу тврдњи које се тичу права учесника матерњег језика“, наводи се у саопштењу које Бета преноси.

Бошњаčki

NOVI PAZAR - Potpredsednik SDP Mujo Muković ocenio je juče da je uvođenje bosanskog jezika u nastavu politizovano nemarom Bošnjačkog nacionalnog veća u SCG. „Da ne ostavim dilemu - stav SDP je da Bošnjaci imaju maternji jezik i on treba da bude uveden u škole, ali da bi to pravo iskoristili, moraju imati ljude koji su sposobni da naprave nastavne planove“, preneo je FoNet Mukovićevu izjavu.

ОЕБС се није залагао
за босански језик

БЕОГРАД - Мисија ОЕБС-а у Србији и Црној Гори саопштила је јуче да „ниједног тренутка није подржала тврдње о увођењу босанског језика у школе у Санџаку“. Мисија ОЕБС-а се у саопштењу дистанцирала од дискусија које се воде у Санџаку око увођења босанског језика у тамошњим школама.

ОЕБС подсећа да је у мају 2004. године организован округли сто у Новом Пазару о питањима школског образовања бошњачке мањине. Округли сто су организовали Министарство просвете Србије и Мисија ОЕБС-а у СЦГ.

У саопштењу ОЕБС-а наводи се да су се након округлог стола „често чуле изјаве“ да ће у школама у Санџаку, које похађају ученици бошњачке националне мањине, бити уведен босански језик. Додаје се да је Мисија ОЕБС-а на том округлом столу подржала увођење изборног предмета „матерњи језик и елементи националне културе“ за Бошњаке, у складу са законима у Србији. Мисија ОЕБС-а наводи да не учествује у дискусијама о специфичностима босанског наречја у поређењу са осталим наречјима у бившој Југославији.

(BETA)

ДОГАДАЈИ ДАНА

BALKAN 5

261

ДА ЛИ ЈЕ И КОЛИКО ЊЕГОШЕВО ДЕЛО ПРИСУТНО ДАНАС МЕЂУ ЦРНОГОРЦИМА ХОЋЕ ЈЕЗИК, НЕЋЕ СРПСТВО

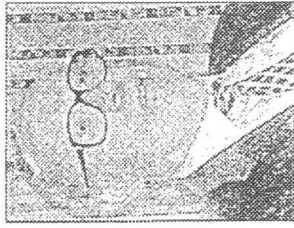
Раде Томов је писао и говорио црногорским језиком и црногорски се мора увести, каже др Војислав Никчевић. Црногорска власт настоји да Његошо фолксфикује и демантује, сматра Желидраг Никчевић

ПОДГОРИЦА - У мору аутоориентације са којима се у последње време сусрећемо у Црној Гори, најинтересније је, наравно, национално-стационарност и језика којим

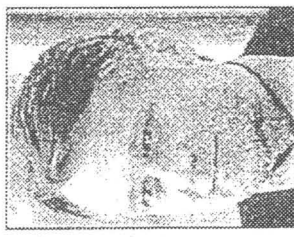
је писао и говорио. Колико је данима доминирао стваралачки допринос Радета Томова међу нашим писцима и језиком његовог стваралачког доприноса? Погледајте нестугну тасманицу у књигу „Српски“ на поворничкој ТВ „МТ“, поклањајући се једнакошћу њених „детића“ који се могу похвалити познатом стваралачком „оригиналношћу“. За Војислава Никчевића, професора на Катедри за српски језик и филозофију у Београду, фолксфикује се и данас српскошћу својом и језиком својим.

Према Томе, језичка бајра је главни кривац због слабог популарног и развојног историјског исхода. Млади не знају и не разумеју заборављени језик каже он. Књижевни критичар Желидраг Никчевић неутрпано сматра да је изобила у томе што црногорска власт настоји да Његоша као писца и

Јако ниш, он је створио тај аргумент и спавасио стар српског интелектуалца, у коме и данас владајућу снагу, језик и језичку алијансу Срба широм света. Не треба заборавити ни то што је у Његошево време језиком писали и српски и црногорски језиком. Срба на осталим језицима. Срба су остали српски, али нестало српско српскошћу. Ниш су напредовали језиком. Ниш су језиком писали, ниш су српски писали. Срба су остали српски, али нестало српско српскошћу. Ниш су напредовали језиком. Ниш су језиком писали, ниш су српски писали.

Др Војислав Никчевић

Желидраг Никчевић

фолксфикује и демантује.

Данишња Црна Гора, то јест нека резултатна и популарна власт, као да је ипак направила своја конституционална одлука. Његошево српскошће је неутрпано језиком писали, ниш су српски писали. Срба су остали српски, али нестало српско српскошћу. Ниш су напредовали језиком. Ниш су језиком писали, ниш су српски писали.

Б. КАДИЋ

Заврзламе око рукописа

Никада и нигде о томе како ће изгледати стандардизовано рукописно писмо нису одлучивали учитељи, без учешћа стручних кругова

Ономад је на Учитељском факултету у Београду одржан скуп на коме се разговарало о „иницијативи Савеза учитеља Србије за стандардизацију писаних слова ћирилице“. И ту, према речима једног од учесника, здружено прогласише напоре за припрему предлога за стандардизовање рукописног писма које чини Завод за уџбенике - „некомпетентним“?! Ни мање ни више. Неодмерно изречена квалификација извесно говори о непромишљеном и на пречац донетом пре емотивном него на аргументима заснованом и квалификованом суду. У комешању које је настало међу учитељима поводом прошлогодишњег издања бруква Завода за уџбенике, сва сила покуда односила се на илустрације и рукописно писмо у њему.

Острашени текстови упућени на адресу Завода врве од неразумевања, произвољности па и незнања. Када се све сабере, суштина примедби односи се на тобожњу компликованост писма и рекло би се по ономе шта је све изречено и на неко ларпурлартистичко поигравање и естетизирање са рукописним словима. О томе се може расправљати у стручним круговима; у расправи, наравно, могу учествовати и учитељи али не само и искључиво учитељи, како им је то олако обећао господин министар. Када већ спомињемо ово, треба знати да никада и нигде о томе како ће изгледати стандардизовано рукописно писмо нису одлучивали учитељи.

Друга, рекло би се, теза поред оне о компликованости писма, пледира да усмери напоре који се чиње у сврху доношења стандарда па се препоручује повратак изворности. Свакако. Међутим, нејасно је шта предлагачи подразумевају под изворношћу. Ако под тим мисле на нашег најславнијег мајстора Орфелина, одмах ћемо се сложити. Али онда отпада примедба о такозваној једноставности. Ако се, пак, мисли на писарску праксу у Србији пре мавсовне употребе писаћих машина, па и касније све до краја Другог светског рата, или на школску праксу у то време, ту такође нема ни говора о такозваној једноставности (у то време владала је прелепа руска школа) и ту ћемо се сложити о потреби повратка на изворе. Мисли ли се на послератну волунтаристичку праксу којом су направљене тешке и неправљиве грешке које су проузроковале трајно нестајање рукописа, то време, дозволићете, ни на који начин није за угледање.

Тај период се са правом може сматрати декадентијом рукописне

праксе. Просветне власти а последично и учитељи, својим делањем довели су до стања после кога слободно можемо заговорнике „једноставности“ и повратка изворности запитати: „Умете ли ви руком да напишете ишта што би личило на зрео рукопис, да не кажем, лепо писмо?“ Или: „Да ли знате да са психолошког и графолошког становишта ваш рукопис представља значајно сведочанство о вама и вашим свеукупним особинама, што свакако може имати и шири значај?“

Да би се учитељи трајно решили мука о којима на драматичан начин говоре њихови представници, купимо деци тастатуре и избадиимо рукописне инструменте из школске праксе, што на крају крајева није тешко остварљиво и тиме смо решили све проблеме. То је иначе и неминовност која нам технолошким развојем већ сутра следује. Изгледа да није реч о великој бризи, него о отаљавању посла и избегавању тобожњих тешкоћа.

Ко уме и хоће да размишља унапред, треба да се упита шта ће остати као сведочанство времена о школској и општој пракси писања и писма у нашем времену? Да не будем зановетало, ипак, хоћу да подсетим оне који нас плаше потешкоћама и неспособностима деце да успешно савлађују лепе облике рукописних слова, да је писмо и писање врло важна значајка националног идентитета и да без изузетка увек надживи народе, који, нажалост, историјском неминовношћу временом нестају.

Оно што још спада у ову тему а што је увелико допринело декадентији рукописне праксе, јесте учење писања тзв. штампаних слова у основним школама. Накарадно писање штампаним словима, које је јако раширено и у коме се не разликују велика од малих слова, свакако на првом месту, говоре о нивоу писмености а потом и о игнорисању рукописних облика слова и њихове лепоте. У својој педагошкој пракси установио сам да већина студентата управо тако пише и нема никакав однос према писму и писању. То је последица непромишљене и некритичке школске праксе.

И на крају нешто о савладавању тобож тешких и китњастих облика слова. Треба се запитати како то није проблем малим Кинезима или Јапанцима, Индуцима и другој деци који имају знатно сложеније облике слова које чине „азбуке“ тих народа. Овде се несумњиво ради о потцењивању дечије способности и њихове креативности.

■ СТЕЈАН ФИЛЕКИ

Република Српска, Београд, 14. XII 2001, 42

Још једном о ћирилици

Ако је очување националног писма корак ка мултикултуралности, зашто га се многи одричу

Демократија подразумева културну толеранцију, пружање могућности свакоме да се изрази у складу са својим културним наслеђем, другим речима, подразумева мултикултуралност. Њено очување савршено се уклапа у принципе чије поштовање од нас траже Европска унија и Уједињене нације. То је практично и лепо писмо, карактеристично за наше културно поднебље, писмо којим је исписан добар део историје нашег народа. Ако смо се на њој описменили сви ми који смо одрастали на овом простору, она је и део наше личне прошлости и културе, па свако, ма које националности био, има и личног разлога да је брани као део својих личних успомена. Зато она не сме да постане оружје у рукама једне политичке оријентације, већ напротив, заслужује да буде постављена изнад дневних партизанских надигравања. Кад би се ствари другачије представљале, могла би чак и да представља спору међу људима различитог политичког убеђења, као нешто што нам свима подједнако припада. Због свега тога не би требало да буде спора о томе да ли је треба сачувати. С ћирилицом смо разноврснији и богатији. И ми и део свет.

Ако је очување ћирилице корак

у правцу мултикултуралности која је предуслов за једно заиста демократско друштво, зашто је се онда толике демократе одричу, великодушно препуштајући присталицама и истомисљеницима Радована Караџића да носе барјак њене одбране?

Ово писмо недавно сам упутила и једном нашем часопису демократске и изразито проевропске оријентације. Нису га објавили. Када сам питала уредника за разлог, одговорио је да залагање за ћирилицу има призвук национализма, а да они ништа не би желели да их неко повеже са националистима. Видела сам да уопште није разумео поруку мог писма, а хтела сам да кажем следеће: „Ако наставимо са њим подацимањем самих себе и свега што је наше у име демократије - кад једном изајад стигнемо до Европе и она ће нас презрети. Кад нас буду питали шта имамо своје да им понудимо, мораћемо да кажемо: 'Немамо више ништа вашег!'”

Јована Прокопијевић,
Београд

Наша адреса:
medjunama@politika.co.yu

НОВОСАДСКИ ЛИНГВИСТИ ЖЕСТОКО ОСПОРАВАЈУ ИДЕЈУ О ЦРНОГОРСКО-СРПСКОМ* ЈЕЗИКУ

Празноглавци без стида

Црна Гора је данас оболела од „дукљанитиса вулгариса“ у тежем облику, каже Миро Вуксановић. Реч је о програмирању раздвајања Срба и Црногораца, истиче проф. др Јован Делић. У овој полемици лингвисти ће се мало питати, истиче проф. др Вера Васић

МИЛО ми је ако се Црногорски предсједник почео бавити науком о језику, јер ће ствар сигурно пропасти. У данашњој Црној Гори је планинско гнездо савременог српског књижевног језика. Од Бука до Филипа то је био српски језик. Сада главари са својим празноглавцима мисле да прво треба наћи име језику па онда стварати језик који одавно постоји. То је беспримерно отуђење. Због тога се стиде сви Црногорци који знају ко су.

Свако коментарише идеју предсједника Црне Горе Филипа Вуксановића да се језик назове „црногорско-српским“ или Вуксановић, предсједник Библиотеке Матице српске у Новом Саду. Сада су се сетили двокраког имена, с надом да ће једно име језика природно настати. Хоће да иду хрватским путем. Зато је Црна Гора данас оболела од дукљанитиса вулгариса, у тежем облику, и од дукљанитиса баналиса, на језику вели Вуксановић.

За лингвисту проф. др Јована Дели-

Угрис

ИСТАКНУТИ лингвиста проф. др Драгољуб Петровић, сматра предлог Филипа Вуксановића, „ординарном будалаштином“ људи који о језику не знају ништа. И, како наглашава, који о језику мисле једино када се за језик, угризу...

ћа Вуксановићева идеја је она иста која је била раније са српско-хрватским језиком.

- Не постоји никаква традиција црногорског језика - тврди Делић. - Све што је у Црној Гори написано и изгово-

Дилеме

ПОСЛЕДИЦЕ јединства а потом раздвајања српско-хрватског језика присутне су и данас. Један од примера, на који је указала проф. др Вера Васић је и Велики речник српско-хрватског језика који ради САНУ, чији је главни уредник био проф. др Александар Велић а за кога се још увек не зна шта је његов корпус.

Сада није једини проблем да се промени назив речника, већ је питање да ли у корпус овог речника улазе и писци са хрватског подручја. Проблем је по мом критеријуму; територијалном или националном извацити хрватске писце. Пример Владана Деснице за кога кажу да је Србин или Иво Војновића... Они улазе у српски корпус а истовремено имају све одлике хрватског стандарда.

рено, учињено је на српском језику. Сада то увлачити на ту слојеницу црногорско-српски значи пристати на нешто што је потпуно вештачко, измишљено, кретеноидно и супротно нечему већ пропалом и што се показало лоше.

Категорчан да никаквог разлога за променом имена у Црној Гори нема, овај стручњак за језик жештећи се каже:

Такавх бесмислица има још, а све су из иста кухиње. - Реч је очигледно о програмирању увођења на силу бога црногорског језика и о раздвајању Срба и Црногораца као и о стварању два ентитета који ће се једног дана сукобити.

Професор Делић и сам пореклом из Црне Горе истиче да су сви његови говорили српски, а то поткрепљује и стручним тумачењем да разлике у језику у Србији и Црној Гори нема.

То је једна исти језик. На црногорској територији нема ни једног дијалекта који је искључиво црногорски, који не прелази на неки други простор. Нема, ама баш ништа, што би се извело као специфично црногорско. - Не знам, шта заправо хоће?! Па, није једнаквица није само црногорска, нити пак хрватска.

Дубоко уверен да се ствара непотребан проблем због кога нам се свет, задовољава оваквим пудилом и међусобицама, смеје, проф. др Јован Делић подсећа да је сваку идеју о промени назива језика имао Бењамин Калај, садашњи министар спољних послова, само што Филип Вуксановић сада мисли да је његова. Зна се, међутим, да је Бењаминова идеја најпре била умерена на босански језик, такође ради раздвајања народа, што у то време није прошло чак ни код Муслимана.

Са оценом већине лингвиста да је термин „црногорско-српски“ политички, без стручне оправданости, слаже се проф. др Вера Васић са Филозофског факултета у Новом Саду, која истиче:

- Мислим да ће се у овој полемици лингвисти мало питати. - Ако је политичка ситуација таква да би назив „црногорско-српски“ и обрнуто спасао заједничку државу, то ће „Скулптурна усвојити“ и таква одлука неће имати никакве везе са ставом лингвиста који ће тврдити да то нема смисла.

З. Т. МИРКОВИЋ

Свтра: Провидан трик

РЕАГОВАЊА НА ПРЕДЛОГ О ПРЕИМЕНОВАЊУ ЈЕЗИКА У ЦРНОЈ ГОРИ У ЦРНОГОРСКО-СРПСКИ

Провидан трик

Милош Ковачевић: Циљ је да се у назив језика угура и црногорско име, а онда ће се власт већ потрудити да то „угурано име“ и осамостали, бришући из назива српску одредницу. Бранислав Ђорђевић: Дукљанистика, тобоже научна дисциплина и текућа политика успела да подели цркву, академију и језик. Жарко Команин: Калкулације на штету црногорског народа

ИЗЈАВА председника Црне Горе Филипа Вујановића, да би убудуће у Уставу Црне Горе службени језик требало именовати као „црногорско-српски“, што би представљало компромис између бранитеља српског и заговорника такозваног „црногорског“ - показује да актуелна црногорска власт на сваки начин жели да укине српски као службени језик у Црној Гори, рекао је за „Новости“ професор српског језика и лингвистике др Милош Ковачевић.

Овај привидно „ломорбени“ предлог, сматра проф. Ковачевић, исто као и предлог за замену српског „матерњим“, омишљен је да се не директно већ на заобилазан начин српски језик истисне из службене употребе у Црној Гори и да се на његово место устолочи „црногорски“.

Политичко насиље

Циљ је да се на неки начин у назив језика угура и црногорско име. А онда ће се власт већ потрудити да то „угурано име“ и осамостали, бришући из назива српску одредницу. Тако је Вујановићев „компромис“ само пут за преименовање српскога у црногорски језик - каже проф. Ковачевић.

Насиље над језиком

ТО је увек био српски језик, којим су писали сви највећи писци Црне Горе, Патар Први Његош, краљ Никола... Цела ствар је политичка и са науком нема никакве везе - рекао нам је и књижевник Милосав Савић.

Црногорски језик никада није постојао. Власт у Црној Гори инсистира на свом језику, али познато је да се и у неким европским језицима врши политичко насиље над језиком.

Подногу за свој предлог Вујановић је могао пронаћи на двема странама, објашњава наш саговорник. Најпре у научно потпуно неутемељеном, али политичком „братства и јединства“, издвојеном називу „српскохрватски“, односно „хрватскохрватски“ (што је само преименовање Вуков српски језик), који је Хрватима такође био само прелазна фаза за потпуни изгон српскога имена из српскога језика и за претварање, али само именом, српскога језика у „хрватски“.

Безвредније је, међутим, да је Вујановић свој предлог позајмио од ингианских Дукљана, конкретније од Јеврема Брковића, који је при индугурацији државне заједнице СЦГ предлагао да језик те заједнице носи име „црногорско-српски или српско-црногорски“, док та заједница траје, то јест, све док она „црногорски“ не изумре у Београду, а „српски“ у Подгорици - износи проф. Ковачевић.

И Вујановић и његов ментор Брковић, истиче проф. Ковачевић, заборављају

да српски језик није за „крчмљење“ и да нема никаквог ни правног ни лингвистичког основа да се српском језику политичким насиљем у Црној Гори одузме српско име, као што није било основа за такав чин код великог броја народа који се користе енглеским, немачким или шпанским језиком.

Вујановић заборавља да у науци нема компромиса, а он би да науку подреди политици и изврши политичко насиље над српским језиком, ништа мање од онога када је његов саборац, садашњи министар просвете Црне Горе Слободан Бацковић укинуо српско име језика у помиритељском називу „матерњи језик“.

Клонирани комунистоиди

СИНТАГМА „црногорско-српски“ језик, коју је предложио председник Црне Горе, без обзира како ће се писати, не може послужити ничему разборитом, чак ни онима који су је се сетили, каже за наш лист социолингвиста Бранислав Ђорђевић.

Она не може испунити ни дукљанистичке захтеве ни природне захтеве народне већине у Црној Гори, да се не лаца у бакаршевске делидбене послове. Дукљанистика, тобоже научна дисциплина и текућа политика у Црној Гори, успела је да подели све што је могуће - цркву, академију, језик. Црна Гора као да је у служби неких послова који немају везе са народним - сматра Ђорђевић.

Лингвисти могу бити само тужни, говори нам Ђорђевић и додаје да нико не може више пристајати на било какве синтагме, које су срачунале на дезинтеграцију српског народа.

Лингвисти се морају залагати да они који су се у Црној Гори изјаснили за „српски“ језик не буду изложени нападима који немају никакве везе са лингвистиком. А ти напади усмерени су на душу њихову - поручује Ђорђевић.

На предлог Филипа Вујановића о имену језика у Црној Гори, ситро је реаговао и књижевник Жарко Команин.

У времену клонираних комунистоида, Брозових ђака и наставника, све је могуће, па и то лудило, које је предложио Вујановић. Знајући га као образованог човека, много ми је жао што је политиканство разорило његов дух и његову логику. Убијање језика је убијање народне скупштине и народне душе - износи за „Новости“ Команин.

Дукљанско лудило и злосуд, према његовим речима, осваја бастион духовности и колевку и извориште српског језика. То је лудило, али очигледно да то лудило има своју методу. Мило (Ђукановић) и Филип (Вујановић) најжалост решили су да докажу како су један и један - два. Све су до рачуница и калкулације, али на штету црногорског народа. Да човек просто не поверује! Све је то последица Брозове црногорске нације створене пре 60 година - каже Команин.

Б. ЂОРЂЕВИЋ

ДР МИЛОРАД ДЕШИЋ

Језик и говор политичара су банални

страна 3

Изражавање наших властодржаца је банално и са отрцаним фразама

Политичари не знају падеже

БЕОГРАД - Говор српских политичара све више је баналан, демагошки, пун страних фраза, изјавио је Танјугу редовни професор Филозошког факултета у Београду др Милорад Дешић. Он се залажи за израду националне студије намењене посланицима, лидерима странака, државницима, ради усаглашавања њихове изговорене речи с књижевном језичком нормом.

Некад су политичари стидно нешто „зацртавали“, у новије време све им је „транспарентно“, а сада се обавезно бава „студијама изводљивости“. Дакле, свако време обележавају речју или изразом, који се безброј пута понављају и постају банални. „Доста је политичара који не познају довољно књижевни језик, греше у акцентима, падежима, муче се да изговоре потпуно и јасну реченицу, а наретко по њиховом говору можемо погодити и из којег региона Србије потичу“, каже Дешић.

Говор наших политичара, „посебно кад пратиоце преносе заседања републичког парламента“, често открива и каквот су образовања, а њихов несрећен говор и неповезане реченице, сведоче и о несрећности у мишљењу, оценио је професор. Њихов говор морао би да буде не само правилан него и логичан, осмишљен, јер има их који изговоре много речи, али мало шта кажу, што значи да је „у политичком животу празнословје веома раширена појава“, наводи професор Дешић.

Често наши политичари користе неизвршене реченице, узречнице, поштала-

лице, чак псовке, а на основу њихове изговорене речи, можемо да сазнамо колико је и о самом карактеру, ставовима, па и о тренутном расположењу. „Многи од њих не могу ништа да кажу док не прочитају писани текст“, додао је Дешић и оценио да је говор политичара често монотон, досадан, без изјавности и промена у интонацији и недовољно убедљива за избор, што наравно не важи у време изборних кампања.

Њихов говор обично је праћен мизиком, неодмереним гестовима и грубим покретима, клатарањем рукама, захитчавањем одећа током изјаве за говорницу, притезањем панталона, чешкањем...

„За говорницом често стоје круто, споменички или пак превисше опуштено, са обилатим говорним грешкама које замарају слушаоца, често га и нервирају“.

Без обзира на њихово занимање, образовање или идеолошку оријентацију, било би добро да политичари пролазе кроз неку врсту центра за неговање говорног језика, који ће им помоћи да поштују саговорника чак и кад изнесе другачије мишљење. Наравно, подразумева се да политичар треба веома добро да познаје материју о којој говори, али се од њега очекује да је ослобођен стурности и да развија дух толеранције и говорни бонтон, закључује Дешић.

Институт за савремену историју из Београда и Народни музеј из Лесковца организовали су на Власини од 8. до 10. децембра 2004. научну конференцију „Културно-историјска баштина Југа Србије“. У два дана тридесетак научних радника и књижевника говорило је о историјском, етнологском, језичком и књижевном наслеђу на југу Србије, простору који је у етничкој, економској и културној депресији. Уводну беседу, коју НИИ доноси у овом и следећем броју, одржао је академик Драгослав Михаиловић.

На крају је усвојена Декларација о стању на југу Србије, која даје слику стања на економском, етничком и културном плану, констатује да је југ Србије запостављен и да то осећање носи и већина становништва. Од меродавних фактора тражи се посебан државни план и оснивање фонда за развој југа Србије „који би на свеобухватан и меродаван начин започео хитно решавање свега онога што се не сме одгађати

ЈУГОСЛОВЕНСКО И СРПСКО ИСКУСТВО

Колонијална Србија

Читак број 2816, 16. XII 2004, 54-56.

У часу кад се морала окренути себи и демократском начину унутрашњег живота и кад је за то пред собом имала отворен пут, Србија је прегла да силом одбрани две промашене и изгубљене државне концепције – Југославију и социјализам

Ова научна конференција, названа „Културно-историјска баштина Југа Србије“, одржав се у веома драматичним околностима по све Србе на тлу бивше Југославије, а нарочито по оне из Србије.

Југословенска државна заједница, у коју је српски народ улагао животворне наде кроз читав XX век и за чије је остварење Србија бахато жртвовала више од четвртине – неки кажу цуну трагичну – свог становништва, а то је био онај његов најиталнији део, скршила се двадесетих година у лому и диму крвавог грађанског рата. И уза све наше илузије, не можемо од себе сакрити да се ово десило због неслагања других југословенских народа да живе заједно с нама. Крваве антијугословенске демонстрације у Загребу избиле су још на самом почетку живота Југославије, децембра 1918, а то, као ни злочине усташа у Другом светском рату и друге међунационалне сукобе, ми нисмо умели да схватимо на прави начин. И ти народи су у тренутку обновљене државне кризе у последњој деценији века, која је избила са пропању социјалистичког друштвеног поретка у Европи, добили оружану подршку светских сила против нас.

Морамо признати да за те странне догађаје ми носимо немали комад одговорности. У часу кад се морала окренути себи и демократском начину унутрашњег живота и кад је за то пред собом имала отворен пут, Србија је прегла да силом одбрани две промашене и изгубљене државне концепције – Југославију и социјализам. Од њих двеју, не може се изабрати која је промашенија и трагичнија. С правом који су прописале велике западне силе и уз одобрени употребни злочин, доживели смо бомбардовање и ратну агресију, којима је, уз велика људска страдања, уништена готово читава наша индустријска привреда. Један број политичара и већина српских државника из времена грађанског рата, оних из Србије и оних изван ње, ухапшени су ради суђења пред међународним судом или су у „чекању“ такве судбине, а исто то прети и једном броју најистакнутих српских војсковођа. Српска држава, буде ли остала, а и то је у овом тренутку можда у питању, може да буде осуђена од међународних судова на плаћање вишедеценијских ратних репарација

појединим бившим југословенским земљама као ухваћена агресорска држава. Све ћемо то у будућим деценијама и вековима, заслужили или не заслужили, носити као незаобилазну и незаборавну историјску и моралну стигму.

Узалудна су наша вајкања да је Југославија била најбољи пројект за заштиту и напредак групе незаштитених малих народа на Балканском полуострву ако је управно та група народа није прихватила; не питамо се о томе само ми, и нисмо ми били власници југословенске државе. Узалудна су наша вајкања да се Србија при стварању бивше заједнице није ни у чему окористила; и у тој оцеди се не питамо само ми. Највиша су и наша веровања да је свет морао да разуме жељу Срба да се југословенском капом бар покрију сви припадници српског народа; сличне државне идеје у историји, одговара нам се, нису могли да остваре ни много већи и значајнији народи него што су Срби, па не могу ни они. Непочтовање мишљења других учесника у пропалој држави оцењено је као такав тежак преступ да се њиме искључивало свако противљење распаду, које се крило под маском заштите Срба изван Србије. И да се у Сребреници није догодио онај ужасни злочин, који, уосталом, по свој прилици, није наредис ниједан званичник из Србије, сваки покушај одбране Југославије као државе био би оцењен као међународни ратни злочин. Нема и неће бити милости за нас на овом парчету Европе ни у садашњости ни у будућим деценијама. Именица Србин ће у следећим деценијама у целом свету имати значење изјеве поруге.

Да би за нас све било још теже и жалосније, и даље одбијемо да прихватимо нову југословенску стварност, као да се, у историјски ретко виђеној сумањутости, питајмо надамо да ће нам дојучерашњи суграђани и судржављани изнова потрчати у братски загрљај. А још ни ми ни они нисмо са лица обрисали крв од последње туче. Најумнији припадници српског народа, који, нарочито у култури, често иза себе имају крупна дела, и не покушавају да се извуку из своје југословенске затуцаности, вукући и гурајући народ у још теже губитке. Непроживљено југословенство, поготову оно титовског типа, вуче Србију у колонијалан статус, и то под протекторат такве међународне „силе“ каква је Црна Гора. Пре две године у Београду је основано једно од оних црногорских удружења која се, кобјати, боре против одвајања Црне Горе и организатор тог кула је том приликом узвикнуо: „Ако ми сада одемо, коме ћемо оставити Србију!“ Нико

Шта представља југ Србије

Шта према формулацији у наслову овог скупа представља југ Србије?

од присутних, па међу њима и један српски академик, према писању новина, није опоменуо председавајућег да такво размишљање није најбољи начин за почетак изабраног разговора.

Коће ли Срби, питам се, уопште моћи да преживе своје стрмоглаво југословенство? Није ли оно, можда, погубан генетски знак за животну неспособност која нас неумитно води у нестанак с лица Земље?

Амерички нобеловац Сингер у књизи Ричарда Бегина *Разговори с Исаком Башевисом Сингером* говори, између осталог, и о судбини Јевреја у другим државама и о њиховој двомиленијумској одбрани од денационализације (стр. 68-70).

„У свету се још никада“, каже он, „није догодило да неки народ буде изгнан из своје земље а да се после не асимилује. По правилу, када су људи изгнани, или ако само емигрирају, после једне или две генерације они се асимилују у своју нову средину.“ Јевреји су, додаје он, „живели у десетинама земаља, говорили многе језике а ипак су задржали свој стари језик, хебрејски. Задржали су арамејски, касније јидиш; сачували су своје књиге; нису занемарили своју веру; и после две хиљаде година - враћају се у Израел.“

Онда нешто каже и о асимиллованим појединцима, за које нема поштовања:

„Асимилловани Јевреји је човек који се стиди свог порекла, који пориче своје корене. Он жели да се претвара да је неко други... Он често проповеда либерализам који је лажан, чак чини супротност либерализму. Најгора ствар код асимиллованог човека јесте то што нема никакав понос. Он увек жели да буде тамо где га не желе.“

Ово о асимиллованим Јеврејима јако личи на нас, Србе. И разликује се само утолико што смо се ми, још горе, асимилловали у једну нацију која нигде на свету не постоји нити је икад постојала. Та нација звала се, и у свом непостојању још се зове, југословенска. Уз сингеровску аналогију, Срби су, као једини у свету, успели да се асимилују - ни у шта. Асимилловани ни у шта и сопственом вољом претворени ни у шта, добићемо од историјске судбине оно што и заслужујемо - ништа.

И кад асимиллованом народу дође предлаву, као што је нама, изгледа, дошло, он на своја наистакнутија места, да би умилостивио немилосрдну пропаст, поставља, бира или подржава људе управо оне одакле се његова уздрмана земља без крманосца и изабраног пута у том тренутку највише угрожава. Не морају ти људи уопште бити никакви страни измењари - иако се таквих код нас у XX веку, а и последњих година, може набројати колико хоћете - али кад дође до одлучивања о неким судбосносним питањима, они неће довољно разумети несрећни асимилловани народ и више ће имати разумевања за оне који су против њега. Није нама ни данас Црна Гора можда толико противна колико нам је, док овако дубимо на глави пуној празног југословенства, животно опасна. И морамо се ослободити не само југословенства него и ње, иако ћемо тиме изгубити доста вредних људи које бисмо желели задржати узга се.

Не треба ни да кажем да озбиљни народи такве ступице, које личе на колонизализам, себи не приређују. Они, напротив, у својим најважнијим законима имају клаузулу којом се предвиђа да на крупна државна места не само не могу лоћи држављани неке друге државе, ма колико она била пријатељска, него могу бити изабрани само они који у сопственом држављанству, у намању руку, имају вишедеценијски стаж.

Рекао бих да је то подручје веће од уобичајене географске поделе и да оно, заправо, обухвата територију која је вуковском језичком реформом на посебан начин депресрана.

Као члан Српске академије наука и уметности од маја 1981, већ више од две деценије безуспешно покушавао да убедим њено Одељење језика и књижевности, па тиме и њу саму, да је ради доброг рада потребно у извесној мери боље прилагодити језичку научну политику стању народа у Србији. Први пут у предавању децембра 1981, други пут у предавању децембра 1984, а затим у више наврата узредно и у наступима на скупштинама Академије, тврдио сам да је језичка политика Србије, формирана у XIX веку, кроз читав XX век имала у виду подручје Југославије, а од српских земаља пре свега Црну Гору и до некле Херцеговину, при чему је Србију, иако је она финансијер и организатор те политике, запостављала. На пра-

ту смо, тврдио сам, врло непостојних тектонских промена и распада југословенске државе, што ће, било то научно неоправдано било оправдано, изазвати и распад језичке доктрине српскохрватског језика, на два, три или четири преименована језика. А ово ће, с обзиром на дотадашњи рад и на нашу негрипрељеност, изазвати врло неповољне последице, пре свега у Србији, а посредно и у другим српским земљама.

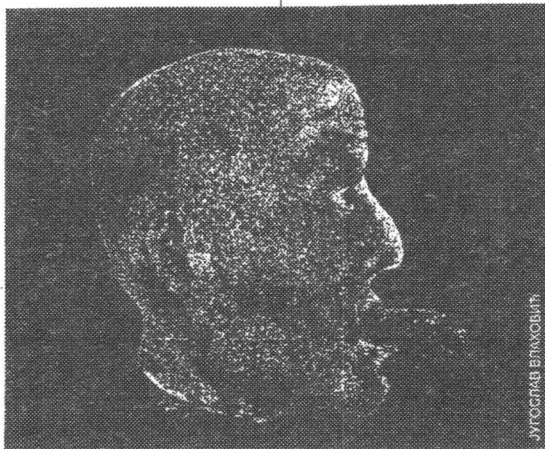
Сматрајући да академици других струка нису довољно упознати са језичким положајем Србије, наводио сам податке о распрострањености дијалеката у њој, која је била најнеповољнија у тада-

шњој држави. Њих сам црпес из пописа становништва од 1981. године - а у науци о језику је познато да се народни говори веома споро мењају, тек можда кроз векове, тако да се подаци отпре двадесетак година могу узети непромењени и данас - при чему ми је компетентан дијалектолошки консултант био академик Павле Ивић.

На дијалектолошкој мапи онога што се пре двадесетак година звало ужа Србија, са 5,660 000 српских становника, оцртавала се подела на два крупна подручја.

Прво, условно названо новоштокавско, или вуковско, обухватало је Београд, мада је у њему становништво вероватно у већини потицало са територије јужно од града, са укупно 2,480 000 становника. Оно, међутим, представља свега 44 посто српске популације у ужој Србији. Осим главног града (са 1,180 000 тадашњих житеља), од насеља већих од 40 000 становника ту се још налазе само Ваљево, Ужице и Чачак, уз Шабад, који лингвисти прикључују сремским говорима. Од мањих насеља овом подручју припада и неколико градова мањих од 40 000 становника, као што су Горњи Милановац, Лозница, Обреновац, Љиг, Уб, Лазаревац, Лајковац, Топола, Мионица, Сјеница, Нова Варош, Аранбеловац.

Друго, старије штокавско, или, како га лингвисти зову, старије новоштокавско подручје, са три велика дијалекта с којима вуковска језичка реформа не рачуна и који су искључени из књижевног језика, покрива територију од 3,180 000 становника, односно 56 одсто становника Србије. Ту се налазе следећи градови већи од 40 000 житеља: Врање, Лесковац, Краљево, Крушевац, Нови Пазар (с меша-

ЈУГОСЛАВНОСТИ

ним говорима), Ниш, Смедереве и Крагујевац (с мешаним језиком). Оно обухвата и већи број градова са мање од 40 хиљада становника: Пожаревац, Бор, Зајечар, Књажевац, Неготин, Сокобања, Владичин Хан, Власотинце, Сурдулицу, Александровац, Алексинац, Врњачку Бану, Рашку, Трстеник, Димитровград, Куршумлију, Пирот, Прокупље, Велику Плану, Велико Градиште, Смедеревску Паланку, Палаћина, Јагодину, Свилајинац, Бутрићу и Младеновац.

Посматрамо ли ова два подручја с некаквог естетског становишта, ако се у језику нешто такво уопште може узети озбиљно, с обзиром на наше навике, можемо без колебања рећи да се на новоштопанском подручју говори боље и лепше, односно да ми, старшитокаци, говоримо неправилније и ружније. У исто време, може се запозити и то да је гледање науке о језику на староштопанско подручје веома неправедно. Јер највећи део историје српског народа остварен је управо овде, те је и наука о језику можда морала своје тежиште да потражи ту где се историја и стварала и за коју су дате највеће жртве. Али нити се у свету све вредније по правди нити је невоља само у неправди. Нетрпељивост науке о језику према србијанским дијалектима, као да још живимо у XIX веку, има много теже последице, и културолошке, и моралне и цивилизацијске.

Српска академија наука и уметности, преко свог Института за српски језик, који се до пре неколико година

ИГОР СЛАВКОВИЋ

звао Институт за српскохрватски језик, од 1959, после два-наестогодишње припреме, издаје *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Досад је штампала 16 томова (до слова О). Опште је уверење научника да се том публикацијом даје тон књижевног језика и чак пружају инструкције за његово стварање, односно да овај речник гради савремени српски књижевни језик, ма како се он звао. Оно што је ушло у ове томове, гласи закључак, представља суштину књижевног језика на нашем тлу и има књижевну вредност. А оно што у тај кодекс није ушло - језички и књижевне не постоје.

Ако је тачан наглед објављен податак да се на планетни нивоа у употреби око 5 000 језика, али да је граматичком кодификован тек сваки пети, односно само 1 000 њих, постаје јасно колико је Вукова реформа у XIX веку била важна.

„За мисао“, као да ово потврђује, каже амерички антрополог Вил Дурант у својој вишетојној *Историји цивилизације*, „речи су алат за рад; производ умногоне зависи од алата“ (стр. 81). Затим објашњава како се људска цивилизација стварањем језика унапређивала (на стр. 83). „Људима су речи нагледале као Божје благодат и света ствар; оне су постале садржај магичних формула... Оне су допринеле не само јаснијем мишљењу, већ и бољој организацији друштва... Оне су стварале нове путеве за проношење и промет идеја, убрзале темпо и повећале опет и садржај живота. Да ли је икада, по снази и слави, неки проналазак био раван заједничкој именовици?“

Како напредује црногорска књижевност

Године 2003. у Софији је изашо први број новог часописа *Литературни Балкани* и у њему је бугарски универзитетски професор Ганчо Савов, који је пре неколико година добио награду Српског ПЕН-центра за преводње наших писаца, објавио чланак „Данашња црногорска књижевност“ (стр. 145). У чланку овај некадашњи загребачки студент славистике кодификује црногорску литературу према моделу који се, нарочито последњих година, убрзано ствара у актуелном владајућем поретку Црне Горе.

Аутор каже да је „блискост између црногорског и српског етноса голема“, због чега је постала узроком ште „доста српских научника и литерарних радника укључују црногорску литературу у српску, док се црногорски књижевници и научници од ње одвајају“. Почетке црногорске књижевности, можда мало раније него што је уобичајено, он види у IV веку, у натписима на саркофазима и гробовима. „Књижевни језик Црногораца“, каже аутор, „има заједничко порекло са српским, али међу њима има и суштinskiх разлика... и сада постоји врло јака тенденција да се и конституционо одреде као издвојен, црногорски језик... Уз факторе блискости постоји и низ својстава који издвајају Црногорце од Срба - историјска прошлост, антрополошке и етничке специфичности, самостална структура друштвених механизма и народног живота и друга. Тако данас“, додаје, „постоје две линије у разумевању црногорске самосвојности - она која означава црногорски идентитет и друга - црногорско српство (или српско црногорство).“

Књижевни споменици, према овом аутору, почињу од кнеза Владимира у XI веку и његове *Легенде о Владимиру и Косари* (коју назива „првим љубавним романом у јужнословенским књижевностима“), па наставља владиком Данилом, Петром II Петровићем Нjegoшем, Стјепаном Митровом Љубишином и Марком Милановом. У новије време помиње Гисту Ратковића, Мирка Бањевећа, Јанка Ђоновећа, Радована Зоговића, Душана Костића, Радоњу Већковића, Чеду Вуковића, Сретена Асановића, Михаила Јаљина, Миодрага Булатовића, Борислава Пековића, Бранимира Шћепановића, Гојка Челебића, Мирка Ковача, Зувдију Хоџића, Новака Килибарду, Валду Бркивића, Андреја Николадира и Влажу Шћепановића, Јеврему Бркивићу, који је „лиричар, приповедач, есејист, драматичар, полемичар и бунтовник, пламени заступник црногорства и председник Дукљанске академије наука и уметности“, поседује нешто више простора и додаје да је, „уплашан ликвидацијом, био принуђен да на неколико година емигрира у Загреб“. Сретен Перовић такође је у чланку добио нешто већи простор, а за Милорада Поповића, који је „аутор префињене и нежне лирике“, дописује да је „такође био принуђен да избегне у Хрватску од власти Милошевића“. (После примерног Секуле Дрљевића и Савића Марковића Штедимлије Хрватска је опет за неке Црногорце постала рајска земља слободе.) За Матију Бећковића каже да је „најјачији међу црногорским поетима који држе до свог српског црногорства“ и њему прикључује Драгана Лакићевића, Драгутина Бујановића, Милана Комненића и Радомира Уљаревића.

Колико сам могао да приметим, овом списку обостраних или једностранних Црногораца у литератури коју смо досад сматрали српском недостају само Данило Киш, Жарко Команин, Вилда Стјепеновић и још неколико.

Са свакиим умирањем некога писца „порјеклом отуда“, њих живих тамо има више. Јер они који на овакво виђење за живота не пристају, не одлажу се него се држе у „резервном фонду“, док са њиховом смрћу не дође „боља време“.

Кад сам за чланак тражио објашњење од аутора, он ми је рекао да је то становиште званичне Црне Горе, чији представници у Софији тако наступају.

(Крај у следећем броју)

Институт за савремену историју из Београда и Народни музеј из Лесковца организовали су на Власини од 8. до 10. децембра 2004. научну конференцију „Културно-историјска баштина југа Србије“. У два дана тридесетак научних радника и књижевника говорило је о историјском, етнолошком, језичком и књижевном наслеђу на југу Србије, простору који је у етничкој, економској и културној депресији. Уводну беседу, коју НИИ објављује у два наставка, одржао је академик Драгослав Михаиловић

ЈУГОСЛОВЕНСКО И СРПСКО ИСКУСТВО (2)

„Туђа срећа“ српске лексикологије

Искр., број 2817,
23. 12. 2004, 54-56.

У разговору о Речнику често се истиче да је рад на њему и његово публиковање један од најважнијих послова Српске академије наука и уметности и да је тако и са другим академијама и речницима у свету. Ипак, вероватно се у свету није десило да је у речнику домаћег језика лошије пролазила управо земља која га је стварала. А то се десило са Речником Српске академије наука и уметности.

У предавању од 25. децембра 1984. године Академијском Речнику сам замерао следеће: да нема довољно лезикона; да нема довољно градске лексике (као у XIX веку, нани лексиколози и даље сматрају да се речнички фонд ствара у сеоским насеобинама); да нема тзв. простих речи; и, пошто Речник треба да обухвати и народни језик, да није довољно нити увек на одговарајући начин третирана лексика народних говора Србије. При овоме сам нарочито мислио на дијалектске говоре Србије, али донекле је запостављено и западно подручје наше земље.

Иако је једном јавио каква сам ја у таквом огромном материјалу од десетак хиљада страница енциклопедијског формата тешко да се снађе и да при том буде прецизан, све закључке сам темељно на увиду у попис речничких збирки наведених у IV и VIII свесци. Према њима, у објављеном материјалу постоји велика премаћ црногорских речничких збирки у односу на србијанске, узимајући у обзир број становника. Та предност је трострука само по броју збирки (24 према 83, односно према 106 из читаве Србије). На то је присутни Павле Ивић додао да се још већа разлика добија кад се упореде величине тих збирки. Јер док оне из Србије обично садрже 200-300 речи, црногорске су често велике 1 000-2 000 израза. Јово сам могао да утврдим и кад сам упоредио број тзв. листића са изабраним речима из *Петријиног венца*, једине моје књиге експертиране за Речник, са *Ратном срећом* Михаила Лалића, кога, узред буди речено, као писца изузетно поштујем. Према списку изабране литературе рађеном у Институту за српски језик октобра 1984, из моје књиге је за Речник пописано 1 649 израза, а из Лалићевог романа сличног обима 3 122.)

Док су нека мала села из Црне Горе, додао бих исто тако, имала у Речнику навођену лексику, Београд није био такве среће, јер није имао ниједну сакуљену збирку.

У последњим двама деценијама ово стање се не само не поправља - моје критике су, разуме се, одевене као злонамерне - него се, упркос свим историјским искуствима, изгледа, још погоршало. Иако су у међувремену на тлу некадашњег српскохрватског прокламована два нова језика - урватски и босњачки - а при крају је формирана и трећег - црногорског - наши лексиколози се и даље држе црногорствотворањем језичког југословенства, које без азора још зову српскохрватским. При томе све трпљиве својег малигнотог навикања мирно товаре на

врат народу Србије. Одељење језика и књижевности Српске академије наука и уметности последњих година два пута је расправљало о имену језика које ће стајати на корицама Академијиног Речника и, благодарећи сјајном залагању Предрага Палавеште, оба пута закључило да оно гласи српскохрватски.

У XVI свесци Речника изашлој 2001. године дата је „Допуна скраћеница објављених у књизи VIII“. У њој има врло занимљивих лексиколошких података. Рецимо, језичарима у Београду се, судећи по Речнику, неупоредиво више - „три пута више“ - допада језик Мирослава Крлеже него Иве Андрића и наспрам 34 књиге првога има у Речнику свега 14 другога. Црњански у њиховом научном укусу стоји још слабије, јер има свега осам коришћених књига. Можда би се исто тако, грубо могло приметити да попис коришћених писаца и њихових књига у Београдском Академијском Речнику („који граде књижевни језик“) - за који се, недавно прочитасмо у „Политици“, живо интересују и у Загребу - у којему личи на списак чланова знамените Дукљанске академије или њених кандидата, а и на онај списак црногорских писаца у бугарском часопису „Литературни Балкани“. Наиме, високо су котирани и неки писци који су бар једним родитељем пореклом из родне груде Дукљана, без обзира на њихово национално и књижевно опредељење.

Тако, завидују високу држи члан Црногорске академије наука и уметности Чедо Вуковић са седам књига у српскохрватском Речнику. Његови романи можда нису довољно познати, али је преко „Вечерњих новости“ (3. март 2003) широко познат један његов ауторски чланак објављен у погорничкој „Побједи“. „Ако је ишла на хартији сањао, маштао или бунцао“, кажу „Новости“ у академијском име, вероватно је штирарајући, „било је то на црногорском језику и о Црној Гори, земљи изворници“ језика. Колико ми је познато, та такво значајна изјава о изворници језика, по својој скромности типична и за националне Црногорце и за „најбоље Србе“, а з ови су, наравно, пореклом само из Црне Горе, тада је јавно изречена ваљда први пут. Затим је поновљена у чланку још једног књижевно-језичког ауторитета, Мире Буковновића, који је као стваралац језика - додуше, сада српског, иако се зналац представља у јавним документима као Црногорац - у Речнику заступљен са две књиге (а задуго је више).

Блиски овом гледању су и Мирко Ковач и Новак Килибарда, који су - дабоме, заслужено - представљени са по три књиге. Међу „резервистима“ значајно место су заузеле Борислав Пекић, чак са 13 њих, и Матија Бећковић, са 4. Не знам шта би о новом језику мислио Михаило Лалић али он је, за сваки случај, заступљен са девет књига.

Са српске, или „србијанске“, стране најбоље су заступљени Добрица Ђосић, Антоније Исаковић и Милорад Павић са по четири публикације. Живојин Павловић, који има 3 објављених наслова, заступљен је са три, колико имају и Видосав Стевановић и Милован Данојлић. Светлана Велимај Јанковић, Данило Киш, Милосав Савић, Добрило Ненадић и Светислав Басара навођени су у по два наслова. Међу њим се умешао и, изгледа невољени, Милорад Булатовић.

Затим долази група Србијанаца и Војвођана са по једном навођеном публикацијом, која је у друштву са више Хрвата. Ту су Иван Ивановић, Младен Марковић, Мирослав Јосиф Вишњић, Дубравка Угрешић, Павле Угринов, Павло Павлић, Горан Трибуосић, Слободан Новак и још неки.

Нин, бр. 2814, 23. 12. 2004, 54-56.

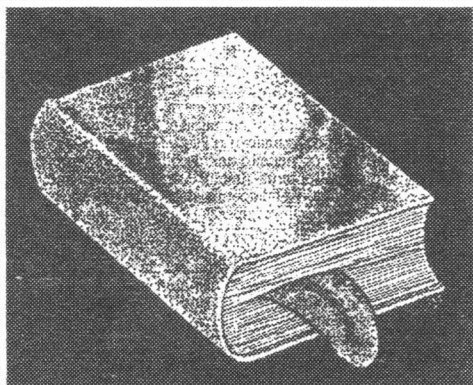
Култура

„Што јужније - то тужније“

Овако навођење података из Академијиног Речника, које не може бити комплетно, није никакво закерање него, само, представљање могућих узрока застојања југа Србије у културолошком и цивилизацијском погледу. А ова, могуће је, изазивају и нека друга застојања.

Признатост неких локалних говора као књижевног језика, наиме, или бар његова прихваћеност, по мом мишљењу, дају крила књижевности на том тлу. Непризнатост домаћег језика, пак, и његово одбацавање у недостојан дијалект, нарочито ако се са подручја признатих, привилегисаних говора буса у прса неком расном или националном изузетношћу, изазивају књижевну депресију тог подручја, на којем се књижевност не само слабије развија него и слабије примва. Ако му се не посети посебна пажња, становиштво дијалекатских подручја у културолошком, па и психосоцијалном погледу може до постати обесхрабрено и да неке тине дође до закључка да му књижевно стварање не припада, ни у стваралачком ни у корисничком погледу. А с тиме иле и културна и психосоцијална депресија других ерста.

У предавањима из 1961. и 1984. године наводио сам да постоји битна депресијација дијалекатских подручја Србије у погледу књижевног стварања. Поредити број становника са бројем наративно-поетских писаца (прозаиста, песника, драматичара), на које карактер локалних говора делује одлучније него на критичаре, књижевне историчаре и теоретичаре, утврдио сам да ова депресијација статистици износи 2,08 пута. Односно, пре-

ЈУСТАВА ВЕЛИКОВИЋ

мз броју писаца наведеном у Југословенском књижевном лексикону (Нови Сад, 1971), књижевност је на овим подручјима 2,08 пута слабије развијена него на подручјима чије су локални говори послужили за основу књижевног језика. Тако, један писац се на новоштокавском подручју јавља на 28 000 становника. На староштокавском, пак, један писац долази на 54 000 житеља. Ово, по мом мишљењу, директно произлази из односа локалних говора и књижевног језика.

Уз ово иду и предрасуде и дисквалификације народа са староштокавског подручја. „Што јужније - то тужније“, каже савремена изрека, а она,

ЈУБАНКА

ексклузивни спонзор НИН-ових
10 најбољих романа

www.jubanka.com

НИН-ова НАГРАДА КРИТИКЕ ЗА РОМАН ГОДИНЕ

ДЕСЕТ НАЈБОЉИХ

(1954-2004)

1. Меша Салимовић, *Дрво и сиво*
2. Данило Киш, *Башчакли*
3. Милош Црњански, *Роман у Лондону*
4. Милорад Павић, *Хазарски речник*
5. Борислав Пекић, *Удочашће*, *Трпеза*, *Његована*
6. Ратко Маринковић, *Киклоп*
7. Александар Тишма, *Удобрава човека*
8. Радослав Петковић, *Судбина и коментар*
9. Добрица Ђосип, *Корени*
10. Слободан Новак Мириси, *Злато и таман*

Најрепрезентативнији избор романа објављених у последњих
пола века на простору бивше Југославије

Наруџбеница

Неоплаћено наруџујем књиге под редним бројевима 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 (заокружити број)
у укупном износу од _____ динара.

Наведени износ уплатити: 1. у *целости* 2. у *ратама* (заокружити број)

Поштарина по књизи: - за нашу земљу 60 динара

- за иностранство 155 динара (обично) + 110 динара (препоручено) + 100 динара авионом.

Наруџилац _____

Адреса _____ телефон _____

(Уплатити на текући рачун 180-0601850101000-02 НИН д.о.о. Београд, Цетињска 1)

Фотоскопију уплатнице послати на назначену адресу.

Књиге излазе из
штампе до краја 2004.
године.

Претплатна цена 360
динара за појединачна
издања,
за едицију 3 600
(плус поштарина).
Месечно рата
360 динара

колико, морамо признати, заслужена, исто толико долази и из језичких предрасуда, које се проширују на етички, идеолошки и политички терен.

Још после Првог светског рата тешко су дисквалификовани, и језички и етички, Борисав Станковић, Дим. Момчило Настасијевић. После Другог рата, за време титоизма, када су политичке дисквалификације у књижевности представљале редован посао власти и једине партије и сипале се на све стране, ипак су некако лакше бирале ову, старошто-вајску територију. Добрница Ђосиф, Антоније Исаковић, Милосав Савић, Живојин Павловић, Иван Ивановић, Видосав Стевановић и доста других пореклом одавце, такође су били су ближи на дневном реду духовних полицијана, који су слатко оркали са језичких предрасуда. Ови писци су се увек пре других налазили на списковима тзв. црног таласа у књижевности, савезачке литературе, популаризма, национализма. (Брдо је занимљиво да је термин савезачка литература, све до пре две-три деценије, постојао и у Советском Савезу, с израито политичким значењем.)

Цео предрасуду савременог постмодернизма, који воли да стварносе пореклом са дијалекатског подручја приказује као знојање примитива који हुскају и певају с обнаженим певачицама турбофолк музике у некој кафани на јужној друзи, такође би, по мом мишљењу, могао да пристигне из језика. Постмодернисти и даље књижевност на градску и ооску, па су писци пореклом са староштовајског терена, дубома, селјаци, а они господа, додуше, на мајку брзати и с омежим пртеним опанцима под криветом. Ови заборавави некадашњи ученици комитета Савеза комуниста и данашњи вевери постављачи ишеја друга Тита, у литератури и другде, овим писцима често даде пашке као националисту, а и сзвјојске друге.

Можда не тако убедљиво, језичке предрасуде су могле утицати и на извесан број судских забрана у књижевности и осуда због штампаних текстова на робују, мада су оне, рекао бих, дељене са већом *равноправношћу*.

Али три судска процеса због *напошења душевног бола* књижевним делом, што представља класичан облик примитивног *свјетлања* књижевности, као нечега што кобанаги *преписује стварност*, па може ошређеном човеку да занесе душевни бол, колико је мени познато, завиле су се само на подручју староштовајштина. То су тужбе против Борисав Станковића због *Коптења*, која је на суду трајала, по моме сазнању, неколико месеци, пред саму пишчеву смрт, Видосава Стевановића због романа *Нидиш*, у судском процесу од три године и, са смеђивањем додајем, против мене (због *Петријинг венца*, у швајмонском судском процесу од 13 година, додуше, уз вероватно Удбино учешће).

Воли што имаш

Шта нама, по кесрећи рођенима на подручју које Вук, као припадник једног већ јако познатог самозаљубљеног менталитета, није заволео, данас још остаје?

Остаје нам нада да наша денационализована отаџбина, још по имену звана Србија, неће и даље остати толико ту-поумма да сама издржава и подржава сопствени пропаст и да ће се назад мало кренути и у своје спасавање. А за почетак би било довољно да у односу на бившу југословенску браћу, у спољним пословима, просвети, култури, прогласи да ће се држати познатог међународног принципа реципроцитета. Па ћемо видети како ће се наши садашњи нови суседи у таквом положају убудуће понашати.

Нарочито ће бити интересантно видети како ће се у таквом уздржаном суседству држати држава Црна Гора. Наравно, за то ће бити потребно и да држава Србију пред Црном Гором не представља нико ко се налази на некој „резервној“ црногорској листи.

Ово би, сигурно, довело и до промена у раду на проучавању језика. То никако не значи разведицење српског језика, нити бичање књижевног језика у наручје србијанских дијалеката, као што воле да прикажу иберменци из изворних језика. Екавски београдски језик, који одлично кореспондира са говорима западне Србије и Војводине, за нас и даље треба да остане узоран. Али би, свакако, значило да Србија поштује своју обавезу да се према језичком јединству понаша пре свега водећи рачуна о народу на оштвеној територији и нарочито бринути о подручјима која су досад била депресирана. Проучавање дијалеката Србије и њихово регистровање у значајним језичким пројектима и публикацијама нужно је, по мом мишљењу, за напредак Србије.

Није довољно у овом погледу само прозивати државу. Подручје дуга Србије не сме у проучавању локалног језика да и даље остане у овакој пасивности као досад. Крупни универзитетски и културни центри, као што су Ниш, Крагујевац, Крушевци, Лесковац, Пожеревац, Зајечар, Смедерев, Краљево, Врање, Рашка, и други, мањи, морају и сами о себи да се мало постарају и да створе одговарајућа научна и стручна тела која ће, с једне стране, предузимати језичка проучавања и, с друге, сарађивати са другим универзитетима и са Српском академском наука.

Ако немаш оно што волиш, саветују пошолози ради психичког здравља, крти оно што имаш. Ако себе убудуће тако управимо, може се десити да једног дана дођемо до убудућег закључка да оно што имамо – можда и није баш тако ружно.

Постоје питања која други избегavaju и одговори које други не добијају.
Постоје границе које се ретко прелазе. Ту паћинје...

INSAJDER

У понедељак 20. децембра „Insajder“ открива шта се дешавало за време ванредног стања и током акције „Сабља“
Недељу дана касније, 27. децембра у оквиру „Insajdera“ гледајте
ексклузивни интервју са Владимиром Бебом Поповићем.

20. и 27. децембар 21h.

B=92

ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ, 27. XII 2004, 31.

НОВОСАДСКИ ЛИНГВИСТА ДР ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ О "ЦРНОГОРСКО-СРПСКОМ" ЈЕЗИКУ

Људи нису „шароње”

Некима на Цетињу и Подгорици пало је на ум да прекрштавају не само своје шароње него и своје (пра)ђедове и (пра)бабе

ЦРНОГОРСКИ председник Филип Вујановић предлаже да се језик којим говори назове "црногорско-српским" - да би се задовољили и он и оних 20 одсто црногорских грађана који су заборавили ко су им били очеви: Мило Ђукановић, председник црногорске владе, и Јеврем Брковић, председник Дукљанске академије наука, мисле да то може бити једино "црногорски", при чему се "не ради, то треба схватити, о новом језику, већ о имену језика" - прецизираће предводник "дукљанских бесмртника".

Наводећи ово, новосадски лингвиста проф. др Драгољуб Петровић указује да је ту "важну нијансу", међутим, најтеже разумети јер није баш уобичајено да се "покрштава" ни оно што је много мање значајно од језика на коме је вековима изграђивана особеност једне људске заједнице и забележено њено свеукупно историјско памћење. Др Петровић каже:

- Тако ће се, рецимо, у Црној Гори сматрати "тршеним" свако коме и на памет падне идеја да промени име свом говечету, а Филип, Мило и Јеврем најгласитији су

Црногорци којима је пало на ум да покрштавају не само своје шароње и буљуше него и своје (пра)ђедове и (пра)баба и да их све заједно "улисују у Дукљан(к)е" (и крштавају их "по западном обреду").

Др Драгољуб Петровић

Овај уважени лингвиста сматра да су данашњи црногорски главари почели да се понашају као своски добошари. Њима је неко написао шта треба да причају и они се од тога не умеју одвојити.

- Њима су највиши узори постали Хрвати и муслимани који су своје "је-

зике" извукли из српскога, а неће да се угледају, рецимо, на Американце - којима је енглески (дакле - туђи) језик био довољан да покора цело свет - наводи наш саговорник додајући да неће да се угледају на Мексиканце и Бразилце - који знају шпански и португалски, а нису чули ни за "мексички" ни за "бразилски" језик.

Он наводи пример да је и у арапском свету огроман број арапских нација - а сви у њима знају за само један арапски језик, у Швајцарској се говори неколико језика, али ниједан од њих није "швајцарски", као што у Аустрији још нема "аустријског" језика.

Ти главари, дакле, представљају др Петровић, хоће да Црну Гору уведу у свет, али то не чине по "светским" правилима него по оној памети којој је на никшићком пазаришту "мјеру" одредио Војислав Никчевић потписујући крађе и фалсификате као највиши домет црногорскога лингвистичког аветлука.

И, закључује др Петровић, није нимало чудно што црногорски главари посрћу под толиком "памћу".

З. Т. МИРКОВИЋ

ГРАД ПУН НАТПИСА, ОБАВЕШТЕЊА И СЛОГАНА СА ГРАМАТИЧКИМ ГРЕШКАМА

РЕКЛАМЕ ЗА ЗБУЊИВАЊЕ

Газдама трговина и кафана правопис је, изгледа, страна литература. Занатлије су, тек, посебна прича. Воле наши суграђани, или су приморани да пију "ексресо" кафу, "швелес", једу "кременадле"

ОРИГИНАЛНА сарајевска "бурескицијана" отворена је у центру града, новине се продају у "the kioski", а месар вам куди свеже "кременадле". Кад би се, којим случајем, Вук Караџић прошетас престоницом, због толиких неписмених наслова брже боље би се вратио на онај свет. Газдама трговина и кафана правопис је, изгледа, страна литература. Занатлије су, тек, посебна прича.

У Миријеву се рекламира "САЛОН РОЛОВАНОГ НАМЕСТАЈА", у коме могу да се пазаре и "змрзивачи". Најстрожи центар града, зграду на Теразијама, краси табла са подацима о пројектанту који је осмислио ентеријер и "естеријер". У кафанама, тек, може

БРЕД ПИТ У МЛАДЕНОВЦУ

СВАШТА пада на памет трговцима да би привукли муштерије, тако Бред Пит са младеновачких билборда позива муштерије да пазаре у супермаркету "Дедиње". Мало је вероватно да је славни холивудски глумац задовољно трљао руке због конорара који је зарадио за рекламу у Младеновцу.

ним рачуњима "штампа комерца" пашу артикли - све 120с, пласиц, лукику стрике...

Невероватне су и информације које председнички кухњих савета остављају својим комшијама. "Не бад кубре овде, јер цети бити задње" - прети са злда јед-

ЛУКАВО Кома је карод да верује, ако не холивудској звезди

ЦАБЕ Покушај да се са мало слова објасни цена артикла

ВЛАДИН ПРАВОПИС

НА званичном сајту српске владе, на страници са биографијом министра, дондасно је владала латинично ћирилична зборка. У опису живота и дела министра финансија Млађана Данића, писало је: "Специјализовао се у иностранству, где је радио и као предавач - програм УСИА (САД), Бергадежије Фрејбергер - Факултет фур Виртсцаффта - Институтацхафтен (Низањка), Липбургс Университатир центрум, Факултет Тоенгасте Економијске Уетенсцијален (Белгија)". Нодавно су ове неписмености на владином сајту исправљане.

РЕБУС Продавница половног намештаја у Миријеву

свашта да се чује. Воле наши суграђани да пију "ексресо" кафу, једу "сенвиче", "тартар бифтеке", и "кременадле" са "татар сосом". Помегада се може попити и "швелес". На фискал-

ног солитера. "Умољана се онај ко је украо бицикл из вешернице, ако све прочита, да га врати" - подсећа комшија са Карабурме.

У једном клубу моле музичаре, који су свира-

ли исте вечери, да се "придржавају за распо-ред". У излогу локала на Теразијама поведасно је писало: "Нисмо тржиште новца, не знамо где је и нисмо сазнали". За-послени су се вероватно

уморили од објашњавања где се "тржиште новца" заиста налази.

Свашта се може прочитати и у огласима. На тако власници моле да им се врати "мали жути пас, без две задње ноге".

Старој брочнијо пај истовремено жели да плу зараду, па уз оглас "примамо ученике стан", стоји и "јаја и продају 3,5 динара".

И. МИЋЕВИЋ
М. МРЂЕЋ

Ministarstvo prosvete Republike Srbije međa Pravilnik o nastavnom planu i programu za prvi i drugi razred osnovne škole

Bosanski jezik izborni u drugom polugodištu

Bograd - Na predlog republičkog Saveta za nacionalne manjine, Ministarstvo prosvete i sporta donelo je juče odluku o izmeni i dopuni Pravilnika o nastavnom planu i programu za prvi i drugi razred osnovne škole, kojim se kao izborni predmet uvodi bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture. To praktično znači da će učenicima bosnjačke nacionalnosti u školama u Novom Pazaru, Tutinu, Sjenici i drugom polugodištu imati nedeljno još dva časa bosanskog jezika.

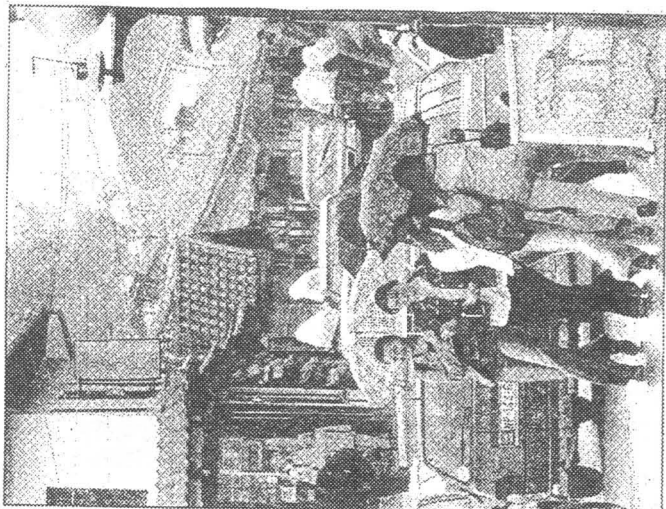
Predsednik Izvršnog odbora

Bosnjačkog nacionalnog vijeća Esad Džadžević rekao je za Danas da je ovaj gest Ministarstva prosvete "pozitivan i za pripadnike bosnjačke nacionalne zajednice, ali i za državu" i napomenuo da je to "dobar put za integraciju Bošnjaka u državne i društvene strukture".

Bosnjačko nacionalno vijeće učini sve da to pravo dobiju i bosnjačka deca u školama u Priboju i Prigodju. Najvažniji uslov, da na nivou lokalne zajednice ima 15 odsto bosnjačke populacije u tim opštinama je ispunjen, a do početka drugog polugodišta biće završena i anketa po školama, da bi se videlo koliko učenika želi da pohađa

BULIC: Istorijski događaj

Književnik Zehra Bulić izjavio je agenciji Beta da je odluka Ministarstva prosvete od velikog značaja za Bošnjake i da predstavlja istorijski događaj. "Bosnjačke dečake vrlo važan posao da u okviru izbornog predmeta na nepravilni način organizujemo nastavu bosanskog jezika", kazao je Bulić.

Dea (sa bosanskog jezika) u nastavi u Novom Pazaru.

ovaj izborni predmet - rekao je Džadžević. On je najavio da će narednih dana biti nastavljeni razgovori sa Ministarstvom prosvete oko daljeg razmatranja koncepta obrazovanja Bošnjaka u Srbiji.

Džadžević je najavio da će najverovatnije povući tužbe protiv farshe ministarke prosvete Ljiljane Čulić i predsednice skupštinskog Odbora za pravu svetlu Đurković, ali da pre konačne odluke o tome mora da se konsultuje s pravnom službom Bosnjačkog nacionalnog vijeća.

Политика, Југ С I / 32741, 29. XII 2004, 8

Карта објављена у Минхену 1980. год. на корицама књиге „Добар дан!“ аутора Тома Маташића, хрватског лингвисте.

„ДОБАР ДАН“: Подгорички поштански сандучићи, на адресама бројних организација и институција, „чашћени“ су јуче летком „План кroatизације српског језичког простора“. На њему је карта објављена у Минхену 1980. године. Реч је, на име, о корицама књиге „Добар дан!“, аутора Тома Маташића, хрватског лингвисте. У позадини летка је наслов „Усташизација Црне Горе – од српске Спарте до црвене Хрватске“ и цели наслов је штампан црвеним словима, осим што је слово У одштампано црном бојом. Аутор летка на полеђини саопштава да актуелна власт у Црној Гори преименовањем српског језика наставља туђ, окупаторски посао империјалне Аустроугарске и фашистичке Италије. Она се ослања, пише на летку, на тековине црногорског усташе Секуле Дрљевића, прихватајући његову химну и преводећи Црну Гору у „црвену Хрватску“. На летку, између осталог, пише да је у Његошевој Црној Гори на делу окупација језика и окупација језиком. „Црногорци данас бирају између Вука Караџића и Јеврема Брковића, између Његоша и Мила Ђукановића, између Стефана Митрова Љубише и Мусолинија, између Марка Миљанова и Секуле Дрљевића, између Михаила Стевановића и Радосава Бошковића, с једне, и Слободана Бацковића с друге стране, између Црне Горе и 'црвене Хрватске'". Н. Ђ.

БЕСЕДА ДР МАТА ПИЖУРИЦЕ, ПРОФЕСОРА УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ И ДОПИСНОГ ЧЛАНА САНУ

Нови рат за српски језик и правопис

Задужбеништво, бр. X V I I 6 3, Београд, 2004, 1, 3.

(или - Су чим ћемо изаћи пред Вука после два века)

Од прихватања идеје да применим ову част која ми је узакана да беседим на Скупштини Вукове злужбине, па Митрофану, па дан Вукове славе и Вуковом рођењу, а у оквиру обележавања два века од Првог српског устанка, односно два века од обнове српске државности инајвише при томе у вишу улогу Вука Караџића у спојаном српском политичком и културном препороду који се означава револуционим, стално ми се намећу Његовеви стихови. Су чим ћемо изаћи пред Милоша? Овај прејакти наслов: *Нови рат за српски језик и правопис* није моја идеја, али сам га с мало устезања прихватио. У ономе што данас представљамо, на и у језику, има и рата, и осећања тескобе, обрачунски комплексни губитиштва и узалудности битака које смо појели. Наравно, српско-српски ратови највише нас боле, па макар они били и само за језик и правопис.

Заста - СУ ЧИМ ИЗЛАЗИМО ПРЕД ВУКА? Не знам да ли би Вуко разумео, али не због језика, који је српском остао његов, него због следа гомиле неразумности, јер смо заборавили да језик није само (а то наравно јесте) главно обележје националног бића, већ и основи оубе културе - најнеопходније, науниверзалније и најважне од све осталих (Павле Илић). Да покушам том задатку да одговорим, макар само у најговештајима:

Претходном је слично стање и у лингвистичком селуру (средном у блажој форми). Неки су, па пример, прирадили за себе право *наказне писменице*, заједнички при томе и *слово* и *правопис* ишле прилике и општественој околности да је историја оно што је било, а не оно што је могло бити! Ласка ми тако (ничим заслужава) прилика да буду моралнији и мудрији него, рецимо, без премца, радицишу, делом и врлинама запамћени Даничић, потом велики Белић и Јеринак велики Павле Илић и чини ми се да је језик и култура, који су, појединој племенитијак ишасалима, уградили свој живот и дело у пронашеи југословенски пројекат. А српскохрватски језик (односно, тачније, заједнички језик Срба и Хрвата) није био ни мали ни једини пројекат (нислим по последњима!) Сваки од тројице именом поменутих лингвиста оставио су појединачно и најрационалнијом србности ишле-струко него сви њихови „критици“ заједно! (Не знам да ли је Вук знао, али сам слушао и негде читао околну: *Не сјече се велико дрвце!*) А око чега се најчешће и најжешће спорили? Око *првог правописа* у националном осећању, с тим што мртви ту прилику не-мају! Конкретни „приседи“ сјерска су: стјорјезик и национална атрибуција у вукосвој језика и наравно олоко пристаје на „крмење“ и „перунање“ српског језика, односно прихватање ре-зультата политичког наслеђа над језиком

завацима и шима ни реч.) Ироници Вук не имао же пратити Ни да се на-ише воде с Милошевићима, а по-ће доћи па своје место, јер међу разум-штими Србима лема антихуковал Вук је био велики у сваком послу кога се при-заватио.

Вуков Грјечник (из 1818. и 1852) и да-нас је једини српски једнотомник, а по-највише посла имаће, изгледа, прелови-оци српскога па српски, који, како проници закључује Један добар зналац, постаје „англосрпски“. Није се једно-ставно борити за оно за шта се Вук бо-рио у времењу у коме се мора бирати из-међу - од чега живети, односно како преживети и, узмишлеијег а мање ствар-ног, зашто живети (Важија су кола не-го школа, као што су и важији кабинета-ти од научних института, чак и у акаде-мијама!)

Помешто је, ипак, остало исто или у најмању руку слично: Срби су једно-„слојни“, толико да им непријателји ни-су потребни, ни једни, као и у Вуково време, гледају према сумњавом Западу (морам показати овама отраву од могу-ћих асоцијација: преласујом за српску културу, а сумњавом, учелом и Вуку до смрти оманом Конштару, који је с Ву-ком у а језик најважнији пословина безмало неизвачени коаутор, не зала-зи пара у савремене посредница у „добрим услугама“), други према „зату-пацом“ православном Истоку, жиба и шишјуна свуда, а и славу пошеку принесе-мо (само у урбаној културу лема коца!).

Црну Гору; у овој другој, у постојбини његових прејака, Његовице готово и пе-ма Вукова Његовице је најживља на-гробљина! Међутим, живимо у матич-ној држави српског народа, чије је за-штитни знак Његовица, и зато се за ва-кони смо склади борити неприличнија де-монстрирање беса и горчице као да смо секта! Питање статуса Његовице је национално и државно питање.

Вуков језички реформал се осно-ва на најразличитије начине, ипак, као одреш радикална или као да се многој није тишело. Испара да је била потребна само Србима, пре све-га прејацима које је ошачавало да су пе-кварили чисти српски језик, бурући да су само они имали грађанску класу у за-четку, па и њима је, и шима нама Срби-ма заједно, докојима пошеку од нас, на-шкољина. Прејацима да су жртве биле симболичке у односу на велике добитке.

Шабљеска Ордија је несластвено гру-пула на историјску нозорину и Вуко-вом заслугом Црногорци су, уче нас да-нас најжалост не само појацини, оубек абјорили само шисти црногорски, а он је „самосвојни“ и највише различит од српскога још од „пострашнички“ време-на (термини *пострашнички* је под навод-ницама, мада га озбиљна наука зна, али не они који га злоупотребавају). Мигу о Вуковом заслугама за хрватски књи-жевни језик, закључује најистакнутији хрватски лингвиста 20. века Далибор Брозовић, „треба приредити свечани сирвовот“. (О чакашима, кајкашима,

Помешто је, ипак, остало исто или у најмању руку слично: Срби су једно-„слојни“, толико да им непријателји ни-су потребни, ни једни, као и у Вуково време, гледају према сумњавом Западу (морам показати овама отраву од могу-ћих асоцијација: преласујом за српску културу, а сумњавом, учелом и Вуку до смрти оманом Конштару, који је с Ву-ком у а језик најважнији пословина безмало неизвачени коаутор, не зала-зи пара у савремене посредница у „добрим услугама“), други према „зату-пацом“ православном Истоку, жиба и шишјуна свуда, а и славу пошеку принесе-мо (само у урбаној културу лема коца!).

Вуков језички реформал се осно-ва на најразличитије начине, ипак, као одреш радикална или као да се многој није тишело. Испара да је била потребна само Србима, пре све-га прејацима које је ошачавало да су пе-кварили чисти српски језик, бурући да су само они имали грађанску класу у за-четку, па и њима је, и шима нама Срби-ма заједно, докојима пошеку од нас, на-шкољина. Прејацима да су жртве биле симболичке у односу на велике добитке.

Шабљеска Ордија је несластвено гру-пула на историјску нозорину и Вуко-вом заслугом Црногорци су, уче нас да-нас најжалост не само појацини, оубек абјорили само шисти црногорски, а он је „самосвојни“ и највише различит од српскога још од „пострашнички“ време-на (термини *пострашнички* је под навод-ницама, мада га озбиљна наука зна, али не они који га злоупотребавају). Мигу о Вуковом заслугама за хрватски књи-жевни језик, закључује најистакнутији хрватски лингвиста 20. века Далибор Брозовић, „треба приредити свечани сирвовот“. (О чакашима, кајкашима,

Вуков језички реформал се осно-ва на најразличитије начине, ипак, као одреш радикална или као да се многој није тишело. Испара да је била потребна само Србима, пре све-га прејацима које је ошачавало да су пе-кварили чисти српски језик, бурући да су само они имали грађанску класу у за-четку, па и њима је, и шима нама Срби-ма заједно, докојима пошеку од нас, на-шкољина. Прејацима да су жртве биле симболичке у односу на велике добитке.

Шабљеска Ордија је несластвено гру-пула на историјску нозорину и Вуко-вом заслугом Црногорци су, уче нас да-нас најжалост не само појацини, оубек абјорили само шисти црногорски, а он је „самосвојни“ и највише различит од српскога још од „пострашнички“ време-на (термини *пострашнички* је под навод-ницама, мада га озбиљна наука зна, али не они који га злоупотребавају). Мигу о Вуковом заслугама за хрватски књи-жевни језик, закључује најистакнутији хрватски лингвиста 20. века Далибор Брозовић, „треба приредити свечани сирвовот“. (О чакашима, кајкашима,

Вуков језички реформал се осно-ва на најразличитије начине, ипак, као одреш радикална или као да се многој није тишело. Испара да је била потребна само Србима, пре све-га прејацима које је ошачавало да су пе-кварили чисти српски језик, бурући да су само они имали грађанску класу у за-четку, па и њима је, и шима нама Срби-ма заједно, докојима пошеку од нас, на-шкољина. Прејацима да су жртве биле симболичке у односу на велике добитке.

1. Шта је за вас најважнији догађај 2004. године?
2. Шта вас је насмејало 2004. године?
3. Шта вас је разочарало 2004. године?
4. Ко је највећи губитник 2004. године?

ДУШАН КОВАЧЕВИЋ, ДРАМСКИ ПИСАЦ

Трчање у месту

- 1) Мислим да је најважнији догађај, бар што се мог посла тиче, завршетак изградње зграда Југословенског драмског позоришта. Та зграда ће преживети сва чуда кроз која пролазимо и равна је зградама свих позоришта у свету.
- 2) Насмејала ме је прича да ће зграда „Звездара театра“ почети да се гради у септембру. Ту причу слушам већ три године, али нада да ће „Звездара театар“ почети да се гради никада не умире.
- 3) Трчање у месту и неодлучност да направимо озбиљан помак у већини послова од којих живимо.
- 4) Не само 2004. године, већ у последњих 60 година највећи губитник је народ. Та прича траје са једном врстом константне трагедије која осцилира од године до године, траје без престанка и не види јој се крај. Мислим на две категорије људи - једни живе изразито тешко и то је старија популација и други који чекају пред амбасадама да оду у свет. Између те две групације постоји и трећа која себе назива изузетно успешном и која одлучује о судбини првих и других.

ЧЕДОМИР АНТИЋ, ИСТОРИЧАР

Конституисање Србије

- 1) Престанак важења, односно раскидање штетног уговора о хармонизацији између Србије и Црне Горе што ствара пут државном конституисању Србије. Такође и уговор о текстилу који је Србија склопила са Европском унијом. То је први уговор који је Србија склопила са једном међународном институцијом још од завршетка Првог светског рата.
- 2) Од јавних ствари, мало је тога било за смејање. Насмејале су ме приче о заустављању реформи које су, у ствари, лажне приче.
- 3) Чињеница да је овде још увек кључно питање сарадња са Трибуналом у Хагу, јер има много важнијих питања у овој земљи. То питање је практично било решено још 1995. године.
- 4) Политичке партије присталице старог режима јер се показало да је могућ плурализам међу демократским странкама и да реформе немају алтернативу.

МАТИЈА БЕЉКОВИЋ, ПЕСНИК

Црногорски језик

- 1) Закон о помирењу покојника. Једних који годинама нису силазили испод 1.000 метара надморске висине да би сакрили сарадњу са окупатором и оних других који су четири године водили антифашистичку борбу за педесетогодишњи комунизам.
- 2) Црногорски језик. Језик је тајна. И ни за један језик се никад не зна ни кад је настао ни зашто је настао, али црногорски је и у том погледу изузетак. Зна се да је настао ове године и ко и зашто га је основао.
- 3) Дражини партизани и Титови четници.
- 4) Књаз Милош.

ни донесе буџет Европске уније за период од 2007. до 2013. године. Ако нам у том буџету авансирају средства, значи да рачунају да ћемо ући у ЕУ пре 2013. године.

Одскора је више него јасно да погром 17. марта ове године није озбиљније пореметио амерички план из половине 2003. године да се убрза решавање статуса Косова. Напротив: заговорници косовске независности брзо су се претворили и извели аргу-

мент да је управо „недостатак безбедности“ за Србе разлог више да се послови безбедности, и управљање Косовом уопште, повере Албанцима јер ће то умирити њихове „фрустрације“ и донекле сузбити њихову „нестрпљивост“. Није карикирање: управо тако говоре протагонисти ове политике у Сједињеним Државама. Данијел Сервер из Вашингтонског Института за мир, који је доста брз у уочавању појавних облика српског наци-

„У новој 2005. години вра-
тићу се у великом стилу у
врх српске политичке сце-
не.”

Драган Миловановић,
председник Лабуристичке
партије

„Србија мора јасно да ка-
же шта хоће, мора да каже
шта хоће са Косовом и Ме-
тохијом.”

Владимир Путин,
председник Русије

„Гледајући Скупштину
видим да политика може да
буде више од позоришта,
чак драма и комедија. У то-
ку само једне седнице могу
да се промене сви жанро-
ви.”

Милан-Лане Гуговић,
глумац

„У Телекому ситуација је
катастрофална. Глодари и
сисари треба да се склопе с
појла Телекома.”

Велимир Илић,
министар за капиталне инве-
стиције

„Уважавајући моје живот-
но искуство, неспокојни људи
ме често питају: шта ће
бити са Србијом? Одговарам:
вода и народ свагда нају пут.”

Добрица Ђосић,
писац

„Борис Тадић је прототип
европског политичара, а
Велимир Илић је речником
и државно најближи најши-
рој бирачкој маси.”

Џијетин Миливојевић,
директор „Прагме”, агенције
за истраживање јавног мишња

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Његошево дјело је геноцидно”

Новак Килибарда, прогоски
књижевник и политичар

„Ова 2004. била је година
економског слома, нова
2005. биће година економ-
ског краха, а 2006. година
економског хаоса.”

Бранко Драган,
економиста

„Овде се власт замишља
искључиво као једна велика
злоупотреба исте, која је
материјално врло опипљива.”

Драгољуб Мићуновић,
председник Политичког саве-
та ДС-а

„РТС личи на диносауру-
са, има малу главу и огро-
мно тело, и ја треба да му
дам вештачко дисање уста
на уста, а тај диносаурус не
пере зубе.”

Александар Тијанић,
директор РТС-а

„Држава мора да покаже
одлучност - или јеси или
ниси лав.”

Томислав Николић,
заменик председника СРС-а

„Ја имам један сјајан са-
ко из '94 године, енглески
штоф, италијански крој,
мода га је прегазила. Ви, ве-
роватно, мислите да вам
причам о неком сакоу ко-
ји ми стоји код куће - не,
то је мој сако када идем да

„Кад је Бора Чорба такав
какав је постао саветник
министра за културу, по-
мислио сам да ће мене ко-
ји сам избачен из гимнази-
је поставити за министра
просвете.”

Ворђе Балашевић,
музичар

„Одлука министарског
савета у Мадриду о дво-
струком колосеку за Срби-
ју и Црну Гору у процесу
европске интеграције пред-
ставља најважнији догађај у
2004. години.”

Мило Ђукановић,
председник Владе Црне Горе

„Зашто лажу Србију да ће
Контакт група започети ра-
зговоре о Косову кад у тој
групи неће бити места за
било кога из Србије?”

Чедомир Јовановић,
бивши потпредседник ДС-а

„Мање рефлектора, мир-
нији живот.”

Горан Свилановић,
бивши председник РС-а и
бивши министар иностраних
послова СЦГ

„Најрадије бих запалио
календар за 2004. годину.”

Милан Гуровић,
кошаркаш

„Сањам дан када ми ни-

Стајковац у дресу Покрета „Снага Србије”

Председник УО Дечје клинике
у Тиршовој, **Борис Стајковац** би-
ће највероватније председник
Извршног одбора Карићевог По-
крета „Снага Србије”. Стајковац,
који је донедавно био члан Демо-
кратске странке, за НИН каже да
унутар ПСС-а још увек нису форми-
рани сви страначки органи и да
његова позиција још није по-
терћена али да је он „спреман да
ради и да се не боји одговорно-
сти”. А о разлозима преласка у
Карићеву странку и својим амбицијама
Борис Стајковац за НИН каже:

- Мислим да у ДС-у нисам добио
праву шансу. Иако сам добио подршку
за реновирање Дечје клинике, ни-
сам имао политичку функцију. Из ДС-а
нисам изашао ни уверењем ни повраћен
већ сам просто у Карићевој
странци видео много већу шансу да
нешто урадим. Уосталом, Богољуб
Карић је једини успешан менаџер на
нашој политичкој сцени и мислим да
је сада време за оне који су нешто
заиста постигли, а не за оне којима
је политика прво занимање у жи-
воту. Политика празних прича и обе-
ћања је ствар прошлости. Унутар
ПСС-а већ смо се договорили о от-
варању више од сто канцеларија у
градовима Србије у којима ће грађани
који су остали без посла, моћи да
добију савет како да покрену
приватни бизнис са својим отпрем-
нинама.

Политика није навијање за оне
који годинама нису дали гол, који
само играју и лепо причају. Сада се
вреднује политика резултата и по-
литичари који могу да изађу пред
људе са нечим што су конкретно
урадили. И ја себе видим тако. Већ
сада могу да потврдим да ћу бити
на челу Одбора за социјалну политику,
породицу и бригу о деци где ћу
покушати да обезбедим помоћ
најугроженијима.

■ Ј. В.

Нин Број 2819, 6. I 2005, 6.

Нина у „пет континената”

Највећи француски издавач поези-
је „Харматан” у најновијој едицији
„Песници пет континената” објавио
је и књигу Нине Живанчевић. „Била
сам ратни извештач из Египта”. То је
избор најбољих песама из њеног до-
сдашњег песничког рада а књига је
издата као билингвално издање и на
француском и на српском језику.
Овим поводом Нина Живанчевић ка-
же:

- Указана ми је заиста велика част
и признање. Наслов књиге потиче од
моје истоимене поеме која је наста-
ла као револт на политичку ситуацију у
свету, данас. Ја сам, наиме, 1992. за
време првог рата у Заливу боравила
у Египту као извештач „Дневника” и
тај период најбоље одсликава ова
антиратна поема.

Поводом овог издања Нина Живанчевић
је у Народној библиотеци направила
промоцију ове али и своје
најновије књиге „Саво Пи” која је изашла
у издању „Саво Пи” која је изашла у
издању „Саво Пи” која је изашла у
издању „Саво Пи” која је изашла у

